

Istoria românilor și universală

Manual

Clasa a VIII-a

Pagina tehnică

Dragă elev sau dragă elevă!

Bine ai venit în fascinantă călătorie prin paginile Manualului de Istoria Românilor și Universală! Acest manual a fost elaborat în strictă concordanță cu Curriculumul la disciplina Istoria Românilor și Universală (2019), urmărind să ofere un instrument util de învățare cu conținuturi, ilustrații și alte materiale relevante, activități de învățare interactive care să-ți stimuleze curiozitatea și să-ți dezvolte competențele. În manual vei descoperi o varietate de rubrici, create special pentru a transforma procesul de învățare într-o experiență captivantă.

Denumirea temei conform Curriculumului.

În rubrica **IDEI CARE INSPIRĂ** sunt aduse citate care te vor inspira spre valori înalte și îți vor sugera noi idei pentru dezvoltare.

Rubrica **DOCUMENTAR** valorifică sursele scrise: documente de epocă, cronică, surse istoriografice, care te vor ajuta la însușirea cunoștințelor și formarea competențelor.

Rubrica **NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP** îți oferă o informație specifică (memorii ale contemporanilor perioadei, descrierea unei situații) care să te transfere imaginativ în epoca studiată pentru a înțelege mai bine procesele și evenimentele istorice.

Rubrica **ATELIERUL COMPETENȚELOR** cuprinde un ansamblu de sarcini pentru exersarea și fixarea cunoștințelor și competențelor.

Rubricile **CREEZ, APLIC, COLABOREZ, MEDITEZ ȘI REFLECTEZ** reprezintă activități de învățare pe nivele de cunoaștere, creându-ți abilități complexe de înțelegere și de colaborare.

BASARABIA
Frontispiciul ziarului Basarabia, 11 octombrie 1906

25. Mișcarea națională în Basarabia

IDEI CARE INSPIRĂ	TIMPUL ISTORIC	VOCABULAR
„Locuitorii din Basarabia, venim printre voi ca domni și ca părinți, ca să vă aducem bucurie și vindicarea rănilor de apă pălmită până acum. Pătrina noastră a intrat pe o cale de îmbunătățiri care se vor revărsa asupra tuturor fiilor ei, fărăosebire”. Din adresa domnului românului A.I. Cuza către boșorobeni • Determină contextul în care A.I. Cuza s-a adresat românilor din Basarabia.	1848 – demersurile lui Alexandru Mișcenco și Achim Popov de a publica ziarul „Românul” 1857 – începutul procesului de inaugurare de școli în sudul Basarabiei 3 noiembrie 1864 – înființarea Episcopiei Dunării de Jos 1899 – înființarea pământeniilor din Dorpat 1906 – înființarea societății „Destepărea” 9 iulie 1905 – publicarea manifestului „Către moldovenii din Basarabia” 1908 – apariția „Luminătorului”	Congres eparhial – adunare a reprezentanților preoșimii din cadrul unei eparhii. Grevă – încetare voluntară și colectivă a lucrului de către salariați pentru a obține satisfacerea unor revendicări (economice, sociale, politice). Românofili – persoană care are o simpatie deosebită pentru România și pentru poporul român. Surghiu – deportare, exil.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838–1907)
Originar din Basarabia, născut în Cristinești, Hotin, a fost un scriitor și filolog român, un excelent și ca jurist, folclorist, publicist, istoric și om politic. În anul 1877 a devenit membru al Academiei Române. A promovat cultura română, s-a pronunțat pentru apărarea identității culturale românești și promovarea conștiinței naționale românești în Basarabia.
• Apreciază rolul istoric al lui B.P. Hasdeu în mișcarea națională din Basarabia.

V. Principatele Române/România și teritoriile românești aflate sub dominație străină (1850–1914) 121

În rubrica **TIMPUL ISTORIC** vei găsi cele mai importante evenimente la care se referă tema. Ele te vor ajuta să te orientezi în timpul istoric.

În rubrica **VOCABULAR** sunt prezentate definițiile noțiunilor istorice.

În rubrica **PERSONALITATEA ISTORICĂ** sunt propuse informații despre personalități marcante, care au avut un rol deosebit în istorie.

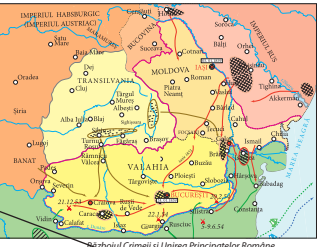
Diversele ilustrații la temă te vor ajuta să-ți imaginezi și să înțelegi societatea și tema studiată.

Rubrica **SPAȚIUL ISTORIC** conține o hartă relevantă la temă și sarcini pentru înțelegerea și reprezentarea spațiului istoric.

Prin rubrica **METODĂ** se propune un instrument de învățare specific, cu acțiuni concrete, care te va ajuta să rezolvi probleme distincte.

cipat a unui Divan Ad-hoc, reprezentând toate clasele sociale. Dorințele acestor divane urmau să fie examinate de puterile europene, iar rezultatul final urma a fi exprimat printr-o Convenție încheiată la Paris. Totodată, în componența Țării Moldovei au revenit trei județe din sudul Basarabiei: Cahul, Bolgrad și Ismail. Se mai prevedea libertatea navigației pe Dunăre și neutralitatea Marii Negre.
• Rezumă consecințele pozitive elaborate în tratat pentru Principate.

SPAȚIUL ISTORIC

• Demonstrează, conform semnelor convenționale de pe hartă, că Principatele Române au fost afectate de operații militare în perioada 1853–1856.
• Explică acțiunile militare ale căror armate au afectat liniștea populației românești.
• Localizează pe hartă conform semnelor convenționale prevederile teritoriale ale Tratatului de la Paris pentru Principate.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

METODĂ Algoritm realizării studiului de caz:

1. Identifică problema/dilema care se face referință;
2. Documentează-te. Studiază individual cazul.
3. Descrie contextul în care s-a discutat problema;
4. Numeste personalități/stare implicare;
5. Determină cauzele ce au generat cazul/problema;
6. Cite/Ce măsură ai luat pentru soluționarea problemei;
7. Discută în pereche/grup modul de soluționare a problemei/ cazul;
8. Determină consecințe imediate și de durată a soluțiilor;
9. Prezintă cazul discutat;
10. Formulează concluzii.

• Studiază problema celor trei județe din Sudul Basarabiei conform metodei.

APLIC

• Exemplifică prin două argumente că românii se alătură mișcării de eliberare națională declanșată în toată Europa.

MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

• Prezintă argument Pro că în cadrul mișcărilor sociale și revoluționare români își exprimă conștiința națională.
• Scrie un slogan care ar servi drept idee de unitate națională.

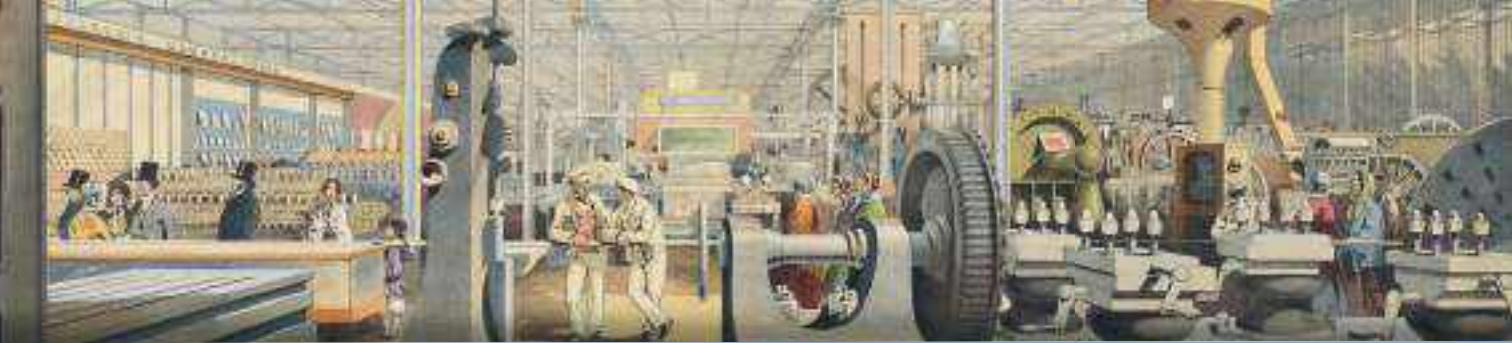
COLABOREZ

• Demonstrează în pereche cu colegul/coliga relația cauză-efect dintre dominația străină și mișcarea de eliberare națională în spațiul românesc, utilizând termeni: *asuprire națională, dominație politică, catolicizare, cenzură, lichidarea autonomiei, națiune tolerată*.

CREEZ

• Realizează un album de imagini cu simbolurile românești (drapel, pictură, termeni, poezie, personalități etc.) utilizate în cadrul evenimentelor descrise.

28 II. Formarea statelor naționale în Europa

Sala de mașini, Marea Expoziție a Lucrărilor de Industrie a tuturor națiunilor, Londra, 1851

Introducere în studiul istoriei românilor și universale (Epoca Modernă)

IDEI CARE INSPIRĂ

„Modernizarea este un proces complex și continuu de schimbare care are loc în societățile umane. Acesta implică trecerea de la tradiție către raționalitate, de la agricultură la industrializare, de la societăți agrare la societăți urbane. Modernizarea vizează creșterea economică, dezvoltarea instituțiilor, schimbarea valorilor și obiceiurilor, precum și adoptarea tehnologiilor avansate”.

Adaptat după Peter L. Berger,
Despre modernizare și modernitate
(*On Modernization and Modernity*)

- **Explică sensul noțiunii *modernizare* utilizând sursa.**

TIMPUL ISTORIC

1640–1914 – Epoca Modernă

Partea I. 1640–1848 – De la Revoluția burgheză din Anglia până la Revoluțiile de la 1848–1849 în Europa.

Partea a II-a. 1848–1914 – De la Revoluțiile de la 1848–1849 în Europa până la declanșarea Primului Război Mondial în 1914.

VOCABULAR

Civilizație industrială – stadiu de dezvoltare în care o societate a trecut prin procesul de industrializare și și-a conturat modul de organizare socială, economică și culturală în jurul producției industriale extinse.

Progres – trecere de la o stare sau formă inferioară de dezvoltare (economică, socială, politică, intelectuală etc.) la una superioară.

Luptă pe străzile Parisului, în timpul Revoluției de la 1848 în Franța, reflectată în *Arderea Turnului de Apă la Palatul Regal*, 24 februarie 1848.
Tablou de Eugène Hagnauer

Istoria modernă universală este o ramură a disciplinei istorice care investighează și analizează evenimentele, procesele și schimbările care au avut loc la nivel global în perioada modernă a umanității, cuprinzând intervalul de la sfârșitul Evului Mediu până în Epoca Contemporană. În clasa a VIII-a, conform Curriculumului la disciplina Istoria Românilor și Universală din Republica Moldova, elaborat în 2019 vei studia Partea a II-a a istoriei moderne. 1848–1914 – De la Revoluția de la 1848–1849 în Europa până la declanșarea Primului Război Mondial în 1914.

După Revoluție din 1848–1849 a urmat o perioadă de dezvoltare ascendentă stabilă, în care s-au evidențiat succesele revoluției industriale, o conjunctură economică favorabilă, reforme treptate în sfera politică și realizări remarcabile în domeniul educației, științei și

culturii. În perioada studiată au avut loc constituirea statelor naționale – Italia (1861/1870) și Germania (1871), apariția celei de-a Treia Republici în Franța (1870), transformarea dualistă a monarhiei Habsburgice (1867), progres semnificativ în democratizarea sistemului politic al Marii Britanii (1867, 1884), Epoca Meiji în Japonia, încheierea Războiului Civil (1861-1865) și a Reconstrucției (1877) în SUA. În relațiile internaționale, s-a caracterizat prin constituirea alianțelor militare, a blocurilor politico-militare, precum și prin accelerarea bruscă a colonizării și intensificarea competiției între principalele puteri coloniale ale lumii.

În istoria românilor perioada s-a remarcat prin Unirea Principatelor Române (1859), reformele modernizatoare ale domnitorului Al.I. Cuza, Războiul de independență (1877-1878) și cucerirea independenței, proclamarea Regatului România (1881), constituirea sistemului politic democratic, recuperarea Dobrogei (1913), instituționalizarea învățământului, formarea școlii naționale de pictură, sculptură și arhitectură. A fost epoca marilor clasici ai literaturii românești, perioada luptei naționale a românilor din provinciile înstrăinate etc.

Epoca Modernă s-a încheiat odată cu declanșarea Primului Război Mondial, care a devenit un punct de referință pentru epoca următoare.

Studiul acestei perioade istorice oferă o perspectivă asupra transformărilor sociale, economice, politice și culturale care au modelat lumea modernă și permite înțelegerea contextului în care s-au născut ideile, evenimentele și schimbările care ne-au adus în prezent.

- **Identifică obiectul de studiu al istoriei moderne universale în anii 1848–1914.**
- **Numește evenimente și procese istorice majore care au avut loc în perioada 1848–1914.**

Izvoarele studierii istoriei moderne a românilor și universală în anii 1848–1914. La baza cunoașterii trecutului stau izvoarele istorice. Pentru studierea istoriei moderne universale și a românilor sunt utilizate un șir de surse istorice specifice perioadei.

Documentele istorice (acte oficiale, legislative, acorduri și tratate internaționale, corespondență, declarații etc.) pot fi inedite și publicate. Documentele inedite se păstrează în arhive și în biblioteci, fiind deosebit de importante deoarece oferă informații noi, necunoscute sau puțin cunoscute de cercetători și societate. Împreună cu documentele publicate prezintă o perspectivă directă asupra evenimentelor și deciziilor politice ale vremii. *Datele statistice, rapoartele economice și comerciale* ilustrează schimbările economice, industrializare, urbanizare și alte aspecte ale vieții sociale și economice. Pentru reconstituirea realității Epocii Moderne sunt prețioase și *documentele particulare (jurnalele personale, memoriile și scrisorile)*. Înregistrările personale ale oamenilor din acea perioadă, oferă o viziune privată despre viața cotidiană, gândurile și emoțiilor trăite în legătură cu anumite procese și evenimente istorice, sociale sau culturale. *Memoriile și biografiile* liderilor politici și ale altor personalități opinia personală despre evenimente și deciziile politice.

O categorie aparte a surselor o formează *operele literare*. Romanele, nuvelele, poeziile și alte lucrări literare ale epocii descriu evoluția

Prima pagină a ziarului *Viața Basarabiei*, 22 aprilie 1907

- **Explică ce informații pot fi obținute din tipul de sursă istorică prezentat.**

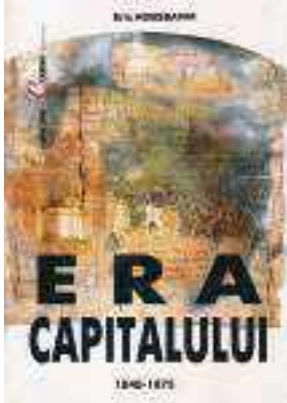
STUDIUL DE CAZ

Arta fotografică

Inventarea fotografiei în anii '30 ai sec. al XIX-lea a reprezentat un moment de cotitură în domeniul artelor vizuale. Fotografia a devenit rapid populară și răspândită după ce George Eastman a creat în 1888 primul aparat foto Kodak, pentru utilizarea la scară largă. Ca sursă istorică, fotografia oferă o fereastră către trecut, oferind detalii vizuale precise despre modul de viață, cultură, evenimente și personalități. În plus, prin interpretarea și analiza atentă a fotografiilor istorice putem înțelege mai bine contextul social, economic și cultural al perioadelor trecute.

- **Apreciază importanța fotografiei în calitate de izvor istoric.**

Coperta cărții Eric Hobsbawm
Era capitalului, Chișinău, 2022

Coperta cărții Valentin Tomuleț
*Basarabia în epoca modernă (1812–1918):
(instituii, regulamente, termeni)*,
Chișinău, 2012

- Explică în baza imaginilor de mai sus termenul *istoriografie*.

culturii, din perspectiva curentelor literare, a tematicii abordate, oferind și o imagine asupra problemelor sociale și politice ale timpului.

Periodicele și ziarele vremii reflectă opinii și percepții asupra evenimentelor contemporane și prezintă noutățile, discuțiile și dezbaterile din perioada 1848–1914, referitor la evenimentele istorice, sociale, culturale, ce se derulau.

În categoria *opere vizuale (de artă)* se înscriu picturile, gravurile, iconografia, sculpturile, monumentele arhitecturale și alte opere de artă. Importanța lor reiese din reprezentarea realității epocii prin prisma viziunii artiștilor plastici, contemporani ai epocii. În această perioadă a apărut *fotografia și filmul cinematografic*, care au devenit o sursă importantă și precisă de cunoaștere, datorită înregistrării exacte a realității pe pelicula aparatelor fotografice și a camerelor de filmat.

Sursele menționate, combinate, confruntate și analizate cu atenție, oferă o imagine mai amplă și mai profundă a *Istoriei moderne a românilor și universală* între anii 1848 și 1914. Acest fapt permite istoricilor să reconstruiască și să interpreteze trecutul într-un mod cât mai precis, iar elevilor să studieze și să înțeleagă mai bine procesul istoric, modul în care s-a dezvoltat și a funcționat societatea modernă. În prezentul manual, autorii au utilizat un șir de surse care ilustrează evenimente, procese și personalități istorice, în scopul elucidării în complex a realității societății moderne.

- Enumeră sursele utilizate în cercetarea/studierea istoriei moderne a românilor și universală.
- Numește două categorii de surse, menționate mai sus, pe care le-ai cercetat în clasele anterioare.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Discuția colectivă

Discuția colectivă poate avea următoarele etape:

1. Formularea unei întrebări referitoare la tema sau subiectul studiat în cadrul lecției.
 2. Adresarea întrebării întregii clase pentru dezbateri și analiză.
 3. Discutarea și analiza fiecărei întrebări în parte.
 4. Elaborarea în echipe a unor răspunsuri complete la fiecare întrebare.
 5. Prezentarea răspunsurilor întregii clase.
- Organizați o discuție colectivă despre importanța diferitor surse pentru cercetarea istorică.

⇒ APLIC

- Formulează enunțuri cu termenii istorici: *industrializare, modernizare, progres, urbanizare, Epoca Modernă*.

⇒ COLABOREZ

- Analizează cu colegul/colega de bancă un ziar contemporan. Explică argumentat ce informații poți obține din astfel de sursă.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Determină două concluzii care să elucideze procese istorice studiate de istoria modernă în anii 1848–1914.

⇒ CREEZ

- Elaborează o schemă a izvoarelor specifice Istoriei Moderne.

Unitatea I

REVOLUȚIILE DIN 1848–1849 ÎN EUROPA

„Republica Universală Democrată și Socială”. Pactul, subtitrat „Oameni, formați o alianță sfântă și țineți-vă de mână”, 1848. Litografie de Frédéric Sorrieu, Musée Carnavalet, Paris.

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

1. Cauzele revoluțiilor de la 1848 în Europa.
Revoluția din 1848 în Franța
2. Revoluțiile din 1848 în statele germane, statele italiene, Imperiul Habsburgic
3. Revoluțiile din anii 1848–1849 în Țările Române

PERSONALITĂȚI

Mihail Kogălniceanu
Nicolae Bălcescu
Vasile Alecsandri

NOȚIUNI

Independentă
Mișcare națională
Pașoptiști
Unificare politică
Unificare națională

Lamartine pe treptele Primăriei, pictură de Henri Félix Emmanuel Philippoteaux.
La 25 februarie a apărut tricolorul francez, refuzând să recunoască steagul roșu drept steag național

1. Cauzele revoluțiilor de la 1848-1849 în Europa. Revoluția din 1848 în Franța

IDEI CARE INSPIRĂ

„ (...) Află că nația cea mare s-a ridicat, și că libertatea lumii s-a mântuit. Minunata revoluție, ce te căiești amarnic că n-ai văzut-o cu ochii, va schimba fața lumii. Regele a fugit. Republica e proclamată de toți. (...)”

Din scrisoarea lui Nicolae Bălcescu către Vasile Alecsandri

- Identifică schimbarea produsă în Franța semnalată de N. Bălcescu.
- Numește o metodă sau un mijloc de răspândire a ideilor revoluționare în Europa anului 1848.

TIMPUL ISTORIC

22 februarie 1848 – declanșarea Revoluției în Franța

23 februarie – demiterea cabinetului de miniștri în frunte cu Guizot.

24 februarie – constituirea Guvernului Provizoriu

25 februarie 1848 – Proclamarea celei de a doua Republici Franceze

23-26 iunie 1848 – revolte în Paris

4 noiembrie 1848 – adoptarea Constituției celei de-a Doua Republici Franceze

10 decembrie 1848 – alegerea în calitate de președinte a lui Ludovic Napoleon Bonaparte

2 decembrie 1852 – instaurarea celui de al Doilea Imperiu Francez

VOCABULAR

Adunare Constituantă – adunare alcătuită din reprezentanți aleși în vederea elaborării și votării sau modificării unei constituții.

Constituție – lege fundamentală a unui stat, care stabilește forma de guvernământ și de organizare statală, precum și drepturile și obligațiile fundamentale ale cetățenilor.

Guvern provizoriu – Guvern numit pentru o perioadă scurtă de timp, de tranziție.

Monarhia din Iulie – regimul monarhiei constituționale din Franța între 1830 și 1848.

Republică – formă de guvernământ în care organele supreme de conducere sunt constituite din reprezentanți aleși pe un anumit termen.

CURIOZITĂȚI

Originea drapelului Franței datează de la sfârșitul Revoluției Franceze din 1789. Tricolorul albastru, alb, roșu a reprezentat Prima Republică Franceză. După căderea lui Napoleon Bonaparte, tricolorul a fost înlocuit cu un steag alb, cu flori de lis. Louis Filip a restaurat tricolorul ca steag oficial al țării. În 1848 mulți cetățeni cereau introducerea unui steag roșu, dar s-a reușit păstrarea tricolorului.

Cauzele generale ale revoluțiilor de la 1848 în Europa. Revoluțiile din 1848 în Europa au avut la bază o serie de cauze. Era evidentă creșterea nemulțumirii față de ordinea socială și politica existentă, deoarece regimurile absolutiste au limitat drepturile politice ale categoriei sociale de mijloc. Dorința de schimbare și unitate a fost un factor important în mobilizarea maselor și în cererea de reforme politice și sociale. Ideile liberale și naționaliste deveneau tot mai prevalente și alimentau cererile de reforme, în special în contextul prigonirii mișcărilor naționale de către Sfânta Alianță.

În multe regiuni și state exista dorința de a obține independența (de exemplu în Imperiu Habsburgic) și de unitate națională (în statele italiene și în statele germane). Alegerea lui Pius al IX-lea în 1846 drept Papă, care în prima lună a domniei sale a amnistiat deținuții politici, a semnat un semn pentru mișcările revoluționare din statele italiene. Reacția pozitivă la amnistie a fost evidentă la Roma, unde locuitorii au desprins caii din trăsura papei și l-au condus cu flori, semnifi-

când o schimbare de atitudine față de autoritatea papală și susținând reformele liberale. În afara statelor italiene, răscoale au izbucnit și în alte regiuni. La Cracovia polonezii s-au răscolat împotriva stăpânirii austriece, iar Elveția a fost martora unui război civil legat de reforme democratice.

Criza economică din 1846–1847 a dus la scăderea producției industriale, creșterea șomajului și insuficiența produselor alimentare ceea ce a amplificat nemulțumirile. Aceste cauze au creat un teren fertil pentru mișcările revoluționare din 1848, care aveau drept scop schimbarea regimurilor conservatoare și implimentarea reformelor democratice în întreaga Europă.

- **Enumeră cauzele de ordin social și economic care au cauzat revoluția în Europa.**

Cauzele și premisele Revoluției în Franța. Anii secetoși 1846–1847 au dus la scăderea producției agricole, ceea ce a condus la creșterea prețurilor cerealelor. În plus, în 1847, Franța a fost afectată de o criză economică. Închiderea uzinelor, fabricilor și atelierelor meșteșugărești a dus la creșterea șomajului și la sărăcie. Corupția și abuzurile funcționarilor au stârnit indignarea populației. Către 1848 situația socio-economică din Franța a cunoscut o deteriorare semnificativă, iar Monarhia din iulie n-a rezolvat problemele socio-economice.

Burghezia mică și mijlocie, care nu avea drept de vot în timpul Monarhiei din iulie era nemulțumită de monopolul politic al marilor bancheri și cerea reforme electorale pentru a obține o participare mai activă în procesul politic. Guvernul a respins categoric cererile burgheziei, menținând astfel starea de nemulțumire și tensiunea în societate. Susținătorii reformei din rândul categoriilor înstărite ale populației au început să organizeze la Paris banchete reformiste, care erau întruniri pentru discuții despre proiecte de schimbare a sistemului electoral, ce au contribuit la creșterea mobilizării politice.

- **Numește cauzele specifice Revoluției în Franța.**
- **Identifică contextul politic al nemulțumirilor cetățenilor.**

Revoluția în Franța. Un nou banchet de discutare a reformelor a fost programat pentru 22 februarie 1848, dar a fost interzis de guvern. Cu toate acestea, parizienii au început să se adune pe Champs Elysee, artera principală a capitalei franceze, pentru a lua parte la banchetul opoziției. Regele a ordonat Gărzii Naționale să disperseze mulțimea. Însă, Garda a fost solidară cu revendicările politice ale burgheziei.

La 23 februarie 1848, organizatorii evenimentului, însoțiți de o mulțime de parizieni, cântând „La Marseillaise” și strigând „Trăiască reforma!”, s-au deplasat spre centrul orașului. Regele Ludovic (Louis) Filip a demis cabinetul de miniștri în frunte cu Guizot. Burghezia pariziană a fost satisfăcută de victoria obținută. Pentru ea „revoluția” a luat sfârșit, dorind doar să limiteze puterea monarhiei și să obțină mai multe drepturi politice și civile.

În timp ce parizienii sărbătoreau victoria, soldații care asigurau ordinea publică au deschis focul asupra mulțimii. Câteva zeci de oameni au căzut loviți de gloanțe. Aceasta a servit drept semnal pentru începutul revoltei. În noaptea spre 24 februarie, Parisul a fost împânzit de baricade, revoluționarii au înconjurat palatul regal Tuileries și au cerut abdicarea regelui. Ludovic Filip a ezitat să ordone represiunea și a

Banchetul de la Chateau Rouge din 9 iulie 1847 a fost primul dintr-o serie de banchete

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„[...] Seara pe la ora 10 în strada Lepelletier a apărut un grup mic de tineri republicani, care s-a adunat la intrarea clădirii ziarului «Național», în liniște, ca și cum s-ar fi dat o întâlnire. În fiecare din revoluțiile noastre conducerea se întrunește în redacția unui ziar. Ele reprezintă concentrările opiniei publice, tribunele ambulante ale poporului. [...]

Soldații se crezură atacați. Puse ră armele la umăr și o dără de foc a luminat întregul rând. Salva al cărei ecou răsuna printre casele înalte și străzile înguste a zguduit întreg bulevardul. Coloana poporului din mahalale s-a împrăștiat decimată de gloanțe. Vaietele de moarte și gemetele răniților se împleteau cu strigătele înspăimântate ale femeilor, copiilor, curioșilor. Ei se refugiară în casele vecine, în străzile înguste, pe sub porțile boltite. La lumina făcliiilor care se stingeau în sângele de pe pavaj, se întrezăreau ici-colo grupuri de cadavre. Masa înspăimântată, crezându-se urmărită, s-a retras în strigăte de răzbunare până către strada Lafitte, lăsând între ea și armată doar golul, tăcerea și noaptea.

Alphonse de Lamartine descrie ziua de 23 februarie 1848 la Paris

- **Apreciază rolul presei în revoluția din 1848.**
- **Exprimă-ți opinia față de prețul plătit de populație în lupta pentru drepturi.**

*Incendierea tronului regelui
Luis Philippe, Paris, 25 februarie 1848,
litografie de Nathaniel Currier*

*Pe baricadele de pe strada Soufflot,
Paris, 25 iunie 1848,
tablou de Horace Vernet*

- **Describe evenimentele din imagini.**
- **Asociază imaginilor termeni și noțiuni.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

*Alphonse de Lamartine,
tablou de François Gérard*

Alphonse de Lamartine (1790–1869) – poet, scriitor și om politic francez. A participat activ la Revoluția din 1848 din Franța. A fost ales în Adunarea Constituantă, a fost membru al Guvernului Provizoriu al celei de-a Doua Republici. A deținut funcția de ministru de externe și a avut un rol important în conducerea evenimentelor revoluționare.

- **Apreciază rolul istoric al lui Alphonse de Lamartine în cadrul revoluției franceze.**

hotărât să abdice, luând apoi drumul exilului spre Anglia. Camera Deputaților a continuat să activeze în sprijinul monarhiei. Însă revoluționarii republicani, conduși de poetul Lamartine, care tocmai ocupase palatul Tuilleries, au năvălit în sala de ședințe a Camerei Deputaților din Palatul Bourbon. Amenințând cu forța, au cerut reprezentanților opoziției, a liberalilor, crearea unui nou guvern. Această cerință a fost îndeplinită. La 24 februarie 1848 s-a format un Guvern Provizoriu, de orientare reformist-liberală, care a acceptat *La Marseillaise* ca imn revoluționar, ca și în 1792. În februarie–mai 1848, guvernul a avut șase membri: scriitorul Alphonse de Lamartine, ziaristul Alexandre Auguste Ledru-Rollin, bancherul Louise Antoine Gamier-Pages, savantul fizician Dominique François Arago, socialistul Louis Auguste Blanqui, muncitorul Alexandre Albert. Acest guvern a abolit monarhia și la 25 februarie 1848 a proclamat Republica a II-a Franceză care a existat până la 2 decembrie 1852. Simbolul Republicii a II-a Franceze a fost steagul tricolor – roșu, alb și albastru. După ce a fost răsturnată Monarhia din iulie, Revoluția din 1848 în Franța s-a încheiat.

- **Enumeră categoriile sociale ce au generat răzvrătirea împotriva guvernării monarhice.**
- **Identifică forța motrice a Revoluției franceze.**

Republica a II-a Franceză. După instituirea Republicii a II-a, transformările sociale, economice și politice au continuat. Guvernul provizoriu a desființat titlurile nobiliare, a emis un decret privind libertatea presei, a micșorat ziua de muncă la 10 ore și a decis introducerea votului și întrunirilor pentru bărbații cu vârsta peste 21 de ani. Au fost luate măsuri privind organizarea alegerilor pentru Adunarea Constituantă, care urma să elaboreze și voteze o nouă constituție. Alegerile pentru Adunarea Constituantă au avut loc la 23–24 martie 1848 și a adus victoria moderaților.

Pentru a asigura muncitorii din marile orașe cu locuri de muncă, au fost organizate așa-zisele ateliere naționale, unde se plăteau 1-2 franci pe zi. Muncitorii îndeplineau lucrări publice: reparau drumuri, poduri, sădeau copaci etc. Guvernul a fost nevoit să mărească impozitele, iar întreaga povară a căzut pe umerii țăranilor și altor mici proprietari, care erau nemulțumiți de impozitele mari. Pentru a reduce cheltuielile, Guvernul a micșorat salariile muncitorilor. Dar când costul întreținerii muncitorilor a depășit 14 milioane de franci, guvernul a închis atelierele. Drept răspuns, la 23–26 iunie 1848, la Paris a izbucnit o revoltă, la care au participat circa 50 de mii de muncitori.

Guvernul provizoriu din februarie 1848 și-a dat demisia și a fost înlocuit de *Comisia Executivă*, compusă din cinci persoane: Francois Arago, Gamier-Pages, Alphonse de Lamartine, Ledru-Rollin (anterior membri ai Guvernului provizoriu) și burghezul Marie.

Pentru a suprima revolta Adunarea Constituantă l-a numit ministru de război și șef al guvernului (24 iunie–10 decembrie 1848) pe generalul Louis Eugene Cavaignac. Timp de patru zile, 23–26 iunie, s-a dus un război de stradă, bilanțul căruia a fost groaznic: 5.000 de morți în rândurile răsculaților, circa o mie în rândurile forțelor de ordine, mii de răniți, 25.000 de arestați, 11.000 de condamnări la închisoare sau la deportare. Trupele guvernamentale i-au învins pe rebeli.

După înăbușirea revoltei, autoritățile au închis ziarele radicale, cluburile și societățile. Unele dintre reformele democratice care începuseră au fost suspendate.

La 4 noiembrie 1848, *Adunarea Constituantă* a adoptat Constituția Republicii a II-a Franceze. Conform Constituției, puterea legislativă aparținea *Adunării Legislative* unicamerale alcătuită din 750 de deputați. Puterea executivă revenea președintelui, ales pentru patru ani, fără drept la al doilea mandat. Președintele era asistat de guvern. Constituția a consacrat votul universal pentru bărbații cu vârsta peste 21 de ani.

- **Describe schimbările în domeniul politic și economic în perioada revoluției.**
- **Menționează realizările revoluției franceze în domeniul social.**

La 10 decembrie 1848 au avut loc primele alegeri ale Președintelui Republicii. Pentru funcția de președinte au candidat Alphonse de Lamartine, Ledru-Rollin, Louis Eugene Cavaignac, care au obținut, împreună, 2083000 de voturi, și Ludovic (Louis) Napoleon Bonaparte (1808–1873), nepot de frate al împăratului Napoleon I, care a și devenit președinte, acumulând 5 434 000 de voturi. Francezii sperau că Louis Napoleon va reînvia fosta măreție a țării și nu va fi indiferent față de soarta oamenilor de rând.

În Adunarea Legislativă, prin alegerile din 13 mai 1849, dominanți au devenit **monarhiștii** (cei care susțineau monarhia), în defavoarea republicanilor. La 2 decembrie 1851, Ludovic Napoleon a săvârșit o lovitură de stat, dizolvând Adunarea Legislativă. Ludovic și-a luat titlul de principe-președinte, instaurând un regim autoritar. În noiembrie 1852 a fost organizat un plebiscit în vederea alegerii formei de guvernare a Franței, în care majoritatea francezilor au optat pentru monarhie. Drept rezultat, la 2 decembrie 1852 principele-președinte Ludovic Napoleon a proclamat instaurarea celui de-al Doilea Imperiu Francez, iar pe sine s-a proclamat împărat cu numele de Napoleon al III-lea (fiul lui Napoleon I a fost considerat Napoleon al II-lea, care nu a guvernat niciodată). Rezultatele Revoluției franceze din anul 1848 au fost anulate.

- **Evidențiază factorii ce au cauzat căderea Republicii a II-a Franceze.**
- **Determină principiul democratic prin a fost ales președintele Republicii a II-a Franceze.**

Depunerea jurământului de președinte de către Ludovic Napoleon

- **Explică sensul acțiunii.**
- **Determină contextul în care are loc acțiunea din imagine.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Petiția** este o cerere scrisă adresată de către cetățeni unei autorități privind drepturi, interese personale sau publice. Include: un titlu clar și concis care rezumă cererea petiției; denumirea instituției, sau numele persoanei cui îi este adresată petiția; informații despre persoanele care inițiază petiția și obiectivul acesteia; motivația petiției; cerință sau obiectiv; argumentarea cererii; semnături, împreună cu numele, adresa și datele de contact ale semnatarilor; locul semnării; rezumarea cererii și exprimarea încrederii în considerarea acesteia.

- **Imaginează-ți că ești un cetățean/cetățeană din Franța în anii revoluției.**
- **Scrive o petiție conducerii satului/orașului/țării în care ceri respectarea drepturilor cetățenilor, elevilor sau altor persoane.**

⇒ APLIC

- **Formulează enunțuri utilizând termenii: *monarhie absolută, libertăți democratice, revoluție, republică, constituție.***

⇒ COLABOREZ

- **Realizează împreună cu colegul sau colega de bancă un interviu imaginar cu un participant la Revoluția din 1848 din Franța, concretizând scopul, desfășurarea, rezultatul.**

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Exprimă-ți opinia referitor la rezultatele Revoluției.**

⇒ CREEZ

- **Elaborează o bandă ilustrată a timpului pe care vei indica datele principale ale temei și vei plasa imagini, sau desene create personal referitoare la evenimente.**

Deschiderea Parlamentului din Frankfurt în biserica sf. Paul din Frankfurt în 1848.
Gravură colorată, contemporan. Vedere la masa Președintelui

2. Revoluțiile din 1848-1849 în statele germane, statele italiene, Imperiul Habsburgic

IDEI CARE INSPIRĂ

„Revoluția din Paris a luminat ca un fulger situația noastră. Suburbiile manifestă o stare de nervozitate. Mica burghezie se găsește într-o fierbere evidentă. Circulă cele mai funeste zvonuri. Pare că aproape toți vor să forțeze statul la un faliment ...”

Scrisoarea diplomatului saxon Carl Friederich Witzthum către mama sa despre Revoluția din Viena, 13 martie 1848

- **Apreciază impactul Revoluției franceze asupra Imperiului Habsburgic.**

TIMPUL ISTORIC

ianuarie–martie 1848 – extinderea revoluției la Palermo, Roma, Milano, Veneția ș.a.

1–5 martie 1848 – declanșarea revoluției în statele germane

13 martie 1848 – începutul Revoluției la Viena

24 martie 1848 – declararea războiului de către Piemont Imperiului Habsburgic

25 aprilie 1848 – promulgarea Constituției Imperiului Habsburgic

noiembrie 1848 – abdicarea lui Ferdinand I și urcarea la tron a lui Franz Joseph I

9 februarie 1849 – proclamarea Republicii Romane

martie–august 1849 – înăbușirea revoluției în Italia de către trupele franceze și austriece

7 martie 1849 – dizolvarea Reichstag-ului și suspendarea Constituției Austriece

28 martie 1849 – adoptarea Constituției Germaniei

14 aprilie 1849 – declararea independenței Ungariei

13 august 1849 – capitularea armatei maghiare în urma intervenției militare ruse

VOCABULAR

Cens – sumă minimă de impozit prevăzută de legea electorală pentru acordarea dreptului de alegător.

Congres – reuniune națională sau internațională în care delegați sau invitați dezbate probleme majore de ordin politic, economic, organizatoric, științific, cultural etc.

Dietă – adunare politică, organ reprezentativ al claselor privilegiate.

Parlament – organ legislativ din unele țări

A promulga – a face să intre în vigoare o lege.

În amintirea luptei de eliberare în noaptea fatală 18-19 martie 1848, Berlin, litografie de autor necunoscut

- **Exprimă-ți opinia de ce în timpul Revoluției s-a ajuns la lupte stradale.**

Revoluțiile în statele germane. Criza economică din 1847, care a dus la înrăutățirea condițiilor de viață a populației, recoltele slabe din cauza secetei care a afectat mai multe țări, inclusiv statele germane, existența regimurilor absolutiste și menținerea unor relații feudale au fost cauzele mișcărilor revoluționare. Într-un șir de orașe germane, mulțimi de oameni înfomețați au distrus magazine și depozite pentru a sustrage alimente. Țăranii revendicau în mare parte abolirea obligațiilor feudale, burghezia dorea să obțină putere politică și optau pentru libertăți democratice. În Renania, ce aparținea Prusiei, care era cea mai dezvoltată dintre statele germane, în martie 1848 au avut loc tulburări violente. În Köln, principalul oraș al regiunii, orașenii săraci au cerut reforme democratice imediate.

În perioada 1-5 martie 1848 în Baden, Württemberg, Bavaria și alte state germane au avut loc demonstrații. Sub presiunea opoziției, guvernele reacționare au demisionat, iar liberalii au constituit altele noi.

Evenimentele s-au transferat în Berlin, capitala Prusiei. La 18 martie 1848, împotriva demonștrărilor în sprijinul reformei poliția a folosit arme. Orașul a fost împânzit de baricade. Luptele au continuat toată noaptea, iar a doua zi dimineața berlinezii au respins trupele guvernamentale. Regele Frederic William IV a cedat, a ordonat trupelor să părăsească orașul și a declarat intenția de a adopta o constituție, de a introduce libertatea presei și de a convoca o *Adunare Națională Constituantă* și a format un nou guvern. Această declarație a dus la o încăierare sângeroasă între berlinezii care au venit la palatul regal să-și exprima sprijinul pentru monarh și cei care vroiau să înainteze regelui noi cereri. Gardienii au deschis focul asupra mulțimii. Au început luptele de stradă (18–19 martie), în care au murit aproximativ 200 de oameni.

La 18 mai 1848, a fost inaugurat primul parlament german unit, ales prin vot general – Adunarea Națională Constituantă stabilită la Frankfurt pe Main. Adunarea a eliminat rămășițele și îndatoririle feudale ale țăranilor, la 28 martie 1849, Parlamentul de la Frankfurt a adoptat Constituția unei Germanii unite, conform căreia Imperiul German urma să fie o federație de state germane. Parlamentul a propus tronul imperial regelui prusac Frederick William al IV-lea, dar acesta a refuzat, deoarece nu dorea să accepte coroana imperială din mâinile parlamentului revoluționar. În același timp, Austria, cel mai mare dintre statele germane, s-a opus cu hotărâre unificării Germaniei sub conducerea Prusiei. Conducătorii statelor mici germane, care au susținut doar verbal unirea țării, nu au vrut să se despartă de puterea lor.

Austria, dezamăgită că nu i s-a oferit coroana imperială, și-a retras reprezentanții din Parlamentul de la Frankfurt. Exemplul ei a fost urmat de delegații din alte state germane, ceea ce a dus la pierderea autorității parlamentare. Adunarea Națională a fost mutată la Stuttgart în Württemberg. În iunie 1849, regele statului Württemberg a dispersat parlamentul cu forța.

Între timp, în mai 1849, în Prusia, conform noii legi electorale, votul universal câștigat de popor a fost desființat și a fost introdus un nou sistem bazat pe censul de avere. Unificarea Germaniei prin mijloace parlamentare democratice a eșuat. Singura realizare a fost adoptarea Constituției Prusiei de Frederic William IV. Patrioții germani își puneau speranțele pentru unificarea țării în Prusia, considerând-o singurul stat capabil să unească Germania.

- **Enumeră revendicările revoluționare din statele germane.**
- **Explică de ce a eșuat intenția unificării Germaniei pe cale parlamentară.**

Revoluțiile în statele italiene au avut în mare parte aceleași cauze ca și în statele germane, dar la ele se adăuga faptul că o mare parte a teritoriului era sub dominație străină. Acțiunile au început cu o răscoală victorioasă la 12 ianuarie 1848 la Palermo, pe insula Sicilia. Trupele regelui napolitan au părăsit insula. Vestea succeselor răsculaților a intensificat activitățile patrioților italieni. În februarie-martie 1848, în Statele Papale, Toscana și Regatul Sardiniei au fost introduse constituții, s-au ales parlamente și s-au format guverne din rândul liberalilor moderați. La 18 martie 1848, sub influența evenimentelor de la Viena, în Lombardia, în orașul Milano, a izbucnit o răscoală anti-aus-

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„S-ar părea că mișcarea care a cuprins Germania în martie 1848 a lovit dintr-o dată, ca un trăsnet. Dar numai în aparență [...]. Se puteau deosebi curente distincte. Unul era orientat spre transformarea politică a statelor înseși [...]. Celălalt mare curent era cel național, îndreptat spre unitatea poporului german într-o comunitate națională [...]. La polul opus aflăm conservatori de toate nuanțele, de la socialiști din instinct până la monarhiști constituționali din convingere, care în același timp au fost și sunt patrioți germani hotărâți”.

*Joseph Maria von Radowitz,
participant la revoluție*

- **Numește obiectivele revoluției germane în viziunea patrioților săi.**

Ședința Adunării Naționale în Biserica Sf. Paul. La tribună se află Robert Blum, iunie 1848, desen de Ludwig von Elliot, 1848

- **Enumeră două schimbări majore votate în ședințele parlamentului german.**
- **Realizează o asociere dintre imagine și termenul *revoluție*.**

*Revoluția în Palermo
(12 ianuarie 1848), desen de Sanesi*

*Expulzarea austriecilor din Bologna,
tablou de Antonio Muzzi*

- **Describe în baza imaginilor lupta poporului italian pentru libertate.**

DOCUMENT

„Luni 13 martie. Ora 8 [...]. Mase de oameni [...] se agită pe străzi. Ora 11 [...]. Dorințe ale poporului: 1. Libertatea presei. 2. Libertatea învățământului. 3. Dreptul la asociere. 4. Dieta generală, miniștri responsabili [...]. Ora 4. Luptele de stradă se întetesc. Străzile care dau spre Judenplatz din apropierea Arsenalului sunt barricadate [...]. Ora 5. Garda civilă sună alarma și pune mâna pe arme [...]. Ora 8,30. Se decide demiterea prințului Metternich [...]. Marți 14 martie. Ora 13. În sfârșit, se aude că s-a aprobat formarea gărzii naționale. Lumea se îngheșuie pentru a se înscrie. Arsenalul furnizează armele. Ora 5. Se proclamă libertatea presei [...]. Miercuri 15 martie. Ora 8. Se aude vestea despre bătălia din suburbiu, unde garda națională și armata au împrăștiat gloatele: au fost aduse tunuri. Se vorbește de 400 de morți!”

Revoluția la Viena.

Carl Friederich Vitzhum, *Memorii*

triacă. Lupta de cinci zile cu armata austriacă de 15.000 de soldați s-a încheiat cu victoria italienilor. Revolta anti-austriacă a fost victorioasă și la Veneția, unde ulterior a fost proclamată o republică. Acțiunile patriotice care au cuprins Italia l-au determinat pe regele Carol Albert al Sardiniei (Piemont) să declare război Imperiului Habsburgic (numit și Austriac) la 24 martie 1848. Însă, la sfârșitul lunii iulie, austriecii au învins armata Sardiniei, restabilindu-și puterea asupra Italiei de Nord.

În noiembrie 1848, la Roma a izbucnit o revoltă populară. Papa Pius al IX-lea a fost nevoit să accepte convocarea Adunării Constituante. La 9 februarie 1849, Adunarea l-a lipsit pe Papa de putere politică și a proclamat Republica Romană.

În martie 1849, regele Sardiniei a reluat operațiunile militare împotriva Imperiului Habsburgic, însă a fost învins și a abdicat în favoarea fiului său, Victor Emanuel al II-lea. Noul rege al Sardiniei a încheiat un acord cu austriecii, renunțând la pretențiile asupra Lombardiei și Veneției. După aceasta, la cererea ducelui de Toscana, Armata austriacă a suprimat revoluția din Florența, a asediat Veneția și a mărșăluit spre Roma, unde i s-au alăturat trupele franceze. Armata regelui napolitan a lansat o ofensivă împotriva Romei dinspre sud. Asediul orașului a durat două luni. La 3 iulie 1849, Adunarea Constituantă de la Roma a aprobat Constituția Republicii Romane. Însă în acea seară francezii au capturat orașul. Ultimul centru al luptei a fost Veneția, care a capitulat la 22 august 1849.

Odată cu căderea Republicii Venețiene, revoluția din Italia s-a încheiat și un val de teroare a cuprins țara. Sarcina principală a revoluției – eliberarea și unificarea Italiei – a rămas neîndeplinită.

- **Identifică succesele mișcării revoluționare din statele italiene.**
- **Explică rolul Austriei în procesul înăbușirii revoluției din statele italiene.**

Revoluția în Imperiul Habsburgic. Tulburările revoluționare din Imperiul Habsburgic au fost mai violente și mai controversate. În afara de contradicțiile interne comune majorității țărilor europene (între structura feudală și cea nouă, capitalistă) și problemele economice, în Imperiul Habsburgic era acută problema națională. Componenta națională a Imperiului era extrem de variată. Alături de popoarele slave (cehi, polonezi, croați, sloveni) în Imperiu mai trăiau unguri, italieni și români. La mijlocul sec. al XIX-lea din cei 36 de milioane de locuitori ai imperiului, austrieci (germani) erau doar 7 milioane, adică 19%. Popoarele care locuiau în Imperiul Habsburgic erau supuse opresiunii naționale și au căutat să se separe de acesta și să-și creeze propriile state.

La 13 martie 1848, la Viena, capitala Austriei, au avut loc demonstrații sub lozincile „Constituție!”, „Libertate!”, „Jos Metternich!”. Împăratul Ferdinand I, sub presiunea locuitorilor Vienei, l-a demis pe cancelarul K. Metternich, promițând că va convoca parlamentul și va introduce o constituție. Constituția Imperiului Austriac, promulgată la 25 aprilie 1848, a proclamat libertatea de exprimare, libertatea presei, întrunirilor și responsabilitatea guvernamentală în fața parlamentului (Reichstag), care era format din două camere – Senatul și Camera Deputaților. Au fost organizate alegeri pentru Camera Deputaților, dar drept de vot aveau doar proprietarii de imobile. În

fruntea puterii executive rămânea împăratul, ceea ce nu se potrivea cu revendicările majorității patrioților austrieci, deaceia lupta a continuat. După numeroase revolte, în perioada 15–26 mai 1848, împăratul Ferdinand I a dat acordul scris pentru introducerea votului universal.

Evenimentele revoluționare s-au extins și în Cehia, Galiția, Transcarpatia, Slovacia, Voivodina, Croația. În iunie 1848, la Praga a avut loc *Congresul Reprezentanților Popoarelor Slave* din Imperiul Habsburgic. Majoritatea deputaților s-au exprimat în favoarea păstrării Imperiului Habsburgic și împotriva intrării acestuia într-o Germania unită. Ei motivau decizia prin faptul că le va fi greu să-și păstreze identitatea națională într-un stat în care germanii constituiau majoritatea. Oponenții lor au susținut autodeterminarea pentru toate popoarele negermane și separarea lor de imperiu. Congresul Slavilor s-a exprimat pentru păstrarea Imperiului Habsburgic doar în cazul în care toate popoarele se vor bucura de drepturi egale. În urma Congresului, în Praga a izbucnit o răscoală armată, înăbușită de trupele austriece.

La 10 iulie 1848 și-a început activitatea Reichstag-ul austriac, majoritatea locurilor în care aparțineau liberalilor moderați, iar un sfert dintre deputați erau țărani. Una dintre primele decizii importante ale Reichstag-ului a fost înlocuirea *corvezilor feudale* cu compensații pentru proprietarii de pământ. Datorită sprijinului deputaților țărani, guvernul a trecut prin Reichstag o decizie de finanțare a expedițiilor de înăbușire a revoltelor în statele italiene și Ungaria. La 6 octombrie 1848, locuitorii Vienei s-au răscolat, încercând să împiedice trimiterea trupelor pentru a suprima revoluția din Ungaria. Luptele din oraș au încetat la 1 noiembrie 1848, când trupele croate conduse de Joseph Jelacic au luat-o cu asalt. La sfârșitul lunii noiembrie 1848, Ferdinand I a abdicat de la tron, iar împărat a devenit Nepotul său, în vârstă de 18 ani, Franz Joseph I (1848–1916).

Însă Franz Joseph I n-a făcut concesii și la 7 martie 1849, a dizolvat Reichstag-ul și a suspendat Constituția. Au început represaliile împotriva revoluționarilor. Toate teritoriile imperiale austriece, inclusiv teritoriile din Italia, Ungaria și ținuturile slave, au devenit parte a unei monarhii constituționale unice și indivizibile.

- **Identifică obiectivele specifice ale mișcării revoluționare din Imperiul Austriac.**
- **Explică de ce conducerea Imperiului Habsburgic înăbușeau mișcările revoluționare.**

Revoluția în Ungaria. Cele mai dramatice evenimente au avut loc în Ungaria, aflată sub stăpânirea împăratului austriac. Încercările autorităților austriece de a priva Ungaria de drepturile de autogovernare și de a introduce legea marțială (de preluare a conducerii de către armată) au provocat intensificarea mișcării naționale a maghiarilor. Revoluția maghiară a început la 15 martie 1848 cu protestele tinerilor radicali, conduși de poetul Sándor Petőfi. Ei au cerut acordarea drepturilor și libertăților civile pentru maghiari și crearea propriului guvern independent. La 17 martie 1848 s-a format primul guvern național maghiar. Unul dintre primii săi pași a fost reforma agrară, conform căreia iobăgia a fost desființată, iar țărani au devenit proprietari a unei treimi din pământul cultivat.

Baricada la Universitatea din 26 mai 1848 din Viena, litografie de F. Werner

- **Evidențiază metodele comune de luptă revoluționară din Viena, Palermo și Berlin, în baza sursei și imaginii.**
- **Menționează cerințele revoluționarilor.**

DOCUMENT

1. Libertatea presei; abolirea cenzurii.
2. Guvern responsabil cu sediul în capitală
3. Parlament anual la Budapesta.
4. Egalitatea politică și religioasă în fața legii.
5. Gardă națională.
6. Impozitele să fie plătite de toți cetățenii.
7. Abolirea serbiei.
8. Curți cu juri. Egalitatea reprezentării.
9. Bancă națională.
10. Militarii să depună jurământul pe Constituție; soldații unguri să nu mai fie trimiși în alte părți, iar soldații străini să fie retrași.
11. Deținuții politici să fie eliberați.
12. Unirea cu Transilvania.

Revendicările Adunării revoluționare maghiare de la Budapesta (15 martie 1848)

- **Demonstrează prin exemple concrete că cerințele revoluționarilor maghiari erau radicale.**
- **Reflectă asupra punctului 12 din document.**

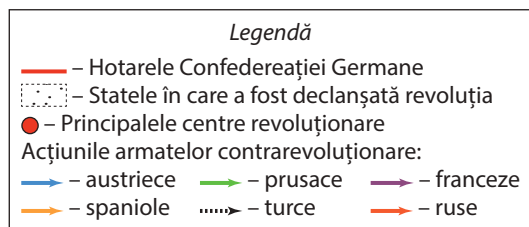
Noul guvern ungar a refuzat să facă concesii popoarelor care făceau parte din Ungaria (croatzi, sârbi, români etc.). Deși suportase opresiunea națională din partea monarhiei habsburgice austriece, ungurii au căutat să domine alte popoare. Drept urmare, în lupta împotriva revoluției maghiare, împăratul a folosit nemulțumirea popoarelor din Ungaria față de politica națională a maghiarilor. În septembrie 1848, armata croată a lui Josif Jelacic, din ordinul împăratului, a lansat operațiuni militare împotriva Ungariei.

Franz Joseph a anulat toate deciziile Dietei Ungare și a anunțat transformarea regatului maghiar într-o provincie a imperiului. Drept răspuns, armata maghiară a lansat o contraofensivă, iar austriecii au fost expulzați din Ungaria. La 14 aprilie 1849, *Dieta Ungară* a declarat independența Ungariei și a privat dinastia Habsburgilor de dreptul de a guverna țara. Liderul luptei de eliberare națională a Ungariei, Lajos Kossuth (1802–1894), a fost ales conducător-președinte al Ungariei. Pentru suprimarea revoluției maghiare Franz Joseph a apelat la împăratul rus Nicolae I. Ca urmare a intervenției militare ruse, la 13 august 1849 armata maghiară a capitulat. Împotriva participanților la revoluție au fost aplicate represalii brutale. Autogovernarea în Ungaria a fost lichidată, iar administrația austriacă și-a recăpătat puterea deplină în țară.

- **Explică de ce împăratul austriac a apelat la împăratul Rusiei.**
- **Compară obiectivele mișcării revoluționare maghiare cu cele ale popoarelor supuse de unguri.**

SPAȚIUL ISTORIC

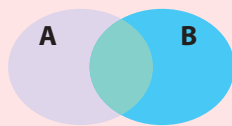
- Localizează pe hartă principalele centre revoluționare.
- Explică statutul statelor contrarevoluționare.
- Descrie acțiunile forțelor reacționare contra revoluțiilor.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Diagrama Venn

O tehnică de organizare grafică a informației, rezultând din discutarea a două sau mai multe idei, subiecte, etc. care au asemănări și deosebiri. Informația o vei prezenta prin două sau mai multe cercuri care se intersectează, se suprapun parțial. În cercuri vei indica elemente specifice ce descriu subiectul analizat, iar în locul suprapunerii cercurilor – ce este comun în subiectul analizat. Diagrama te ajută să realizezi o analiză comparativă.

- Compară revoluțiile din statele germane cu cele din statele italiene, utilizând Diagrama Venn.

⇒ COLABOREZ

- Împreună cu colegul de bancă redactează o petiție cu revendicări politice și culturale ale românilor din Transilvania adresată împăratului austriac Franz Joseph.

⇒ CREEZ

- Elaborează un text coerent cu titlul „Anul 1848 – Primăvara Popoarelor”.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Formulează concluzii referitoare la drepturile suprimate ale popoarelor din cadrul Imperiului Austriac.

Adunarea de la Blaj, sub drapeluri ale Casei de Habsburg (negru-galben) și tricoloruri românești

3. Revoluțiile din anii 1848–1849 în Țările Române

IDEI CARE INSPIRĂ

„Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!

Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă,

La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume

Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,

Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume

Triumfător în lupte, un nume de Traian!”

A. Mureșan,
Deșteaptă-te, române

- **Identifică ideea principală.**
- **Explică emoțiile pe care ți le provoacă versurile.**

TIMPUL ISTORIC

27 martie 1848 – Adunarea de la hotelul „Petersburg” din Iași

3/15 mai 1848 – Marea Adunare Națională de la Blaj

mai 1848 – redactarea programului *Principiile noastre pentru reformarea patriei*

august 1848 – redactarea programului *Doleanțele partidei naționale*

9/21 iunie 1848 – Adoptarea *Proclamației de la Islaz*

3/15–16/28 septembrie 1848 – a doua Adunare națională de la Blaj

VOCABULAR

Abrogare – anularea unei legi

Caimacam – locțiitor al domnului, însărcinat cu administrarea Țării Moldovei și Țării Românești până la instalarea pe tron a noului domn.

Cenzură – control exercitat de stat asupra publicațiilor și tipăriturilor, presei, pentru a împiedica răspândirea informațiilor despre situația politico-socială adevărată în stat și a unor idei considerate primejdioase, imorale.

Locotenentă domnească – organ administrativ-politic provizoriu, instituit în timpul cât tronul rămânea vacant sau pe timpul absenței domnului în Țara Moldovei și Țara Românească

Pașoptiști – generația participanților la Revoluția de la 1848 din Țările Române.

Proclamație – text oficial prin care se aduce la cunoștința publică un fapt de mare importanță și de interes general; declarație scrisă prin care se face un apel în vederea unei acțiuni importante.

„Primăvara popoarelor” ce a cuprins întreaga Europă a avut repercusiuni și asupra spațiului românesc. Fiind pregătite de perioada anterioară prin propagarea ideilor liberale și naționale, prin intermediul diferitor mișcări culturale și presă, Revoluțiile din 1848-1849 din Țările Române au fost un rezultat firesc al evoluției societății românești. Revoluția a luat diferite forme și s-a manifestat diferit. În fruntea mișcării revoluționare și democratice atât în Țara Moldovei, cât și în Transilvania, apoi și în Țara Românească, s-au plasat tinerii intelectuali progresiști, școliți în Europa.

Revoluția din 1848 în Țara Moldovei. Primele acțiuni revoluționare au început în Țara Moldovei, cea care avea la frontiera sa Imperiul Rus, imperiu ce reprezenta principala forță a „Sfintei Alianțe” și apărător al ordinii vechi în Europa. În fruntea mișcării revoluționare au stat Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri și Alexandru Ioan Cuza.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Vasile Alecsandri (1821–1890)

CURIOZITĂȚI

Poezia „Un rasunet” scrisă de Andrei Muresanu, poet, jurnalist, tribun al Revoluției din 1848-1849, a fost elaborată în atmosfera revoluționară a anului 1848, fiind raspândită pe foi volante cu titlul *Deșteaptă-te, române!*. Poezia a fost publicată în №25 din 21 iunie 1848 al revistei *Foaie pentru minte, inimă și literatură*. Din 1990 „*Deșteaptă-te, române!*” este imnul național al României. Între 1991–1994 a fost imnul național al Republicii Moldova.

România revoluționară (1850), tablou de Constantin Daniel Rosenthal

- **Describe pictura.**
- **Asociază picturii termeni, noțiuni, personalități studiate.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Revoluția de la 1848 a vrut ca românul să fie nu numai liber, dar și proprietar, fără care libertatea și egalitatea e minciună. Pentru aceea adaugă la deviza sa cuvântul frăție, această condiție de căpetenie a progresului social”.

Nicolae Bălcescu,
Mersul revoluției în istoria românilor

- **Identifică sensul cuvântului frăție în programele revoluționarilor români.**

La 27 martie 1848 la hotelul „Petersburg” din Iași a fost organizată o adunare, dominată de reprezentanții partidei naționale și progresiste a societății, la care s-au întrunit circa 1000 persoane. Fiind prezidată de Grigore Cuza, aceasta a ales un comitet din 16 persoane în frunte cu Vasile Alecsandri, care a redactat *Petițiunea-proclamațiune*, adresată domnului Țării Moldovei Mihail Sturza. Petițiunea avea un caracter moderat, astfel încercându-se a evita o intervenție străină. Documentul era compus din 35 de puncte, care cuprindeau principalele revendicări ale societății, solicitându-se îmbunătățirea situației țăranilor, reforme privind garantarea libertăților politice și personale, reforma învățământului, înființarea Gărzii naționale, desființarea cenzurii, dizolvarea Adunării Obștești, considerată a fi aleasă ilegal, și alegerea unei Adunări reprezentative, dar și păstrarea intactă a Regulamentului Organic.

Domnul țării, Mihail Sturza, a declarat stare excepțională și a trecut la represiuni. Drept rezultat o parte din militanții mișcării au fost arestați și exilați în sudul Dunării. Alții, printre care și Mihail Kogălniceanu, s-au refugiat în alte provincii românești, inclusiv în Bucovina, unde au fost primiți de către familia Hurmuzaki. La 25 iunie 1848 Imperiul Rus și-a dislocat armata în Moldova.

În mai 1848 militanții refugiați în Transilvania, printre ei Alexandru Ioan Cuza și Alecu Russo au întocmit un program numit *Principiile noastre pentru reformarea patriei*. În program pe lângă rezolvarea problemei agrare și a înzestrării țăranilor cu pământ, se cerea unirea Moldovei cu Țara Românească.

În august 1848, în *Gazeta Bucovinei*, M. Kogălniceanu a publicat *Doleanțele partidei naționale* – noul program al revoluționarilor din Principatul Moldovei. Programul era alcătuit din 36 de articole și era mult mai radical decât *Petițiunea* din martie. Se cerea abrogarea Regulamentului Organic, anularea protectoratului rusesc, egalitatea politică și civilă a cetățenilor, constituirea Adunării obștești din reprezentanții stărilor, împrumutarea țăranilor prin răscumpărare. Cel mai important articol al programului prevedea Unirea Moldovei cu Valahia.

- **Enumeră cerințele de ordin politic prin *Petițiunea-proclamațiune*.**
- **Identifică diferențele în cerințele revoluționarilor publicate în martie cu cele din august.**
- **Explică cauza intervenției armatei ruse în Moldova.**

În **Țara Românească** mișcarea revoluționară a fost o continuare firească a evenimentelor din Țara Moldovei și Transilvania. La 9/21 iunie 1848 la Islaz, județul Romanați, Ion Heliade-Rădulescu, Ștefan Golescu și Cristian Tell au proclamat noua constituție cunoscută și ca *Proclamația de la Islaz*, elaborată și de Nicolae Bălcescu. În cele 26 de articole se cerea: înlăturarea protectoratului rusesc, egalitatea cetățenilor în fața legilor, drepturi politice, împrumutarea țăranilor prin despăgubire, desființarea robiei, domn ales pe cinci ani, convocarea unei Adunări Constituante ș.a.

Mișcarea a fost preluată și în capitala țării – București. Sub presiunea mulțimii, condusă de către Ion Brătianu, la 11 iunie 1848, Gheorghe Bibescu, domnul Țării Românești, a semnat Constituția provizo-

rie și lista membrilor Guvernului provizoriu. Din Guvern făceau parte I. Heliade-Rădulescu, Nicolae Bălcescu, Ștefan și Alexandru Golescu, C.A. Rosetti, Cristian Tell, Ion Brătianu, Gh. Magheru, mitropolitul Neofit și colonelul I. Odobescu.

Îngrijorat de protestele consulului rus, care a părăsit Bucureștiul, și de urmările ce puteau rezulta, Gh. Bibescu a abdicat și s-a retras la Buzău. Conducerea țării a rămas pe seama guvernului provizoriu. Pe plan intern, în conformitate cu programul revoluționar, guvernul a realizat o serie de măsuri, decretând eliberarea deținuților politici, eliminarea pedepsei cu moartea, formarea gărzii naționale, desființarea robiei, abolirea rangurilor boierești, instituirea drapelului național – tricolorul cu inscripția Dreptate – Frație. Rezolvarea problemei agrare a fost amânată pentru o perioadă mai târzie, pentru a evita neînțelegerile ce puteau să apară în tabăra revoluționară. În plan extern au elaborat demersuri pentru recunoașterea situației noi-create. Rapiditatea derulării evenimentelor nu a permis rezolvarea acesteia.

Sub presiunea Imperiului Rus, Poarta Otomană a fost obligată să întreprindă acțiuni de „restabilire a ordinii”. Drept rezultat al viziunii unui emisar trimis de Imperiul Otoman, Suleiman Pașa, guvernul provizoriu a fost demis, fiind instituită *Locotenența domnească* compusă, conform Regulamentului Organic, din trei membri: Ion Heliade-Rădulescu, Nicolae Golescu și Cristian Tell. Însă Imperiul Rus nu a fost mulțumit, așa că a continuă să insiste asupra înăbușirea mișcării revoluționare din Muntenia prin forță. Trupele otomane au trecut Dunărea și au înaintat spre București. La 13/25 septembrie 1848 armata otomană a înfrânt rezistența opusă de români în Dealul Spirei. În același timp, trupele ruse, care ocupaseră Moldova mai înainte, au invadat Țara Românească. Înaintarea armatei ruse a făcut inutilă rezistența de mai departe.

Locotenența domnească a fost desființată, iar în locul ei a fost numit caimacam Constantin Cantacuzino. Conducătorii mișcării revoluționare au fost arestați și exilați după hotărârile țării. Capitala țării a fost ocupată jumătate de către trupele otomane, iar cealaltă jumătate s-a aflat sub administrația rusă, după ce trupele ruse s-au așezat în tabără la Colentina. Astfel revoluția în Țara Românească a fost înfrântă, țara fiind ocupată de cele două armate.

- Enumeră obiectivele revoluției din Țara Românească.
- Demonstrează că revoluționarii din Țara Românească au elaborat un program revoluționar mai radical decât cei din Moldova.
- Explică cauza intervenției Imperiilor Rus și Otoman.

Paralel evenimentelor din afara curburii carpatice, românii din **Transilvania**, de asemenea, s-au încadrat activ în mișcarea revoluționară ce cuprinsese întreaga Europă. În luna martie a anului 1848 Simion Barnuțiu a lansat *Manifestul-proclamațiune* în care principalele cerințe înaintate erau: recunoașterea românilor transilvăneni ca națiune politică și convocarea unei Adunări naționale a românilor transilvăneni. Concomitent, folosindu-se de faptul că întreg Imperiu Habsburgic era cuprins de mișcări revoluționare, unghurii, sub conducerea lui Lajos Kossuth, au proclamat independența Ungariei. Ei au declarat totodată și alipirea Transilvaniei, însă au refuzat recunoașterea drepturilor egale a românilor.

DOCUMENT

„... Fraților români,

Timpul mântuirii noastre a venit; poporul român se deșteaptă la glasul trâmbiței îngerului mântuirii și își cunoaște dreptul său de suveran. Pace vouă, pentru că vi se vestește libertate vouă.

Poporul român se scoală, se armează și nu spre a se lupta o clasă asupra alteia, nu spre a rumpe legăturile sale de relații din afară, ci ca să ie în frâu și în respect pe voitorii de rău ai fericirii publice. Strigarea românilor e strigare de pace, strigare de înfrățire. La această mare faptă a mântuirii, tot românul are dreptul de a fi chemat, nimeni nu este scos afară; tot românul este un atom al întregii suveranități a poporului; sătean, meseriaș, negustor, preot, soldat, student, boier, domn, e fiu al patriei și după sfânta noastră credință, e și mai mult, e fiu al lui Dumnezeu. Toți avem același nume de români. Aceasta ne înfrățeste și face să înceteze toate interesele, să se stingă toate urile. Pace dar vouă! Libertate vouă!”

Proclamația de la Islaz

- Identifică cerințele de ordin politic.
- Numește cerințele de ordin social.
- Elucidează problema națională reflectată în document.

Exemplar al steagului revoluționar, păstrat la Muzeul de Istorie a Moldovei, Chișinău

- Exemplifică schimbările cerute de români prin fiecare noțiune înscrisă pe drapel.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Avram Iancu
„Craiu Munților sau Regele moșilor
din Apuseni”

În timpul Revoluției din 1848, a luptat pentru drepturile cetățenești ale românilor din Transilvania, a condus delegația românilor din Munții Apuseni la citirea proclamației de pe Câmpia Libertății de la Blaj alături de Papiu Ilarian.

El a condus o armată de cca. 6000 de oameni, colaborând cu austriecii a reușit eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei de sub stăpânirea maghiară. În 1850 și 1851, a mers în audiență la împăratul Franz Joseph la Viena, solicitând autonomia românilor din Transilvania.

- **Apreciază contribuția personalității în mișcarea revoluționară din Ardeal.**

Monedă comemorativă din aur și argint emisă de BNR.

Inscripții: în partea de sus – *REVOLUȚIA ROMÂNĂ*, în partea de jos – *1848, Avram Iancu, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu*

- **Menționează realizările personalităților reprezentate pe moneda comemorativă.**

Situația creată a dus la convocarea la 3/15 mai 1848 a Marii Adunări Naționale pe o câmpie în apropierea Blajului, ce a primit denumirea de „Câmpia Libertății”. Conform mărturiilor timpului a întrunit în jur de 40 000 de români. Adunarea a aprobat *Petițiunea națională*. În cele 16 puncte ale Petițiunii, bazându-se pe principiile libertății, egalității și fraternității, națiunea română se proclama națiune independentă și egală, respingând totodată încorporarea forțată a Transilvaniei în Ungaria și se declara dorința de unire cu Principatele Române – „Noi vrem să ne unim cu Țara!”. Petițiunea cerea reprezentanță în Dieta Transilvaniei în dependență de numărul populației, desființarea iobăgiei, autonomia celor două biserici românești (ortodoxă și unită) și egalitatea cu celelalte biserici din Transilvania, învățământ românesc, garantarea unor libertăți personale a individului ș. a.

Programul politic anunțat de *Petițiunea națională* urma să fie îndeplinit de un Comitet Național, stabilit la Sibiu, în frunte cu episcopul Andrei Șaguna. Prima măsură a Comitetului în care au intrat Simion Barnuțiu, Avram Iancu, Ioan Budeanu, Alexandru Papiu Ilarian, Aron Pumnul, a fost trimiterea delegațiilor la curtea de la Viena și Dieta de la Cluj pentru recunoașterea cerințelor românilor. Însă cerințele formulate la Blaj au fost ignorate, la 17/29 mai 1848 fiind votată anexarea Transilvaniei de Ungaria.

Mișcării revoluționare din Imperiul Habsburgic s-au aliniat și alte regiuni românești. Un moment reprezentativ a reprezentat Adunarea populară a românilor din 20 mai 1848 de la Cernăuți, coordonată de către frații Hurmuzachi, cei care au elaborat și documentul-program *Petiția Țării*. La Adunarea populară a românilor din 15 iunie 1848 de la Lugoj, Eftimie Murgu a proclamat *Petiția neamului românesc din Ungaria și Banat*. Ambele documente cereau o autonomie mai largă a românilor în cadrul Imperiului Habsburgic, dar și o serie de libertăți și drepturi a neamului românesc și a Bisericii Ortodoxe, învățământ în limba română etc.

Între timp situația din Transilvania s-a complicat din cauza poziției luate de către conducătorii revoluționari unguri. Împotriva voinței românilor din Transilvania, la 29 mai/10 iunie 1848 împăratul Franz-Iosif a promulgat hotărârea Dietei de la Cluj privind anexarea Transilvaniei. Drept răspuns la această decizie, la Blaj a fost convocată o nouă Adunare națională (3/15–16/28 septembrie 1848), la care au participat și principalii lideri revoluționari, printre care și Avram Iancu împreună cu o armată de 6 000 de moși. Românii au denunțat unirea Transilvaniei cu Ungaria și s-au pronunțat pentru restabilirea autorităților austriece în Transilvania, reieșind din faptul că Casa imperială austriacă i-a recunoscut pe români ca națiune politică.

Practic, în toamna anului 1848 a început războiul dintre români și unguri în Transilvania, soldat cu fărădelegi și victime umane de ambele părți. Transilvania a fost ocupată de armata maghiară condusă de generalul Bem. O parte a liderilor români au fost omorâți, iar alții s-au refugiat împreună cu armata austriacă sau au trecut în Țara Românească. Doar regiunea Munților Apuseni a rămas sub autoritate românească, nefiind cucerită de unguri. Moșii înarmați, organizați sub conducerea lui Avram Iancu, au reușit să reziste în 1849, în bătălii importante ce s-au dat la Abrud, la Zlatna și Fântânele. Totuși s-a în-

cercat și s-a ajuns la o înțelegere între revoluționarii români și cei unguri. La 2/14 iulie 1849, prin mijlocirea lui Nicolae Bălcescu, Parlamentul maghiar a votat *Legea naționalităților*, prin care erau recunoscute drepturile politice ale românilor.

De cealaltă parte, forțele contrarevoluționare ale Casei imperiale habsburgice au solicitat ajutorul Imperiului Rus, armatele căruia la 19 iulie 1849 au trecut Carpații, invadând Transilvania. La 13 august 1849, armata ungară a capitulat la Șiria, astfel fiind stins și ultimul focar revoluționar din spațiul românesc. În Ungaria și Transilvania s-a reinstaurat absolutismul habsburgic.

- **Describe contextul elaborării programului *Petițiunea națională*.**
- **Menționează cerințele de ordin național în cadrul programelor revoluționare românești.**
- **Determină cauzele conflictului dintre revoluționarii români și unguri.**

Programele revoluționare au cuprins cele mai importante probleme ale epocii, având un caracter unitar și cerințe asemănătoare, iar trăsătura principală a fost solidaritatea națională, punând începutul progresului societății românești. Spre deosebire de Transilvania și Țara Românească unde revoluția a căpătat aspecte dramatice, în Moldova s-a produs o revoluție a ideilor, a drepturilor în conformitate cu situația din apusul Europei, fiind denumită în epocă „revolta poeților”. În Transilvania a avut un pronunțat caracter național.

Revoluția românilor din 1848-1849 a fost învinsă, iar timp de doi ani Principatele au fost sub ocupația militară a Imperiului Rus și a Imperiului Otoman. Însă revoluția a revigorat, a stimulat și a ridicat la un nou nivel conștiința națională și patriotismul românesc, pregătind neamul românesc pentru un următor pas, cel al unirii naționale.

- **Interpretează sensul expresiei *conștiință națională*.**
- **Justifică utilizarea noțiunii *România* în poeziile scrise în perioada revoluției.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Agenda cu notițe paralele

- Analizează documente revoluționare în baza tehnicii agenda cu notițe paralele:

Ideea	Comentariul

⇒ COLABOREZ

- În pereche cu un coleg/colegă de clasă realizează o lucrare la alegere:
 - Elaborează un album digital de imagini ce reflectă simboluri ale Revoluției române din anul 1848 în artă.
 - Elaborează un portofoliu digital ce reflectă Revoluția română de la 1848 în literatură.

⇒ APLIC

- Compară Revoluțiile din 1848 din Țările Române, utilizând Diagrama Venn, conform algoritmului:

1. Personalități
2. Programe elaborate
3. Simboluri
4. Cerințe de ordin politic

⇒ CREEZ

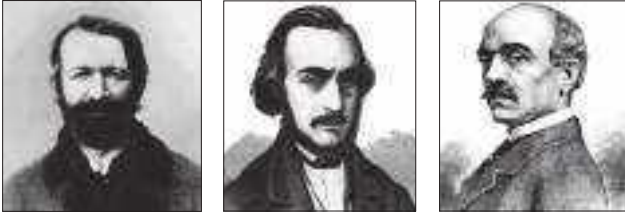
- Un *Dosar al personalității* (Nicolae Bălcescu sau Vasile Alecsandri), conform indicatorilor:
 - formare personală (studii, ocupații);
 - formarea profesională – domeniul de activitate profesională;
 - rol, implicare în cadrul revoluției;
 - imaginea personalității;
 - creații, realizări, diverse.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Justifică expresia *Revoluția pașoptistă română este revoluția poeților*.
- Scrie o poezie japoneză-cinquains la tema *Generația pașoptistă a scris istoria României*:
 - 1 substantiv cu statut de titlu;
 - 2 adjective determinative pentru acel substantiv;
 - verbe, eventuale predicate ale acelui substantiv-subiect;
 - cuvinte, oricare ar fi, dar care încheagă imaginea generală;
 - substantiv echivalent cu primul, la nivel lexical, prin mijlocirea acelor patru cuvinte anterioare.

EVALUARE

I. APRECIEREA ROLULUI PERSONALITĂȚILOR ÎN ISTORIE

- Recunoaște personalitățile din imagini.
- Apreciază rolul personalităților în Revoluția de la 1848 în Țările Române.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„Art. 1. Libertatea presei, abolirea cenzurii. Art. 2. Guvern responsabil, reședința în capitală. Art. 3. Parlament, convocat anual la Budapesta. Art. Egalitate politică și religioasă în fața legii [...]. Art. 6. Impozitele să se plătească de către toți. Art. 7. Abolirea iobăgiei.”

Manifestul „12 puncte”, adoptat la Adunarea populară de la Pesta, 15 martie 1848

- Prezintă două argumente că solicitările revoluționarilor unguri aveau un caracter democratic.
- Exprimă-ți opinia referitor la păstrarea iobăgiei în secolul al XIX-lea.

„Pe scurt, poporul român, recapitulând, decretă: 1. Independența sa Administrativă și legislativă [...] 2. Egalitatea drepturilor politice. 3. Contribuție generală. 4. Adunare generală compusă de reprezentanți ai tuturor stărilor societății. 5. Domn responsabil, ales pe cinci ani și căutat în toate stările societății [...]. 8. Libertatea absolută a tiparului [...]. 13. Emanciparea clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire. 14. Dezrobirea Țiganilor [...]. 16. Instrucție egală și întreagă pentru tot românul [...]. 22. Convocarea îndată a unei Adunări generale extraordinare constituante, aleasă spre a reprezenta toate interesele sau meseriile nației, care va fi datoare a face Constituția țării.”

Proclamația de la Islaz, 9/21 iunie 1848

- Exemplifică în baza documentului că revoluționarii români s-au inspirat din ideile revoluționare din Europa Centrală și de Vest.
- Explică de ce ungurii, care luptau pentru emanciparea de Imperiul Habsburgic, erau împotriva mișcării revoluționare din Transilvania.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Alcătuește câte un enunț care să reflecte adevărul istoric referitor la revoluțiile din anii 1848–1849 în Europa cu fiecare noțiune: *independentă, pașoptiști, unificare, mișcare națională*.

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte ale Revoluțiilor de la 1848–1849 în Europa

Cauze	Revoluțiile de la 1848–1849 în Europa	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

V. CUNOAȘTEREA ȘI ÎNȚELEGEREA SPAȚIULUI ȘI TIMPULUI ISTORIC

- Descrie în 5 enunțuri o revoluție din anul 1848 din Europa, la alegere utilizând sursa cartografică.

Unitatea II

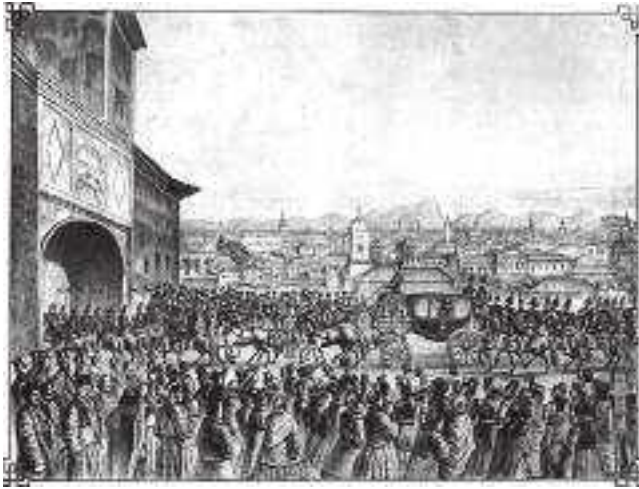
FORMAREA STATELOR NAȚIONALE ÎN EUROPA

Drapelele statelor germane unificate, 1870

Coperta ediției din 1860 a Imnului național italian „Canto degli Italiani”

Alexandru Ioan Cuza la Mitropolie, 29 februarie 1860

Portretul oficial al lui Alexandru Ioan Cuza, realizat de Carol Popp de Szathmári, 1864

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

4. Mișcarea națională a românilor la mijlocul secolului al XIX-lea
5. Unirea Principatelor Române
6. Reformele lui A. I. Cuza
7. Instituirea monarhiei constituționale. Constituția din 1866
8. Unificarea Italiei
9. Unificarea Germaniei

PERSONALITĂȚI

Alexandru Ion Cuza
Carol I
Mihail Kogălniceanu
Giuseppe Garibaldi
Giuseppe Mazzini
Victor Emmanuel al II-lea
Camillo Cavour
Otto von Bismarck

NOȚIUNI

Adunare ad-hoc	Mișcare națională
Convenție	Națiune
Conștiință națională	Partid politic
Independență	Plesbiscit
Memorandum	Secularizare
Monarhie constituțională	Tratat
	Unificare

Congresul de la Paris, 1856, Palatul Versailles, de Edouard Louis Dubufe

4. Mișcarea națională a românilor la mijlocul secolului al XIX-lea

IDEI CARE INSPIRĂ

„Până când tot de răbdare cu
răbdare să vorbim,
Și spre-a noastră grea rușine unui
hoț să ne robim?
Fraților! s-au șters rușinea și sim-
țirea dintre noi?
Lumea strigă într-o gură că trăim
ca niște boi.
Fraților! simțiți că hoții!, hoții! ni-
au încălecat!
Și supt hoți a geme astăzi nu-i ru-
șine și păcat?
Fraților! vă vine ceasul, întru care
s-arătați,
Că sunteți români de sânge, că
sunteți și voi bărbați!”

Poet anonim

- **Identifică problema redată în poezie.**

TIMPUL ISTORIC

19 aprilie/1 mai 1849 –
Convenția de la Balta
Liman.

decembrie 1849 – cre-
area Asociației română
pentru conducerea emi-
grației.

**28 martie 1853-30
martie 1856** – Războiul
Crimeii

martie-mai 1855 –
Conferința preliminară
de pace de la Viena.

**13/16 februarie 1856-
30 martie 1856** – Con-
gresul de Pace de la Pa-
ris.

VOCABULAR

Conștiința națională – sentiment, ansam-
blu de reprezentări, idei, concepții, cunoș-
tințe, mentalități despre apartenența la o
națiune.

Convenție – acord între două sau mai mul-
te state, instituții sau persoane cu privire la
anumite probleme sau la anumite obiective.

Deziderat – doleanță, dorință.

Emancipare – elberare, câștigarea inde-
pendenței.

Emigrare – părăsirea patriei pentru a se
stabili (definitiv sau temporar) în altă țară.

Națiune – comunitate umană caracteriza-
tă prin unitatea de limbă, religie, teritoriu,
conștiința identității istorice și culturale.

Unionist – care susține și propagă ideea de
unire.

Reprezentantul otoman Süleiman Pașa
intrând în București în august 1848

Revoluția de la 1848–1849 din Principatele Române a fost înfrântă, iar Principatele au fost supuse unui regim de ocupație militară a Imperiului Rus și al celui Otoman. Prin *Convenția de la Balta-Liman*, încheiată la 19 aprilie/1 mai 1849 între Poarta Otomană și Rusia, au fost suspendate adunările obștești, care au fost înlocuite cu Consilii sau Divanuri ad-hoc, domnii se numeau de sultan pe o perioadă de șapte ani, cu acordul puterii protectoare Rusia, și cel mai grav, s-a permis staționarea în principate a unei armate de 25–30 000 de ostași.

Prin *Convenția de la Balta-Liman* și includerea Transilvaniei în componența Imperiului Habsburgic, forțele reacționare au considerat că au restabilit „liniștea” în spațiul românesc. Însă înăbușirea mișcării revoluționare nu a însemnat și curmarea mișcărilor sociale, care au căpătat o amprență tot mai accentuată a sentimentului național și a luptei pentru unitate națională.

- **Identifică consecința imediată a Convenției Balta-Liman pentru Principatele Române.**
- **Determină consecința de durată a hotărârilor convenției din 1849.**

Situația internă în Principatele Române. În Muntenia a fost numit domn Barbu Dimitrie Știrbei, iar în Țara Moldovei – Grigore Alexandru Ghica, reprezentanți ai boierimi, preponderent conservatoare. Domnii au continuat efortul de reformă modernă a statului și instituțiilor statale pe baza dezideratelor de la 1848, aplicate în funcție de opțiunile politice ale domnilor, de contextul internațional și raporturile dintre forțele politice. Gr. A. Ghica, spre deosebire de Barbu Știrbei, a acceptat revenirea revoluționarilor, iar pe unii dintre ei i-a numit în funcții ministeriale. În 1851 în ambele principate, deși cu mari neajunsuri, au fost implementate *Așezămintele agrare*, care reglementau relațiile dintre proprietari și săteni și care consfințeau caracterul burghez al proprietății boierești.

Domnul Moldovei Gr. A. Ghica a contribuit la dezvoltarea social-economică a țării prin stimularea exporturilor și a importurilor, prin micșorarea taxelor vamale, prin îmbunătățirea situației țărănilor-micșorând zilele de muncă obligatorii și dijma, a interzis folosirea țărănilor la alte lucrări decât cele agricole. S-a preocupat de dezvoltarea învățământului, instituind trei grade cu predare obligatorie în limba română, s-au construit școli elementare județene și numeroase școli primare. S-a îngrijit de serviciul medical, întemeind școala de moșit, școala de chirurgie și ospiciul de infirmi de la Galata, și serviciul de sprijin social. A susținut lucrări publice. Regimul instituit de Gr. A. Ghica a făcut posibilă apariția publicațiilor promotoare a unionismului, precum „România literară” editată de Vasile Alecsandri, „Steaua Dunării” editată de Mihail Kogălniceanu, ultima devenind centrul principalelor forțe unioniste.

În Imperiul Habsburgic, începând cu 1849, transilvănenii, bănățenii, bucovinenii militau pentru unirea tuturor teritoriilor românești într-un stat românesc, autonom din punct de vedere teritorial-administrativ, constituit ca mare ducat. Curtea de la Viena a refuzat propunerea, văzând în această doleanță un prim pas spre dezmembrare. Totuși, au fost obținute unele concesii: Episcopia Bisericii unite de la Blaj a primit rangul de Mitropolie, iar românii din Transilvania au obținut o acceptare mai largă în funcțiile publice.

- **Describe schimbările în viața politică, economică și socială în Principate prin numirea domnilor Barbu Știrbei și Grigore Ghica.**

Pe plan extern, în fruntea mișcării pentru libertate și unitate națională s-au plasat fruntașii Revoluției din 1848, dintre care mulți erau în emigrație. Centre ale propagării idealurilor naționale românești ale revoluționarilor români au devenit Londra, Viena, Brussa, Constantinopol, însă principalul era la Paris. În iunie 1849 la Paris s-a organizat *Comitetul democratic român* (C.A. Rosetti, I. Voinescu, D. Brătianu, V. Malinescu ș.a.), care a protestat împotriva Convenției de la Balta-Liman, ce încălca dreptul de autonomie a Principatelor. Cu contribuția lui N. Bălcescu, în decembrie 1849, a fost creată *Asociația română pentru conducerea emigrației*. În vara anului 1850, în jurul revistei „România viitoare” s-a constituit *Comisia de propagandă*, în frunte cu N. Bălcescu, V. Malinescu și D. Brătianu. În septembrie 1850 pe paginile revistei a fost publicat programul de luptă al revoluționarilor români, scopurile majore declarate erau unitatea și libertatea națională,

Barbu Dimitrie Știrbei, domn al Țării Românești (1849–1853, 1854–1856)

Grigore Alexandru Ghica, domnul al Țării Moldova (1849–1856)

- **Demonstrează că domnul Moldovei a contribuit la consolidarea eforturilor de modernizare a societății românești.**

Nicolae Bălcescu (1819–1852) istoric, prozator, reprezentant de vază al Revoluției de la 1848–1849. A întemeiat împreună cu Ion Ghica și Christian Tell societatea secretă „Frăția”, ce avea deviza „Dreptate, Frăție”. Fiind în emigrare, a promovat prin presă și lucrări ideea emancipării Țărilor Române și implimentarea reformelor sociale democratice. În 1850, la Londra, prin activitatea sa diplomatică a încercat să câștige sprijinul guvernului englez în favoarea Principatelor. În noiembrie 1850, a editat la Paris revista *România viitoare* (număr unic). Alături de Mihail Kogălniceanu, a fost unul din primii istorici de tip modern din spațiul culturii române.

- **Asociază personalității descrise alte două personalități ce au contribuit la unitate națională.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„...Istoria, ca disciplină științifică, ar trebui să cuprindă toate domeniile și toate faptele semnificative care dau substanță unei societăți, insistând asupra aspectelor economice, a relațiilor de producție, a structurilor sociale și de clasă, a obiceiurilor, instituțiilor și a modului de viață.”

Nicolae Bălcescu

- **Apreciază valoarea istoriei în viața lui N. Bălcescu**

dar și aricole ale lui N. Bălcescu, Alecu Russo, D. Brătianu, C.A. Rosetti, V. Mălinescu ș.a. Ideile naționale au fost susținute de publicațiile *Juniimea română* și *Republica română*, și de o serie de alte lucrări elaborate de N. Bălcescu, C. A. Rosetti, I. Heliade-Rădulescu și I. C. Brătianu, care aveau drept scop propagarea și familiarizarea societății occidentale cu diferitele probleme ale românilor, dorința și voința românilor de a trăi într-un stat unitar și independent.

Totodată, revoluționarii români au aderat la *Comitetul Central Democratic European*, condus de Giuseppe Mazzini, cu sediul la Londra, D. Brătianu a devenit unul din secretarii organizației. Sub conducerea *Comitetului european*, care promova ideea relațiilor frățesti între popoarele asuprite, și la îndemnul lui G. Mazzini, în 1851 între revoluționarii români și maghiari s-au desfășurat tratative, principalii reprezentanți fiind N. Bălcescu și L. Kossuth, dar nu s-a ajuns la o înțelegere.

În același timp reprezentanții emigrației au avut legături permanente cu Țara, cu cei care le împărtășeau ideile pentru înfăptuirea unității naționale. Publicațiile emigranților români erau distribuite în țară.

Evoluția evenimentelor internaționale și întărirea regimurilor conservatoare au făcut imposibil proiectul declanșării unei noi revoluții europene. Situația s-a complicat și prin moartea unui dintre cei mai de vază reprezentanți ai mișcării naționale românești, N. Bălcescu, în noiembrie 1852, la Palermo.

- **Enumeră publicațiile periodice pe paginile cărora se discutau ideile unității naționale românești.**
- **Explică aportul emigranților români în mișcarea de eliberare națională.**

Războiul Crimeii (1853–1856) și lupta pentru unire. Convenția de la Balta-Liman n-a putut rezolva definitiv neînțelegerile dintre Imperiul Otoman și Imperiul Rus, astfel că relațiile dintre acestea s-au deteriorat rapid. Războiul Crimeii, numit astfel după numele peninsulei unde s-au desfășurat cele mai multe acțiuni militare, a avut drept cauză dorința Imperiului Rus de a stăpâni strâmtoarele din Marea Neagră. Războiul s-a început în primăvara anului 1853, prin ocuparea Principatelor Române de către armatele ruse. Statul Major rus planifica desfășurarea principalelor acțiuni militare în Dobrogea. În această situație, domnii principatelor au fugit din țară. Situația însă s-a schimbat, deoarece în război de partea Porții s-au implicat Franța, Marea Britanie, Sardinia, astfel că Rusia și-a retras trupele din principate. Dar în baza tratatului de la 2 iunie 1854, dintre austrieci și turci, Principatele Române au fost ocupate de trupele habsburgice care s-au retras abia în 1857. Tot atunci au fost repuși în scaune și domnii principatelor.

Din 1854 acțiunile militare s-au desfășurat în Crimeea. După asaltul reușit al redutei Malahov de către armatele franceze, Imperiul Rus a fost nevoit să ceară pacea. În urma Conferinței de Pace de la Paris, la 30 martie 1856 a fost încheiat *Tratatul de pace de la Paris*.

Războiul Crimeii s-a deosebit de războaiele ruso-turce anterioare, fiind un război care a implicat statele europene. Revoluționarii români au văzut în război o posibilitate de emancipare politică, stopân-

du-se expansionismul rusesc și pericolul anexiunii. Frunțașii exilului stabiliți în Imperiul Otoman, I. Heliade-Rădulescu, I. Ghica, Christian Tell ș. a., au transmis atât Porții, cât și Marilor Puteri diverse memorii, în care era menționată dorința de a constitui un stat unitar român. Se propunea și organizarea de detașamente militare compuse din români, care s-ar fi înrolat în armata otomană, luptând împotriva armatei ruse. Însă din cauza acordului dintre Poartă și Curtea de la Viena, care presupunea ocuparea de către ultima a Principatelor Române, ideea a fost abandonată.

- **Scoate în evidență cauzele Războiului Crimeii.**
- **Determină impactul Războiului Crimeii asupra Principatelor Române.**

În condițiile create, pe prim plan s-a situat efortul de atragere atât a cercurilor politico-diplomatice din Occident, cât și a simpatiei opiniei publice occidentale în sprijinul scopurilor românești. Toate străduințele patrioților români s-au concentrat asupra promovării ideii unioniste. Un loc important au avut misiunile diplomatice. O importanță aparte au avut întâlnirile directe a frunțașilor ideii unioniste cu remarcabile personalități ale timpului, precum Napoleon al III-lea, contele Walewski, lorzii Clarendon și Palmerston ș.a., precum și legăturile personale întreținute de emigranții români cu diplomați și oameni politici.

Problema românească a depășit cadrul strict oficial al diplomației, intrând în conștiința publică europeană. O serie de personalități ale vieții publice și științifice de la jumătatea sec. al XIX-lea au publicat în presa epocii articole favorabile românilor. Personalități cunoscute, îndeosebi francezi, Saint-Marc Girardin, J. Michelet ș.a., prin scrierile și prin atitudinile lor, au pledat pentru intervenția Franței și a celorlalte puteri occidentale în sprijinul românilor.

Activitatea desfășurată a făcut ca pentru prima dată problema Unirii Principatelor să intre în discuțiile diplomației europene la Conferința preliminară de pace de la Viena (martie-mai 1855), cu participarea reprezentanților Rusiei, Turciei, Franței, Angliei și Austriei. La ședința din 14/26 martie 1855 în timpul dezbaterilor s-a propus înlocuirea protectoratului singular al Rusiei asupra Principatelor Dunărene cu un regim de garanție colectivă a Marilor Puteri. Reprezentantul Franței, François-Adolphe de Bourqueney, chiar a propus unirea Moldovei și a Țării Românești sub un principe străin sau român, fiind ridicată problema necesității transformării noului stat într-o barieră în fața unei noi eventuale agresii din partea Rusiei. Însă la Conferința ambasadurilor de la Constantinopol (ianuarie 1856) această idee nu a fost dezvoltată.

- **Describe acțiunile emigranților români pentru ideea unirii Principatelor.**

Tratatul de pace de la Paris din 1856, încheiat în cadru Congresului de la Paris, stabilea menținerea controlului Porții asupra Principatelor Române. Protectoratul rus era înlocuit prin garanțiile colective a Marilor Puteri. Prin tratat s-a decis consultarea poporului român cu privire la revizuirea Regulamentelor organice în conformitate cu doleanțele sale. În acest scop s-a prevăzut convocarea în fiecare Prin-

„Art. 23. Înalta Poartă se îndatorează a păstra ziselor țări o obladuire neatârnată și națională, precum și deplina slobozenie de religie, legi, negoț și plutire... se va întocmi o comisie care se va aduna la București cu un comisar al Înaltei Porți.... În-sărcinarea acestei comisii va fi de a cerceta și a afla starea de astăzi a țărilor numite și de a arăta temeiurile viitoarei lor întocmiri.

Art. 24. Sultanul făgăduiește că va chema îndată, în fiecare din aceste două țări, o adunare într-adins pentru aceasta (ad-hoc) alcătuită din în-fățișătorii tuturor intereselor și tuturor stărilor de oameni ale neamului. Aceste adunări vor fi chemate pentru sfârșitul de a da pe față dorințele poporului asupra chipului de întocmire hotărâtoare a țărilor lor...

Art. 26. S-a primit de toți ca țările române să aibă oștire națională pentru siguranța dinăuntru și a granițelor. Nici o piedică nu se va putea pune măsurilor neobișnuite de apărare pe care, în unire cu Înalta Poartă, aceste țări vor fi chemate a lua spre a respinge orice năvălire străină”.

*Tratatul de pace de la Paris,
1856*

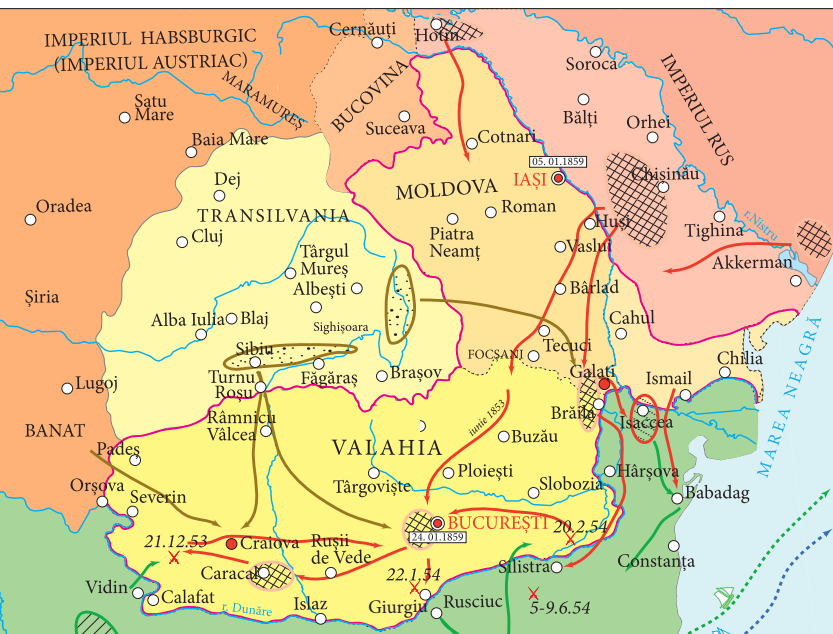
- **Identifică sensul Adunărilor ad-hoc.**
- **Apreciază schimbările de ordin politic și militar pentru Principatele Române conform sursei.**

Congresul de la Paris, 25 februarie–30 martie 1856. Sfârșitul Războiului Crimeii. Tablou de Edouard Louis Dubufe

cipat a unui Divan Ad-hoc, reprezentând toate clasele sociale. Dorințele acestor divane urmau să fie examinate de puterile europene, iar rezultatul final urma a fi exprimat printr-o Convenție încheiată la Paris. Totodată, în componența Țării Moldovei au revenit trei județe din sudul Basarabiei: Cahul, Bolgrad și Ismail. Se mai prevedea libertatea navigației pe Dunăre și neutralitatea Marii Negre.

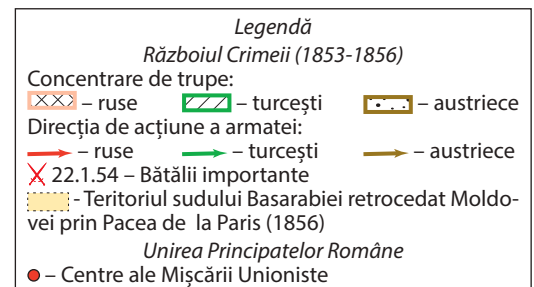
- **Rezumă consecințele pozitive elaborate în tratat pentru Principate.**

Războiul Crimeii și Unirea Principatelor Române

SPAȚIUL ISTORIC

- Demonstrează, conform semnelor convenționale de pe hartă, că Principatele Române au fost afectate de operații militare în perioada 1853–1856.
- Explică acțiunile militare ale căror armate au afectat liniștea populației românești.
- Localizează pe hartă conform semnelor convenționale prevederile teritoriale ale Tratatului de la Paris pentru Principate.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA Algoritmul realizării studiului de caz:

1. Identifică problema, domeniul la care se face referință;
2. Documentează-te. Studiază individual cazul.
3. Descrie contextul în care s-a discutat problema;
4. Numește personalități/state implicate;
5. Determină cauzele ce au generat cazul/problema;
6. Cine/Ce măsuri a luat pentru soluționarea problemei;
7. Discută în pereche/grup modul de soluționare a problemei/ cazului;
8. Determină consecințe imediate și de durată a soluțiilor;
9. Prezintă cazul discutat;
10. Formulează concluzii.

- Studiază problema celor trei județe din Sudul Basarabiei conform metodei.

⇒ APLIC

- Exemplifică prin două argumente că românii se alăturau mișcării de eliberare națională declanșată în toată Europa.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Prezintă argument *Pro* că în cadrul mișcărilor sociale și revoluționare românii își exprima conștiința națională.
- Scrie un slogan care ar servi drept idei de unitate națională.

⇒ COLABOREZ

- Demonstrează în pereche cu colegul/colega relația cauză-efect dintre dominația străină și mișcarea de eliberare națională în spațiul românesc, utilizând termenii: *asuprire națională, dominație politică, catolicizare, cenzură, lichidarea autonomiei, națiune tolerată*.

⇒ CREEZ

- Realizează un album de imagini cu simbolurile românești (drapel, pictură, termeni, poezie, personalități etc.) utilizate în cadrul evenimentelor descrise.

Primirea lui Al. I. Cuza de către sultanul Abdul Medjid, octombrie 1860. L'illustration, Journal Universel, Paris, 1860

5. Unirea Principatelor Române

IDEI CARE INSPIRĂ

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inimă română,
Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României...
Amândoi suntem de-o
mamă,
De-o făptură și de-o seamă.
Ca doi brazi dintr-o tulpină,
Ca doi ochi într-o lumină.”

Strofe din *Hora Unirii*
de Vasile Alecsandri

- **Identifică ideea principală redată în versuri.**
- **Apreciază semnificația cuvântului *România*.**

TIMPUL ISTORIC

septembrie 1857 – alegerile în Adunările Ad-hoc.

7/19 august 1858 – adoptarea Convenției pentru organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldovei și Valahiei.

octombrie 1858 – numirea caimacamilor pentru alegerile în Adunările electivă.

14–18 decembrie 1858 – alegerile în Adunarea electivă din Moldova

8–12 ianuarie 1859 – alegerile în Adunarea electivă din Muntenia.

5/17 ianuarie 1859 – alegerea lui Al.I. Cuza, domnitor al Țării Moldovei.

12/24 ianuarie 1859 – alegerea lui Al.I. Cuza, domnitor al Țării Românești.

26 martie 1859–7 septembrie 1859 – Conferința de la Paris, privitor la dubla alegere al lui Al. I. Cuza.

VOCABULAR

Divan (sau Adunare) ad-hoc – fiecare dintre cele două adunări speciale care s-au întrunit în 1857 (la Iași și la București) și au cerut prin vot unirea Țărilor Române.

Diplomație – activitate desfășurată de un stat prin reprezentanții săi diplomati, în scopul realizării politicii sale externe.

Electiv – bazat pe alegere; care are scopul sau dreptul de a alege.

Adunările Ad-hoc și mișcarea unionistă. Fruntașii unioniști din ambele principate, grupați în Partida națională, au depus eforturi în vederea înfăptuirii a unirii. Pentru coordonarea acțiunilor în cele două țări, în primăvara anului 1857 au fost organizate Comitete Centrale ale Unirii la Iași și București. Un rol deosebit în propagarea ideii unioniste au avut ziarele unioniste, „Românul”, înființat de C. A. Rosetti după întoarcerea din exil, „Naționalul”, întemeiat de Vasile Boerescu după întoarcerea de la studii din Franța.

Deoarece domniile numiți conform Convenției de la Balta-Liman și-au încheiat mandatul, Poarta a numit caimacami în Moldova și Țara Românească, care urmau să pregătească alegerile pentru Adunările ad-hoc, în conformitate cu prevederile Tratatului de Pace de la Paris din 1856, Alexandru Ghica, numit caimacam în Muntenia, s-a arătat favorabil mișcării unioniste. În Moldova caimacam a fost numit Nicolae Conachi-Vogoride, cunoscut pentru poziția sa antiunionistă. Acesta, în complicitate cu reprezentanții Imperiului Habsburgic, Imperiului Otoman și a forțelor conservatoare interne, a operat falsuri grosolane în alegerea membrilor Adunării Ad-hoc și n-a înscris pe listele electorale multe persoane cu drept de vot, datorită convingerilor unioniste ale acestora. Din această cauză în Moldova s-a declanșat o largă mișcare protestatară, fiind cunoscută de exemplu opoziția fermă a Mitropolitului Sofronie Miclescu, care a chemat preoțimea să nu participe la alegeri.

Solemnitatea deschiderii Adunării ad-hoc din Țara Românească, litografie de Carol Popp de Szathmáry

CURIOZITĂȚI

„Divanul ad-hoc al Moldovei a fost format dintr-un număr de 85 de deputați, aleși în cinci colegii: 8 reprezentanți ai clerului, 28 de reprezentanți ai marilor proprietari, 14 reprezentanți ai micilor proprietari, 20 reprezentanți ai populației urbane și 15 reprezentanți ai populației rurale”.

Revista Ilustrată Generală, p.9

- Numește anul în care are loc evenimentul descris.
- Exemplifică că Divanul ad-hoc a reprezentat societatea din Moldova.

- Identifică împrejurările în care a fost semnat documentul.

„Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă-n lume.
Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
În noi doi un suflet bate.”

Hora Unirii de V. Alecsandri

- Numește evenimentul reflectat în imagine și versuri.
- Identifică sentimentul redat în versuri.

Acțiunile lui Vogoride au dus și la complicarea relațiilor internaționale. Doar în urma discuțiilor de la Osborne, dintre Napoleon al III-lea și regina Angliei Victoria, s-a ajuns la un compromis. Franța renunța să mai susțină unirea deplină a Principatelor sub un prinț străin, iar Anglia și-a dat acordul pentru anularea alegerilor falsificate din Moldova și organizarea unor noi alegeri.

Noile alegeri în Moldova și alegerile în Muntenia au avut loc în luna septembrie 1857. În Adunările Ad-hoc au intrat reprezentanți ai tuturor stărilor sociale, inclusiv ai țărănimii, devenind astfel adunări ce reprezenta întreaga națiune. Lucrările Adunărilor Ad-hoc s-au deschis în octombrie 1857 la București și Iași, continuând până la sfârșitul anului 1857. Respectând dispozițiile Tratatului de la Paris, ele aveau doar un caracter consultativ, neavând dreptul de a lua decizii. Rezoluțiile ce urmau a fi prezentate Marilor Puteri au fost adoptate de Adunarea ad-hoc din Moldova la 7/19 octombrie, iar de cea din Muntenia la 9/21 octombrie 1857. Actul elaborat de aleșii moldoveni cuprindea în cinci puncte aceleași propuneri, ca și rezoluția deputaților munteni: 1) Autonomie, în baza vechilor capitulații, și neutralitate; 2) Unirea celor două Principate într-un singur stat, cu un singur guvern; 3) Domn străin, cu putere ereditară, dintr-o dinastie europeană, cu moștenitori crescuți în religia țării; 4) Guvern constituțional, reprezentativ și o singură adunare legislativă, aleasă pe o bază electorală largă, reprezentând toate interesele țării.

- Descrie contextul politic al desfășurării Adunărilor ad-hoc.
- Demonstrează caracterul democratic al deciziilor.

Convenția de la Paris și dubla alegere a lui Alexandru Ioan Guza. Actele elaborate de Adunările Ad-hoc au fost redactate și prezentate Marilor Puteri ce s-au întrunit la Paris. Dezbaterile și discuțiile au durat aproximativ trei luni. Principala opoziție venea din partea Imperiilor Otoman și cel Habsburgic.

Convenția pentru organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldovei și Valahiei a fost semnată la 7/19 august 1858. Aceasta devenea o nouă constituție a Principatelor, înlocuind vechile Regulamente Organice impuse de Imperiul Rus. Fără a ține cont de doleanțele românilor, primul articol al Convenției prevedea unirea parțială a principatelor Moldovei și Valahiei sub denumirea „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei”, care rămâneau sub suzeranitatea Porții. Dar se stipula că vor avea doi domni pământeni, două capitale, două guverne și două foruri legislative distincte. Actul mai prevedea și organizarea unei armate unice. *Comisia Centrală de la Focșani și Înalta Curte Judecătorească și de Casație* urmau să modernizeze și să uniformizeze legislația din ambele Principate. Important este faptul că Convenția a prevăzut principiul modern al separării puterii în stat: cea legislativă, executivă și judecătorească. În conformitate cu articolele Convenției, pentru conducerea Principatelor pentru o perioadă de timp se numeau căimăcămiile. Acestea urmau să organizeze alegerile în *Adunările electivă*, care la rândul său urmau să aleagă domnitorii în cele două principate.

- Enumeră prevederile cu caracter democratic al Convenției.
- Interpretează deciziile Convenției referitor la Unirea Principatelor.

Deoarece Convenția nu interzicea în mod explicit unirea deplină, deviza militanților unioniști a devenit „prin noi înșine”. În octombrie 1858, în Moldova au fost numiți căimăcami Anastasie Panu, Vasile Sturdza și Ștefan Catargiu, iar în Țara Românească -Ioan Manu, Emanoil Băleanu și Alex. Filipescu. În ambele căimăcămii se găseau atât adepți ai unirii, cât și boieri conservatori sau oponenți ai ideii.

În urma alegerilor în Țara Moldovei, desfășurate între 14–18 decembrie, Partida Națională a primit o majoritate în Adunarea Electivă. În ședința din 5/17 ianuarie 1859, cu votul a 48 de deputați din 48 de deputați prezenți la ședință, în unanimitate domnitor al Țării Moldovei a fost ales Alexandru Ioan Cuza, care a depus imediat jurământul de credință.

În Țara Românească s-a creat o situație inversă celei din Moldova. În urma alegerilor desfășurate între 8–12 ianuarie, majoritatea o primea Partida conservatoare. Aceasta, chiar dacă sprijinea ideea unirii, reieșind din interesele de clasă, susțineau candidaturile lui Gh. Bibescu și Barbu Știrbei. Alegerea lui Al. Ioan Cuza domnitor în Moldova, a crescut speranțele Partidei Naționale. Lucrările Adunării Elective din 22 ianuarie 1859 au început în condițiile în care dealul Mitropoliei și curtea Adunării electivă erau înconjurată de o mulțime de oameni, mobilizați de Partida Națională. Deși la început existau mai multe candidaturi pentru domnie, la 23 ianuarie 1859, Dimitrie Ghica a propus candidatura domnului Moldovei, Alexandru Ioan Cuza. Propunerea a fost acceptată de toți membrii Partidei Naționale. La 24 ianuarie, înaintea deschiderii ședinței oficiale a Adunării, V. Boerescu a cerut o întrunire preliminară a tuturor deputaților, în cadrul căreia a lansat propunerea de susținere a candidaturii lui Alexandru Ioan Cuza, făcând apel la solidaritate și unitatea națională a tuturor deputaților. În ședința oficială, în urma votului secret, candidatul propus a fost ales unanim: 64 de voturi din cele 64 ale deputaților prezenți. Rezultatul a fost comunicat domnitorului la Iași, la 25 ianuarie 1859.

În ziua următoare, delegația în frunte cu C. A. Rosetti și Nicolae Golescu a plecat la Iași, transmițând direct Hotărârea de la București. C. A. Rosetti a prezentat și mesajul de bucurie al înfăptuirii Unirii Principatelor prin dubla alegere a lui Al. I. Cuza.

Rezultatele alegerilor a fost o faptă curajoasă și chibzuită a românilor, punând Marile Puteri în fața faptului împlinit.

- **Explică sintagma prin noi înșine în raport cu Convenția de la Paris.**

- **Prezintă argumente despre solidaritatea națională a românilor.**

Pentru **recunoașterea internațională a dibilei alegeri** diplomația română a desfășurat o amplă activitate. Imperiul Otoman considera dubla alegere a lui Cuza o gravă încălcare a Convenției de la Paris. În perspectiva convocării Conferinței Marilor Puteri, solicitată de Poartă, în principalele capitale europene au fost trimise misiuni diplomatice. V. Alecsandri a fost trimis la Paris, Londra și Torino (Sardinia), la el ulterior s-au alăturat St. Golescu, D. Brătianu și I. Bălăceanu. La Constantinopol au plecat C. Negri și I. I. Filipescu. La Viena și Berlin a mers Ludovik Steege, iar la Petersburg – prințul Obolenski.

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Mi-aduc aminte când am ales pe Cuza Domn, că nu numai națiunile cele mai tinere dar chiar Englitera a rămas înmărmurită de abilitatea noastră politică, că am putut să înlăturăm un tratat impus de Europa întregă. Și de atunci, tot cam așa am urmat și de aceea am ajuns aici.”

I. C. Brătianu în *Adunarea Deputaților, la 1 iunie 1883*

- **Numește evenimentul despre care vorbește autorul**
- **Explică expresia am putut să înlăturăm un tratat impus de Europa întregă.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Constantin Alexandru Rosetti
(1816–1885)

„Aveam apoi nădejdea că lucrând 3–4 ani, mă voi întoarce în patria mea, voi străluci eu prin știință și virtute, voi ferici o zi măcar pe muma, voi ridica puțin patria mea și astfel mă voi sfârși și eu, cu cugetul în pace că mi-am împlinit frumos misia.”

C.A. Rosetti, *Jurnalul meu*

- **Demonstrează argumentat că C.A. Rosetti a contribuit la realizarea Unirii.**

A.I. Cuza și Moș Ion Roată

Între timp, la 26 martie 1859, la Paris s-a deschis *Conferința puterilor garante*. La 1 aprilie 1859, puterile garante au aprobat memorabilul și curajosul act al dublei alegeri. Obținerea acordului din partea celor două imperii care se opuneau – Otoman și Habsburgic – era doar o chestiune de timp, întârziată de izbucnirea Războiului franco-austro-sardin. La 2 mai 1859, Imperiul Habsburgic a recunoscut alegerea lui Al. I. Cuza și restabilirea legăturile diplomatice cu guvernele românești. Imperiul Otoman, cel mai feroce oponent, a recunoscut dubla alegere la 25 august 1859. Celelalte puteri garante au confirmat încă o dată decizia luată în lunile anterioare. Lucrările Conferinței, desfășurate cu întreruperi, s-au încheiat la 26 august/7 septembrie 1859 cu recunoașterea în unanimitate a dublei alegeri.

Alegerea lui Al.I.Cuza ca domnitor al ambelor principate a marcat un prim mare rezultat al eforturilor înaintașilor români în îndeplinirea idealului național – cel de întregire a întregului neam românesc.

- **Explică necesitatea recunoașterii internaționale a dublei alegeri.**
- **Estimează importanța recunoașterii unirii românilor.**

SPAȚIUL ISTORIC

- **Localizează pe hartă orașele unde românii au dat votul pentru unire.**
- **Exemplifică dacă județele Cahul, Ismail și Chilia au participat la votul unirii.**

Legenda

■ – Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei

IMPERIUL OTOMAN – denumiri ale statelor vecine

★ – capitalele principatelor în care a fost ales Al. I. Cuza domnitor.

Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei (1859)

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Graficul T** sistematizează informațiile cu ajutorul graficului după o discuție sau lectura unui tex. Poți aplica și la descrierea evoluției a două state. Prezintă graficul.

- **Prezentați calea spre unire a celor două Principate, conform metodei.**

ARGUMENTE	
→ da	→ nu
→ pro	→ contra
→ puncte forte	→ puncte slabe

⇒ **COLABOREZ: Joc de rol**

- **Amintește-ți povestirea „Moș Ion Roată și Unirea” de Ion Creangă.**
- **Formați o echipă de trei persoane, care vor reprezenta naratorul, domnul Principatelor Unite și moșul.**
- **Realizați un joc de rol, expus în povestire.**

⇒ **APLIC**

- **Demonstrează argumentat că în 1859 statele garante au fost puse în fața faptului împlinit de români.**

⇒ **CREEZ**

- **Scrie un text reflexiv la subiectul *Unirea românilor a fost un fapt împlinit.***

⇒ **MEDITEZ ȘI REFLECTEZ**

- **Interpretează sentimentul românilor din cele trei județe din sudul Basarabiei reîntoarse Moldovei participanți la votul unirii.**

6. Reformele lui Al.I. Cuza

IDEI CARE INSPIRĂ

“... la legi noi, om nou... Fii dar omul epocii; fă ca legea să înlocuiască arbitrarul! Fă ca legea să fie tare, iar tu, Maria Ta, ca domn, fii bun, fii blând; fii bun mai ales cu aceia pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi”.

Extras din discursul lui Mihail Kogălniceanu adresat domnitorului Alexandru Ioan Cuza

- **Explică sensul sintagmei om nou.**
- **Argumentează importanța expresiei legea să înlocuiască arbitrarul.**

TIMPUL ISTORIC

17/29 decembrie 1863 – adoptarea *Legii secularizării averilor mănăstirești*

31 martie 1864 – adoptarea *Legii comunale*

2 mai 1864 – adoptarea Statutului dezvoltător al Convenției de la Paris
2 mai 1864 – adoptarea Reformei electorale

14/26 august 1864 – promulgarea *Legii rurale*

25 noiembrie 1864 – adoptarea *Legii instrucțiunii publice*

27 noiembrie 1864 – adoptarea *Legii pentru organizarea puterii armate*

VOCABULAR

Buget – totalitatea veniturilor și cheltuielilor unui stat.

Conscripție – chemări anuale prin tragere la sorți.

Contribuabil – persoană obligată prin lege să plătească impozit.

Fisc – instituție a administrației de stat care se ocupă cu stabilirea, încasarea și administrarea impozitelor și taxelor convenite statului.

Impozit – plată obligatorie către stat stabilită prin lege, pe care cetățenii o varsă din venitul lor.

Lovitură de stat – acțiune rapidă urmărind răsturnarea regimului politic existent și preluarea, prin forță, a puterii politice de către grupuri de persoane.

Mănăstire închinată – care recunoștea supremația unei lavre (mai ales din muntele Athos) și pe care o ajuta cu daruri.

Patrimoniu – totalitatea bunurilor care aparțin colectivității și sunt administrate de către organele statului.

Reformă – transformare politică, economică, socială pentru a realiza un progres.

Referendum (plebescit) – consultare directă a cetățenilor, chemați să se pronunțe, prin vot (prin „da” sau „nu”), asupra unui proiect de lege de o deosebită importanță pentru stat sau asupra unor probleme de interes general.

Secularizare – trecerea în patrimoniul statului a unor bunuri sau averi bisericești, mănăstirești etc. în schimbul unei despăgubiri.

Desăvârșirea unității celor două Principate Românești și modernizarea societății a fost realizată de domnitorul Al.I. Cuza prin activitatea sa reformatoare. Programul reformatoare a fost pus în aplicare odată cu investirea guvernului condus de Mihail Kogălniceanu (11 octombrie 1863–26 ianuarie 1865).

O primă reformă importantă a fost **secularizarea averilor mănăstirești**, deoarece moșiile închinat, administrate de centrele religioase de la Muntele Athos și Sfântul Mormânt din Ierusalim, dețineau proprietăți imense, inclusiv 25% din suprafața arabilă a țării, la care se adaugă numeroase păduri. Aceste proprietăți generau anual venituri enorme, care nu erau utilizate în stat. *Legea secularizării averilor mănăstirești* a fost votată la 17/29 decembrie 1863. În proprietatea statului au trecut averile a 75 de mănăstiri închinat bisericii grecești (44 din Țara Românească și 31 din Țara Moldovei) și averile mănăstirilor românești. Legea prevedea o compensație de 82 milioane lei, din care urmau să se scadă 31 milioane datoare statului de așezămintele religioase oferită călugărilor greci. Însă oferta a fost respinsă de patriarhul Constantinopolului Sofronie al III-lea, care spera că în acest caz vor interveni Puterile garante. În final, nu li s-a plătit nimic. Egumenii greci au fost obligați să restituie toate bunurile și obiectele de cult Bisericii Române ce ținea de stat. O

- **Explică semnificația personalității din imagine pentru națiunea română.**

DOCUMENT

„Art. 1. Toate averile mănăstirești închinat și neînchinat precum și alte legate publice sau daruri făcute de diferiți testatori și donatori din Principatele Unite la Sfântul Mormânt, Muntele Athos, Sinai precum și la mitropolii, episcopii și la metoacele lor de aici din țară și la alte mănăstiri și biserici din orașe sau la așezăminte de binefacere și de utilitate publică, se proclamă domenii ale Statului Român. Art. 2. Veniturile acestor așezăminte vor fi cuprinse în bugetul general al statului. ...

Art. 6. Guvernul va lua înapoi de la egumenii greci, ornamentele cărțile și vasele, cu care pietatea strămoșilor noștri înzestrăse aceste așezăminte, precum și documentele ce au fost încredințate zișilor egumeni, și aceasta conform cu inventariile ce se găsesc în arhivele țării”.

Legea secularizării averilor mănăstirești (1863)

- **Justifică importanța adoptării legii.**

Ordinul Unirii instituit în 1864

- **Explică contextul în care este instituit ordinul dat.**

bună parte dintre pământurile secularizate au fost divizate în loturi și oferite țăranilor împroprietăriți în timpul reformei agrare. A fost interzisă tăierea pădurilor mănăstirești.

În martie 1863, Consiliul de miniștri a adoptat hotărârea ca limba de oficiere a slujbelor să fie limba română, în locul limbilor slavone și grecești.

- **Explică esența Legii secularizării averilor mănăstirești.**
- **Demonstrează necesitatea introducerii limbii române ca limbă de oficiere a slujbelor.**

Reforma administrativă a fost îndeplinită prin *Legea comunală* din 31 martie 1864, care fixa organizarea fiecărei așezări. Astfel, așezările cu cel puțin 500 locuitori se organizau în comune: orașele și târgurile în comune urbane, iar satele și cătunele în comune rurale. Conducerea comunei era încredințată consiliilor comunale, compuse din membri desemnați prin vot, în frunte cu un primar. Mai multe comune formau o plasă, care era condusă de un subprefect, mai târziu de un pretor. Mai multe plăși formau un județ. Administrarea județelor era efectuată de consilii alese pe baza votului cenșitar pe o perioadă de patru ani. În fruntea administrației județului era un prefect. Consiliile se ocupau de interesele locale colective și economice. Prin această reformă, în administrația publică locală s-au introdus elemente moderne.

- **Apreciază schimbarea produsă conform Legii comunale din 1864.**

La 2 mai 1864, printr-o lovitură de stat, Cuza a dizolvat Adunarea Legiuitoare, și a adoptat o nouă constituție, numită *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris* și o nouă lege electorală. Prin constituție puterea legislativă era deținută de cele două camere: Adunarea Electivă și Corpul Ponderator (Senatul), dar inițiativa aparținea domnului. Prerogativele Adunării au fost diminuate, iar ale domnitorului -consolidate. Schimbările au fost aprobate de popor printr-un referendum.

Reforma electorală. Legea electorală împărțea alegătorii în două categorii: alegători direcți și alegători primari. Alegătorii direcți erau cetățenii în vârstă de cel puțin 25 de ani, care știau carte, plăteau un impozit minim de 4 galbeni dintr-un venit de 100 de galbeni. În această categorie intrau și preoții, profesorii, doctorii, avocații, inginerii, arhitecții, institutorii, pensionarii cu o pensie minimă anuală de 3.000 de lei și licențiații facultăților. Alegătorii direcți, circa 570.690 de cetățeni, alegeau 160 de deputați, adică un deputat la aproximativ 25.000 de locuitori.

Alegătorii primari erau neștiutori de carte, plăteau un impozit stabilit pe categorii, de la 48 în comunele rurale și peste 80 lei în comunele urbane și votau indirect. Cei care nu aduceau nici o contribuție bănească erau excluși de la vot. Cincizeci de alegători primari desemnau un alegător direct. Nu aveau dreptul la vot persoanele supuse vreunei protecții străine sau servitorii.

Pentru a fi ales, persoana trebuia să dețină cetățenia română, să aibă 30 de ani împliniți și un venit anual de 200 de galbeni. În Adunarea Electivă puteau fi aleși membri, fără a plăti cens, românii care au exercitat funcții înalte în serviciul statului, ofițerii superiori în rezervă ai armatei. Frauda electorală era sever pedepsită.

Votul era secret, iar mandatul se obținea prin majoritatea absolută de 50% plus 1 din totalul voturilor valabil exprimate. Mandatul de deputat era incompatibil cu alte diverse funcții în administrația publică (în special cu funcția de ministru, directori în ministere și prefecți), precum și cu funcția de militar în serviciul activ.

- **Precizează cine putea fi un alegător direct.**
- **Demonstrează argumentat că analfabetismul era un impediment în alegerile directe.**

Reforma agrară. Deoarece agricultura era ocupația de bază a populației din cele două principate unite, iar majoritatea populației o constituiau țărani, reforma agrară era una dintre cele mai importante. Prin *Legea rurală* din 14/26 august 1864, 406.429 țărani au fost împroprietăriți cu loturi de teren agricol (1.654.964 hectare), iar circa 60.000 de țărani au obținut teren pentru casă și grădină. Loturile au fost distribuite în funcție de numărul de animale de tracțiune deținute, țărani fiind clasificați în frunțași (ce dețineau 4 boi), mijlocași (ce aveau 2 boi) și pălmași (cei fără de vite). Suprafețele loturilor primite de țărani au fost diferite, în dependență de zona geografică: În Țara Moldovei între 3 și 7,2 ha, iar în Valahia între 2 și 5,5 ha pe familie. Pământul era obținut prin despăgubire, țărani fiind obligați să achite timp de 15 ani o anumită sumă anual. Astfel țărani deveneau contribuabili la bugetul de stat, iar veniturile la bugetul statului creșteau. Prin *Legea rurală* țărani au fost eliberați de clacă, dijmă și podvezi.

Reforma agrară a avut o importanță deosebită: a desființat servituțile și a dat un impuls dezvoltării capitalismului. După reformă, țărani au ajuns să dețină 30% din terenul agricol, restul de 70% fiind deținut de moșieri sau de stat. Reforma practic a asigurat domnitorului sprijinul țărănimii.

Însă reforma agrară de la 1864 a avut și neajunsuri. Pământurile acordate au fost insuficiente necesităților reale ale familiilor rurale. Din cauza despăgubirilor pe care urmau să le plătească, țărani trebuiau să achite circa 32% din veniturile anuale. Aplicarea legii s-a făcut cu numeroase abuzuri.

- **Justifică necesitatea reformei agrare.**
- **Determină consecințele reformei agrare.**

Modernizarea sistemului judiciar s-a efectuat prin **reforma justiției**. Au fost înființate judecătoriile de plasă, tribunalele județene, curțile de apel, curțile de jurați și Curtea de Casație. A fost introdus principiul egalității tuturor în fața legii. Au fost adoptate mai multe coduri prin care s-a creat cadrul juridic necesar dezvoltării statului modern român. Codul Civil adoptat la 4 decembrie 1864, era o culegere unitară de norme juridice, întocmit după modelul Codului lui Napoleon din 1804. Codul Penal includea, pentru prima dată, și infracțiunile de corupție și prevedea pentru această infracțiune condamnare inclusiv și la închisoare pe viață. Codurile penal, civil și comercial au intrat în vigoare din 1865.

- **Distinge schimbările din domeniul justiției.**
- **Describe cum erau pedepsiți cei învinuți de corupție.**

Reforma învățământului. Prin *Legea instrucțiunii publice*, adoptată la 25 noiembrie 1864, au fost stabilite trei nivele de învățământ:

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Mihail Kogălniceanu (1817–1891)

A fost istoric, scriitor, ziarist, om politic, prim-ministru al României, ministru de Externe, ministru de Interne, Ministrul Lucrărilor publice etc. A avut un rol important în Revoluția de la 1848 și în lupta pentru Unirea Principatelor. A sprijinit activitatea reformatoare a domnitorului Al. I. Cuza.

- **Apreciază aportul personalității pentru istoria Principatelor Unite.**

DOCUMENT

„Art. 1. Sătenii clăcași (pontași) sunt și rămân deplini proprietari pe locurile supuse posesiunii (stăpânirii) lor, în întinderea ce se hotărăște prin legile în ființă...: a) În județele de dincoace de Milcov (Țara Românească): 1) Pentru săteanul cu patru boi și o vacă: 11 pogoane. 2) Pentru săteanul cu doi boi și o vacă: 7 pogoane [și] 19 prăjini. 3) Pentru săteanul ce are o vacă sau toporaș: 4 pogoane și 15 prăjini.

b) În județele de dincolo de Milcov (Moldova): 1) Pentru săteanul cu patru boi și o vacă: 5 fălci [și] 40 prăjini. 2) Pentru săteanul cu doi boi și o vacă: 4 fălci. 3) Pentru săteanul ce are o vacă sau pălmaș: 2 fălci [și] 40 prăjini.

c) În județele de peste Prut (Basaabia): 1) Pentru săteanul cu patru boi și o vacă: 6 fălci [și] 30 prăjini. 2) Pentru săteanul cu doi boi și o vacă: 4 fălci [și] 30 de prăjini. 3) Pentru săteanul ce are o vacă sau pălmaș: 2 fălci [și] 70 prăjini”.

Extras din Legea rurală

- **Compară suprafața loturilor primite de frunțași, mijlocași și pălmași în diferite regiuni.**

Universitatea din București

Azilul de fete Elena Cuza

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Tabăra de la Florești fu de o mare utilitate pentru redeșteptarea spiritului militar. Ostașii văzându-se adunați pentru prima oară așa de mulți începură a-și recunoaște și a-și da valoarea lor ostășească. Poporul român vede cu bucurie pe ai săi sub arme adunați și pe picior de a lupta. Tabăra de la Florești avea și rolul de a pune în atingere armatele surori spre a le contopi în același sistem de patriotism.”

Dimitrie Bolintineanu

- **Apreciază impactul constituirii Taberei de la Florești.**

CURIOZITĂȚI

Mulți călugări greci părăsind țara, luau cu ei obiecte de preț din mă-năstiri. Prin lege, eliberea pașapoartelor le-a fost condiționată, interzicându-le să scoată din țară bunurile de patrimoniu. Au fost salvate valoroase obiecte, multe din ele au fost adunate în cadrul Muzeului național de antichități, instituit de Cuza prin decret domnesc în 1864.

- **Explică condiționarea eliberării pașapoartelor pentru călugării greci.**

primar, secundar și superior. Învățământul primar era obligatoriu și gratuit pentru toți copiii de ambele sexe, indiferent de categoria socială. Părinții ai căror copii nu erau înscriși sau care nu frecventau școala erau amendați. Legea stabilea o programă școlară unică. Învățământul primar era de patru ani, iar cel secundar (liceul) de șapte ani.

În 1860, la Iași, a fost înființată prima universitate, care a purtat numele domnitorului Al. I. Cuza, iar în 1864 – Universitatea din București. Învățământul superior era de trei ani. La București a fost constituită Școala Națională de Arte Frumoase, sub conducerea lui Theodor Aman, Școala Națională de Medicină Veterinară. Elena Cuza, soția domnitorului, a înființat Liceul “Azilul de fete”. A fost creată Școala militară din București, pentru instruirea ofițerilor, Școala copiilor de trupă, pentru fiii ofițerilor, subofițerilor sau soldaților în activitate în vârstă de 12 ani. La Iași au fost puse bazele Școlii normale militare de scrimă, gimnastică și tragere la țintă.

În această perioadă s-a trecut de la ortografia chirilică la cea latină.

- **Numește nivelele învățământului stabilite prin lege.**
- **Justifică necesitatea introducerii învățământului gratuit și obligatoriu.**

Reforma Armatei a început prin constituirea, în aprilie 1859, a taberei militare comune de la Florești (lângă Ploiești), în care s-au instruit împreună militari munteni și moldoveni. La 12 noiembrie 1859 a fost înființat Statul major general, iar în 1862 s-a format Ministerul de Război al Principatelor Unite. Comandantul suprem al forțelor armatei rămânea domnitorul. Prin *Legea pentru organizarea puterii armate în România*, adoptată în 27 noiembrie/9 decembrie 1864 s-a înființat Armata Națională Română, care avea menirea să apere integritatea statului de orice atac străin. Legea stabilea ca armata țării este constituită din: *armata permanentă*, cu rezerva ei, *miliții*, formate din grăniceri și dorobanți, cu rezervele lor (erau incluși toți cetățenii români cu vârsta între 20 și 26 de ani) și *gloate*, care puteau fi mobilizate în situații excepționale. Gloatele cuprindeau toți bărbații apti de luptă cu vârsta peste 26 de ani. Potrivit legii din 1864 recrutarea se făcea prin conscripție, înrolări de bună voie și reangajări. De asemenea, s-a prevăzut organizarea jandarmeriei, a trupelor de administrație, intendenței și serviciului sanitar.

Pentru înzestrarea armatei cu armament și echipament modern s-a dezvoltat industria națională de apărare (s-au înființat noi întreprinderi și s-au modernizat stabilimentele militare deja existente ca Pirotehnia de la București, Arsenalul și Pulberăria armatei de la Laculete), și s-a importat armament, în special din Belgia și Franța. Din 1859 până în 1865 inclusiv, circa 25% din bugetul anual a fost rezervat satisfacerii nevoilor armatei și modernizării ei. La încheierea domniei lui Cuza în armata permanentă erau: infanteria, cavaleria, artileria, geniul și flotila. Domnitorul a lăsat o armată cu o înfățișare modernă, o armată echipată, înzestrată și instruită.

- **Enumeră măsurile luate pentru constituirea armatei.**
- **Distinge structura Armatei Naționale Române.**

Alte reforme și acțiuni modernizatoare. Prin reforma fiscală au fost instituite o serie de impozite personale cetățenești, în spe-

cial cele funciare, plata impozitelor fiind obligatorie pentru toate categoriile de populație. A fost stabilit cursul monetar.

A fost organizat serviciul vamal. Pentru dezvoltarea economică au fost înființate Camera de Comerț și Școala de Poduri și Șosele. Un rol aparte l-a avut adoptarea în 1864 a *Legii privind introducerea sistemului de unități și măsuri metrice (m, km, kg etc.)*.

- **Estimează importanța Legii privind introducerea sistemului de unități și măsuri metrice pentru statul România.**

TRECUT ȘI PREZENT

La 1 septembrie 1862, pe platoul Cotroceni, într-un cadru festiv, unităților militare românești le-au fost împărțite steaguri tricolore, cu deviza *Honor et patria*. Adresându-se militarilor, domnitorul A.I. Cuza a menționat: „... Steagul e România. Acest pământ binecuvântat al patriei, stropit cu sângele străbunilor noștri și îmbelșugat cu sudorile muncitorului. El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții și unde se vor naște copiii voștri. Steagul este încă simbolul devotamentului, credinței, ordinii și al disciplinei ce reprezintă oastea. Steagul e totdeauna trecutul, prezentul și viitorul țării, întreaga istorie a României”.

- **Explică ce semnifică culorile drapelului.**
- **Comentează discursul domnitorului A.I. Cuza.**
- **Identifică elemente comune cu drapelurile de stat al României și al Republicii Moldova.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➤ **METODA:** Ciorchinele reprezintă grafic informația

Algoritm:

1. Scrierea sintagmei pe mijlocul tablei/foii.
2. Notarea tuturor cuvintelor și ideilor legate de această sintagmă.
3. Trasarea liniilor între cuvintele și ideile care au legătură.
4. Organizarea finală a ciorchinului.

- **Reprezintă *Reformele lui A.I. Cuza* prin metoda ciorchinului.**

➤ **COLABOREZ**

- **Prezintă împreună colegul/colega de bancă Legea din 1864 prin opera „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă.**

➤ **APLIC**

- **Explică semnificația treptelor învățământului stabilite prin Legea din 1864.**
- **Realizează o *Fișă biografică a personalității Mihail Kogălniceanu*, utilizând enciclopedia și dicționare.**
- **Susține o opinie: „Amintirile din copilărie” de Ion Creangă reflectă *Legea învățământului din 1864*.**

➤ **CREEZ**

- **Elaborează un text argumentativ cu tema *A.I. Cuza – un domn reformator*, utilizând termenii din vocabular.**

➤ **MEDITEZ ȘI REFLECTEZ**

„Claca este desființată pentru de-a pururea și de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile stăpânirii voastre”.

A.I. Cuza

- **Explică termenul *clacă*.**
- **Prezintă o consecință de durată a desființării clăcii.**
- **Describe schimbarea produsă de desființarea clăcii.**
- **Apreciază aportul personal al lui A.I. Cuza în modernizarea statului român.**

Carte poștală: Constituanta, 10 mai 1866, de Th. Aman

7. Instituirea monarhiei constituționale. Constituția din 1866

IDEI CARE INSPIRĂ

„Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român! ... Cetățean azi, mâine, de va fi nevoie soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună ca și cea rea”.

Din discursul lui Carol I de Hohenzollern, 10 mai 1866

- **Identifică secvențe care demonstrează spiritul civic patriotic al prințului moștenitor.**

TIMPUL ISTORIC

11 februarie

1866 – abdicarea lui A.I. Cuza

10 mai 1866 – alegerea lui Carol I de Hohenzollern domn al României

29 iunie 1866 – votarea Constituției României

6 iulie 1866 – votarea Legii electorale

VOCABULAR

Complot – înțelegere secretă a câtorva persoane care uneltesc o acțiune împotriva unei persoane, a unui stat etc.

Lege electorală – lege care reglementează sistemul după care se fac alegerile și modul în care se împart mandatele.

Monarhie – formă de guvernământ în care puterea supremă în stat aparține monarhului (rege, împărat, țar etc.) și se transmite, de obicei, ereditar.

Monarhie constituțională – formă de conducere a statului monarhic în care prerogativele monarhului sunt limitate prin constituție.

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Să dea Dumnezeu să-i meargă țării mai bine fără mine, decât cu mine. Trăiască România!”

Alexandru Ioan Cuza, 11 februarie 1866

- **Describe contextul în care a fost evocat citatul de mai sus.**
- **Explică cuvintele domnitorului.**

Locotenența domnească din 1866

- **Exemplifică implicarea Locotenenței domnești în procesele democratice din România modernă.**

Abdicarea lui A.I. Cuza. Înfăptuirea reformelor și Constituția din 2 mai 1864, prin care domnitorului Al. I. Cuza i se acordau puteri sporite, a provocat nemulțumiri atât în interiorul țării, cât și în exterior. Împotriva domnitorului s-a creat o alianță, formată din conservatori și din liberali radicali, numită „monstruoasă coaliție”. Scopul coaliției a fost de a-l înlătura de la domnie pe Al. I. Cuza și a aduce la tron un principe străin, conform deciziilor Adunărilor ad-hoc din 1857. În noaptea de 10 spre 11 februarie 1866 Alexandru Ioan Cuza a fost forțat de complotiști să renunțe la tron, fiind obligat să părăsească țara până la sfârșitul zilei.

După abdicarea lui A.I. Cuza a fost constituită o Locotenență Domnească, formată din Lascar Catargiu, care reprezenta Moldova și conservatorii, Nicolae Golescu, care reprezenta Țara Românească și liberalii, și colonelul Nicolae Haralambie, care reprezenta armata, și a fost numit un guvern provizoriu. Marile Puteri, care recunoscuse unirea Principatelor doar pe timpul domniei lui Cuza, fiind iarăși puse în fața faptului împlinit, au convocat pe chestinerea Principatelor o conferință, care s-a desfășurat la Paris (26 februarie–10 martie 1866). Puterile doreau anularea unirii.

- **Numește cauzele creării monstruoasei coaliții.**
- **Identifică o cauză a abdicării forțate a lui A.I. Cuza.**
- **Demonstrează riscurile abdicării lui Cuza.**

Carol de Hohenzollern – domn al Principatelor Unite. În conformitate cu ideile Adunărilor Ad-hoc din 1857, diplomații români au dus tratative pentru instaurarea unui prinț străin pe tronul României, văzută ca un garant al menținerii și consolidării statului național. La 19/31 martie 1866, Ion C. Brătianu a plecat la Dusseldorf, unde i-a făcut propunerea de a deveni domn prințului german Carol de Hohenzollern, propunerea fiind acceptată. La 30 martie, Locotența Domnească s-a adresat poporului printr-o proclamație, propunând candidatura prințului Carol de Hohenzollern ca domn al românilor. Între 2-8 aprilie a fost organizat un plebiscit, în cadrul căruia 685.869 voturi au fost pentru alegerea lui Carol, 224 voturi contra și 12.837 abțineri. Alegerile pentru Adunarea Constituantă au avut loc între 21 aprilie/2mai și 1/13 mai 1866.

La 10 mai 1866 Carol a ajuns la București, în drum spre Dealul Mitropoliei fiind aclamat de mulțime. În cadrul Adunării Constituante, care a fost convocată, 109 deputați s-au pronunțat pentru alegerea prințului Carol, iar 6 s-au abținut. Carol I de Hohenzollern a depus jurământul ca domn al Principatelor Unite Române în Palatul Mitropoliei, care era și sediul Adunării Constituante. Astfel puterile garante au fost iarăși puse în fața faptului împlinit, ceea ce le-a provocat reacții negative. Imperiul Otoman a concentrat oastea la Dunăre, având intenția să ocupe Principatele. Carol I a protestat împotriva acestor acțiuni, iar între timp a ordonat mobilizarea. Însă Marile Puteri au refuzat să intervină, recunoscând faptul împlinit. La 11/23 octombrie 1866 Poarta l-a recunoscut pe Carol I domn al României.

- **Argumentează necesitatea venirii unui prinț străin la domnia României.**
- **Justifică realizarea unui exercițiu democratic prin votarea candidaturii prințului Carol de Hohenzollern.**

După instalarea sa pe tron, Carol I a numit un nou Consiliu de miniștri, condus de Lascăr Catargiu, și a convocat Adunarea Constituantă în scopul redactării și elaborării unei noi Constituții.

Constituția României, inspirată de Constituția Belgiei din 1831, a fost votată de Adunarea Legislativă la 29 iunie 1866 și a fost promulgată de Carol I la 1 iulie 1866. România, numele oficial al statului consfințit prin articolul 1 al Constituției, devenea o monarhie constituțională, în care șeful statului era domnul. Constituția era redactată pe baza principiului democratic al separării puterilor în stat. Conform Constituției, puterea legislativă era exercitată de domn și de Reprezentanta Națională, care era constituită din două camere: *Adunarea Deputaților și Senatul*. Legile puteau fi trimise spre adoptare domnului doar dacă au fost discutate și votate în ambele Adunări. Puterea executivă era încredințată domnului, care avea o serie de atribuții: putea convoca și dizolva Adunarea Națională și Senatul, numea și revoca miniștri, era șeful suprem al Armatei. Puterea judecătorească era exercitată de curți judecătorești și tribunale, instanța superioară era Curtea Supremă de Casație. Hotărârile se executau în numele domnului, el având și dreptul de amnistiere și grațiere.

Constituția consfințe o serie de drepturi și libertăți ale cetățeanului, precum libertatea individuală, libertatea conștiinței, a

Carol I Hohenzollern-Sigmaringen, domn al României din 10 mai 1866, apoi rege al României din 1881. În timpul domniei lui, a fost adoptată prima Constituție a țării (1866). În urma Războiului de Independență (1877–1878) România a obținut independența deplină față de Imperiul Otoman. În timpul domniei, Carol I a redresat economia și a consolidat statalitatea română.

- **Estimează rolul personalității în istoria modernă a României.**

DOCUMENT

„Despre drepturile Românilor
Art. 5. Românii se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor.[...] Art. 7. Înșușirea de Român se dobândește, se conservă și se pierde potrivit regulilor statornicite prin legile civile. Numai străinii de rituri creștine pot dobândi împământenirea.[...] Art. 10. Nu există în Stat nici o deosebire de clasă. Toți Românii sunt egali înaintea legii și datori a contribui fără deosebire la dările și sarcinile publice.[...] Art. 13. Libertatea individuală este garantată.[...] Art. 15. Domiciliul este neviolabil.[...] Art. 21. Libertatea conștiinței este absolută. Libertatea tuturor cultelor este garantată cât însă celebrațiunea lor nu aduce o atingere ordinii publice sau bunelor moravuri. Religia ortodoxă este religia dominantă în Statul Român.”

Constituția României, 1866

- **Describe schimbarea produsă în societatea românească conform Art. 10.**
- **Apreciază caracterul democratic al Constituției României.**

Prima fotografie a domnitorului Carol I făcută în țară

„Jur de a fi credincios legilor țării, de a păzi religiunea românilor, precum și integritatea teritoriului ei și a domni ca domn constituțional”.

Jurământul domnului Carol I

- **Explică sintagma *domn constituțional*.**
- **Comentează afirmațiile jurământului.**

Deputaților corpul electoral a fost împărțit după cens în patru colegii: Colegiul I – cei care aveau un venit de la 300 de galbeni în sus, Colegiul II – cei cu un venit de la 100 la 300 de galbeni, Colegiul III – cei care plăteau către stat o dare anuală de 80 de lei, precum și comercianții sau industriașii care plăteau un impozit de 80 de lei. De acest cens erau scutiți ofițerii în rezervă, profesorii și pensionarii statului. Primele trei colegii alegeau direct. Colegiul IV întrunea pe toți acei care nu se încadrau în categoriile enumerate mai sus și care plăteau o dare mai mică de 80 de lei. Membrii acestui colegiu votau indirect. Pentru a avea calitatea de alegător și a fi ales o persoană trebuia să aibă cel puțin 21 de ani și să fie român din naștere sau a fi dobândit împământenirea.

În baza acestei legi electorale primele alegeri pentru Adunarea Deputaților au avut loc la 29 octombrie/1 noiembrie, și pentru Senat la 3/5 noiembrie 1866.

- **Explică schimbările imediate și de durată în societatea românească prin aplicarea legii electorale pentru România.**

întruniriilor, presei etc., egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, elimina cenzura etc.

Constituția a avut o importanță deosebită:

→ a fost un act de manifestare a independenței, fiind elaborată fără concurs străin și promulgată fără aprobarea externă a puterii suverane otomane și garanția colectivă a celor șapte Mari Puteri;

→ a stat la baza regimului monarhiei constituționale;

→ a oferit cadrul juridic pentru evoluția statului român pe baze moderne și democratice.

- **Numește principiile care au stat la baza Constituției din 1866.**
- **Justifică importanța adoptării Constituției în crearea statului național modern România.**
- **Demonstrează conform Constituției din 1866 că puterea monarhului a fost limitată, iar a poporului a crescut.**

Constituția din 1866 a fost completată de **Legea electorală**, votată de Adunarea Constituantă la 6 iulie 1866 și promulgată de domnitor la 28 iulie 1866. Votul era declarat secret, iar alegerea în Reprezentanța Națională se făcea pe bază de avere (cens). Pentru Adunarea

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Cei cinci de ce?

- **Describe sfârșitul domniei lui Alexandru Ioan Cuza prin metoda *Cei 5 de ce***
 1. De ce a fost cauzată crearea monstruoasei coaliții?
 2. De ce A.I. Cuza a abdicat?
 3. De ce a fost convocată Conferința de la Paris 1866?
 4. De ce Marile Puteri doreau anularea unirii?
 5. De ce s-a hotărât instalarea unui prinț străin în Principate?

⇒ APLIC

- **Realizează asocieri cu alți termeni, date, evenimente, personalități noțiunile *monarhie* și *monarhie constituțională*.**
- **Elaborează un clustering la tema *Separarea puterilor politice în stat*, conform Constituției din 1866.**

⇒ COLABOREZ

- **Elaborează un Dosar istoric la tema *Crearea statului național modern – fapt împlinit*, în pereche cu colegul de bancă.**

⇒ CREEZ

- **Redactează o *Fișă a personalității* lui Carol I, conform algoritmului: date personale, formare personală (studii), calități personale, realizări în calitate de conducător de stat, un termen/simbol/dată/aforism ce i se asociază personalității cercetate.**

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Reflectă asupra poziției Marilor Puteri față de alegerea lui Carol I domn al Principatelor unite.**

Garibaldi în Napoli întâmpinat de mulțime, tablou de Franz Wenzel Schwarz, 1860

8. Unificarea Italiei

IDEI CARE INSPIRĂ

„De la Paris la Viena, de la Roma la Varșovia, ideea de democrație brăzdează pământul european, conduce și leagă gândurile națiunilor [...]. Viața omenirii aparține de-acum înainte, orice am face, credinței care spune: libertate, asociere, progresul tuturor prin efortul tuturor. [...]. Credem, recapitulând, într-o orânduire socială care-l va avea pe Dumnezeu și legea lui în vârf poporul, universalitatea cetățenilor liberi și egali, la temelie, progresul drept normă de urmat, asocierea ca mijloc, sacrificiul ca botez, genul și virtutea drept sfătuitoari pe calea ce trebuie urmată.

Giuseppe Mazzini, *Manifestul Comitetului central democrat european* (1850)

- **Describe societatea democratică în viziunea lui Mazzini.**
- **Menționează 2 caracteristici ale societății moderne prezentate în *Manifest*.**

TIMPUL ISTORIC

21 iulie 1858 – înțelegerea secretă între C. Cavour și Napoleon al III-lea

4 iunie 1859 – victoria forțelor franco-italiene în Bătălia din satul *Magenta*

24 iunie 1859 – Bătălia de la *Solferino*

11 iulie 1859 – semnarea Tratatului între Napoleon al III-lea și Franz Joseph

martie 1860 – convocarea primului Parlament italian la Torino

15 mai 1860 – Bătălia de la Calatafimi

1 octombrie 1860 – victoria lui Garibaldi în Bătălia de pe râul *Volturno*.

17 martie 1861 – proclamarea lui Victor Emanuel al II-lea rege al Italiei

3 iulie 1866 – Bătălia de la Sadowa

20 septembrie 1870 – intrarea armatei italiene în Roma

VOCABULAR

Mia lui Garibaldi – denumire dată armatei lui Garibaldi.

Risorgimento – lupta poporului italian pentru eliberarea națională și unificarea țării lor.

Premisele și căile unificării Italiei. Unitatea de neam și limbă a italienilor, precum și trecutul istoric glorios comun au constituit principalele premise ale mișcării naționale italiene și de unificare într-un singur stat, numită *Risorgimento*. Ocupația străină și reminiscențele feudale din statele italiene nemulțumea masele largi ale populației. Încă în anii 1807–1810 în Regatul Napoli și în alte state italiene au apărut organizațiile secrete ale Carbonarilor, ale căror scop era eliberarea și unificarea întregii Italii.

O altă organizație care a inspirat la luptă populația Italiei a fost societatea „Tânăra Italia”. Creatorul ei, Giuseppe Mazzini, a decis să se bazeze nu pe o mână de conspiratori izolați de mase, ci pe toate straturile societății italiene. Principalul sprijin al lui Mazzini a fost burghezia liberală și orășenii săraci. În 1831 printr-o scrisoare deschisă, Mazzini l-a invitat pe regele Piemontului, Charles Albert, să conducă lupta pentru unificarea Italiei. Ulterior, el a făcut aceeași propunere papei

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Suntem un popor numit din vremuri imemorabile popor italian [...], încadrat între granițele naturale [...], vorbind aceeași limbă [...], având aceleași moravuri, aceleași obiceiuri [...], mândri de cel mai glorios trecut politic, științific, artistic, care a fost cunoscut în istoria europeană. Nu avem drapel, nici un nume politic, nici un rang printre națiunile europene. Nu avem o capitală comună. Suntem împărțiți în opt state. Unul dintre aceste state [...] aparține Austriei.”

Giuseppe Mazzini, *Italia, Austria și Papa*

- **Determină problemele italienilor necesare de a fi rezolvate.**
- **Asociază textului dat termeni și noțiuni istorice studiate.**

Giuseppe Mazzini (1805–1872), om politic, revoluționar italian, a făcut parte din organizația secretă a carbonarilor. A fost arestat, apoi s-a aflat în exil, și a fondat la Marsilia mișcarea patriotică „Tânăra Italia”. Lansând ideea creării unei „Federații Mondiale Republicane”, a constituit în Elveția organizația „Tânăra Europă”. În 1848 s-a întors în Italia pentru a ajuta la guvernarea Republicii Romane (de scurtă durată). A întemeiat organizația „Prietenii Italiei” (1851) și a susținut revoltele din Milano, Mantua și Genova. Era adeptul unificării Italiei sub forma unei republici democratice și a dezaprobat noul Regat Unit al Italiei (1861).

Camillo Benso Cavour (1810–1861), prim-ministru al Piemontului (1852–1859, 1860–1861). A exploatat abil rivalitățile internaționale și mișcările revoluționare pentru a realiza unificarea Italiei sub casa de Savoia.

- **Demonstrează argumentat că personalitățile descrise mai sus au contribuit la unificarea statelor italiene.**
- **Apreciază rolul celor trei personalități în unificarea Italiei.**

Pius al IX-lea și noul rege al Piemontului, Victor Emmanuel al II-lea. Aceste apeluri au rămas fără răspuns. „Tânăra Italia” a organizat numeroase răscoale pe teritoriul Italiei, a inspirat și acțiunile din cadrul Revoluției de la 1848–1849, care a contribuit la trezirea conștiinței naționale a italienilor, la consolidarea lor ca națiune. Deși Revoluția a fost înăbușită, reacția contrarevoluționarilor a consolidat italienii și i-a motivat să lupte pentru eliberarea de sub dominația străină, dar și pentru drepturi civile și politice. Cea mai mare parte a membrilor mișcării revoluționare doreau unificarea țării într-o Republică Italiană.

După Revoluția din 1848–1849 Italia a rămas fragmentată în opt state. În toate, cu excepția Regatului Sardiniei (Piemont), regimurile absolutiste au fost restabilite. Participanții la mișcarea revoluționară au fost persecutați. În Lombardia și Veneția, austriecii au stabilit un regim militar. La cererea Papei Pius al IX-lea, devenit dușman al mișcării naționale, trupele franceze au fost dislocate la Roma.

Consolidarea politică și economică a Piemontului a fost o premisă importantă a unificării Italiei. Regele Victor Emanuel al II-lea a susținut unificarea Italiei sub stăpânirea dinastiei de Savoia. În anii '50 ai sec. al XIX-lea ordinea constituțională și parlamentară din Piemont a fost întărită datorită activităților prim-ministrului Camillo Cavour, liderul liberalilor moderați, care a realizat reforme economice liberale. Au fost încheiate acorduri comerciale cu puterile europene, au fost reduse tarifele vamale, s-a promovat dezvoltarea industriei, construcția de căi ferate, autostrăzi, canale și infrastructură de irigare.

Viziunea lui Cavour referitor la unificarea Italiei s-a realizat prin combinarea a trei căi: cea diplomatică – prin încheierea acordurilor cu Prusia și Franța, a negocierilor cu statele din Italia centrală; cea a războiului – prin războiul cu Austria și implicarea în conflictele dintre Prusia și Austria și dintre Franța și Prusia, și a treia cale – direcționarea mișcării revoluționare în folosul unificării Italiei în frunte cu dinastia de Savoia. Principalul obiectiv pe care și l-a trasat C. Cavour a fost expulzarea austriecilor din Lombardia și Veneția și includerea acestor regiuni, împreună cu Parma și Modena, în Piemont. Întrucât Piemontul nu avea puterea de a lupta singur cu Imperiul Habsburgic, Cavour considera că, pe lângă armată și bani, sunt necesari aliați puternici: Franța și Anglia. Pentru a stabili relații bune cu aceste state, în 1855 Piemontul s-a implicat în Războiul Crimeii, contra Rusiei, trimițând un corp de 18.000 de oameni în Crimeea.

- **Numește premisele Unificării Italiei.**
- **Describe căile de unificare ale statelor italiene.**

Războiul franco-italo-austriac. La 21 iulie 1858, în stațiunea franceză Plombières, Cavour a încheiat un acord secret cu Napoleon al III-lea. El a promis că va întoarce Franței provinciile Savoia și Nisa, transferate Piemontului prin decizia Congresului de la Viena. Napoleon al III-lea a fost de acord să-i ajute pe piemontezi să-i alunge pe austrieci din Lombardia și Veneția.

Aflând despre acord, Austria a declarat război Piemontului (aprilie 1859). La începutul războiului, armata franco-piemonteză unită a provocat austriecilor o serie de înfrângeri grave.

Poporul italian era plin de entuziasm, sperând la îndeplinirea visului național – o țară unită. Numeroși voluntari s-au înscris în batalioanele de pușcași alpini conduse de Garibaldi. La 4 iunie 1859, forțele combinate ale francezilor și italienilor sub comanda personală a lui Napoleon al III-lea i-au învins pe austrieci în *Bătălia din satul Magenta* și au intrat în Milano. La 24 iunie 1859 a avut loc a doua și ultima bătălie de la *Solferino*, una dintre cele mai sângeroase din secolul XIX-lea, în care austriecii au fost învinși. Deși părea că victoria este aproape, totuși Napoleon al III-lea nu dorea ca la granițele de sud-est ale Franței să apară o Italie puternică și unită. Din acest motiv, fără să-i anunțe pe aliații piemontezi, la 8 iulie 1859 a încheiat un armistițiu cu Austria. Cu toate acestea încă din prima zi a războiului a luat sub stăpânire franceză Savoia și Nisa. Conform condițiilor Tratatului de pace din 11 iulie 1859, încheiat între Napoleon al III-lea și Franz Joseph la Villafranca, Austria a cedat Franței Lombardia, pe care Napoleon al III-lea a dat-o Piemontului, dar regiunea venețiană a rămas dominată de austrieci. Italienii au fost revoltați de o asemenea trădare.

- **Determină prevederile acordului secret dintre C. Cavour și Napoleon al III-lea.**
- **Stabilește obiectivele Piemontului și Franței. Explică de ce Franța nu a respectat în totalitate acordul.**

Unirea statelor din Italia centrală cu Piemontul. Primele victorii asupra austriecilor au provocat o nouă ascensiune a patriotismului în statele italiene. Au izbucnit revolte în Toscana, Modena, Parma și Statele Papale. Ducii dinastiei Habsburgilor au fugit la Viena. Adunările Naționale din Toscana, Modena și Parma și-au anunțat aderarea la Piemont. Locuitorii din Romagna, partea principală a Statelor Papale, au cerut și ei acest lucru. Papa Pius al IX-lea, fiind susținut de mercenari elvețieni, a avut dificultăți în a respinge asaltul rebelilor. În martie 1860, la Torino, a fost convocat primul parlament italian, fiind consfințită constituirea Regatului Italiei de Nord.

- **Apreciază efectul războiului cu Austria asupra mișcărilor revoluționare din statele din Italia centrală.**

Campania Miei lui Garibaldi. În aprilie 1860, trupele napolitane au înăbușit cu brutalitate revolta care a izbucnit în Sicilia. Garibaldi și peste o mie de voluntari care i s-au alăturat, îmbrăcați în cămăși roșii, pe două corăbii – *Piemonto* și *Lombardo* - au părăsit portul genovez și s-au îndreptat spre Sicilia pentru a-i ajuta pe răsculați.

Ajuns la Palermo, Garibaldi s-a declarat dictator al insulei în numele lui Victor Emmanuel al II-lea, regele Italiei. Mulțimi de voluntari, înarmați cu puști de vânatoare, sulite și săbii, s-au alăturat detașamentului său. Acest detașament neînfricat a fost numit „Mia” lui Garibaldi, deși în el se aflau peste 1,2 mii de oameni. Bătălia decisivă a avut loc la *15 mai 1860* în apropierea orașului Calatafimi, unde îi aștepta un detașament de 5.000 de oameni al regelui napolitan. Primul atac al napolitanilor, în pofida superiorității lor numerice semnificative, a fost respins. „Cămășile Roșii” au învins trupele napolitane din Sicilia și au debarcat pe continent la 19 august, înaintând rapid spre Napoli. Pe drum populația i-a întâmpinat entuziasmată. Regele a fugit din Napoli, iar la 7 septembrie, garibaldienii au intrat în Napoli. Trupele

Giuseppe Garibaldi (1807–1882) patriot italian, inspirat de ideile lui G. Mazzini. Unul dintre liderii Revoluției din 1848-1849 din Italia. După înăbușirea Revoluției a trăit în exil. În 1859 a condus o armată în războiul împotriva Austriei. În 1860, în fruntea Cămășilor Roșii (Mia lui Garibaldi), a atacat Sicilia, a debarcat pe peninsula împreună cu peste 30 mii luptători și a cucerit Napoli. A predat tot sudul Italiei lui Victor Emmanuel al II-lea.

DOCUMENT

„Austria este decisă să continue sistemul de opresiune și violență împotriva Italiei; eforturile diplomației sunt neputincioase în modificarea sistemului. Rezultă deci pentru Piemont consecințe neplăcute. Nu există decât două soluții: fie că ne împăcăm cu Austria și cu Papa, fie să ne pregătim să declarăm Austriei război în curând. (...) Dacă a doua ipoteză este cea mai bună, prietenii mei și cu mine nu ne vom teme să ne pregătim de un război cumplit, un război al morții.”

Declarația lui Cavour către lordul Clarendon, Congresul de la Paris, 1856

- **Identifică căile pentru realizarea unificării Italiei.**

Garibaldi și Cămășile Roșii în Bătălia de la Milazzo, pictură de F. Vittosi

- **Descoperă simbolul național al italienilor conform imaginii.**

Bătălia de la Calatafimi, tablou de Remigio Legat

- **Numește conducătorul răsculașilor.**
- **Explică necesitatea acțiunilor realizate.**
- **Exprimă-ți opinia, dacă există pentru răsculași o altă soluție.**

Inaugurarea Parlamentului italian, 1860, tablou de Pierre van Elven

- **Numește o cauză și o consecință a evenimentului prezentat în imagine.**

regelui au încercat să recucerească capitala, dar la 1 octombrie, Garibaldi le-a învins complet în Bătălia de pe râul *Volturno*.

Cercurile democratice printre care și Mazzini, care s-au întors din exil, l-au sfătuit pe Garibaldi să-și păstreze puterile dictatoriale, să organizeze un marș spre Roma, să elibereze Statele Papale, Veneția și apoi să proclame în Italia o republică. Însă, Victor Emmanuel al II-lea îngrijorat de creșterea influenței lui Garibaldi, și-a trimis trupele în Regatul Napoli. Garibaldi a renunțat la puterile dictatoriale, dar la insistențele sale la 21 octombrie 1860 a avut loc un plebiscit. Cu o majoritate covârșitoare de voturi, Victor Emanuel al II-lea a fost proclamat rege al Italiei. Regatul celor Două Sicilii a devenit parte a Regatului Sardiniei. Guvernul a desființat armata lui Garibaldi.

Urmându-și practica obișnuită, Cavour a organizat plebiscite, mai întâi în Neapole și Sicilia și apoi în Statele Papale. În Sicilia s-au confruntat cu dificultăți, deoarece majoritatea populației era analfabetă. Dificultățile au fost depășite prin asigurarea a două buletine de vot separate, unul pentru „da”, celălalt pentru „nu” și două urne separate marcate de asemenea cu „da” sau „nu”. Plebiscitul punea întrebarea „Italia una Vittorio Emmanuele?” adică „ar trebui să fie Italia unită sub Victor Emmanuel?”. Majoritatea alegătorilor au răspuns pozitiv la această întrebare. La 17 martie 1861, Parlamentul a proclamat pe Victor Emanuel al II-lea rege al Italiei unite. Astfel s-a constituit Regatul Italian, care avea 22 de milioane de locuitori.

Constituția Regatului Sardiniei adoptată în 1848 a fost extinsă asupra tuturor teritoriilor incluse în Regatul Italian unit. Regatul Italia a devenit o monarhie constituțională cu un parlament bicameral. Dar, din cauza censului ridicat de avere pentru dreptul de vot, doar 2,5% din populație au putut participa la alegeri. Cu toate acestea, procesul de unificare a țării nu a fost finalizat. Regiunea venețiană rămăsese sub stăpânirea Austriei, iar la Roma a rămas puterea temporală a papei, păzit de trupele lui Napoleon al III-lea.

- **Exprimă-ți opinia de ce G. Garibaldi a cedat întâietatea regelui Piemontului în Unificarea Italiei.**

Finalizarea unificării Italiei: războaiele pruso-austriac și franco-prusac. În perioada 14 iunie–23 august 1866, conjunctura externă a fost favorabilă Italiei. După declanșarea războiului dintre Prusia și Austria, armata italiană a desfășurat operațiuni militare împotriva austrieșilor. În urma înfrângerii de la Sadowa la 3 iulie 1866, Austria a fost nevoită să cedeze Regatului italian Veneția și regiunea venețiană.

La începutul lunii august 1870, în contextul războiului cu Prusia, împăratul francez Napoleon al III-lea a rechemat garnizoana franceză din Roma. Profitând de oportunitate, la 20 septembrie 1870 Armata italiană a intrat în Orașul Etern. După armată a sosit și Victor Emmanuel al II-lea. Roma a devenit capitala Regatului Italian Unit. Odată încheiată, unificarea Italiei a creat condiții pentru desfășurarea procesului de modernizare și dezvoltare multilaterală a țării.

- **Explică cauzele implicării Italiei în războaiele pruso-austriac și franco-prusac.**
- **Apreciază consecințele războaielor pentru Italia.**

SPAȚIUL ISTORIC

- Localizează pe hartă statele: Regatul Piemontului, Regatul Neapole-lui, Lombardia, Veneția, Toscana, Parma, Romagna, Statul Papal.
- Descrie implicarea lui Garibaldi în procesul unificării politice a Italiei, conform semnelor convenționale de pe hartă.

Legendă

- – Regatul Sardiniei în anul 1859
- – Acțiunile forțelor armate franco-piemonteze în Războiul franco-italo-austriac (1859)
- – Teritorii obținute de Regatul Sardiniei în 1859
- – Teritorii cedate Franței de Regatul Sardiniei în 1860
- – Campania "Miei lui Garibaldi" din 1860
- – Acțiunile armatelor piemonteze în 1860
- – Regatul Italiei în anul 1861
- – Campania lui Garibaldi din 1862
- – Teritorii obținute de Regatul Italiei în 1866
- – Campania lui Garibaldi din 1867
- – Intervenția trupelor armate ale lui Napoleon al III-lea în 1867
- – Teritorii unite la Regatul Italiei în 1870
- ✕ 1859 – Bătălii importante și anul desfășurării
- Hotarul Regatului Italian în 1870

Unificarea Italiei

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➤ METODA PRES

Metoda PRES este o metodă care ajută elevii să își exprime opinia și să-și dezvolte abilitățile de argumentare. Ea constă în patru pași reprezentați de literele P-R-E-S: **P** – exprimă-ți punctul de vedere; **R** – raționament Argumentează-ți opinia; **E** – oferă un exemplu pentru a clarifica punctul de vedere; **S** – sumar, rezumă-ți punctul de vedere.

Acești pași te ajută să îți organizezi gândurile și să îți exprimi opinia într-un mod coerent și convingător.

- Argumentează prin Metoda PRES afirmația: *Unificarea Italiei a fost realizată prin îmbinarea diplomației, revoluției și războiului.*

➤ APLIC

- Elaborează un tabel cronologic *Etapele unificării Italiei.*

Etapă	Evenimente	Consecințe

➤ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Estimează rolul burgheziei în trezirea conștiinței naționale a italienilor
- Exprimă-ți atitudinea față de contribuția poporului Italian în procesul unificării.

➤ COLABOREZ

- După tehnica Graffiti, utilizând informația din textul de bază și sursele documentare la temă, redactați o pictură de grup la unul din subiectele:
 - Deșteptarea conștiinței naționale a italienilor.
 - Simbolurile unificării naționale.
 - Idealul politic – crearea statului unitar Italian.

➤ CREEZ

- Elaborează un dosar istoric *Fondarea regatului Italia*, după următorul algoritm: forma de stat, forma de guvernare, documente ale democrației, personalități implicate, simbol național, harta Italiei unite, bibliografie.

18 ianuarie 1871: Proclamarea Imperiului German în Sala Oglinzilor de la Palatul Versailles, pictură de Anton von Werner

9. Unificarea Germaniei

IDEI CARE INSPIRĂ

„Unitatea Germaniei poate fi realizată doar prin unitatea spiritului german.”

Johann Gottlieb Fichte.
Discurs către națiunea germană, 1807

- **Identifică sensul „spiritului german” evocat de autor.**

TIMPUL ISTORIC

1864 – războiul Prusiei și Austriei cu Danemarca.

1866 – Războiul dintre Prusia și Austria

1870–1871 – Războiul dintre Franța și Prusia

18 ianuarie 1871 – Proclamarea celui de-al Doilea Reich German

VOCABULAR

Confederație – uniune de state sau de unități teritoriale autonome ori independente, având anumite organe centrale ale puterii de stat în comun (parlament, guvern, șef de stat etc.).

Reich – imperiu.

Uniune Vamală – alianță dintre state care decid să elimine taxele vamale între ele și să stabilească tarife comune asupra bunurilor provenite din afara acestei uniuni.

Pictură a Germaniei, de Philipp Veit, din Biserica Sf. Pavel din Frankfurt, în timpul reuniunii Parlamentului, în martie 1848–1849

- **Identifică trei simboluri ale Germaniei pe imaginea alegorică.**

Premisele unificării Germaniei. Până la începutul anilor '60 ai sec. al XIX-lea germanii rămăneau singura națiune mare din Europa fără un stat național unitar. Teritoriile germane erau fragmentate în câteva zeci de state mari, medii și unele foarte mici. Fiecare dintre ele avea proprii conducători și organe ale puterii de stat. Prin decizia Congresului de la Viena (1815), în multe dintre aceste regiuni au fost introduse constituții moderate.

Încă de la Congresul de la Viena, a fost făcută o încercare de a uni Germania „de sus”, sau mai exact, din exterior. În Confederația Germană creată atunci, au intrat 35 de monarhii și 4 orașe libere. Austria domina în Confederație: reprezentantul său era președintele adunării federale (parlamentului) a uniunii, iar voturile erau distribuite astfel încât Austria avea întotdeauna o majoritate garantată. Importanța Confederației Germane pentru unitatea țării era mai degrabă simbolică decât reală, fiind o barieră împotriva posibilelor încercări ale Franței de a-și restabili dominația în Europa. Deciziile adunării federale nu aveau caracter obligatoriu. Totuși, Confederația Germană a contribuit la apropierea membrilor săi, în special în domeniul comerțului. În 1834, la inițiativa Prusiei, a fost creată Uniunea Vamală, care a unit 18 state germane.

Nivelul de dezvoltare al statelor germane era neuniform. Cele mai puternice dintre ele, Prusia și Austria, erau țări agrare dezvoltate, cu o industrie în creștere. În orașele prusace s-a dezvoltat o burghezie comercială și industrială puternică. În majoritatea statelor germane mici se mai păstrau o parte din prestațiile feudale. Uneori conducătorii statelor administrau pământurile ca niște feudali medievali. Dar au existat și alte exemple, precum în unele teritorii germane occidentale și centrale (Saxonia, Bavaria, Baden, Württemberg, etc.), în care se dezvoltă sistemul capitalist. Până la mijlocul sec. al XIX-lea, sistemul capitalist în teritoriile germane s-a consolidat semnificativ. În vest se dezvoltă activ industria extractivă a cărbunelui și industria metalur-

gică, iar rețeaua de căi ferate care conecta statele germane creștea. În regiunile estice, mulți nobili își reorganizau gospodăriile într-un mod capitalist, folosind țărani ca muncitori angajați. Numărul țăranilor prosperi în Germania creștea constant.

În timpul Revoluției din 1848–1849, în diferite părți ale Germaniei s-au intensificat sentimentele patriotice și dorința de unificare națională. Parlamentul de la Frankfurt, care a funcționat în timpul revoluției, avea doar o valoare simbolică. Dar convocarea, ardoarea cu care au avut loc alegerile, arătau în mod convingător că ideea unificării Germaniei câștiga tot mai mulți susținători.

- **Enumeră premisele unificării Germaniei.**
- **Determină cauzele dezvoltării neuniforme ale statelor germane.**

Începutul unificării Germaniei. Unificarea Germaniei, la fel ca și a Italiei, a început „de sus în jos”. În Germania, acțiunile „celor de sus” au fost hotărâte și rapide. Până la începutul anilor ‘50, Uniunea Vamală, controlată de Prusia, s-a consolidat semnificativ. Austria, care nu făcea parte formal din această uniune, vedea întemeiat o amenințare la dominația sa în cadrul Confederației Germane. Relațiile austro-prusace deveneau tot mai tensionate.

Conștientizând că în cazul unui conflict între Prusia și Austria, Rusia nu ar susține austriecii. Prusia și-a asumat hotărât cursul unificării Germaniei sub propria autoritate. Principalul arhitect al unificării Germaniei a fost Otto von Bismarck.

- **Explică expresia „Unificarea Germaniei a început de sus în jos”.**

Războiul cu Danemarca. În noiembrie 1863, regele Danemarcei a murit, iar Prusia și Austria au revendicat ducatele Schleswig și Holstein, încheind o alianță mutuală pentru a dobândi aceste teritorii. Între 1 februarie–9 aprilie 1864 forțele prusaco-austriece au lansat o ofensivă împotriva Danemarcei. La 18 aprilie 1864, în Bătălia de la Dybbøl din Schleswig, forțele daneze au fost înfrânte. Conform Tratatului de la Viena, semnat la 29 iunie 1864, Danemarca a cedat teritoriile Schleswig, Holstein și Lauenburg către Prusia și Austria. La 1 octombrie 1864, prin Tratatul de la Praga, s-a confirmat transferul teritoriilor. Războiul din 1864 a avut consecințe semnificative: teritoriile Schleswig și Holstein au fost împărțite între Prusia și Austria și au devenit parte din Confederația Germană de Nord (1866). După părăsirea Confederației de către Austria, regiunea Lauenburg a fost inclusă în regiunea Schleswig-Holstein, care a rămas sub controlul Prusiei. Acest conflict a contribuit la consolidarea puterii Prusiei și a deschis calea pentru unificarea ulterioară a Germaniei sub conducerea prusacă.

- **Determină contextul politic de alipire la Confederația Germană de Nord a regiunilor Schleswig, Holstein.**

Războiul dintre Prusia și Austria (1866). Constituirea Confederației Germane de Nord. Bismarck n-a renunțat la intenția de a înfrânge Austria și de a asigura hegemonia Prusiei în viitoarea Germanie unificată. Pe cale diplomatică Bismarck a reușit să convingă Rusia și alte mari puteri să nu se implice în posibilul conflict dintre Prusia și Austria. Italia chiar a promis să ofere asistență militară Prusiei în schimbul teritoriului venețian, care era încă în posesia austriecilor.

La 8 iunie 1866, trupele prusace au ocupat Schleswig-Holstein. În replică, Austria a declarat război Prusiei. Sub pretextul „apărării”,

„Prusia nu putea cu trupul său slab să poarte singură mult timp armura de care Germania avea nevoie pentru propria sa siguranță; trebuie ca toți germanii să contribuie la aceasta. Noi nu ne atingem scopul prin discursuri, societăți sau voturi majoritare. Nu este posibil să evităm o luptă care nu se va încheia decât prin fier și sânge. Pentru a ne asigura victoria nu deputații vor trebui să asigure regelui Prusiei cele mai mari cantități posibile de fier și sânge”.

Discursul lui Bismarck, 30.09. 1862

- **Identifică viziunea lui Bismarck despre calea unificării Germaniei.**
- **Explică dacă acest discurs reflectă ideea de conștiință națională.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Otto von Bismarck, om de stat german. În calitate de ministru-președinte și ministru de externe al Prusiei din 1862 Bismarck a fost forța motrice a unificării Germaniei. Fiind cancelar al Imperiului German (1871–1890), a consolidat poziția Germaniei ca putere europeană.

- **Apreciază rolul istoric al lui Otto von Bismarck în procesul de unificare a Germaniei.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Noi trebuie să evităm să rănim grav Austria; trebuie să evităm să o lăsăm...cu o dorință de revanșă, trebuie să păstrăm posibilitatea de a deveni prieteni. Dacă Austria ar fi lovită cu duritate, ea ar deveni aliata Franței, sau a oricărui alt oponent al nostru”.

von Bismarck, *Scrisoare adresată lui Wilhelm I*

- **Scoate în evidență raționamentele din care Bismarck nu a continuat invazia Austriei.**

Bătălia de la Sadova, tablou de Georg Bleibtreu. Ulei pe pânză, 1869

- **Numește statele implicate în confruntarea militară reprezentată în pictură.**
- **Describe consecințele acesteea pentru Austria.**

CURIOZITĂȚI

Bismarck a falsificat o scrisoare de la regele Wilhelm I al Prusiei către ambasadorul francez în Prusia, consemnând întâlnirea dintre ambasador și rege în stațiunea Ems. Scrisoarea era redactată într-un mod provocator, astfel încât să irite guvernul francez. Napoleon al III-lea a interpretat scrisoarea ca pe o insultă la adresa Franței și a declarat război Prusiei.

- **Exprimă-ți opinia: incidentul cu scrisoarea a fost cauza reală a războiului franco-prusac, sau doar un pretext?**

Împăratul Napoleon al III-lea (stânga) așezat lângă cancelarul Prusiei Otto von Bismarck, ținând sabia lui Napoleon cu care acesta a capitulat. Sedan, 2 septembrie 1870

- **Describe soarta Franței în războiul franco-prusac.**

pe 16 iunie, armata prusacă a pătruns în teritoriul austriac. Rezistența austriecilor a fost înfrântă în doar câteva zile. La 3 iulie 1866, în apropierea localității Sadova (Koniggrätz), din Cehia, forțele prusace comandate de Helmuth von Moltke au obținut victorie împotriva armatei austriece conduse de Franz Joseph I. Regele Prusiei, Wilhelm I, dorea să continue înaintarea către Viena, dar Bismarck l-a convins să renunțe la această idee. El credea că este suficient să ceară retragerea Austriei din Confederația Germană și renunțarea acesteia la Schleswig-Holstein în favoarea Prusiei. La 26 iulie 1866 Prusia și Austria au semnat Armistițiul de la Nikolsburg, punând capăt ostilităților.

La 18 august 1866, a fost creată *Confederația Germană de Nord*, formată din 22 de state. Regele Prusiei a fost proclamat președintele acesteia. La acea dată din Confederație nu au făcut parte Bavaria, Baden, Saxonia, Wurttemberg, Hessen-Darmstadt, deoarece se aflau în sfera intereselor Franței. Ulterior, între 13 august–21 octombrie 1866, s-au apropiat de Berlin semnând succesiv tratate secrete de alianță.

Tratatul de Pace între Prusia și Austria a fost semnat la Praga la 23 august 1866. Austria a fost nevoită să accepte condițiile impuse de Prusia, inclusiv excluderea din Confederația Germană de Nord și recunoașterea influenței prusace în Germania. Prusia a devenit principalul actor în procesul de unificare a Germaniei. Un moment important al unificării Germaniei a fost ziua de 20 septembrie 1866, când Prusia a anexat Hanovra, Hessen-Kassel, Nassau, orașul liber Frankfurt pe Main, iar italienii au obținut Veneția. La 16 aprilie 1867 a fost adoptată Constituția Confederației Germane de Nord.

- **Identifică acțiunile diplomatice în procesul de unificare.**
- **Apreciază consecințele războiului austro-prusac pentru unificarea Germaniei.**

Războiul dintre Franța și Prusia (1870–1871). Rădăcinile războiului țin de tensiunile existente între Franța și Prusia în legătură cu problema succesiunii tronului spaniol. Candidatura prințului Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen pentru tronul Spaniei a provocat îngrijorare în Franța, care se temea de consolidarea puterii germane prin această alianță. Regele prusac Wilhelm I, dorind să amâne un conflict armat, a obținut retragerea pretențiilor lui Leopold la tronul spaniol. Napoleon al III-lea a crezut că Prusia se teme de război, în același timp dorea să folosească războiul pentru a-și consolida puterea. Bismarck a jucat abil pe nechibzuința împăratului francez, publicând în ziare informații ofensatoare pentru Franța.

În iulie 1870, Franța a declarat război Prusiei. Însă armata franceză a întâmpinat dificultăți majore, campania eșuând. La 1 septembrie 1870, în Bătălia de la Sedan, forțele prusace au învins decisiv armata franceză, iar Napoleon al III-lea a fost capturat. Prusia și Confederația Germană de Nord au continuat invazia în Franța, ocupând provinciile Alsacia și Lorena (de Est), care au fost declarate de Otto von Bismarck teritoriu al tuturor germanilor.

La 18 ianuarie 1871, în *Sala Oglinzilor* din Palatul Versailles, Wilhelm I, rege al Prusiei (1861–1871), a fost încoronat ca împărat al Germaniei. Prin această festivitate s-au urmărit două scopuri: pecetluirea victoriei finale și demonstrarea superiorității față de Franța, ocupată deja, și manifestarea întăetății Prusiei printre statele germane care nu doreau unificarea sub coordonarea dinastiei de Hohenzollem.

Tratatul de pace dintre Prusia și Franța a fost semnat la Frankfurt la 10 mai 1871, punându-se bazele Imperiului German. În componența imperiului au intrat toți membrii Confederației Germane de Nord, precum și Bavaria și alte state din sudul Germaniei. În imperiu au fost încorporate Alsacia și o parte din Lorena. Bismarck a devenit cancelar imperial, determinând politica externă și internă a Germaniei timp de 20 de ani. Formal, puterea legislativă era atribuită Reichstag-ului (parlamentului), dar adoptarea legilor depindea de împărat și de consiliul său de alianță.

Războiul franco-prusac a avut un impact profund asupra politicii europene. A consolidat puterea și influența Germaniei și a deschis calea spre unificarea completă a Germaniei sub conducerea prusacă. De asemenea, a slăbit puterea și prestigiul Franței.

- **Describe contradicțiile dintre Franța și Prusia.**
- **Determină consecințele războiului pentru Prusia și pentru Franța.**

Harta Unificarea Germaniei

SPAȚIUL ISTORIC

- **Identifică în baza textului și a hărții statele germane care au fost unificate pe cale diplomatică.**
- **Localizează pe hartă state germane care au fost unificate prin război.**

Legendă	
	Regatul Prusiei în 1864
	Înaintarea armatelor prusace în războaiele: → cu Danemarca
	→ cu Austria
	→ cu Franța
	3.7.1866 – Bătălii importante
	Teritorii stăpânite în comun de Austria și Prusia și obținute în urma Războiului cu Danemarca
	Teritorii care au intrat în componența Prusiei după Războiul cu Austria (1866)
	Hotarul Confederației Germane de Nord
	Alte state care au intrat în Confederația Germană de Nord și nu făceau parte din Prusia
	Teritoriile statelor germane care au încheiat alianțe militare cu Prusia după înfrângerea Austriei (1866)
	Teritorii anexate la Prusia în rezultatul Războiului franco-prusac
	Tratate de Pace
	Hotarul Imperiului German (1871-1914)

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➤ **METODA: Tabelul conceptual** este o formă de reprezentare grafică a relațiilor și conexiunilor dintre diferite concepte sau idei și oferă un tablou general asupra unui subiect/domeniu specific. Acesta poate conține casete de texte referitoare la cuvinte cheie, categorii ș.a. și pot fi conectate prin săgeți sau alte semne convenționale ce ar reflecta conexiunea, interdependența sau impactul.

- **Elaborează un tabel conceptual la subiectul *Unificarea Germaniei „prin foc și sabie”*, având în vedere rubricile tabelului: date/evenimente/consecințe.**

➤ APLIC

- **Compară procesul de unificare a Italiei și Germaniei, utilizând Diagrama Venn.**

➤ CREEZ

- **Describe activitatea lui von Bismarck printr-un cinquain.**

➤ COLABOREZ

- **Realizează un interviu imaginar cu Otto von Bismarck – omul epocii, în pereche cu colegul/colega de bancă, utilizând tehnica 5 De Ce? Prezintă.**

➤ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Interpretează procesul de unificare a Germaniei prin următoarele expresii: *unificare politică, unificare economică, unificare națională.***
- **Justifică reușita modelului diplomatic a lui Bismarck în procesul unificării germanilor.**
- **Rezumă în trei enunțuri impactul procesului de unificare pentru societatea germană.**

EVALUARE

I. APRECIEREA ROLULUI PERSONALITĂȚILOR ÎN ISTORIE

- Recunoaște și numește personalitățile din imagini.
- Apreciază rolul fiecărei personalități în constituirea și dezvoltarea statelor naționale moderne în Europa, printr-un enunț.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„În palatul lui Ludovic al XIV-lea, în acel vechi centru de putere ostilă care s-a luptat timp de secole să umilească Germania, a avut loc pe 18 ianuarie proclamarea solemnă a unui imperiu german. Sala Oglinzilor a fost scena unui act care a unit poporul german. Deși poporul german a fost reprezentat la ceremonie doar de armată, ochii întregii națiuni s-au întors recunoscători înspre locul unde regele Wilhelm a declarat că își asumă un titlu după care mulți au tânjit timp de 60 de ani. Destinul Germaniei este ca ea să-și întărească puterea prin cuceriri, prin promovarea culturii și a civilizației. Cum contele Bismarck citise proclamația regelui către națiunea germană, marele duce de Baden a înaintat un pas și l-a aclamat pe împărat. Uralele adunării au fost acoperite de orchestra care cânta imnul Germaniei”.

Relatare oficială publicată la Berlin, 14 ianuarie 1871

- Numește evenimentul despre care relatează sursa.
- Apreciază importanța evenimentului pentru Germania.
- Justifică locul ales de germani pentru festivitate.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Alcătuieste cu fiecare noțiune câte un enunț care să reflecte adevărul istoric: *adunare ad-hoc, convenție, independență, memorandum, mișcare națională, monarhie constituțională, națiune, partid politic, secularizare, tratat, unificare.*

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte ale *Unirii Principatelor Române*:

Cauze	Unirea Principatelor Române	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

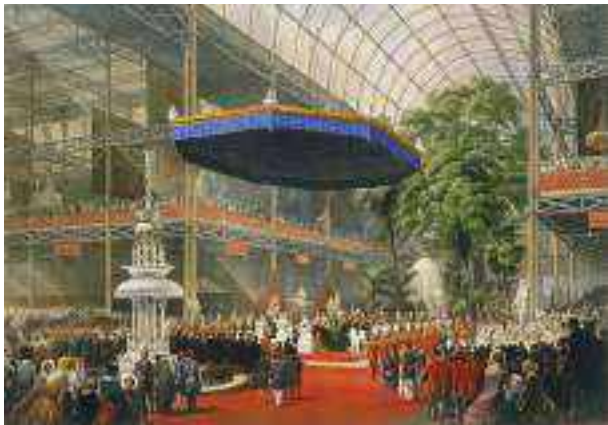
Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei (1859)

V. CUNOAȘTEREA ȘI ÎNȚELEGEREA TIMPULUI ȘI SPAȚIULUI ISTORIC

- Scrie evenimente referitoare la unificarea Italiei, Germaniei și Principatelor Române ce au avut loc în anii: 1859, 1860, 1864, 1866, 1870, 1871
- Numește Principatele Române unite la 1859, conform hărții.
- Identifică capitala noului stat.
- Enumeră teritoriile locuite de români care nu au participat la crearea statului național modern România.
- Elaborează un segment de axă cronologică care ar reflecta procesul de constituire a României ca stat național modern.

Unitatea III

STATELE EUROPEI ÎNTRE ANII 1850–1914

Regina Victoria deschide Marea Expoziție în Palatul de Cristal din Hyde Park, Londra, în 1851

Proclamarea abolirii regimului imperial în fața Palatului Bourbon, sediul Corpului Legislativ, tablou de Jules Didier și Jacques Guiaud, 1871

În dimineața zilei de 9 ianuarie 1905 (la Poarta Narva), gravură de autor necunoscut

Ceremonia de nuntă a împăratului Franz Joseph și a Elisabetei de Wittelsbach (Sisi), prințesă bavareză, 1854, tablou de pictor necunoscut

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

10. Civilizația industrială: caracteristica generală. Capitalismul monopolist
11. Marea Britanie
12. Franța
13. Imperiul German
14. Imperiul Habsburgic
15. Imperiul Rus
16. Statele din Europa de Sud-Est
17. Doctrinile social-politice

PERSONALITĂȚI

Regina Victoria
Napoleon al III-lea
Franz Josef I
Wilhelm I
Alexandru al II-lea
John Stuart Mill
Joseph Proudhon
Joseph de Maistre
Mihail Bakunin

NOȚIUNI

Anarhism
Capital
Concern
Conservatorism
Liberalism
Monopol
Socialism
Trust

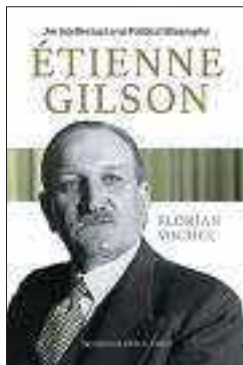
10. Civilizația industrială: caracteristica generală. Capitalismul monopolist

IDEI CARE INSPIRĂ

„Istoria e singurul laborator existent în care putem testa consecințele ideilor și rațiunii”.

Etienne Gilson

- **Asociază termeni, noțiuni și date care ar reflecta ideea principală a autorului.**

TIMPUL ISTORIC

1856 – W.H. Perkins a descoperit primul colorant sintetic.

1856 – Henri Bessemer a inventat procedeul de producere industrială a oțelului.

1859 – Edwin Drake a pus bazele industriei petroliere.

1867 – A. Nobel a descoperit dinamita.

1876 – Al. G. Bell a inventat telefonul.

1879 – T. Edison a inventat becul cu incandescență.

1898 – Ferdinand von Zeppelin a inventat balon cu cadru interior.

1899 – Prima transmisie telegrafică efectuată peste Canalul Mânecii.

1900 – Frații Wright au efectuat primul zbor controlat de la bordul avionului.

VOCABULAR

Artizan – meșteșugar care lucrează obiecte de mică serie.

Capital – totalitatea bunurilor economice deținute de o persoană sau de un grup de persoane, care sunt utilizate în scopul producerii de bunuri și servicii destinate vânzării și obținerii de profit.

Capitalism – sistem economic bazat pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și a capitalului, piața jucând rolul principal în determinarea raporturilor de schimb.

Concern – formă de monopol, ce constă din unirea mai multor întreprinderi din diferite ramuri economice sub conducerea unui grup de mari capitaliști, în care întreprinderile își păstrează formal o anumită independență.

Monopol – drept exclusiv al cuiva de a dispune de ceva, de a efectua ceva; dominație într-un domeniu, într-una sau mai multe ramuri economice.

Recesiune – scădere a producției, reducere a investițiilor etc. în perioada apariției fenomenelor negative asemănătoare crizelor economice.

Sindicat – (aici) organizație monopolistă în cadrul căreia întreprinderile membre își mențin independența în ceea ce privește organizarea producției, dar renunță la independența comercială, efectuând desfacerea produselor și uneori achiziționarea materiilor prime printr-un oficiu comun.

Din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și până în 1914 istoria Europei a fost dominată de evoluția și consolidarea civilizației industriale. Cea de-a doua etapă a Revoluției industriale, care s-a desfășurat în perioada anilor 1850-1914, s-a caracterizat printr-un proces de tranziție socio-economic de la o societate agrară la una industrială, în care industria era ramura principală, predominantă de producție a societății.

Descoperiri și invenții și impactul lor. Evoluția social-economică a avut loc în paralel cu schimbările de ordin politic, provocate cu precădere de valul revoluționar al anului 1848. Apariția și evoluția civilizației industriale nu a fost uniformă. Primele țări în care a apărut și s-a dezvoltat au fost Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. În alte părți ale lumii, procesul a fost mult mai lent.

În cea de a doua jumătate a sec. al XIX-lea s-au înregistrat descoperiri științifice care au avut un impact major asupra ritmului revoluției industriale. În domeniul chimiei, în 1856 W.H. Perkins a descoperit o moda-

litate de a produce culoarea purpurie prin metodă sintetică utilizată în industria textilă. În 1861, E. Solvay, savant belgian, a inventat un procedeu inovator în industria sticlei. O invenție notabilă, dar și cu urmări negative, a fost descoperirea dinamitei în 1867 de către Alfred Nobel.

Principalii piloni care au susținut evoluția civilizației industriale au fost mașinile și noile surse de combustibil și electricitate. Mașinile cu abur erau tot mai multe și mai diversificate, pentru funcționare fiind folosit cărbunele, din care cauză a rămas o sursă importantă de combustibil. Însă s-a început utilizarea și de alte forme de energie. În 1859, Edwin Drake a pus bazele noii industrii petoliere, construind o sondă la Titusville, în Pennsylvania. Cu timpul petrolul a început să fie folosit pe scară largă. Principala inovație a fost electricitatea, utilizată atât pentru a pune în funcțiune motoarele, cât și pentru a ilumina. Europeanii au fost cei care au făcut pasul hotărâtor în industria electricității prin belgianul Gramme, care în 1869 a perfecționat primul Generator electric de curent (dinam), și prin francezii Berges și Deprez care au inventat procedeele de captare a energiei apei și transportării la distanță, astfel obținând curent electric. Inventarea becului electric în 1879 s-a datorat americanului Th. Edison.

În domeniul comunicațiilor în 1876 Al. G. Bell a inventat telefonul, S. Morse – telegraful, iar G. Marconi – radioul. Prima transmisie telegrafică a fost efectuată peste Canalul Mânecii în 1899, apoi peste Atlantic în 1901.

Datorită noilor invenții și descoperiri științifice a continuat să se dezvolte industria metalurgică. Prin descoperirile lui Henri Bessemer din 1856 și a lui Pier Marin, care a utilizat cuptorul cu gaz al lui Wilhelm von Siemens, a crescut semnificativ producerea oțelului, dând naștere epocii oțelului.

Domeniul metalurgic a impulsionat dezvoltarea rapidă a rețelei de transport. Dacă în 1840 lungimea căilor ferate în lume atingea 8.845 km, atunci în 1900 – 749.793 km, din care 273.590 km erau rețelele de căi ferate din Europa. În domeniul transportului maritim, navele erau în continuă modernizare, datorită folosirii motorului cu abur. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea vasele cu abur le-au înlocuit totalmente pe cele cu pânză. Totodată, dacă în 1840 majoritatea vapoarelor erau construite din lemn, în 1898-1899 circa 99% din vapoare erau construite din oțel. În 1898, a apărut un nou tip de transport – cel aerian, grație invenției lui Ferdinand von Zeppelin a balonului cu cadru interior (dirijabilul). În 1910 zepelinurile au început să transporte pasageri. În anul 1900 frații Wright (Orville și Wilbur) au realizat primul zbor controlat de la bord cu un avion.

- **Enumeră noile domenii economice în evoluția statelor industrializate.**
- **Demonstrează că invențiile tehnico-științifice au schimbat modul de viață.**

Civilizația industrială. Societatea industrială se caracterizează și printr-o creștere demografică impunătoare, impulsionată de schimbările radicale din agricultură. Între anii 1800 și 1900 populația Europei a crescut de două ori, între 1870 și 1914 numărul acesteia ridicându-se de la 200 milioane la 400 milioane.

ISTORIA PRIN CIFRE

Producția de cărbune, 1870–1913, mii tone

Stat/anul	1870	1900	1913
Anglia	110	115	287
SUA	29,5	240,8	508,9
Germania	37,9	149,8	277,3
Franța	15,8	33,4	40,8

- **Explică diferențe de evoluție economică dintre statele enumerate în tabel.**
- **Demonstrează cauzele rămânerii în urmă a Franței și Angliei.**

Balon cu cadru interior (Zeppelin)

TRECUT ȘI PREZENT

Electricitatea a intrat pentru prima dată în casele oamenilor la sfârșitul sec. al XIX-lea. Prima sursă publică de electricitate din Regatul Unit a fost generată în Godalming, Surrey, cu ajutorul unei mori cu roată de apă. Primele lămpi electrice de iluminat stradal din lume au fost instalate la Londra în 1878. Primul bec electric cu incandescență a fost creat în anul 1878 de Thomas Edison. În același timp Joseph Swan a inventat un alt bec incandescent și, împreună cu Th. Edison, a creat o companie unde a produs prima lampă cu incandescență, utilizată la iluminarea străzilor din New York în septembrie 1882.

- **Numește sursele energetice din prezent.**
- **Apreziază rolul energiei electrice în dezvoltarea societății.**

Th. Edison (1847–1931)
în fața fonografului său, 1910

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Ce minunat e la oraș! Câtă tristețe și sărăcie la țară!» Asta auzi din gura țăranilor care vin să vadă orașul în zilele de sărbătoare. Ei nu știu că, dacă satul e sărac, orașul, cu toată splendoarea lui, e, poate, mai mizerabil. Puțini oameni fac de altminteri această deosebire. Priviți duminica la porțile orașului aceste două mulțimi ce merg în sens invers, muncitorul – la țară, țăranul – spre oraș. Între aceste două fluxuri ce par analoage, diferența e mare. Cel al țăranilor nu e o simplă plimbare; ei admiră tot ce văd la oraș, își doresc totul, ar rămâne aici – de-ar putea. Să-i lăsăm așadar să privească. O dată plecat, la țară nu te mai întorci. Niciodată. Cei ce vin ca servitori și iau parte la cele mai multe dintre distracțiile stăpânilor nici nu se mai gândesc să revină la viața de lipsuri. Cei ce devin muncitori în fabrici ar vrea să se întoarcă la ogor, dar nu mai pot face acest lucru; în scurtă vreme, își ies din fire, incapabili să îndure munca istovitoare, schimbările rapide de cald și rece: munca în aer liber i-ar ucide [...]”.

După *Istoria Europei*, coordonatori:
J. CARPENTIER și F. LEBRUN,
Humanitas, 2006, p.314–315

- **Identifică ideea de bază reflectată în sursă de autor.**
- **Describe percepția orașelor industrializate în viziunea unui țăran.**

du-se de la 300 la 450 de milioane de oameni. Totodată s-a înregistrat fenomenul migrației de la sat la oraș. În perioada 1870–1914 populația Londrei a crescut de la 5 la 7 mil. persoane, iar Parisul și Berlinul către 1914 aveau respectiv 3 și 2 mil. de locuitori. Au avut loc schimbări și în domeniul vieții cotidiene.

În același timp au survenit și schimbări de ordin social. S-a modificat structura societății. În țările dezvoltate economic burghezia a devenit una din principalele categorii sociale, deținătoare a puterii economice, iar prin aceasta și a puterii de intervenție în domeniul politic. Alături de burghezie s-a format clasa muncitorilor salariați, care lucrau la marile fabrici și uzine producătoare de mărfuri de larg consum. În marile centre urbane a apărut o categorie socială nouă, cea a muncitorilor necalificați, fără studii și cu un venit financiar foarte slab – proletariatul, adică plebea orășănească. Proletariatul era total dependent de patronul uzinei și salariul mizer achitat pentru munca prestată.

Societatea se caracteriza prin apariția producției în masă, automatizarea și mecanizarea forței de muncă, dezvoltarea constantă a piețelor și a serviciilor pentru populație. S-a format o societate civilă, în care nivelul de trai al oamenilor a crescut, s-a dezvoltat cultura, educația și știința. Necesitatea de cadre calificate a dus la formarea unui sistem educațional ce urma să înlăture analfabetismul. Totodată, pe lângă partea pozitivă legată de modernizarea vieții prin exploatarea noilor descoperiri științifice venite să ridice nivelul de viață, s-a înregistrat și creșterea tot mai evidentă a diferenței dintre elitele burgheze și marea masă a populației.

- **Enumeră schimbările de ordin social produse în urma industrializării.**
- **Prezintă trei argumente în favoarea constituirii unei societăți industriale.**

Capitalismul monopolist. Sub presiunea crizelor economice, care se repetau și aveau caracter mondial, au scăzut prețurile, au falimentat multe întreprinderi industriale, a crescut numărul de șomeri, dar a avut loc trecerea treptată de la capitalismul liberal la capitalismul monopolist, organizațiile monopoliste îmbogățindu-se.

Țările capitaliste avansate, mai ales cele din Europa Occidentală și America de Nord, au cunoscut o intensă dezvoltare economică, încadrându-se capitalismului monopolist. În domeniul bancar, Anglia a fost prima care a autorizat în 1830 constituirea băncilor ca societăți pe acțiuni (*Joint-Stock Banks*). După 1850 în Franța și Germania au început să funcționeze *bănci cu capitaluri proprii*, care verificau direct întreprinderile industriale și comerciale, și *bănci cu depozit*, care supravegheau sectorul persoanelor private. Bancă centrală din fiecare stat controla emisiunea monedei naționale. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, în principalele țări industrializate s-au constituit puternice organisme bancare, care au avut un rol tot mai determinant în economia capitalistă. Marile bănci, *Big Five-National and Provincial Westminster* din Londra, *Comptoir d'Escompte* din Franța, sau *Deutsche Bank, Diskonto, Dresdner Bank* din Germania, au angajat capitalurile proprii sau pe cele ale depunătorilor în împrumuturi pe termen lung, în sec-

toarele cele mai dinamice ale economiei, implicându-se în investiții în întreprinderi la mari distanțe, astfel constituind una din bazele imperialismului european.

S-au constituit mari unități economice care legau puterea industrială cu cea bancară: concerne, syndicate, trusturi. În Franța, unde concentrarea de capital era relativ modestă, în 1914 existau circa 10 societăți care își împărțeau ramura siderurgică, 9 – cea a petrolului și 5 – a chimiei. În Germania, fenomenul a fost mai evident odată cu crearea unor întreprinderi gigantice, numite *concerne*. De exemplu, concernul Krupp din metalurgie, cu 80.000 de muncitori, controla o mare parte din ramurile legate de acest sector (minerit, siderurgie, construcții de mașini etc.). Pe de altă parte, marile întreprinderi din aceeași ramură încheiau între ele acorduri de *cartel*, o formă de monopol, în care se încheie o convenție stabilind prețuri de vânzare unice și regiuni geografice de desfacere pentru eliminarea concurenței și obținerea profitului cât mai mare. În 1914 în Germania existau în jur de 350 asemenea întreprinderi, care controlau extracția de cărbune și siderurgia. Exemplul Europei a fost preluat și de SUA.

Libera concurență, axa capitalismului liberal, nu mai funcționa în capitalismul monopolist. În scopul asigurării piețelor de desfacere pentru marile întreprinderi, statele pe diferite căi au favorizat atât cuceririle coloniale, cât și pătrunderea capitalurilor naționale în țările slab dezvoltate economic, începând o înverșunată luptă pentru împărțirea lumii.

- **Determină două caracteristici ale capitalismului monopolist.**
- **Exemplifică schimbările produse în economia statelor în cadrul capitalismului monopolist.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➔ METODA: Buzz-groups

Clasa se împarte în echipe de 5 persoane. Echipa primește un subiect de discutat. În timp de 5–7 minute echipa discută asupra subiectului și notează ideile principale. Echipa deleghează un raportor pentru prezentarea ideilor. Ideile expuse se compară.

- **Prezentați *Capitalismul monopolist*, utilizând metoda.**

➔ APLIC

- **Elaborează un clustering la tema *Invențiile și aplicarea lor practică în activitatea cotidiană*.**

➔ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Exprimă-ți opinia: invențiile științifice au fost utilizate în noi conflicte militare?**
- **Demonstrează impactul revoluției industriale asupra modului de gândire în societatea modernă.**

➔ COLABOREZ

- **Alcătuiește, în pereche, un enunț despre inovațiile tehnice din perioada sfârșitul sec. al XIX-lea–începutul sec. XX cu ajutorul alfabetului Morse.**

➔ CREEZ

- **Redactează un text argumentativ la subiectul *Consecințele revoluției industriale asupra societăților moderne*.**

CURIOZITĂȚI

- Mesajul SOS, sau mesajul de pericol, a fost adoptat de către guvernul german în reglementările radio în 1905, devenind standard la nivel mondial în 1906.
- *Codul lui Morse* sau *Alfabetul lui Morse* este o metodă de transmitere a informației cu ajutorul unor secvențe standard de semne scurte – puncte și semne lungi – linii. Informația poate fi transmisă cu ușurință prin diverse metode: vizuale (închiderea și aprinderea a unei lanterne sau becului dintr-o încăpere; semnalizarea cu o oglindă, lama unui cuțit sau orice obiect care reflectă lumina soarelui; ridicarea și coborârea unei bucăți de material de culoare stridentă legate de un băț la un nivel la care cineva îl poate vedea); sonore (fluier, claxon, bătăi într-un obiect metalic).

A	· —	M	— · —	Y	— · — · —
B	— · · ·	N	— ·	Z	— · — ·
C	— · — ·	O	— — —	1	— · — · — ·
D	— · — ·	P	— · — · —	2	— · — · — · —
E	·	Q	— · — · —	3	— · — · — · —
F	· — · —	R	· — ·	4	— · — · — · —
G	· — —	S	· — —	5	— · — · — · —
H	· — — ·	T	— —	6	— · — · — · —
I	· —	U	— · —	7	— · — · — · —
J	· — — —	V	· — · —	8	— · — · — · —
K	— · —	W	— · — ·	9	— · — · — · —
L	· — — ·	X	— · — ·	0	— — — —

- **Apreciază mesajul SOS utilizat în cazul naufragiului.**
- **Folosind *Codul lui Morse* scrie numele și prenumele tău.**

Femei operatori care lucrează la Bell Telephone Company Exchange din Montreal, Quebec, Canada (cca 1895)

Fragment ce ilustrează diversitatea etno-culturală, dar și bogăția florei și faunei Imperiului Britanic. Harta Imperiului Britanic în 1886

11. Marea Britanie

IDEI CARE INSPIRĂ

„Educația accesibilă și extinderea dreptului la învățământ au jucat un rol important în progresul Angliei în această perioadă. Acestea au contribuit la creșterea alfabetizării, la dezvoltarea competențelor și la crearea unei forțe de muncă mai calificate.”

Fritz K. Ringer.
Education and Society in Modern Europe.
Indiana University Press, 1979

- **Explică legătura dintre extinderea dreptului la educație și progresul societății.**

TIMPUL ISTORIC

1851 – organizarea expoziției mondiale *The Great Exhibition*

1867 – adoptarea Legii electorale

1884 – adoptarea Legii electorale

1906 – Formarea Partidului Laburist

1911 – Reforma parlamentară.

1899–1902 – Războiul anglo-bur

1904 – Încheierea alianței cu Franța

1907 – Încheierea alianței cu Rusia.

1910 – Formarea dominionului Uniunea Sud-Africană

VOCABULAR

Antanta cordială – o serie de acorduri semnate, la 8 aprilie 1904, între Marea Britanie și Franța, care au stat la baza blocului militar-politic Antanta.

Al doilea război al opiuului (1856–1860) – conflict în care Imperiul Britanic și al Doilea Imperiu Francez au luptat împotriva Chinei pentru legalizarea comerțului cu opiu, deschiderea Chinei pentru negustorii britanici și exceptarea mărfurilor importate de la plata taxelor interne de tranzit.

Dominion – denumire dată, începând cu a doua jumătate a sec. al XIX-lea, unor posesiuni engleze care se bucurau de o anumită independență (Canada, Australia, Noua Zeelandă, Uniunea Sud-Africană).

Imperialism – tendința unui stat dezvoltat de a-și extinde influența politică, economică, culturală asupra altor state mai puțin dezvoltate, impunându-le propriile legi.

Liberalism economic – libertatea comerțului, libera concurență, libera circulație a mărfurilor și a capitalurilor.

Sufragiu – sistem de votare (după modalitatea exercitării dreptului de vot și extinderea lui).

Trade-union – sindicat (în Marea Britanie) care grupează muncitorii din aceeași ramură de activitate.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Regina Victoria (1819 – 1901)

Perioada domniei reginei Victoria este cunoscută și ca *perioada victoriană*, în care au fost efectuate o serie de reforme importante, iar Marea Britanie a ajuns la apogeul puterii sale maritime și coloniale.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord s-a aflat în fruntea statelor dezvoltate din punct de vedere economic. Bazându-se pe prosperitatea provenită din „industrie și imperiu”, Marea Britanie și-a asigurat stabilitatea internă și dominația pe plan internațional pentru o perioadă îndelungată de timp, fiind supranumită atelierul, bancherul și cărașul lumii.

Viața politică internă. Marea Britanie era o monarhie constituțională, în care puterea executivă era atribuită Guvernului. Suveranii britanici, regina Victoria (1837–1901), Eduard VII (1901–1910) și George V (1910–1936), întruchipând unitatea națiunii, au numit prim-miniștri, care guvernau sprijinindu-se pe majoritatea parlamentară a Camerei Comunelor. Camera superioară a parlamentului britanic era numită Camera Lorzilor.

Scena politică a Marii Britanii era dominată de cele două partide – Whig și Tory. Fiind necesare anumite restructurări dictate de schimbările societății, în deceniul al șaselea al sec. al XIX-lea William Gladstone (1809–1898) a transformat Partidul Whig în Partidul Liberal, iar Benjamin Disraeli (1804–1881) i-a reunit pe Tory în Partidul Conservator. Pentru a avea o majoritatea parlamentară partidele aveau nevoie de sprijinul cetățenilor exprimat prin voturi. Din aceste considerente ambele formațiuni politice și-au îndreptat eforturile în direcția reformelor electorale pentru extinderea dreptului de vot. Reforma electorală din 1867 prevedea acordarea dreptului de vot tuturor bărbaților care dețineau o casă, care închiriau o locuință la oraș. Această reformă a dus la dublarea numărului de cetățeni cu drept de vot. O nouă lege electorală a fost promulgată de liberali în 1884. Legea prevedea sufragiul universal pentru bărbații ce aveau o vârstă de 21 de ani și un cens de avere de la 10 lire sterline. Deși au constituit un pas important spre democratizarea societății britanice, totuși, aceste legi electorale au lăsat nerezolvată una din problemele esențiale – dreptul la vot al femeilor.

În 1883, pe scena politică a Angliei a apărut Societatea Fabian, constituită de un grup de intelectuali simpatizanți ai clasei muncitoare. Aceștea au înaintat ideea formării unui partid al muncitorilor, care să sprijine cauza egalității sociale. În paralel a luat avânt și mișcarea muncitorească sindicalistă. În acest sens au fost organizate și legiferaute trade-unionurile. În 1906, aceste forțe s-au unit formând Partidul Laburist, care promova cauza clasei muncitoare și opta pentru realizarea reformelor sociale. În 1908, fiind susținut de către liberali, Partidul Laburist a obținut introducerea zilei de muncă de opt ore pentru mineri, pensionarea la vârsta de 70 de ani, iar ulterior și asigurarea muncitorilor pe motiv de boală.

Problema Irlandei a generat o serie de reformări de ordin politic, ce a dus la apariția Partidului Popular Irlandez. Astfel, către începutul sec. XX, scena politică a Marii Britanii era compusă din patru partide: conservator, liberal, laburist și irlandez.

O schimbare la nivelul structurii și conducerii de stat a avut loc prin Reforma parlamentară din 1911. La inițiativa Camerei Comunelor s-a acceptat abolirea puterii lorzilor de a bloca legile bugetului, lăsându-li-se numai puterea de a tergiversa adoptarea legilor. Camera Lorzilor a acceptat măsura consfințită prin această reformă.

- **Describe două caracteristici ale viații politice interne a Marii Britanii.**
- **Argumentează necesitatea reformelor democratice în societatea engleză.**

Dezvoltarea economică. În perioada dintre mijlocul sec. al XIX-lea și 1914, din punct de vedere economic Marea Britanie a reprezentat una din principalele puteri ale lumii. Hegemonia în dezvoltarea economică era susținută de mai mulți factori: revoluția industrială și implementarea în practică a rezultatelor acestora în economie, stabilitatea politică, sporul demografic, materie primă suficientă și piața de desfacere care erau asigurate de către colonii. S-a intensificat procesul de urbanizare a populației, astfel încât dacă la mijlocul sec. al XIX-lea raportul dintre populația orașelor și satelor era de aproxima-

Inscripția: „Un imperiu în care soarele nu apune niciodată”. Pe cunună toate stemele coloniilor britanice: Australia, Canada, India, Fiji, etc

- **Explica expresia *Un imperiu în care soarele nu apune niciodată*.**

TRECUT ȘI PREZENT

În orașele engleze, datorită invențiilor în tehnică și știință, casele au crescut „în înălțime”, a fost instalat iluminatul public, s-a construit sistemul de canalizare, se efectua curățarea/salubritatea străzilor, au apărut primele panouri publicitare, s-a început practicarea sporturilor. Între 1884–1885 în Londra a fost construit Tower Bridge, un pod peste Tamisa, cu o lunfime de 244 m. Orașele aveau diverse statute: centre urbane mari, orașe continentale și orașe-porturi (cosmopolite).

- **Enumeră elementele de modernizare a Londrei la sfârșitul sec. al XIX-lea.**
- **Identifică elementele păstrate până în prezent.**

Nava britanică la Marea Expoziție industrială din 1851, tablou de Josef Nash

Fiind fidelă economiei liberale, în anul 1851 Marea Britanie deținea 50% din producția mondială de fontă, 70% – oțel, 60% – cărbune, în 1860 – 25% din comerțul industrial, iar în 1870 cota-parte a acesteia în economia mondială constituia 32%. În această perioadă Marea Britanie prelucra 80% din producția globală de bumbac. Pentru promovarea producției fabricate la nivel local și internațional în 1851 la Londra, în Hyde Park, cu susținerea familiei regale, a fost organizată prima expoziție universală din istorie – *The Great Exhibition*.

Marea Britanie ocupa primul loc după lungimea căilor ferate din Europa.

Eforturile economice erau susținute de către sectorul financiar-bancar. Marile bănci din Londra, *Big Five – National and Provincial Westminster, Midland, Lloyds, Barclays*, instituții cu influențe puternice atât pe piața internă, cât și pe cea internațională, își angajau capitalurile în sectoarele cele mai dinamice și profitabile ale economiei. Însă din cauza crizelor din 1879, 1883, a concurenței accentuate din partea Franței, Germaniei și SUA, către 1914 Anglia a pierdut întâietatea.

- **Enumeră trei caracteristici ale evoluției economice a Marii Britanii**
- **Argumentează tendințele de modernizare a economiei engleze.**

Politica externă. În prima jumătate a sec. al XIX-lea Anglia s-a menținut la distanță față de Sfânta Alianță și a sprijinit noile mișcări naționale europene, înăbușind, însă, opoziția irlandeză față de uniune. Însă pentru o slăbire a tendinței expansioniste exercitate de către Imperiul Rus asupra Imperiului Otoman, Anglia și-a modificat poziția. Ea a combinat ajutorul pentru popoarele creștine din Balcani cu susținerea Imperiului Otoman împotriva Rusiei. Astfel Anglia a ajuns în conflict cu Imperiul Rus, situația culminând cu Războiul Crimeii (1853–1856), iar mai târziu cu amenințarea cu un război între cele două Mari Puteri în problema orientală (1878) și cu înaintarea Rusiei dinspre Afghanistan către India (1884–1885), ceea ce periclita interesele Marii Britanii în acea zonă.

Marea Britanie a fost semnatară *Convențiilor de la Haga din 1899 și 1907*, urmărindu-și interesul său propriu, și anume problema dezarmării și limitării armamentului. Această direcție a întâlnit opoziția Germaniei și altor state, care vedeau în aceste inițiative încercarea de menținere a supremației flotei engleze.

La inițiativa regelui Eduard al VII-lea, în 1904, a fost încheiat un tratat cu Franța, care a aplanat conflictele dintre aceste state, îndeosebi cu privire la zonele de influență de pe continentul african. În același sens în 1907 a fost încheiat un tratat cu Rusia, care punea capăt rivalității englezo-ruse și stabilea raporturile între acestea în Asia. Acest sistem de tratate a avut ca rezultat formarea Antantei (bloc politico-militar constituit din Marea Britanie, Franța și Rusia), care trebuia să contracareze Tripla Înțelegere (constituit din Germania, Austro-Ungaria și Italia).

- **Describe specificul relațiilor externe ale Marii Britanii cu statele europene.**

Revolta indiană din 1857

- **Numește cauzele revoltei indienilor împotriva cotropitorilor.**

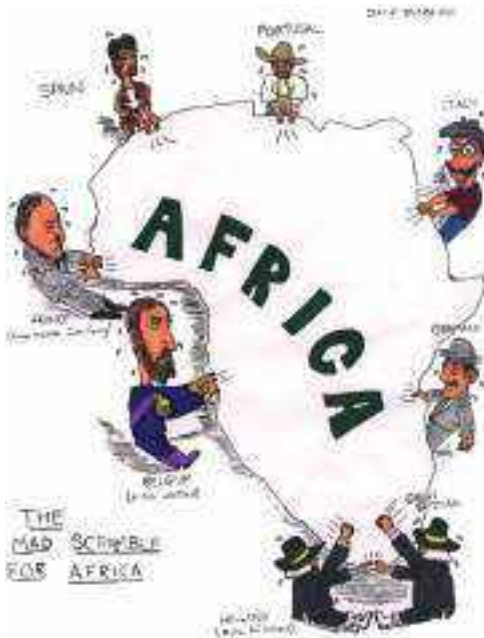
Politica colonială. Între 1850–1914 Imperiul Britanic era la apogeul întinderii teritoriale datorită coloniilor sale. După modul de administrare a acestora, coloniile se împărțeau în: colonii supuse direct metropolei, colonii aflate sub protectoratul Marii Britanii și dominioane. După ce a reușit în prima jumătate a sec. al XIX-lea să supună India, Marea Britanie a continuat expansiunea în China, a cucerit Singapore și alte teritorii din Oceanul Pacific. În 1876 regina Victoria a fost declarată împărăteasa Indiilor.

Trecând prin cel de-al Doilea Război al opiuului (1856–1860) și prin Rebeliunea indiană (1857–1859), Marea Britanie s-a orientat spre Africa. Regatul Unit a stabilit controlul asupra Canalului Suez (1875) și a ocupat Egiptul (1882). Odată cu începutul împărțirii coloniale a Africii, Anglia și-a asigurat teritoriile coloniale mari și a impulsionează fenomenul cunoscut ca *Scramble for Africa* (împărțirea Africii) de către șapte puteri vest-europene în timpul unei epoci cunoscute sub numele de „Noul Imperialism”. Însă, spre sfârșitul sec. al XIX-lea, imperiul colonial britanic a pierdut poziția sa în fața noilor puteri industriale (Germania, SUA), văzându-se izolat din punct de vedere politic în timpul Războiului anglo-bur din 1899–1902.

În 1910, toate posesiunile coloniale britanice din Africa au fost unite, primind statut de dominion și denumirea de Uniunea Sud-Africană, fiind cel mai dezvoltat dominion dintre coloniile engleze din Africa.

La începutul Primului Război Mondial, în 1914, Imperiul colonial britanic avea o suprafață de aproximativ 33 mln. km² și o populație de circa 400 mln. de oameni.

- Menționează trei caracteristici ale politicii coloniale engleze extraeuropene.

- Numește noțiunea care a-i asocia-o cu problema reflectată în caricatură.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA GPP – gândește/perechi/prezintă

Este o tehnică de participare în discuții și de formulare în perechi cu colegul/colega de bancă a unei păreri, atitudinii, soluții, etc. Participanții primesc o sarcină/subiect /problemă, eveniment de studiat. Își formulează în scris opinia personală, face notiță pe caiet.

Describe o experiență, o situație în raport cu problema/subiectul studiat. Fiecare coleg evocă celuilalt ce cunoaște despre subiect/problema discutată, se discută în pereche ambele păreri, soluții, experiențe. Se formulează o concluzie, o alocuțiune în pereche cu colegul, care se prezintă gupului sau clasei.

- Prezintă conform tehnicii GPP: a) evoluția Londrei în perioada victoriană; b) domnia reginei Victoria.

⇒ APLIC

- Completează un tabel cronologic la tema *Reforme cu caracter democratic în Marea Britanie*:

Anul	Reforma	Prevedri/schimbări

⇒ COLABOREZ

- Documentează-te și elaborează, în grup, un poster publicitar al primei expoziții universale din istorie – *The Great Exhibition*.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Evaluează afirmația: *Imperiul Britanic este expresia politicii imperialiste.*
- Apreciază politica internă a Marii Britanii în domeniul economic.

⇒ CREEZ

- Realizează o schemă la temă: *Formele de dependență a teritoriilor cucerite de englezi.*

Proclamarea abolirii regimului imperial în fața Palatului Bourbon, sediul Parlamentului, tablou de Jules Didier și Jacques Guiaud, 1871

12. Franța

IDEI CARE INSPIRĂ

„Unde este Franța, acolo este patria.”

Léon Gambetta,
*Discursuri și cereri
politice*

- [Explică afirmația.](#)

TIMPUL ISTORIC

2 decembrie 1852 – proclamarea celui de-al Doilea Imperiu Francez

1854 – intrarea Franței, alături de Marea Britanie, în război contra Imperiului Rus

1862–1867 – campania franceză în Mexic

19 iulie 1870–10 mai 1871 – Războiul franco-prusac

18 martie– 28 mai 1871 – Comuna din Paris

1875 – Instaurarea oficială a Republicii al III-a în Franța

VOCABULAR

Comuna din Paris – nume dat guvernului instaurat la 18 martie 1871 de către populația pariziană răsculată din cauza înfrângerii Franței în Războiul franco-prusian.

Imperiu – stat monarhic condus de împărat.

Monarhie autoritară – formă de guvernare în frunte cu un monarh, care este principalul factor al puterii executive și emite decrete cu putere de lege.

Prefect – demnitar care conducea o prefectură (unitate administrativă).

Stat național – stat care îmbină entitatea politică cu entitatea culturală a unei națiuni, urmărind să își dobândească legitimitatea politică.

Veto – dreptul de a se opune adoptării unei propuneri sau unei hotărâri.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Charles-Louis-Napoléon Bonaparte, Napoleon al III-lea (1808–1873), a fost primul președinte al celei de a Doua Republici Franceze în 1848. În urma loviturii de stat din 1852 a devenit al doilea împărat al francezilor, sub numele Napoléon al III-lea.

- [Apreciază impactul guvernării lui Napoleon al III-lea în istoria Franței.](#)

Viața politică a celui de al Doilea Imperiu Francez. După proclamarea la 2 decembrie 1852 a celui de al Doilea Imperiu Francez și a lui Napoleon al III-lea împărat, Franța a continuat să dețină rolul de hegemon în politica Europei. Constituția din 1852 pe de o parte a legiferat principiile Revoluției din 1789, iar pe de alta a instaurat regimul autoritar al împăratului. Împăratul era singurul deținător al inițiativei legislative și avea dreptul să dispună de buget fără autorizarea Parlamentului. Pentru a avea o susținere la nivel local, împăratul numea direct prefectii. Puterea legislativă era încredințată la trei corpuri legiuitoare, alese prin sufragiu universal, dar ale căror puteri erau restrânse: Consiliul de Stat discuta proiectele de legi, introducea modificări, discuta bugetul. Chiar dacă Parlamentul (Corpul Legislativ) vota legile, nu putea controla activitatea executivului, adică a miniștrilor, care erau în legătură directă cu monarhul. Drept de vot aveau toți bărbații cu vârsta de la 21 ani, cu condiția locuirii în același loc timp de 6 ani. Nu aveau drept de vot femeile și servitorii.

Poliția suprime orice opoziție. Presa și învățământul erau atent supravegheate, iar ziarele, editurile, repertoriul teatrelor erau cenzurate. Sistemul instaurat excludea existența partidelor politice. Napoleon al III-lea se sprijinea în cârmuirea țării pe un cerc restrâns de persoane devotate.

După 1860, împăratul și-a modificat politica internă, restabilind o parte din atribuțiile Parlamentului, cum ar fi votarea bugetului sau discutarea liberă a proiectelor de legi, fără intervenții guvernamentale.

La sfârșitul anului 1869, împăratul, presat de numeroase dificultăți și eșecuri, pierzând controlul politic, a fost obligat să renunțe la puterea per-

sonală. Schimbările ce au fost efectuate au transformat Franța într-o *monarhie parlamentară*. Miniștrii urmau a fi aleși din rândurile majorității parlamentare, inițiativa legislativă era împărțită între Guvern și Parlament. Pentru a detensiona situația, în fruntea guvernului a fost numit unul din liderii opoziției – Émile Ollivier.

- **Identifică principala problemă a societății franceze la mijlocul sec. al XIX-lea.**
- **Enumeră modificările adoptate în politica internă a Franței.**

Prăbușirea imperiului și instituirea Republicii a III-a. La 19 iulie 1870, fără a fi pregătită, Franța a declarat război Prusiei. După o serie de înfrângeri, armata franceză, în frunte cu împăratul, a capitulat la Sedan în septembrie 1870. Aflând de capitulare, parizienii s-au răscolat sub lozincă: „Vrem Republică și apărarea patriei”. Sub presiunea populară, deputații republicani, în frunte cu L. Gambetta, au anunțat detronarea lui Napoleon al III-lea și abolirea regimului celui de-al Doilea Imperiu, fiind proclamată republica. S-a instaurat un guvern numit *Guvern de Apărare Națională*, care a reluat războiul împotriva Prusiei. Tratatul de pace preliminar, confirmat apoi prin cel din 10 mai 1871, impunea Franței să cedeze noului Imperiu German Alsacia și o parte din Lorena, precum și plata unor despăgubiri considerabile.

Parisienii s-au răscolat. Drept rezultat, la 18 martie 1871 a fost proclamată „Comuna din Paris”. Adolphe Thiers, șeful guvernului provizoriu, și Adunarea Națională au ripostat printr-un atac armat asupra capitalei. Au urmat lupte crâncene, ce s-au soldat cu mii de morți și condamnați și cu zdrobirea Comunei din Paris la 28 mai 1871. În 1873 A. Thiers a fost destituit și în fruntea guvernului a fost numit generalul Patrice de Mac-Mahon, un monarhist convins.

În 1875, s-a adoptat Constituția, proclamându-se Republica a III-a. Constituția institua un parlament bicameral, numit Adunarea Națională, care avea putere legislativă. Camera Deputaților reprezenta un element conservator de echilibru, aleasă prin sufragiu universal. Senatul era constituit din 75 membri numiți de președinte și 225-aleși. Președintele avea un mandat de șapte ani, era ales de Adunare și avea atribuții limitate: desemna miniștrii, promulga legi, avea drept de inițiativă legislativă, drept de veto etc. Guvernul, puterea executivă, se supunea doar Parlamentului. Un asemenea regim politic a primit denumirea de „guvernământ al Adunării”.

Una dintre cele mai importante măsuri adoptate în această perioadă a fost reorganizarea învățământului pe o bază laică, ceea ce a contribuit în mod decisiv la triumful unui regim politic modern în Franța, la crearea unei societăți burgheze, egalitaristă și democratică.

Deoarece existau o multitudine de partide, prim-miniștrii francezi rareori au reușit să mențină o coaliție și să câștige majoritatea în legislativ. Ca rezultat, în Republica a III-a au avut loc frecvente căderi de guvern, miniștrii fiind înlocuiți cu cabinete sprijinite de diferite coaliții (între 1900–1914 s-au succedat 13 guverne). Din acest punct de vedere, sistemul de guvernare francez s-a deosebit radical de cel englez din aceeași perioadă.

- **Enumeră cauzele căderii Imperiului Francez.**
- **Demonstrează că în 1875 în Franța înving ideile democratice.**

Comuna din Paris, 18 martie 1871

- **Numește două cauze care au dus la revolta parizienilor.**

Léon Gambetta proclamând Republica la Primăria Parisului, 4 septembrie 1870

- **Apreciază importanța evenimentului.**

TRECUT ȘI PREZENT

O școală din timpul Republicii a III-a

- **Identifică două asemănări și două deosebiri dintre școala actuală și cea prezentată în imagine.**

CURIOZITĂȚI

Turnul Eiffel din Paris a fost conceput de către Émile Nouguier, Maurice Koechlin și Stephen Sauvestre, angajați la Eiffel și Co. Este o construcție faimoasă pe schelet de oțel ce măsoară 324 m înălțime. Structura a fost construită între anii 1887–1889.

Aceasta urma să servească drept arc de intrare la Expoziția Universală (1889), un târg mondial ce sărbătorea centenarul Revoluției franceze. A fost inaugurat la 31 martie 1889. Publicul a întâmpinat cu multă reticență această construcție, considerând-o inestetică.

Astăzi Turnul este considerat drept simbolul al orașului și una dintre cele mai faimoase construcții de artă arhitecturală din lume. Turnul și-a primit cel de-al 200.000.000 vizitator la 28 noiembrie 2002.

- **Explică dacă construcția descrisă reprezintă o inovație tehnică.**
- **Exprimă-ți opinia de ce astăzi Turnul este considerat simbolul Parisului.**

ISTORIA PRIN CIFRE

Indicii dezvoltării industriale în Franța, 1870–1913, mii tone

Indici/an	1870	1900	1913
Extracția de cărbune	15,8	33,4	40,8
Producția de fontă	1,2	2,7	5,2
Producția de oțel	0,13	1,6	4,7

- **Numește o caracteristică a evoluției economice din Franța, conform datelor din tabel.**
- **Asociază informației din tabel două noțiuni studiate.**

Dezvoltarea economică. Perioada 1850–1914 s-a caracterizat printr-o puternică dezvoltare economică de tip modern. Pentru a corespunde cerințelor timpului și pentru a-și crește popularitatea, Napoleon al III-lea a acordat o atenție deosebită reconstrucției Parisului conform principiilor moderne. Prin activitatea baronului Georges-Eugène Haussmann, arhitect, capitala Franței a devenit unul din cele mai strălucite orașe ale Europei.

În anii '50–'60 revoluția industrială în Franța s-a încheiat. S-a dezvoltat considerabil infrastructura și producția industrială. Lungimea căilor ferate a fost în continuă creștere, având o distanță de 3500 km în 1850, 18.000 km în 1870 și de 39500 km în 1917. Franța și-a stabilit încă din 1851 propriul sistem de comunicații telegrafice, ajungând în 1873 la 80 000 km. Între 1859–1869 o companie franceză a construit canalul Suez, ceea ce a impulsionat comerțul maritim.

Între 1850 și 1870 producția de cărbune și fontă s-a triplat. Acest fapt a permis ca 40% din producția franceză de locomotive să fie exportată. Între 1850–1860 s-au diversificat echipamentele de mașini cu abur, ulterior aparând centre specializate în construcția de mașini. S-au dezvoltat industria textilă, cele alimentară, chimică și producția de hârtie (pentru cărți, reviste, documente administrative și ambalaje). După pierderea Alsaciei și Lorenei în 1871 și plata despăgubirilor, dezvoltarea economică a încetinit. În 1873 Franța a achitat datoriile.

La sfârșitul sec. al XIX-lea s-a dezvoltat industria constructoare de mașini, a apărut de exemplu compania Renault. Au apărut și ramuri noi-producerea fontei și oțelului, a crescut producția de aluminiu, s-a dezvoltat ramura electrotehnică. În 1910, conform cotei-parte în producția industrială, Franța se situa după SUA, Germania și Marea Britanie. Printre organizațiile monopoliste s-au remarcat Schneider și Wendel în industria metalurgică și Saint-Gobain în industria chimică.

A luat amploare activitatea bancară reprezentată prin *Comptoir d'Escompte* din Paris (1848), *Societe Generale* (1864), *Banque de Paris* (1859) sau *Credit Lyonnais* (1863). Aceste instituții bancare în frunte cu *Banca franceză* controlau peste 70% din activitatea financiară a Franței. A crescut semnificativ rolul Bursei, care prin stabilirea raportului dintre cerere și ofertă gestiona capitalurile financiare spre cele mai profitabile ramuri ale economiei. S-a intensificat atât comerțul intern, cât și cel extern, îndeosebi cu coloniile. În 1860 Franța deținea locul doi în lume în ceea ce privește comerțul mondial.

Agricultura a cunoscut o dezvoltare accelerată abia la sfârșitul sec. al XIX-lea, suprafața terenurilor agricole crescând cu 10%. S-au introdus pe larg mecanizarea și îngrășămintele minerale, ceea ce a dus la creștea producției, s-au lărgit suprafețele cultivate cu cereale, dar și cu viță-de-vie, tutun, cânepă etc. Însă ramura creșterii animalelor nu era dezvoltată.

- **Prezintă două caracteristici ale evoluției economiei Franței.**
- **Prezintă argumente că în Franța se dezvoltă o economie industrializată.**

Politica externă. Scopul constant al întregii politici externe al lui Napoleon al III-lea era distrugerea tratatelor din 1815 și dominarea în Europa. Împăratul visa la un echilibru european asigurat de un sistem de congrese, care ar permite să rezolve problemele între diverse popoare pe cale pacifistă.

În 1854, s-a aliniat cu Anglia împotriva Imperiului Rus în Războiul Crimeii. Victoria franco-britanică în acel război și organizarea la Paris a unei conferințe europene, menită să pună capăt conflictului, a întărit poziția Franței. În 1859–1860, în Războiul franco-austriac a luptat pentru a recupera Nisa și Savoya. Până în anul 1866 a susținut și eforturile Prusiei. După Compromisul de la Osborne Napoleon al III-lea, susținut de regina Victoria a Angliei, precum și de regii Prusiei, Rusiei și Sardiniei, a anulat primele alegeri în Principatele Române. Au avut loc noi alegeri, astfel încât la 22 septembrie 1857 s-a constituit Divanul Ad-hoc al Moldovei care era favorabil unirii, iar la 30 septembrie cel al Valahiei.

În afara lumii europene, a avut o serie de succese, extinzându-și posesiunile coloniale în Africa și Asia, a cucerit Noua Caledonie în 1873, a dus războaie împotriva Chinei în 1857–1860, a început expansiunea în Japonia. Însă armata franceză a suferit înfrângere în timpul Campaniei în Mexic din 1862–1867.

În Războiul franco-prusac din 1870–1871 Franța a suferit înfrângere și a pierdut Alsacia și Lorena.

Lupta tot mai acerbă pentru noi teritorii și colonii pe de o parte și creșterea ponderii politice, economice și militare a Germaniei pe de alta, a împins Franța spre căutare de noi aliați. În acest context, Războiul ruso-turc din 1877–1878, încheiat cu Pacea de la Berlin, defavoriza și mai mult situația și poziția Franței. Situația Franței s-a complicat și mai mult în anul 1882, când s-a constituit Tripla Alianță, care reunea Imperiul German, Austro-Ungaria și Italia într-o alianță defensivă îndreptată împotriva Franței. Drept răspuns, Franța și-a retras pretențiile majore față de Imperiul Rus, încheind în 1893 un tratat mutual de ajutor reciproc în caz de război cu Germania. În 1904, în urma unor negocieri dificile, au fost aplanate diferendele coloniale franco-engleze. Ca rezultat a fost încheiat tratatul anglo-francez denumit Antanta Cordială și s-a constituit Antanta. Acordul franco-englez a permis Franței să-și intensifice pretențiile sale în Maroc, fapt care a dus în 1905–1906 și 1911 la crize în relațiile franco-germane, aplanate pe cale diplomatică. Situația de la începutul sec. XX a determinat o amplificare a cursei înarmărilor.

- **Menționează succesele în politica externă a Franței.**
- **Determină cauzele insucceselor politicii externe a Franței.**

Linia de foc, tablou de Pierre Georges Jeannot, (Bătălia de la Mars La Tour, 16 august 1870)

- **Numește două consecințe ale Războiului franco-prusac (1870–1871).**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➤ **METODA: Schema** este o metodă eficientă de organizare a informațiilor într-un mod clar și concis, ușor de înțeles. În contextul studiului istoriei, schema poate fi utilă pentru a evidenția relațiile cauză-efect, succesiunea evenimentelor și alte aspecte importante.

➤ APLIC

- **Elaborează o schemă a separării puterilor politice în Republica a III Franceză conform Constituției din 1875.**

➤ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Exprimă opinii pentru diverse situații:**
 - dacă a-i interpreta rolul unui monarh francez în 1875, de ce te vei opune adoptării unei Constituții;
 - dacă a-i interpreta rolul unui muncitor salariat, de ce vei lupta în cadrul Comunei din Paris;
 - dacă a-i interpreta rolul unui burghez, de ce vei cere abolirea monarhiei absolutiste.
- **Expune-ți opinia dacă poate fi justificată poziția de superioritate a coloniștilor europeni și de discriminare a populațiilor colonizate.**

➤ COLABOREZ

- **Completează împreună cu colegul/coleaga de bancă un tabel cronologic extins la tema *Politica externă expansionistă a Imperiului francez*:**

Data	State în război	Consecințe

➤ CREEZ

- **Întocmește un dosar istoric *Fondarea Republicii a III-a* după următorul algoritm: *forma de stat, forma de guvernare, documente ale democrației, personalități implicate, simboluri naționale, harta statului descris, bibliografie.***

Congresul de la Berlin (1878), pictură de Anton von Werner

13. Imperiul German

IDEI CARE INSPIRĂ

„Politicianul se gândește la următoarele alegeri, omul de stat la următoarele generații”.

Otto von Bismarck

- **Comentează afirmația.**

TIMPUL ISTORIC

18 martie 1871 – proclamarea Imperiului German

aprilie 1871 – adoptarea Constituției

1873 – formarea Uniunii (Alianța) celor Trei Împărați

1882 – crearea Triplei Alianțe

VOCABULAR

Doctrină – totalitatea principiilor unui sistem politic, științific, religios.

Federație – uniune a mai multor state autonome (care își păstrează propria organizare) în cadrul unui stat unitar, cu un guvern central și cu organe de stat comune.

luncher – mare proprietar de pământ provenit din nobilimea militară germană.

Militarism – consolidarea puterii militare.

Protecționism – politică economică de protejare și de promovare a unor activități economice băștinașe, prin măsuri de îngrijire a puterii concurenților externi pe piața internă (prin aplicarea unui regim vamal cu tarife ridicate la mărfurile de import, prin restricții valutare etc.).

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Wilhelm I, împăratul celui de-al Doilea Reich German (1871-1888)

- **Explică rolul împăratului în Imperiul German.**

La 18 martie 1871 a fost proclamat Imperiul German, iar împărat german a devenit regele Wilhelm I al Prusiei. În 1871 a fost adoptată **Constituția Imperiului German**, conform căreia Germania devenea un imperiu, condus de regele Prusiei. Aceasta asigura Prusiei rolul de hegemon. În 1871–1914 Imperiul German a fost o federație, formată din 25 state (22 de monarhii și 3 republici (orașe libere)). Caracteristica sa distinctivă era federația, dar statele își păstrau suveranitatea, parlamentele și guvernele lor. Legile imperiului aveau prioritate față de legile regionale.

Împăratul și cancelarul constituiau puterea executivă. Împăratul promulga legi, emitea ordine, avea drept de veto, avea drepturi largi în domeniul relațiilor externe, conducea forțele armate, avea dreptul de a declara război și putea convoca Parlamentul. Împăratul numea și revoca toți oficialii executivi, inclusiv cancelarul. Parlamentul țării, care era puterea legislativă, era bicameral: *Bundesrat* (Consiliul Unional) – Camera superioară, și *Reichstag-ul* – Camera inferioară. *Bundesratul*, ales prin vot general, era format din reprezentanți ai tuturor monarhiilor și orașelor libere, iar președintele al *Bundesrat-ului* era cancelarul. Femeile și militarii n-aveau dreptul la vot. *Bundesrat-ul* sancționa legile elaborate de *Reichstag*. *Bundesrat-ul*, conform Constituției, era și cea mai înaltă instanță judecătorească. *Reichstag-ul* deși avea dreptul la inițiativă legislativă, totuși avea drepturi limitate. Era ales prin vot universal de către toți bărbații de la vârsta de 25 de ani.

Din momentul creării Imperiului German, în Parlament dominau reprezentanții Partidului Conservator, reflectând interesele iuncherilor, marilor industriași și bancheri. Oponenții conservatorilor au fost Partidul Liberal, care apărau și interesele industriașilor. Ambele partide au susținut guvernul. În opoziție cu guvernul se afla Partidul Social Democrat, creat în 1875, care a avut o reprezentare semnificativă în parlament și exprima interesele clasei muncitoare și ale micilor proprietari, și Partidul Catolic, creat în 1881.

- **Numește principalele partide politice din Imperiul German.**
- **Describe organizarea politică a Imperiului German conform Constituției din 1871.**
- **Enumeră atribuțiile împăratului.**

Politica internă (1871–1914). În timpul guvernerii cancelarului Otto von Bismarck, obiectivul principal a fost asigurarea centralizării puterii în imperiu prin eliminarea drepturilor autonome ale monarhiilor și ale Bisericii Catolice. În acest scop, a întreprins o serie de măsuri: o unificare monetară, fiind introdusă moneda marca, a instituit banca unică- Reichsbank, a fost instituit un sistem judiciar unificat -au fost adoptate codurile civil și penal, au fost realizate reformele administrative, militară (armată de 400 mii) și a învățământului.

Politica îndreptată împotriva influenței Bisericii Catolice a fost numită *Kulturkampf* – lupta pentru cultură. În acest sens a fost adoptată o lege conform căreia clerul a fost privat de dreptul de a supraveghea școlile primare, călugării iezuiți au fost expulzați din țară și a fost rechemată ambasada Germaniei de la Vatican. Statul a introdus instituția căsătoriei civile și a evidenței de stat a nașterilor și deceselor.

În 1878, după două atentate teroriste asupra împăratului, la propunerea cancelarului Bismarck a fost adoptată „Legea excepțională împotriva socialismului”, care interzicea activitățile organizațiilor socialiste și ale ziarelor muncitorești. Însă pentru a aplana tensiunile sociale, au fost luate o serie de măsuri:

- s-a adoptat legea privind asigurarea lucrătorilor împotriva accidentelor la locul de muncă și asigurarea de boală;
- în 1889 – legea privind acordarea pensiilor pentru limită de vârstă (de la 70 de ani) și în caz de pierdere a capacității de muncă;
- în 1891 – legea privind ziua de lucru de 11 ore și interzicerea muncii copiilor sub 13 ani. La mijlocul anilor '90 ai sec. al XIX-lea Germania a devenit un stat cu cea mai avansată legislație socială.

Politica internă a lui Bismarck s-a bazat pe *militarism*. După urcarea pe tronul Germaniei a lui Wilhelm al II-lea în 1888, relațiile acestuia cu cancelarul s-au deteriorat. În 1890 Otto von Bismarck a demisionat.

Wilhelm al II-lea s-a orientat pe consolidarea armatei, iar militarismul a devenit doctrina guvernamentală. În 1913, cheltuielile militare se ridicau la 50% din buget. Flota germană a ajuns a doua ca mărime și putere după cea engleză.

Împăratul a reprimat mișcările politico-sociale: grevele muncitorilor și manifestările guvernamentale.

- **Identifică obiectivul politicii interne a cancelarului von Bismarck.**
- **Justifică necesitatea adoptării reformelor.**
- **Demonstrează că Imperiul German a dus o politică de militarizare.**

Caricatură referitor la Kulturkampf, Bismarck și Papa

- **Explică esența politicii Kulturkampf.**
- **Exemplifică schimbările efectuate de această reformă în Imperiul German.**
- **Appreciază impactul reformei asupra familiei.**

Concurnul Krupp

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„La moartea tatălui său, în 1827, Alfred Krupp [...] devine singurul posesor al unei întreprinderi care, anul trecut, a furnizat Prusiei mai mult de cincizeci de mii de tone de oțel, din care o treime a fost utilizată la fabricarea tunurilor [...] Când este vorba de a turna o piesă ca aceea pe care am văzut-o, cântărind șaisprezece tone și necesitând concursul a patru sute de oameni, muncitorii desemnați se adună rapid și-și ocupă fiecare postul său cu o precizie militară.”

The Times, 1866

- **Explică ce este un concern.**
- **Numește una dintre direcțiile de activitate a întreprinderii.**
- **Describe, utilizând sursa, metodele de lucru.**
- **Formulează o consecință a constituirii monopolurilor.**

Dezvoltarea social-economică. După unificarea Germaniei au apărut condiții pentru o dezvoltare economică prosperă, acesta fiind facilitată de:

- finalizarea revoluției industriale și noi descoperiri în știință și tehnologie, formarea unei piețe unice germane;
- politica protecționismului;
- contribuția de război plătită de Franța, în 1873 în sumă de 5 mlrd franci;
- alipirea Alsaciei și Lorena, regiuni bogate în minereu de fier și cărbune etc.

Comenzile guvernamentale, subvențiile, construcția uzinelor din contul statului au avut un rol major în crearea industriei grele. Industria a fost construită pe cea mai recentă bază tehnică, care a asigurat o calitate înaltă a mărfurilor. O dezvoltare accelerată au cunoscut industriile chimică, electrotehnică, prelucrarea metalelor și constructoare de mașini. Un ritm rapid de dezvoltare s-a manifestat în mai multe regiuni: Renania, Ruhr, Berlin, Silezia. Treptat, mărfurile germane de înaltă calitate și ieftine au cucerit piața mondială. S-a lărgit rețeaua de căi ferate de la 21 471 km în 1871 la 49 878 km în 1900. Numărul muncitorilor a crescut de trei ori.

Economia în gospodăriile moșierești (a iuncherilor) a trecut treptat, într-un mod evolutiv, la producția capitalistă, de mărfuri. În acest domeniu statul controla introducerea utilajelor modernizate, promovarea rațională a asolamentelor, lărgirea suprafețelor agricole, folosirea îngrășămintelor. Acest fapt a permis modernizarea agriculturii. O parte din țărani care s-au ruinat au devenit argați, alții au plecat să muncească în orașe, sporind populația urbană.

La sfârșitul sec. al XIX-lea, în Germania, ca și în alte țări industriale, au apărut monopolurile, în 1914 erau 600 la număr. Cele mai cunoscute monopoluri au fost: concernul Krupp (producerea armelor, locomotivelor,

șinelor), Cartelul Turnătoriei de Fier din Renania-Westfalia, Sindicatul Cărbunelui din Renania-Westfalia, societatea Siemens-Halske etc. Marii industriași erau deseori membri de conducere a băncii, iar bancherii – în conducerea uzinelor, astfel că capitalul bancar se contopea cu cel industrial și se transforma în capital financiar. 85 % din capitalul financiar erau controlate de 8 bănci.

La sfârșitul sec. al XIX-lea, după producția industrială, Germania a ajuns pe primul loc în Europa și locul doi în lume, iar în ceea ce privește ritmul de dezvoltare economică a depășit Marea Britanie și a ajuns din urmă SUA.

- **Enumeră ramurile economice care s-au dezvoltat în Imperiul German în 1871–1914.**
- **Apreciază prin două dovezi dezvoltarea economică rapidă a Germaniei.**

Politica externă. După unificarea Germaniei, scopurile politicii externe erau: consolidarea poziției în Europa, prin crearea unei coaliții politico-militare îndreptată împotriva Franței, și formarea imperiului colonial. În acest scop, în 1873 s-a format *Uniunea celor Trei Împărați*, care includea Imperiul German, cel Rus și cel Austro-Ungar, datorită căreia Franța a fost izolată. Bismarck a reușit să formeze și blocul politico – militar *Tripla Alianță* din care făceau parte Germania, Austro-Ungaria (1879) și Italia (1882).

În Europa, succesul lui Bismarck a fost marcat și prin întărirea influenței germane asupra afacerilor balcanice, la Congresul de la Berlin din 1878, la care au participat Imperiul Rus, Imperiul Austro-Ungar, Franța, Marea Britanie, Italia și Imperiul Otoman.

Femei care muncesc la linia de producție a unei uzine din Concernul Krupp (cca 1914)

SPAȚIUL ISTORIC

Coloniile Imperiului German

- **Localizează conform textului lecției și a hărții spațiile cucerite de Imperiul German.**

DOCUMENT

● Enumeră scopurile politicii externe ale Germaniei.

Problema colonială. Baza ideologică a expansiunii coloniale a fost doctrina pangermanismului, care afirma că germanii ar trebui să domine toate națiunile și cerea aplicarea unei noi politici de forță în raport cu alte state, crearea armatei și flotei puternice și pregătirea de un război pentru împărțirea lumii. Planurile de expansiune germană includeau capturarea coloniilor engleze și franceze și regiunilor de graniță ale Franței, extindere spre vest, expansiunea spre est -politica „Drang nach Osten” și pătrunderea în Orientul Mijlociu.

Din anii '80 ai sec. al XIX-lea cancelarul von Bismarck a început să acorde mai multă atenție cuceririi coloniale. În 1884, Germania a stabilit protectoratul asupra Namibiei, Togo și Camerun, după care controlul a fost extins în Tanzania și Tanganyika. Germanii au stabilit controlul asupra unor părți din Noua Guinee, Arhipelagul Bismarck, Insulele Solomon și Marshall. Astfel s-a constituit Imperiul colonial german.

După demisionarea lui Otto von Bismarck, expansiunea colonială a Germaniei s-a intensificat. Noul cancelar Bülow, exprimând interesele cercurilor industriale, financiare și militare germane a expus intențiile Imperiului German: „Noi cerem un loc sub soare”.

- **Determină principalele prevederi ale doctrinei pangermanismului.**
- **Menționează achizițiile coloniale ale Germaniei de la sfârșitul sec. al XIX-lea–începutul sec. XX.**

„Acele vremuri în care un german ceda pământul unuia dintre vecinii săi, marea – altuia, și mulțumindu-se cu cerul, unde domnește teoria pură, acele zile au trecut. Considerăm că una dintre cele mai importante sarcini ale noastre este încurajarea și dezvoltarea intereselor transportului nostru maritim, comerțului nostru și industriei noastre anume în Asia de Est. ... Trebuie să cerem ca misionarul german, antreprenorul german, mărfurile germane, drapelul german și nava germană să fie la fel de respectate în China, ca și cele aparținând altor state. În sfârșit, suntem gata să ținem cont de interesele celorlalte mari puteri în Asia de Est, cu convingerea fermă că propriile noastre interese vor primi atenția cuvenită. Într-un cuvânt: nu vrem să lăsăm pe nimeni în umbră, dar cerem și noi un loc la soare.”

Din discursul ministrului de externe cneazul von Bülow în Reichstag, 6 decembrie 1897

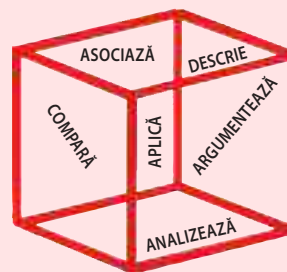
- **Identifică scopurile Imperiului German.**
- **Explică expresia: *cerem și noi un loc la soare.***

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Cubul**

Pe fiecare dintre fețele unui cub se scrie câte un verb: *Descrie!*, *Compară!*, *Asociază!*, *Analizează!*, *Aplică!*, *Argumentează!*. Poate fi aplicată individual sau în echipă. Se aruncă cubul și se răspunde la sarcina formulată, cronometrând timpul.

- **Prezintă politica internă a cancelarului Otto von Bismarck, utilizând metoda cubului.**

⇒ **APLIC**

- Asociază termenului *Kulturkampf* date, noțiuni, probleme ale societății germane.
- Compară guvernarea lui Bismarck cu cea a altor prim-miniștri din Europa.
- Aplică termenul *federație* și descrie statul german.

⇒ **COLABOREZ**

- Împreună cu colegul/collega de bancă realizați o prezentare despre istoria unui concern sau trust german.

⇒ **MEDITEZ ȘI REFLECTEZ**

- Demonstrează că la mijlocul anilor 90 ai sec. al XIX-lea Germania avea o legislație socială avansată.
- Analizează motivele dezvoltării rapide a economiei germane.

⇒ **CREEZ**

- Elaborează fișa personalității împăratului Wilhelm al II-lea.

Încoronarea lui Franz Iosif și a soarel sale Elisabeta ca pereche regală a Țărilor Coroanei Sfântului Ștefan, 8 iunie 1867, tablou de Edmund Tull

14. Imperiul Habsburgic

IDEI CARE INSPIRĂ

„Libertatea nu poate exista fără conceptul de ordine”.

Klemens von Metternich, cancelarul Imperiului Habsburgic

- Exprimă-ți opinia asupra afirmației de mai sus.

TIMPUL ISTORIC

31 decembrie

1851 – abrogarea constituției

28 iunie 1867 – constituirea Imperiului Austro-Ungar

21 decembrie

1867 – aprobarea Constituției Imperiului Austro-Ungar

VOCABULAR

Concordat – tratat încheiat de papă cu diferite state, pentru stabilirea statutului și privilegiilor Bisericii Romano-Catolice în respectivele state.

Comitat – unitate administrativ-teritorială, în unele țări condusă de un comite.

Curie – corp electoral în Imperiul Habsburgic.

Monarhie dualistă – o formă de guvernare, caracteristică perioadelor de tranziție de la societățile tradiționale la cele industriale, care îmbină elemente ale unei monarhii și ale unei forme parlamentare de guvernare. Spre deosebire de monarhia parlamentară, o monarhie dualistă păstrează prioritate în luarea deciziilor pentru monarh, acesta având drept de veto.

Protectorat – formă de dependență politică a unui stat față de altul în virtutea unei convenții conform căreia statul protector conduce politica externă a statului protejat, acesta păstrându-și autonomia internă.

Reichsrat – denumire dată parlamentului bicameral din Imperiu Austro-Ungar.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Împăratul Franz Joseph I (1848–1916)

CURIOZITĂȚI

În Camera Lorzilor, pe lângă membrii ereditari, împăratul habsburgic putea numi membri pe viață (au fost mitropolitul Andrei Sheptytsky și scriitorul Vasily Stefanik).

Imperiul Austro-ungar era numit „imperiu mozaic”, deoarece nicio naționalitate nu forma măcar ¼ din populație.

Revoluția din 1848–1849 s-a încheiat cu victoria adepților vechii ordini și absolutismului. Politica promovată de împăratul Franz Joseph I (1848–1916) a fost numită *neoabsolutism*, fiind caracterizat de adaptarea la noile realități capitaliste. Baza socială a acestui regim îl forma alianța dintre marea burghezie cu aristocrația și monarhia. Deși rămânea în vigoare Constituția din 1849, totuși Parlamentul și lantagurile provinciale nu funcționau.

La 31 decembrie 1851 constituția a fost abrogată, iar puterea absolută nelimitată a împăratului a fost restabilită. În același timp, s-a restabilit poziția Bisericii Catolice. În 1855, împăratul Franz Joseph I a semnat un concordat cu Vaticanul. Guvernul și-a asumat plata compensației pentru desetina bisericești anulată de revoluție. Biserica a dobândit și dreptul de a controla predarea religiei în toate instituțiile de învățământ, inclusiv universități. În țară era o cenzură dură. În 1853 a fost realizată reforma agrară, desființându-se iobăgia și împroprietărind țăranii.

Fiind multinațional, Imperiul Habsburgic s-a confruntat cu mișcarea de eliberare națională a popoarelor din cadrul lui, care luptau

Populația Imperiului Austro-Ungar

Naționalitate	Nr, mil	%
Germani (austrieci)	12	23,4
Unguri	10	19,6
Cehi	6,4	12,5
Polonezi	5	9,7
Sârbi și croați	4,4	8,5
Rusini	4	7,8
Români	3,2	6,3
Slovaci	2	3,8
Sloveni	1,3	2,4
Italieni	0,7	1,5
Alții	2,3	4,5
În total	51,4	100

- **Demonstrează că imperiul era multiethnic, reieșind din datele tabelului.**

DOCUMENT

„8. Unul dintre mijloacele apărării comune și unite, decurgând din *Pragmatica sancțiune*, este conducerea corespunzătoare a afacerilor externe. Această conducere corespunzătoare presupune comunitatea de vederi în afacerile externe, care privesc împreună toate țările aflate sub dominația majestății sale [...]. 9. Un alt mijloc al apărării comune îl reprezintă armata și măsurile referitoare la aceasta [...]. 16. Parlamentul maghiar recunoaște finanțele ca domeniu de interes comun [...]. Țările coroanei maghiare pe de o parte, iar pe de altă parte țările și provinciile majestății sale să fie privite ca două părți separate, cu drepturi egale depline.”

Pactul dualist, 1867

- **Numește părțile Imperiului dualist.**
- **Prezintă domeniile de interes comun.**

pentru autonomie, independență și introducerea limbii naționale în școală. Înfrângerea Austriei în războiul cu Franța și Sardinia în 1859 a provocat în imperiu o criză internă severă. Au început proteste antiguvernamentale în masă, puternice mai ales în Ungaria. Acestea l-au obligat pe împărat să facă concesii mișcărilor naționale. La 20 octombrie 1860, a fost publicată *Diploma imperială din octombrie*, care a restaurat autonomia regiunilor și a extins drepturile landtag-urilor regionale, în primul rând Adunării maghiare (Dietai), care a primit chiar dreptul de inițiativă legislativă. În Ungaria a fost restabilit sistemul comitatului, iar limba maghiară a fost declarată oficială pe teritoriul maghiar. La 26 februarie 1861, Diploma din octombrie a fost modificată în spiritul centralizării: drepturile landtag-urilor regionale au fost reduse semnificativ, iar puterile Reichsrat-ului Imperial au fost extinse semnificativ. *Adunarea de Stat a Ungariei* a refuzat să aprobe schimbările și s-a abținut de a-și trimite reprezentanții în parlamentul imperial. Împăratului i-a fost adresată o petiție prin care se cerea restaurarea Constituției din 1849. Dar împăratul a respins petiția și la 22 august 1861 a dizolvat Adunarea de Stat. În Ungaria a fost introdusă starea de urgență, extinsă și în alte regiuni ale imperiului. În 1863, deputații cehi și polonezi au părăsit parlamentul imperial, anihilându-i activitatea. Astfel, încercările de reformă au eșuat, în 1865 Constituția fiind abrogată. În 1866 Habsburgii au fost înfrânți în războiul cu Prusia.

- **Explică schimbările de ordin politic din Imperiul Habsburgic după 1861.**
- **Formulează cauzele mișcărilor de eliberare națională ale popoarelor din Imperiul Habsburgic.**

Imperiul Austro-Ungar. Sub presiunea circumstanțelor politice, la 28 iunie 1867 Imperiul Habsburgic a fost transformat într-o monarhie dualistă, numit Imperiul Austro-Ungar. La 21 decembrie 1867, împăratul Franz Joseph I a aprobat Acordul Austro-Ungar și Constituția. În fruntea Imperiului Austro-Ungar se afla împăratul austriac din dinastia Habsburgilor, care avea în același timp titlul de rege al Ungariei. Împăratul avea dreptul de a emite legi, a aproba componența guvernului, era comandantul șef al armatei austro-ungare. Fiecare țară avea propriile parlamente – Reichsrat în Austria și Dieta în Ungaria. Comune erau Ministerele de afaceri externe, de Apărare și Finanțe. Astfel, Ungaria a primit autonomie politică și administrativă. Autoritatea Dietei ungare se extindea asupra Ungariei, Transilvaniei, Slovaciei, Croației și unele teritorii sârbe, numindu-se *Transleithania*, iar sub autoritatea Curții de la Viena se aflau Austria, Bucovina, Boemia, Moravia, Galiția, Slovenia, Istria și Dalmația, numindu-se și *Cisleithania* (după numele afluentului Dunării-râu Leitha).

Reichsratul – un parlament bicameral – era constituit din Camera Lorzilor, cu membri ereditari, și Camera Deputaților, cu membri aleși. Sufragiul era limitat de cențul de avere și de vârstă și de sistemul curial. Constituția proclama liberăți politice, precum libertatea presei și a uniunilor.

În 1873 s-au introdus alegeri directe din toate curiile, cu excepția celor rurale. În 1882 cențul de avere pentru curiile urbane și rurale a fost redus de la 10 la 5 guldeni de impozit direct anual, astfel numărul

Hartă etnolingvistică a Austro-Ungariei, 1910

TRECUT ȘI PREZENT

Uzinele Škoda, Cehia

Vaclav Klement, de 26 de ani, și-a procurat o bicicletă care se defecta des, de la o înreprimere germană. Tânărul a depus o plângere, dar deoarece n-a fost scrisă în limba germană, n-a fost acceptată. Fiind nemulțumit de aceasta Vaclav a decis să producă biciclete. Vaclav Laurin cu un tânăr mecanic în colaborare Klement, au deschis întreprinderea (un atelier) Laurin & Klement și din anul 1895 au început să producă biciclete cu denumirea Slavia, foarte calitative și care erau solicitate pe piață. Producția s-a extins și în 1897 ei au construit o uzină. În 1899 întreprinderea Laurin & Klement a început să producă și motociclete, iar la intersecția secolelor XIX–XX – automobile. Primul automobil de model Voiturette A, produs în 1905 a avut un mare succes comercial. În 1925 a fost crează o nouă companie cu denumirea Škoda.

- **Explică motivația lui Klement de a produce biciclete.**
- **Argumentează, prin ce se explică succesul evoluției companiei Škoda.**

alegătorilor a crescut semnificativ. Totuși guvernul a refuzat să introducă votul universal.

Însă alte națiuni n-au obținut nimic. În Imperiu era promovată politica de germanizare și maghiarizare, ceea ce a dus la activizarea mișcărilor de eliberare națională, însoțite și de revendicări sociale. Popoarele se pronunțau pentru limba națională și școala în limba maternă, cereau egalitate în drepturi cu austriecii și ungurii. Însă regimul autoritar a dus o politică de combatere a mișcărilor naționale.

- **Describe esența monarhiei dualiste.**
- **Demonstrează că în Imperiul Austro-Ungar se ducea o politică de aspirare a popoarelor.**

Dezvoltarea economică era neuniformă, reieșind din specificul regiunilor. Astfel, Austria și Cehia erau mai dezvoltate industrial, iar Ungaria – agricol. Politica economică a regimului lui Franz Joseph I corespundea intereselor dezvoltării capitaliste ale marii burghezii austro-germane și ale marilor proprietari de pământ. În urma reformei agrare și desființării iobăgiei, în jumătatea austriacă a imperiului pentru moșieri a fost stabilită o sumă de răscumpărare în mărime de 17 ori a veniturului anual din dările desființate. O parte semnificativă a acestor sume au fost utilizate la modernizarea gospodăriilor, pentru a le transforma în mari moșii capitaliste. Totodată, țăranii au fost lipsiți de părți din parcelele pe care le cultivaseră anterior, precum și de dreptul de folosință a pădurilor și a pajiștilor care fusese comunale. În multe provincii ale imperiului, nobilii au păstrat terenuri vaste, de obicei cele mai fertile și mai profitabile. Astfel, în Ungaria moșierii dețineau jumătate din terenurile agricole, iar în Austria-circa 29%. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, cele mai importante schimbări în agricultură care au ridicat-o la un nivel calitativ nou, au fost: trecerea la rotația modernă a culturilor și utilizarea agregatelor modernizate, inclusiv a motoarelor cu abur.

Transformările capitaliste în mediul rural, eliminarea frontierei vamale dintre Austria și Ungaria, eliminarea restricțiilor care împiedicau comerțul exterior, acordarea dreptului companiilor de căi ferate și maritime de a cumpăra terenuri, mine și alte măsuri au stimulat renașterea vieții economice și au contribuit la o extindere semnificativă a pieței interne. Un rol deosebit de important a avut construcția căilor ferate, lungimea cărora până la sfârșitul anilor '60 ajunsese la 6 mii de km. În industrie cele mai dezvoltate erau industria alimentară, industria minieră, producția de cărbune și minereu de fier. În mine, hidraulica și munca animală au fost înlocuite cu mașini. La mijlocul anilor '60, la întreprinderile industriale funcționau aproximativ 3 mii de mașini cu abur. S-a dezvoltat sistemul bancar. Spre sfârșitul sec. al XIX-lea–începutul sec. XX au început să se constituie monopolurile, printre care se remarcă Škoda.

Un rol deosebit de important în dezvoltarea economică l-a avut sistemul de învățământ, în care guvernele de după 1867 investeau sume mari.

- Enumeră domeniile economice care au generat progrese modernizatoare.
- Descrie două caracteristici ale dezvoltării economice a Imperiului Austro-Ungar.

Politica externă. Intervenția austriacă în Principatele Române în timpul Războiului Crimeii (1853–1856) a distrus alianța cu Imperiul Rus, iar refuzul de a participa activ la război a depărtat de ea Franța. Războiul austro-italiano-francez (1859) a dus la înfrângerea Armatei austriece în Bătălia de la Solferino, pierderea Lombardiei și formarea unui regat italian puternic. Relațiile cu Prusia s-au deteriorat din cauza competiției austro-prusace în Confederația Germană în problema unirii Germaniei.

În Războiul franco-prusac (1870–1871), Imperiul Austro-Ungar a păstrat neutralitatea. În 1873 Imperiul Austro-Ungar a aderat la Alianța celor Trei împărați, o alianță politică cu caracter defensiv între Alexandru II (țarul Rusiei), Franz Joseph I (împărat al Austriei și rege al Ungariei) și Wilhelm I (împărat al Germaniei).

Promovând o politică expansionistă în Balcani, în 1878 trupele austro-ungare au ocupat Bosnia și Herțegovina, instaurându-și protectoratul, ceea ce a dus la înrăutățirea relațiilor cu Imperiul Rus. Acest fapt a condus la încheierea alianței politico-militare între Imperiul Austro-Ungar și Imperiul German la 7 octombrie 1879. În 1882, Italia a aderat la această alianță, completând astfel crearea blocului militar-politic – Tripla Alianță, îndreptată împotriva Franței și a Imperiului Rus.

La 5 octombrie 1908, Imperiul Austro-Ungar a anexat Bosnia și Herțegovina, ceea ce a intensificat mișcarea de eliberare națională.

- Identifică obiectivele Imperiului Austro-Ungar în politica externă.
- Argumentează că Imperiul Austro-Ungar ducea o politică expansionistă.

Criza bosniacă din 1908–1909 pe coperta revistei franceze *Le Petit Journal* (Ferdinand I declară independența Bulgariei, împăratul Franz Joseph I anexează Bosnia și Herțegovina, sultanul Abdul Hamid II privește enervat).

- Distinge problema politică despre care reflectă imaginea.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Discuția de confruntare orientată** presupune un schimb de informații, opinii și idei asupra unui subiect, de obicei între două echipe. Fiecare echipă va căuta cel mai mare număr de argumente pentru a-și susține opinia. Profesorul va dirija discuția.

- Organizați o discuție de confruntare la subiectul *Crearea Imperiului Austro-Ungar are doar efecte pozitive*.

⇒ APLIC

- Explică termenul *neoabsolutism* în baza textului.
- Asociază termenului *Imperiul Austro-Ungar* noțiuni, personalități, date.

⇒ COLABOREZ

- Elaborează în pereche cu un coleg/o colegă un clustering la tema *Crearea Imperiului Austro-Ungar (1867)*, având în vedere forma de guvernare/ Cisleithania/Transleithania.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Exprimă-ți opinia: *De ce doar trei domenii menționate în pactul dualist erau de interes comun?*
- Justifică mișcarea națională în Imperiul Austro-Ungar.

⇒ CREEZ

- Redactează Fișa personalității lui Franz Josef I, conform algoritmului: perioada domniei, calități personale, acțiuni în politica internă, acțiuni în politica externă.

Bal la Adunarea Nobilimii din Sankt Petersburg pe 23 februarie 1913, tablou de D. N. Kardovsky

15. Imperiul Rus

IDEI CARE INSPIRĂ

„Libertatea nu este ușoară, așa cum cred dușmanii săi care o defăimează, libertatea este dificilă, este o povară grea. Iar oamenii renunță ușor la libertate pentru a le fi mai ușor ... Totul în viața omului trebuie să treacă prin libertate, prin proba libertății, prin respingerea ispitelor libertății. (...) Omul este un sclav pentru că libertatea este dificilă, sclavia însă este ușoară.”

Nicolai Berdeaev, filosof rus (1874–1948)

- Comentează opinia lui N. Berdeaev despre libertate.
- Exprimă-ți opinia de ce libertatea e dificilă?

TIMPUL ISTORIC

1853–1856 – Războiul Crimeii

19 februarie 1861 – semnarea Manifestului de abolire a iobăgiei în Rusia

1864 – reforma zemstvelor, reforma judiciară

1870 – reforma administrației urbane

1874 – reforma militară

martie 1881 – asasinarea țarului Alexandru al II-lea

1863–1864 – răscoala polonezilor, răscoalele bielorușilor și lituanenilor

1905–1907 – Revoluția burgheză din Rusia

VOCABULAR

Autocrație – formă de guvernare în care întreaga putere a statului e concentrată în mâna unei singure persoane.

Duma de Stat – adunarea legislativă constituită în 1905 în Imperiul Rus.

Dumă orășenească – adunare reprezentativă locală constituită în Rusia țaristă în urma reformei administrației urbane.

Ideologie – totalitatea ideilor și concepțiilor filosofice, morale, religioase etc. care reflectă interesele unei categorii sociale.

Pogrom – masacrare a unui grup național minoritar sau rasial, organizată de elemente ultranaționaliste, șovine.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Alexandru al II-lea, țar al Imperiului Rus (1855–1881)

- Caracterizează perioada domniei personalității.

Dorind să-și realizeze obiectivul de a controla strâmtoarele Bosfor și Dardanele și astfel să deschidă accesul în Marea Mediterană pentru navele sale, dar și să ia sub control țările din Europa de Est și Peninsula Balcanică, Rusia a declanșat **Războiul Crimeii (1853–1856)**. Expansiunii Imperiului Rus s-au opus Franța și Anglia care au susținut Imperiul Otoman. Înfrângerea Rusiei în război a scos în evidență înapoierea ei militară, economică și tehnologică, ceea ce a determinat inițierea unui program complex de modernizare și reformă a societății ruse. După moartea lui Nicolai I în 1855, pe tron a urcat fiul său Alexandru al II-lea (1855–1881). El a conștientizat necesitatea transformărilor pentru atenuarea mișcărilor sociale din Imperiu.

- Identifică problemele de ordin intern ale Imperiului Rus.
- Apreciază impactul Războiului Crimeii asupra politicii interne din Rusia.

Premisele reformelor. Imperiul Rus a fost o monarhie absolută. În timpul domniei dinastiei Romanovilor, devenise cel mai mare stat din lume. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, cu o populație de circa 75.000.000 de locuitori, era un imperiu multinațional, alcătuit din aproximativ 200 de naționalități. Majoritatea populației erau velicorușii (rușii mari). Începând cu sec. al XVIII-lea, conducătorii Rusiei au adoptat o politică de rusificare pentru a promova unitatea în imperiu. Ideologia oficială a imperiului se baza pe teoria unității ortodoxiei, a autocrației și a poporului. Cea mai mare parte a clasei conducătoare se opunea oricăror schimbări și transformări care ar fi afectat interesele lor. Autocrația se consolida prin promovarea unei politici externe expansioniste, concentrând resurse umane și materiale interne uriașe.

Reforma agrară. Pentru rezolvarea problemei țărănești, a fost creat Comitetul principal pentru „ameliorarea situației țăranilor”. La 19 februarie 1861, Alexandru al II-lea a semnat *Manifestul de abolire a iobăgiei în Rusia*. Țăranii au câștigat libertatea personală și pământ, însă erau obligați să-și îndeplinească temporar obligațiile feudale anterioare: să plătească dijma și să presteze claca în folosul moșierului. În timp, țăranul putea răscumpăra lotul său de pământ. Reforma a dus la eliberarea din șerbie și împrumutarea a 23 de milioane de țărani. Alexandru al II-lea a fost numit „țarul eliberator”. Totuși, pământurile cele mai bune au rămas, în posesia moșierilor. Astfel, reforma a fost realizată în primul rând în interesul statului și al moșierilor. Țăranii au fost dezamăgiți, iar un val de revolte și răscoale țărănești a străbătut Rusia. Autoritățile au reprimat cu cruzime aceste tulburări.

● **Identifică avantajele și dezavantajele reformei pentru țărani.**

Reformele din anii 1864–1870. *Reforma administrației locale.* După abolirea șerbiei, autoritățile au format organe de autogovernare locală. În 1864 a fost efectuată *reforma zemstvelor*. În centrele județene și guberniale au fost create zemstve, sau adunări de zemstvă. Acestea erau formate din organe de conducere – adunările de zemstvă județene sau guberniale și organele executive – administrațiile județene sau guvernamentale. Atât membrii zemstvelor, cât și funcționarii, erau aleși din rândul marilor proprietari de pământ, deținătorilor de proprietăți în orașe și reprezentanților obștilor sătești. În zemstve predominau dvorenii proprietari de pământ. Adunările de zemstvă se ocupau în principal de organizarea și întreținerea comunicațiilor, poștei, școlilor, spitalelor etc.

Reforma orășenească. În 1870 a avut loc reforma administrației urbane, constituindu-se dumele orășenești eligibile pentru un mandat de 4 ani. La alegeri puteau participa doar proprietarii de imobile din orașe. Cei care nu plăteau impozitul urban – muncitori, intelectuali și funcționari – nu aveau dreptul să participe la alegeri. Duma alegea primarul și administrația locală (consiliile). La fel ca și zemstvele, organele de auto-governare locală se ocupau doar de probleme economice și sociale.

Reforma judiciară din 1864 a fost cea mai consecventă și de succes. Aceasta a proclamat independența instanței de judecată față de administrație (adică un judecător putea fi suspendat numai de instanță) și libertatea judecătorilor. Vechile instanțe ale stărilor au fost desființate. S-au constituit *Judecătorii generale* (de coroană), care se ocupau de cazuri penale complicate și de cele civile mai importante, și *Judecătorii de pace* (în orașe și județe), care se ocupau de cazuri civile. Investigarea preliminară era realizată de anchetatori judiciari, care nu erau subordonați poliției. Instanța era considerată nediscriminatorie, adică unică și egală pentru toate categoriile sociale. În timpul judecării unui caz, procurorul învinuia acuzatul, iar avocatul îl apăra. Decizia finală asupra cazului era luată de către jurații din toate stările, inclusiv țărani, care erau aleși prin tragere la sorți. Decizia juraților era obligatorie pentru judecător.

Reforma militară. Înfrângerea în Războiul Crimeii a arătat înapoierea forțelor armate rusești din punct de vedere militar și tehnic. Reforma militară în Rusia a fost efectuată prin aplicarea unui șir de măsuri. În 1874, recrutările au fost înlocuite cu serviciul militar obligatoriu. Serviciul în armată se aplica tuturor bărbaților de la 21 de ani, fără a ține cont de apartenența la starea socială. Durata serviciului în trupele terestre a fost stabilită de 6 ani, în marină – 7 ani. În armată au fost eliminate pedepsele corporale. Au fost înființate noi școli militare, iar reprezentanții diferitelor categorii sociale au obținut posibilitatea de a avansa în serviciu. Au fost introduse noi modele de arme. Toate acestea au contribuit la întărirea capacității de luptă a armatei ruse.

„Iobăgia țăranilor așezați pe pământurile marilor proprietari, ca și a slugilor de curte, se desființează pentru totdeauna prin dispoziția decretată prin prezentul regulament și prin celelalte regulamente și legi emise odată cu acesta. [...]”

3. Proprietarii, păstrându-și dreptul de proprietate asupra tuturor pământurilor care le aparțin, pun în mod obligatoriu la dispoziția țăranilor, în folosința veșnică a acestora, casa și lotul dimprejurul ei; și pe deasupra, spre a li se asigura existența și spre a-și putea îndeplini obligațiile față de stat și proprietar, [le mai pun la dispoziție] și o cantitate din pământul arabil și din alte bunuri, care se statornicește pe baza celor decretate prin «Regulamentele speciale». [...] 17. Țăranii eliberați din dependență [...] alcătuiesc din punct de vedere economic comunități sătești, iar pentru mai buna administrare și judecată se unesc în voloste. În fiecare comunitate sătească și în fiecare voloste conducerea treburilor obștești se încredințează obștii locuitorilor și aleșilor săi pe baza celor prevăzute în Regulamentul respectiv.”

Din *Regulamentul general cu privire la țăranii eliberați din dependența iobăgească*, Rusia (1861)

- **Identifică schimbările prevăzute pentru țăranii din Imperiul Rus conform documentului.**
- **Enumeră drepturile și obligațiile țăranilor.**

Lecție în școala de zemstvă

Alexandru al III-lea, țar al Imperiului Rus (1881–1894)

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Piotr Arkadievici Stolîpin (1862–1911) om politic rus, proprietar funciar. A fost numit ministru de interne în 1904 și Președinte al Consiliului de Miniștri în 1906. După revoluția din 1905 a reprimat dur inițiativele socialiste și s-a folosit de nemulțumirea populației pentru a organiza pogromurile antievreiești. Prin reformele agrare din 1906 și 1910–1911 a încurajat mica proprietate agrară, permițând țăranilor să se debaraseze de comunitățile agricole, și a dat astfel un impuls deosebit producției agricole. A fost combătut atât de nobilime pentru reformele sale, cât și de mișcările socialiste pentru măsurile represive pe care le luase. La 1 septembrie 1911 a fost asasinat în teatrul de operă din Kiev.

- Enumeră categoriile sociale ce nu erau de-acord cu reformele lui Stolîpin.
- Determină schimbările realizate de reformele lui Stolîpin.

Reforme în domeniul învățământului și educației. Alexandru al II-lea a îmbunătățit semnificativ sistemul de învățământ. Universitățile au primit o largă autonomie. Reprezentanții tuturor categoriilor sociale și religiilor au primit egalitate formală în învățământul mediu. Rețeaua școlilor populare a fost extinsă. Controlul cenzurii asupra activității editoriale a fost relaxat. Problemele politice și sociale puteau fi discutate liber în paginile publicațiilor periodice. Cu toate că reformele din anii 1860–1870 au fost limitate și incomplete, au avut un impact pozitiv. Ele au creat condiții pentru dezvoltarea relațiilor capitaliste în țară.

- Enumeră trei schimbări de ordin socio-politic prevăzute de reformele realizate în Imperiul Rus

- Apreciază importanța fiecărei reforme implementate în Rusia.

Politica lui Alexandru al III-lea. Era „marilor reforme” s-a încheiat în martie 1881, când un grup de revoluționari conspiratori l-au asasinat pe Alexandru al II-lea. Drept răspuns la asasinatul tatălui său, Alexandru al III-lea (1881–1894) a emis un Manifest pentru consolidarea autocrației. Noul țar a acordat puteri largite poliției secrete, a reinstaurat cenzura strictă și a exilat „răsculații” în Siberia. De asemenea, a întreprins o serie de acțiuni care au împiedicat dezvoltarea culturii popoarelor indigene non-ruse din imperiu. Țarul a insistat asupra unei singure limbi – rusa, și a unei singure biserici – Biserica Ortodoxă Rusă. Măsurile autorității țariste au primit denumirea de „contrareformă”. Deoarece mulți evrei erau implicați în mișcările revoluționare, asasinarea ministrului Viaceslav Pleva a fost folosită drept pretext pentru a îndrepta violența împotriva lor, considerați responsabili în mod colectiv pentru crima săvârșită și alte infracțiuni. În luna aprilie 1903 în numeroase orașe din Imperiul Rus, inclusiv la Chișinău, au avut loc pogromuri antievreiești. În urma violențelor numeroase persoane au fost omorâte, rănite, le-au fost distruse proprietățile, iar mulți au emigrat.

- Explică în ce a constat „contrareforma” lui Alexandru al III-lea.
- Stabilește rolul statului rus în organizarea pogromurilor antievreiești.

Politica externă. Ca rezultat al Războiului Crimeii, Rusia a pierdut capacitatea de a duce o politică externă activă în Balcani și Orientul Mijlociu. În anii '70, în rezultatul susținerii de către Rusia a mișcării de eliberare din Bulgaria, Bosnia și Herțegovina, care făceau parte din Imperiul Otoman, s-a declanșat Războiul Ruso-Turc din 1877–1878. Armata rusă a învins trupele turcești și a ajuns aproape de Istanbul. Conform tratatului de pace, Serbia și România au obținut independență completă, iar Bulgaria – autonomie. După Războiul Ruso-Turc, relațiile dintre Rusia și Franța au început să devină mai cordiale. În 1893, cele două țări au încheiat o alianță militară. Astfel, au fost puse bazele viitoarei alianțe militare a Antantei.

În anii '60 ai sec. al XIX-lea, trupele rusești s-au îndreptat către Asia Centrală. În 1864, a fost capturat Chimkent, iar în 1865 – Tașkent. A fost formată Gubernia Turkestanului. În 1868, Rusia a anexat Hanatul Kokand și Emiratul Buhara și a cucerit Samarkandul. În 1873, a fost anexat Hanatul Hiva, iar în 1884–1885, cu capturarea Kushka, anexarea întregii Asii Centrale s-a încheiat. Teritoriile anexate au fost rapid colonizate, s-au construit fabrici de prelucrat bumbacul și căi ferate.

- Distinge direcțiile de expansiune a Imperiului Rus.
- Identifică cauzele expansiunii teritoriale ale Imperiului Rus.

Mișcările politice. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea s-au activizat mișcările naționale ale popoarelor asuprite. În anii 1863–1864 a avut loc răscoala polonezilor, reprimată cu cruzime, dar care a influențat și răscoalele bielorușilor și lituanienilor. Răscoalele au fost înăbușite, iar zeci de mii au fost supuși represiunilor, fiind exilați sau deportați în Siberia. Reformele burgheze din anii '60-'70 ai sec. al XIX-lea au generat o creștere rapidă a sentimentelor revoluționare. Populiștii considerau reformele drept măsuri insuficiente și chiar o înșelare a populației. Ei vedeau revoluția drept calea cea mai realistă pentru atingerea scopurilor. După asasinarea lui Alexandru al II-lea în 1881, populismul revoluționar a fost înăbușit. Mișcarea liberală a intrat și ea în declin. Mișcarea conservatoare a devenit cea mai populară în Rusia, deoarece a stat la baza politicii de stat. Ideologii ei credeau că adoptarea modelelor occidentale nu va duce la nimic bun și pledau pentru păstrarea originalității căii istorice a Rusiei, care, în opinia lor, se baza pe ideea de ortodoxie, autocrație și naționalism. Conservatorii au ocupat poziții de conducere în societate și în stat.

- Numește principalele curente politice din Imperiul Țarist.
- Descrie viziunea lor asupra evoluției Imperiului Rus.

Revoluția din 1905–1907. La începutul sec. XX, în contextul înrăutățirii situației politice interne, cercurile conducătoare din Rusia considerau că un război mic, dar victorios, ar consolida regimul țarist. De aceea guvernul rus a declanșat războiul cu Japonia. Însă Războiul ruso-japonez din 1904–1905 s-a soldat cu o catastrofă.

Demonstrarea pașnică a muncitorilor din ianuarie 1905 a fost reprimată prin folosirea armelor. Aceste evenimente tragice au condus în cele din urmă la revoluția burghezo-democratică din 1905–1907, care, deși a suferit înfrângere, a avut unele rezultate pozitive. Manifestul imperial din 17 octombrie 1905 a consfințit principalele drepturi și libertăți democratice. În Rusia, s-a creat un organism reprezentativ – un parlament – Duma de Stat. Noul prim-ministru P. Stolîpin a implementat un șir de reforme menite să calmeze spiritul revoluționar. Țăranii au fost eliberați de plata răscumpărării. Muncitorii au obținut dreptul de a înființa sindicate, iar ziua de lucru a fost redusă la 10 ore. Investitorii francezi, mulțumiți de măsurile ferme ale guvernului, au acordat noi împrumuturi Rusiei, ceea ce a contribuit la o creștere economică rapidă începând cu 1906. Astfel, revoluția burghezo-democratică din 1905–1907 a activizat în mod semnificativ viața socio-politică din Rusia.

Țarul Nicolae al II-lea n-a acceptat puterea relativă a Dumei de Stat și n-a cedat din atribuțiile sale. Primele două Dume au fost dizolvate, iar prin legea electorală în 1907 Duma de Stat devenea un organism guvernamental, care practic îndeplinea în întregime voința împăratului. Nici țarul, nici categoriile superioare ale societății nu au sprijinit cu adevărat reformele lui P. Stolîpin. Pentru ei, reformele erau doar un pas necesar, impus, pentru a calma masele populare și a întrerupe revoltele revoluționare.

Investițiile de capital străin au fost utilizate în principal pentru reconstrucția armatei și a flotei, fiind direcționate către dezvoltarea

Situația teritoriilor poloneze în Imperiul Rus

O parte din teritoriile populate de polonezi au fost anexate de Imperiul Rus în urma celei de-a treia împărțiri a Poloniei (1795). Regatul Poloniei a avut pentru perioade scurte autonomie. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea asupra polonezilor a fost aplicat un regim de opresiune și asimilare culturală. Limba poloneză a fost restricționată în școli, administrație și justiție, iar instituțiile naționale poloneze au fost suprimate. În același timp, Rusia a încurajat colonizarea regiunilor poloneze de către populația rusă, încercând să slăbească și mai mult elementul polonez. Cu toate acestea, spiritul de rezistență și dorința de independență nu au fost niciodată stinse complet în rândul polonezilor. În 1863 nemulțumirile față de politica rusificării și asimilării culturale, precum și de restricțiile impuse de Rusia asupra limbii poloneze, educației și instituțiilor poloneze au provocat o răscoală. Revolta a început în regiunea Vilnius și s-a răspândit rapid în întreaga Polonie. Răsculații polonezi au format un Guvern Național Provizoriu și s-au angajat în lupte împotriva armatei ruse. La 23 ianuarie 1863 a fost proclamată independența. Rusia a înăbușit răscoala și a intensificat represiunea în Polonia, lichidând orice formă de opoziție și marginalizând cultura poloneză. Răscoala din 1863 a avut un impact semnificativ asupra conștiinței naționale poloneze și a consolidat dorința de independență și libertate.

După: *Norman Davies. God's Playground: A History of Poland.* Oxford University Press, 2012.
Adam Zamojski. Poland: A History. Hippocrene Books, 2012.

- Identifică trei caracteristici ale politicii Guvernului Imperiului Rus în teritoriile locuite de polonezi.

înarmărilor. După înfrângerea suferită în războiul cu Japonia, Rusia și-a intensificat activitatea în Balcani, ceea ce a afectat interesele Austriei și a stârnit nemulțumirea Germaniei.

- **Explică de ce în Rusia nu au avut loc transformările democratice.**
- **Describe motivele războiului Ruso-Japonez.**

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea **economia Rusiei** se caracteriza prin combinația între dezvoltarea capitalismului și păstrarea reminiscentelor feudale. Economia se dezvoltă într-un ritm accelerat și se încheie formarea pieței unice ruse.

Către sf. sec. al XIX-lea a avut loc revoluția industrială și a început procesul de industrializare. Construcția activă a căilor ferate a fost un factor de creștere a economiei țării. Numărul întreprinderilor industriale și al lucrătorilor angajați în ele creștea. Totuși, formarea ramurilor industriale în diferite regiuni progresa în mod diferit. Ritmul de industrializare în Rusia a fost comparativ ridicat. Între anii 1860 și 1900, producția industrială a crescut de 7 ori. Împreună cu dezvoltarea industriei, s-au menținut și forme de producție mici, meșteșugărești și chiar patriarhale. Se menținea intervenția activă a statului, care a era principalul factor al dezvoltării capitalismului în Rusia.

Industrializarea Rusiei la răscrucea secolelor s-a realizat pe seama satului. Exportul de cereale aducea jumătate din veniturile totale din exporturi de cereale alimentare, furajare dar și alte tipuri de furaje. În agricultură s-au păstrat tehnica rudimentară și metodele vechi de cultivare a pământului, caracteristic fiind productivitatea scăzută a gospodăriilor agricole patriarhale țărănești.

Ritmul creșterii economice a Rusiei europene în perioada 1900–1913 era aproape de 5% pe an.

Extenderea Imperiului Rus

SPAȚIUL ISTORIC

- Enumeră teritoriile care au fost afectate de politica expansionistă rusă în perioada secolelor XVIII-XIX.
- Explică contextul cuceririi teritoriului din stânga Prutului a Principatului Moldova.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Relația cauză-efect** stabilește conexiunea dintre acțiuni și consecințe: cauzele sunt elementele care determină un eveniment sau fenomen istoric, în timp ce efectele sunt rezultatele acestuia. Uneori, un efect poate acționa în calitate de cauză pentru alte evenimente, generând astfel un lanț de interacțiuni.

⇒ APLIC

- Numește două cauze și două consecințe a evenimentului.

Cauze	Revoluția rusă din 1905–1907	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

⇒ COLABOREZ

- Organizează un interviu imaginar cu o personalitate din Imperiul Rus de la începutul sec. XX (la alegere): țăran, țar, ministru sau dvorean, conform algoritmului: categoria socială din care face parte; privilegiile/obligățiile, probleme cu care se confruntă; impactul reformelor.

⇒ CREEZ

- Scrie o petiție adresată țarului din partea țăranilor șerbi.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Menționează barierele existente în calea dezvoltării Rusiei în a doua jumătate a sec. XIX – înc. sec. XX.
- Justifică importanța reformelor modernizatoare din Imperiul Rus.

Țarul Ferdinand, prim-ministrul Alexander Malinov, membri ai guvernului și generali la declarația de independență a Bulgariei, Târnovo, 5 octombrie 1908

16. Statele din Europa de Sud-Est

IDEI CARE INSPIRĂ

„Secolul al XIX-lea în Balcani a fost marcat atât de inovație, inclusiv apariția și consolidarea culturilor naționale și crearea statelor naționale independente, cât și de continuitate, în special în condițiile rurale în care trăia majoritatea locuitorilor peninsulei. În această perioadă, regiunea a devenit, o zonă specifică și problematică atât în mintea europenilor occidentali (...), cât și printre elitele locale, care au luptat să alinieze realitatea balcanică la modelele politice de stil european.”

Andrew Wachtel.

The Balkans in World History

- **Menționează trăsăturile specifice țărilor Peninsulei Balcanice.**

TIMPUL ISTORIC

1877–1878 – Războiul ruso-turc, război de eliberare națională, sau independență pentru unele state balcanice

1867 – retragerea trupelor turcești de pe teritoriul Serbiei

1863–1913 – domnia lui George I în Grecia

19 februarie 1878 – semnarea Tratatului de la San –Stefano

13 iulie 1878 – semnarea Tratatului de la Berlin

5 octombrie 1908 – Proclamarea celui de al Treilea Țarat Bulgar

28 noiembrie 1912 – proclamarea independenței Albaniei

VOCABULAR

State balcanice – țări situate geografic în peninsula Balcanică.

Revoluția Junilor turci (1908) – revoluție din Imperiul Otoman, condusă de organizația „Comitetul Unității și Progresului”, care avea scopul detronării sultanului Abdul-Hamid II și restabilirea constituției.

Teocrație ortodoxă – sistem de guvernare în care conducerea statului și autoritatea religioasă sunt puternic interconectate, iar Biserica Ortodoxă are un rol semnificativ în guvernare.

La începutul anilor '50 ai sec. al XIX-lea, majoritatea țărilor din Europa de Sud-Est se aflau sub dominația Imperiului Otoman. Principatele Române (Moldova și Valahia), Serbia și Muntenegru se aflau sub suzeranitate otomană. Muntenegru se bucura de o mai mare independență, Principatele Române și Serbia aveau doar un grad de autonomie internă. Bosnia și Herțegovina, Albania, Macedonia și Bulgaria erau teritorii controlate direct de Imperiul Otoman. Deși Grecia obținuse independența în 1830, cea mai mare parte a teritoriilor populate de greci erau sub ocupație otomană. În toate aceste țări, inclusiv sub influența Revoluției din 1848, au luat amploare mișcări de eliberare națională și de constituire a statelor naționale. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, în Balcani au început să apară contradicții interetnice, determinate nu numai de conflictul dintre popoarele subjugate și autoritățile otomane, ci și de rivalitatea dintre ele.

Principatul Serbiei nu avea suveranitate deplină, mulți sârbi trăiau în afara teritoriului său. După 1833, una dintre cele mai importante sarcini interne ale Serbiei a fost crearea instituțiilor statale și a unui regim politic stabil. Politica externă era determinată de obiectivele de obținere a independenței și extinderea teritoriului

SPAȚIUL ISTORIC

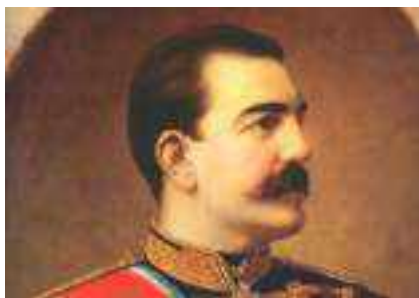

Legendă

- Hotarul Imperiului Otoman împreună cu statele dependente în 1877
- Teritoriul Imperiului Otoman după Congresul de la Berlin (1878)

- **Citește harta cu ajutorul legendei.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Milan Obrenović
Principe (1868–1882),
rege (1882–1889) al Serbiei

DOCUMENT

„Art. 2 Poarta recunoaște independența Muntenegrului. [...] Art. 3 Serbia este recunoscută independentă....

Art. 6. Bulgaria va constitui un cnezat autonom, care va plăti tribuțe, cu guvernare creștină și miliție națională”.

*Tratatul de la San-Stefano,
19 februarie/3 martie 1878*

- **Identifică consecințele războiului Ruso-Turc din anii 1877–1878 pentru statele balcanice.**

*Întoarcerea refugiaților muntenegreni
în satul lor natal, tablou de
Jaroslav Čermák, 1877*

- **Describe sentimentele și emoțiile care îți trezește imaginea.**
- **Asociază imaginii evenimente studiate în temă.**
- **Formulează o consecință a războiului pentru independența pentru populație.**

principatului. Pe fondalul luptei pentru putere între cele două dinastii, Karageorgievici și Obrenovici, în 1844 a fost formulat programul de creare a Marii Serbie. În procesul implementării programului, s-a dus o luptă diplomatică pentru extinderea autonomiei, s-a creat și s-a consolidat armata sârbă. În 1866, Serbia a devenit inițiativa creării unei alianțe antiotomane a statelor balcanice, dar asasinarea prințului Mihail Obrenovici în 1868 a distrus planurile de pregătire a unui război balcanic de eliberare națională. Însă, în 1867 Serbia a reușit să obțină retragerea trupelor otomane de pe teritoriul său. În iunie 1876, Serbia, a declanșat războiul împotriva Imperiului Otoman, dar forțele erau inegale. Prin Tratatul de la Berlin, 13 iulie 1878, Serbia a fost recunoscută stat independent. De asemenea, și-a extins teritoriul: a primit patru noi districte în sud, dar speranțele de a alipi Bosnia și Kosovo nu s-au împlinit.

Principele, iar din 1882 rege, Milan Obrenovici în acea perioadă și-a orientat politica spre Austro-Ungaria. În 1885, sârbii, nemulțumiți de unirea Rumeliei de Est cu Bulgaria, au declanșat un război împotriva acesteia și au fost înfrânți. Austro-Ungaria a salvat Serbia de la dezastru. În 1888 în Regat a fost adoptată o nouă Constituție și au fost promovate reforme libere. După încercarea regelui Alexandru Obrenovici de a introduce o nouă Constituție pentru a consolida regimul absolutist, au avut loc proteste. În 1903, dinastia Obrenovicilor a fost înlăturată de la tron. Crearea Ligii Balcanice în 1912 a reînviat speranțele sârbilor de extindere teritorială. Acestea s-au împlinit parțial în urma Războaielor balcanice.

- **Numește cauzele luptei de eliberare națională a sârbilor**
- **Menționează schimbările pentru statul sârb conform Tratatul de la Berlin din 1878.**

Muntenegru nu a recunoscut autoritatea turcilor, deși din punct de vedere juridic făcea parte din Imperiul Otoman. Relieful muntos a contribuit în mare măsură la menținerea independenței muntenegrenilor. Expedițiile punitive și jafurile turcilor care încercau să subjuge această regiune nu au avut succes deplin. În sec. al XIX-lea, în cnezatul Muntenegru a fost menținut un regim politic unic – teocrația ortodoxă. Abia în anul 1852 cnezul Danilo a renunțat la rangul bisericesc. În domnia lui Nicolae Petrovici (1860-1918) a continuat politica de modernizare a țării. În 1875–1878, Muntenegru a dus război împotriva Imperiului Otoman, mai întâi în alianță cu Serbia, iar apoi cu Imperiul Rus. Victoria în război a conferit Muntenegrului independența statală și extinderi teritoriale importante, cu ieșire la Marea Adriatică. În 1905 a fost adoptată o nouă Constituție și s-au fondat două partide politice. În 1910 cnezul Nicolae s-a proclamat rege, Muntenegru a devenit regat. În perioada Războaielor Balcanice regatul Muntenegrului a încercat să-și extindă teritoriul, obținând o parte din Sandžakul Novi Pazar.

- **Determină contextul în care s-a format statul modern Muntenegru.**
- **Apreciază lupta muntenegrenilor pentru libertate.**

În 1830 **regatul Greciei** a devenit primul stat național suveran de pe Peninsula Balcanică. Teritoriul său era restrâns la Peloponez, o parte din Grecia Centrală și arhipelagul Cicladelor. Trei sferturi din greci au rămas în afara statului grec sub ocupația otomană. Un obiectiv

major al noului stat a devenit lupta pentru extinderea teritoriului. În 1844, în Parlamentul Greciei a fost prezentat un program de constituire a Greciei Mari.

Însă problema recuperării teritoriilor a rămas nerezolvată, ceea ce a fost una dintre motivele detronării regelui Otto I în 1862. Noul rege, reprezentantul Casei Regale Daneze, George I de Glücksburg, a recuperat Insulele Ionice, aceasta fiind prima extindere teritorială în anii de independență. Domnia lui George I (1863–1913) a fost de succes pentru Grecia: în economie a fost o perioadă de creștere, a apărut industria națională, au fost construite primele căi ferate, prin Istmul Corint a fost săpat un canal. În 1864 a fost adoptată o nouă Constituție, care proclama dreptul general la vot, libertăți democratice. A fost constituit un Parlament unicameral. În 1896, la Atena au avut loc primele Jocuri Olimpice.

Realizarea principală a acestei domnii a fost extinderea semnificativă a teritoriului țării. Încercarea de a recupera Creta în timpul revoltelor din insulă din 1866–1868 a eșuat. Însă în timpul Războiului ruso-turc din 1877–1878 înaintarea armatei ruse a determinat o creștere atât de puternică a patriotismului în Grecia, încât regele George I s-a hotărât să trimită trupe în Tesalia. Deși grecii nu au luptat în realitate, Congresul de la Berlin a decis să le ofere Tesalia și o parte din Epir, pe care le-a primit abia în 1881. În războiul greco-turc din 1897, grecii au suferit înfrângere. În 1898 Creta a obținut autonomie și în 1908 s-a unit cu Grecia.

Odată cu creșterea economică, la începutul sec. XX, a devenit posibilă reforma armatei și a marinei, ceea ce a dus la organizarea forțelor armate grecești capabile de luptă. În perioada 1904–1908 a avut loc un adevărat război partizan între bulgari, sârbi, greci și turci, care a pregătit terenul pentru un conflict armat multilateral în Balcani.

- **Identifică etapele luptei grecilor pentru libertate și unitate națională.**
- **Enumeră cauzele luptei antiotomane ale grecilor.**
- **Determină schimbările teritoriale ale statului grec conform Congresului de la Berlin.**

Mișcarea de eliberare națională a bulgarilor s-a manifestat mai târziu. Începând cu anii '60 ai sec al XIX-lea, organizațiile politice au înlocuit trupele haiducești, având ca scop coordonarea acțiunilor acestor trupe. În 1869, în București, a fost creat Comitetul Revoluționar Central Bulgar. În paralel, organizația revoluționară internă acționa pe teritoriul Bulgariei. La începutul anilor '70, organizațiile revoluționare bulgare s-au unit și și-au propus să pregătească o revoltă de eliberare a pământurilor locuite de bulgari.

Revoltele din anii 1875–1876 au fost reprimare brutal de turci, ceea ce a fost una dintre cauzele Războiului ruso-turc din 1877–1878. Unul dintre cele mai importante rezultate ale războiului a fost reînființarea statului bulgar: partea de nord a Bulgariei a devenit un principat autonom, iar Rumelia de Est a obținut statutul de provincie autonomă în cadrul Imperiului Otoman. În 1879, în Principatul Bulgariei a fost adoptată o Constituție, care stabilea o monarhie constituțională ereditară și garanta cetățenilor libertățile democratice fundamentale, inclusiv

George I,
rege al Greciei (1863–1913)

Parlamentul grec în anii 1880, cu premierul Charilaos Trikoupis stând la tribună. Pictură în ulei de N. Orlof, 1930

DOCUMENT

„Art.1. Bulgaria va constitui un principat autonom și tributar sub suzeranitatea imperială a Majestății Sale sultanul. Aceasta va avea un guvern creștin și o miliție națională. (...). Art. 26. Independența Muntenegrului este recunoscută de Poartă și de către toți cei din Înaltele Părți Contractante. (...). Art. 34. Înaltele Părți Contractante recunosc independența Principatului Serbiei în condițiile stabilite în articolul următor. Art. 43. Înaltele părți contractante recunosc independența României (...).”

Tratatul de la Berlin, 1878

- **Identifică schimbările politice pentru Bulgaria și Serbia conform Tratatului.**

Ferdinand I, cneaz (prinț regent, 1887–1908), țar al Bulgariei (1908–1918)

dreptul de vot universal pentru bărbații adulți. La tron a fost invitat prințul Alexander von Battenberg, care a devenit cneaz al Bulgariei.

Mișcarea revoluționară bulgară a organizat o revoltă în Rumelia de Est sub sloganul unirii cu Bulgaria, care s-a încheiat cu unirea celor două părți ale Bulgariei în 1885. În 1886, în urma unei conspirații militare, Alexander a fost detronat. La tron a fost invitat Ferdinand de Saxa Coburg Gotha. Guvernele de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX s-au eliberat treptat de restricțiile economice impuse Bul-

gariei de Congresul de la Berlin, au promovat o politică externă independentă față de Poartă. Profitând de evenimentele Revoluției junilor turci (1908), la 5 octombrie 1908, Ferdinand I a proclamat independența de jure a Bulgariei față de Imperiul Otoman și s-a autoproclamat țar. Astfel, a fost creat al Treilea Țarat Bulgar, care aspira la hegemonie în Balcani.

● **Enumeră factorii care au determinat evoluția Bulgariei de la regiune a Imperiului Otoman la stat independent.**

Mișcarea națională albaneză, a cărei dezvoltare întârziată a fost legată de diviziunea confesională (musulmani, catolici, ortodocși) și etnoculturală (prezența a două subgrupuri etnice), a intrat în faza luptei armate după Revoluția Junilor Turci. În perioada 1909–1912, în regiunile populate de albanezi au avut loc o serie de revolte, înăbușite de otomani. Organizațiile albaneze din țară și din diaspora au cerut autonomie. În condițiile invaziei teritoriilor Albaniei de către trupele Greciei, Serbiei și Muntenegrului, la 28 noiembrie 1912, la Vlorë (Avalona), a fost proclamată independența Albaniei.

● **Apreciază rolul marilor puteri în obținerea independenței Albaniei.**

La începutul sec. XX, harta politică a Balcanilor a luat o nouă formă completă. Imperiul Otoman și-a pierdut aproape toate provinciile europene. În locul lor s-au format state naționale independente: Serbia, Grecia, Bulgaria, România, Albania. Acestea au adoptat imediat sau treptat forma de guvernare monarhia constituțională. În Serbia au rivalizat două dinastii locale, în celelalte țări conducând descendenții caselor germane.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Tehnica Pagini de Jurnal sau atelierul de scriere**

Algoritm:

- enumerarea a 4 subiecte din temă care elevilor le par interesante și importante și care s-ar putea explora în atelier de scriere;
- elevii, grupați în perechi, se intervieveză reciproc asupra subiectelor;

- Elaborează o Pagină de Jurnal la tema: *Evoluția unei țări balcanice în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – înc. sec. XX.*

- profesorul formulează anumite cerințe;
- elevii, ghidându-se de cerințelor enunțate de profesor și de ideile proprii, elaborează un text *Manu propria*.

⇒ **APLIC**

- Realizează un tabel conceptual cu subiectul: *Lupta pentru independență națională în Balcani.*

Data	Statul	Tratat încheiat	Consecințe	Forma de guvernare

⇒ **COLABOREZ**

- Construiește în pereche cu colegul/colega de bancă un clustering la tema: *Crearea statelor naționale independente în Balcani 1850–1912*, având în vedere anii/statul creat/personalități implicate.

⇒ **MEDITEZ ȘI REFLECTEZ**

- Meditează asupra sorții popoarelor din Peninsula Balcanică sub dominația otomană.
- Justifică necesitatea creării statelor balcanice independente.

⇒ **CREEZ**

- Elaborează fișa a unei personalități care a avut un rol important în lupta pentru libertate și independență din Balcani.

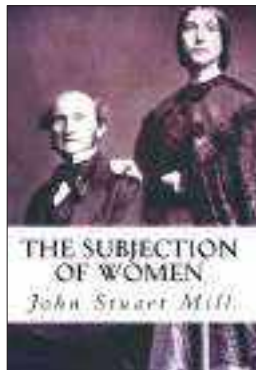
Gladstone introduce Proiectul de lege cu privire la autonomia locală în Camera Comunelor (1886)

17. Doctrinile social-politice

IDEI CARE INSPIRĂ

„Principiul care reglementează relațiile sociale existente între cele două sexe – subordnarea legală a femeii față de bărbat – este în sine greșit și acum una dintre principalele piedici în calea progresului uman; acesta ar trebui înlocuit cu un principiu de perfectă egalitate, care să nu admită putere sau privilegii de o parte sau dezavantaje de cealaltă parte.”

John Stuart Mill. The Subjection of Women (Supunerea femeii), 1869

- **Identifică problema socială și politică despre care vorbește autorul.**
- **Explică dreptul fundamental al omului la care se referă.**

VOCABULAR

Antreprenoriat – procesul de inițiere, dezvoltare și administrare a unei afaceri sau a unei activități cu scopul de a obține profit.

Doctrină social-politică – un set de idei și principii despre cum ar trebui să fie organizată și să funcționeze o societate, despre valorile și obiectivele pe care ar trebui să le urmărească.

Conservatism – ideologie care acceptă cu prudență schimbarea instituțiilor tradiționale (religie, proprietate, familie) și preferă dezvoltarea treptată în locul schimbărilor bruște.

Ideologie – un sistem de idei care aspiră atât să explice lumea, cât și să o schimbe.

Liberalism – doctrină politică și economică bazată pe ideea dreptului individului la egalitate, proprietate, libertate de expresie și acțiune, care proclamă principiul neintervenției statului în economie, existența economiei de piață etc.

Socialism – ideologie politică și economică care promovează proprietatea comună, eliminarea inegalităților sociale și economice prin redistribuirea resurselor și prin asigurarea unei justiții sociale mai mari.

În urma proceselor de modernizare au apărut noi idei referitoare la drepturile naturale ale omului, organizarea politică și economică a societății. Ideile individuale s-au generalizat, transformându-se în ideologii care reflectau interesele diferitelor grupuri sociale. Spre deosebire de lumea ideilor din perioadele anterioare, doctrinele social-politice constituite în secolele XVIII–XIX aveau un caracter practic pronunțat, motivând oamenii direct spre acțiune politică. Teoreticienii fondatori ai doctrinelor vorbeau despre cum era societatea contemporană lor și cum ar fi trebuit să fie în mod ideal, oferind, de asemenea, măsuri concrete pentru a depăși diferența dintre aceste două stări. În sec. al XIX-lea, în Europa Occidentală s-au conturat trei doctrine social-politice principale: liberalismul, conservatorismul și socialismul.

- **Explică ce subînțelegem prin doctrină social-politică.**

Potrivit **liberalismului**, societatea este compusă din indivizi, care se nasc egali și acționează în funcție de propriul lor interes. Omul are libertatea de a lucra sau nu, de a se îmbogăți sau de a suferi. Trebuie doar

PERSONALITATEA ISTORICĂ

*John Stuart Mill (1806–1873)
Filosof britanic, unul dintre cei mai influenți gânditori liberali ai sec. al XIX-lea*

„Trebuie ca cetățeanul să aibă garanții împotriva violenței individuale și împotriva oricărui act arbitrar al puterii. Este ceea ce se cheamă libertatea individuală [...]. Trebuie ca toți să schimbe păreri și să ajungă la o gândire comună, ceea ce se cheamă opinie publică și asta nu e posibil decât prin presă. Trebuie deci ca presa să fie liberă, dar când zic libertate, nu zic nesancționabil [...]. Nu trebuie ca [guvernul] să poată dicta lucrurile și să-și impună voința în alegeri [...]. Când acești aleși sunt aici mandatarii opiniei publice, ei trebuie să se bucure de o libertate completă; trebuie ca ei să poată întreprinde un control util asupra tuturor actelor puterii.”

*Liberalismul. Adolphe Thiers, Discurs.
11 ianuarie 1864*

- **Identifică schimbările sociale și politice prevăzute de doctrina expusă în sursă.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Egalitate și libertate pentru toți? Dar numai proprietarul este cu adevărat liber și poate să-i reprezinte pe alții. Electorul cu 300 de franci îi reprezintă perfect pe electorul cu 200, cu 100 de franci. El nu-l exclude, el îi reprezintă, îi protejează, îi acoperă, el apără aceleași interese [...]. Din punctul meu de vedere, sunt dușmanul hotărât al votului universal. Eu îi văd ca pe ruina democrației și a libertății.”

Conservatorismul. Francois Guizot, Discurs în Camera Deputaților, 15 februarie 1842

- **Explică cauzele împotrivirii conservatorilor dreptului universal.**

Joseph de Maistre (1753–1821), filosof și diplomat francez, promotor al ideilor conservatoare

eliminate obstacolele pentru inițiativa personală și oferită libertatea concurenței în toate domeniile.

În economie, liberalii au susținut libertatea antreprenoriatului și renunțarea la orice intervenție a statului în afacerile private. Conform economistului scoțian Adam Smith, singurul regulator al economiei trebuie să fie „mâna invizibilă” a pieței – legea cererii și ofertei.

În politică, liberalii au apărat drepturile individului, considerând că este permis tot ceea ce nu este interzis de lege. Principalul inamic al liberalilor a fost statul absolutist. Constituția, în opinia liberalilor, trebuia să asigure tuturor libertățile civile personale (a cuvântului, a conștiinței etc.), precum și controlul asupra puterii prin intermediul parlamentului și aplicarea principiului separației puterilor (legislativă, executivă și judecătorească). Teoretic, liberalii au cerut libertatea completă a personalității umane în toate domeniile, acceptând doar o singură restricție. Principalul teoretician al liberalismului european, englezul John Stuart Mill (1806–1873), în eseu „Despre libertate”, a formulat ideea că oamenii ar trebui să se bucure de deplină libertate individuală, iar aceasta ar putea fi limitată doar atunci când persoana produce sau amenință să producă daune altora.

Cu toate acestea, liberalii propuneau acordarea dreptului de vot nu tuturor oamenilor, ci doar celor suficient de înstăriți și educați. Ei considerau că doar astfel de oameni sunt cu adevărat independenți, au cunoștințe și sunt interesați de bunăstarea statului. Benjamin Constant (1767–1830) a afirmat că doar proprietatea îl face pe om capabil să utilizeze drepturile politice. Liberalii și democrații, care, de asemenea, erau susținători ai libertăților publice și individuale, se deosebeau prin atitudinea față de vot: democrații militau pentru dreptul de vot general.

Odată cu extinderea dreptului de vot a devenit necesară extinderea bazei sociale. Pentru a atrage de partea lor masele largi, era important să răspundă la întrebările care îi intereseau, în special la „chestiunea muncitorească”. La începutul sec. XX a apărut „noul liberalism”, care a afirmat necesitatea intervenției statului în economie și relațiile sociale. Guvernele liberale, care au venit la putere în multe țări, au încercat să implementeze reforme menite să îmbunătățească situația muncitorilor și protecția socială. Partidul Liberal a avut un impact important asupra vieții politice în Marea Britanie, fiind la guvernare. Printre cei mai cunoscuți liberali britanici s-a numărat William Gladstone, conducător al Partidul Liberal, și prim-ministrul Marii Britanii (1868–1874, 1880–1885, 1886 și 1892–1894).

- **Identifică trei caracteristici definitorii ale liberalismului.**
- **Describe schimbările produse în gândirea liberalilor spre începutul sec. al XX-lea.**

Conservatorismul este o doctrină care a apărut ca răspuns la liberalism. Conservatorii, precum gânditorul francez

J. de Maistre (1753–1821), au avut concepții complet diferite de ale liberalilor despre om și societate. Liberalii susțineau că omul este o ființă rațională, activă, capabilă să-și conducă propriul destin, iar libertatea era esențială. Conservatorii considerau că omul, din natura sa, este slab și păcătos, și că nu va putea să profite de libertate. Ei opuneau libertății principiul ordinii și importanța tradiției, a ceea ce a fost testat de experiența multor generații.

Liberalii puneau pe primul plan succesul personal, iar conservatorii îl numeau egoism. Liberalii glorificau concurența, iar conservatorii considerau că aceasta distruge relațiile dintre oameni. În opinia lor, în căutarea profitului personal, oamenii își încălcau moralitatea, iar puternicul nu ținea cont de cel slab.

Conservatorismul nu a fost o doctrină unitară. Unii conservatori erau reacționari, care doreau păstrarea ordinii din trecut și se opuneau schimbărilor. Alții au susținut deviza lui E. Burke (1729–1797), fondatorul conservatorismului englez: „a reforma, păstrând”. Ei intenționau să mențină bazele structurii politice și sociale existente, dar erau dispuși să le reformeze în funcție de cerințele timpului. Conservatorii se opuneau ideii unei schimbări fundamentale în structura societății și erau adversari ai revoluțiilor. Asemenea liberalismului, conservatorismul s-a adaptat la schimbările vremurilor, în special la democratizare și la „chestiunea muncitorească”. Extinderea dreptului de vot în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a condus la lupta organizațiilor conservatoare pentru votul alegătorilor. Însă partidele conservatoare nu au înregistrat o scădere semnificativă a numărului de susținători. Schimbările radicale din societate, dar și apărarea valorilor tradiționale, cum ar fi religia și familia, au atras un număr mai mare de oameni către conservatori, în special cei care doreau să-și păstreze poziția actuală sau să revină la „bunele vremuri”, printe ei fiind țărani, meșteșugarii și o parte a burgheziei. Lider al Partidului Conservator englez a fost Benjamin Disraeli, care a ocupat funcția de prim-ministru în anii 1868, 1874–1880.

- **Determină două caracteristici pozitive ale conservatismului.**
- **Argumentează viziunea conservatorilor asupra dezvoltării societății.**

Socialismul. Socialiștii au considerat problema drepturilor muncitorilor ca fiind centrală. În opinia lor, o mică clasă de capitaliști exploata majoritatea populației țării. În timp ce liberalii au abordat „libertatea” ca o moștenire a Revoluției Franceze din 1789, exprimată în celebrul slogan „Libertate, egalitate, fraternitate”, socialiștii au pus accentul pe „egalitate”. Aceștia își doreau o societate caracterizată de justiție socială, în care nu există bogați și săraci.

Socialismul timpuriu a avut cea mai mare dezvoltare în Franța. Charles Fourier (1772–1837) a propus organizarea unor asociații de producție numite „falange”, în care muncitorii și țărani ar fi adus munca lor, burghezia ar fi contribuit cu capitalul lor, iar oamenii de știință și artiștii – cu talentele. Veniturile generale trebuiau să fie distribuite în așa fel, încât să reducă inegalitatea de avere. Conte Henri de Saint-Simon (1760–1825) își lega speranțele de revoluția industrială și susținea că societatea ar trebui să funcționeze ca un „sistem industrial” în beneficiul întregii populații. Saint-Simon a promovat ide-

Robert Owen (1771–1858)
industriș, filantrop britanic, unul din-
tre fondatorii socialismului utopic

Pierre Joseph Proudhon (1809–1865),
economist, sociolog francez, teoretici-
an al socialismului

DOCUMENT

„Noi vrem ca minele, canalele, căile ferate să fie remise asociațiilor muncitorești, care să lucreze sub propria responsabilitate. Noi vrem ca aceste asociații să fie o vastă federație de companii reunite în legătura comună a republicii democratice și sociale [...] Există mutualitate, de fapt, când într-o industrie, toți lucrătorii, în loc să muncească pentru un antreprenor care îi plătește și păstrează produsul muncii lor, ar lucra unii pentru alții și ar concura astfel la un produs comun al cărui beneficiu l-ar împărți. Lucrătorul ar fi coproprietarul întreprinderii.”

Proudhon, *Socialismul*.
Discurs împotriva proprietății,
socotită „un furt”

- **Describe viziunea socialiștilor asupra evoluției societății moderne.**
- **Explică de ce ei sunt împotriva dreptului la proprietate.**

Clara Zetkin (1857-1933), lideră socialistă și feministă germană, susținătoare activă a drepturilor femeilor și a fost una dintre inițiatoarele Zilei Internaționale a Femeii

A organizat prima conferință internațională a femeilor împotriva Primului Război Mondial (Bernă, 1915), în 1919 s-a alăturat Partidului Comunist din Germania, devenind membru al comitetului central al partidului și activând în Reichstag din 1920.

Mihail Bakunin (1814-1876) Revoluționar rus, activist și teoretician al mișcării anarhiste

DOCUMENT

„Oamenii educați – «civilizați», cum Fourier îi numea cu dispreț – tremură la gândul unei societăți viitoare fără judecători, poliție sau închisori. [...]»

Dacă putem să hoinărim, fără frică pe străzile Parisului, plin de polițiști dar mai ales pe drumurile de țară unde rar întâlnești pe cineva, oare poliției îi datorăm această siguranță? Sau lipsei de răufăcători care să ne fure și să ne ucidă? [...] Nu, vorbesc despre cel ce se teme pentru viața sa și nu pentru punga umplută cu galbeni obținuți prin mijloace mârșave. Sunt temerile lor fondate?”

Kropotkin, *Anarhismul – Filosofia și Idealul*

- **Explică modul în care trebuia să se dezvolte o societate în viziunea anarhiștilor.**

ea muncii obligatorii pentru toți și a criticat veniturile care nu aveau legătură cu munca, considerându-le parazitare. Atât Fourier, cât și Saint-Simon au acceptat menținerea proprietății private în cadrul sistemelor pe care le-au propus.

În afara Franței, cel mai important reprezentant al socialismului timpuriu a fost englezul Robert Owen (1771-1858), care, în contrast cu ceilalți, vedea rădăcina problemelor în proprietatea privată.

- **Describe modul în care socialiștii își propuneau să construiască o societate egală.**
- **Explică viziunea socialiștilor asupra viitorului.**

Un curent ideologic strâns legat de socialism a fost **anarhismul** (din greaca veche – „absență de stat”). Unii anarhiști au susținut revoluția ca mijloc de schimbare, în timp ce alții au promovat transformări pașnice. Ceea ce îi unea pe toți anarhiștii era respingerea categorică a oricărei forme de violență asupra individului. Prin urmare, anarhiștii pledau pentru eliminarea exploatării omului de către om și erau împotriva existenței oricărei puteri de stat.

Unul dintre fondatorii anarhismului a fost francezul Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865). El a propus o restructurare a economiei viitorului bazată pe un schimb reciproc avantajos și fără utilizarea banilor. Ideea lui Proudhon consta în crearea unor cooperative și asociații în care micii producători să se unească pentru a participa la producție și schimburi. În plan politic, el susținea înlocuirea centralizării puterii cu o federație a acestor asociații, construită pe principiul autogovernării. Gânditorii ruși Mihail Bakunin (1814-1876) și Piotr Kropotkin (1842-1921) au avut o influență semnificativă asupra dezvoltării ulterioare a anarhismului. Ambii au promovat ideea unei societăți fără guvern, în care puterea ar aparține direct comunităților și indivizilor. Bakunin a fost cunoscut pentru opoziția sa față de autoritatea statului și a promovat revoluția socială ca mijloc de schimbare. Kropotkin a dezvoltat conceptul de „ajutor reciproc” și a susținut o societate bazată pe cooperare și solidaritate în loc de competiție și ierarhie.

- **Explică esența anarhismului.**
- **Argumentează Pro și Contra ideilor anarhismului.**

Marxismul. În etapele inițiale ale dezvoltării socialismului, primii gânditori socialiști au urmărit să promoveze schimbarea prin metode pașnice și convingere, respingând violența ca mijloc de atingere a scopurilor lor. Totuși, în cea de-a doua etapă a evoluției acestei ideologii, asociată cu numele lui Karl Marx (1818-1883) și Friedrich Engels (1820-1895), s-a adoptat o abordare diferită. Marx și Engels au criticat socialiștii timpurii considerând că viziunile lor despre societatea viitorului erau utopice și imaginale. Ei au propus propria „analiză științifică” a legilor dezvoltării sociale, care, în opinia lor, inevitabil ar conduce la socialism. Marxismul a fost o variantă revoluționară a socialismului care a acceptat violența ca mijloc de schimbare. Marx și Engels au dezvoltat o doctrină a luptei de clasă, susținând că fiecare epocă în istoria omenirii este marcată de lupta dintre clase. Burghezia, clasa progresistă a epocii capitaliste, a contribuit la o dezvoltare economică fără precedent prin industrializare, creând condițiile pentru trecerea la următoarea etapă istorică – societatea comunistă.

Conform teoriei lui Marx, trecerea de la o epocă la alta se realizează, de obicei, prin revoluții. El a susținut că înlocuirea burgheziei trebuie să vină în urma revoluțiilor proletare (socialiste), realizându-se astfel trecerea la comunism. În Europa, în baza ideilor marxiste, au apărut partide social-democrate. Unul dintre cele mai notabile succese a fost obținut de Partidul Social Democrat al Muncii din Rusia, care în 1917 a preluat puterea în Imperiul Rus, marcând astfel începutul unui experiment socialist major.

- **Numește forța motrice a progresului în viziunea marxiștilor.**
- **Enumeră două căi ale evoluției sociale în viziunea marxiștilor.**

Naționalismul. În sec. al XIX-lea, în Europa și în alte părți ale lumii s-a dezvoltat puternic ideologia naționalistă. Naționalismul se referă la sentimentul puternic de apartenență și loialitate față de propria națiune, promovând ideea că națiunile ar trebui să aibă autonomie și să-și urmărească propriile interese și aspirații.

Naționalismul din sec. al XIX-lea a fost puternic influențat de schimbările sociale și politice ale vremii. În această perioadă, multe națiuni și regiuni au căutat să-și câștige independența față de imperiile coloniale sau de alte puteri străine. Un exemplu important al ideologiei naționaliste din sec. al XIX-lea a fost mișcarea de independență a popoarelor din Europa Centrală și de Est. State, precum ar fi Italia, Germania, România și Grecia și-au dorit să-și câștige independența și să-și consolideze identitatea națională. Aceste mișcări au fost susținute de intelectuali, scriitori și lideri politici care au promovat ideea că fiecare națiune merită să aibă propriul stat suveran.

Unele mișcări și lideri naționaliști au promovat intoleranța față de alte națiuni sau grupuri etnice, alimentând conflicte și tensiuni sociale. De asemenea, conceptul de națiune și granițe naționale a fost adesea subiect de dispută și conflict, în special în regiunile multietnice.

- **Menționează un efect pozitiv și unul negativ al ideologiilor naționaliste.**

DOCUMENT

„Noi suntem un popor de douăzeci și unu-douăzeci și două de milioane de oameni desemnați din timpuri imemorabile sub același nume, acela de popor italian, îngrădit între limitele naturale cele mai precise pe care Dumnezeu le-a trasat vreodată, [...] vorbind aceeași limbă, având aceleași credințe, obiceiuri, tradiții [...] mândri de cel mai glorios trecut politic, științific, artistic care a fost cunoscut de istoria europeană.”

Giuseppe Mazzini,
Naționalismul, 1845

- **Selectează din sursă idei reprezentative naționalismului.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA SINELG

- **Marcați cu semne convenționale textele**

„✓” – atunci când informația este deja cunoscută.

„-” – atunci când informația este în contradicție cu ceea ce știți.

„+” – informația este nouă

„?” – informația vă este neclară doriți explicații suplimentare.

- **Elaborați pe caiet câte două notițe pentru fiecare semn într-un tabel. Discutați pe marginea informațiilor notate.**

✓ – știam	- – știam altfel	+ – nou	? – de lămurit
-----------	------------------	---------	----------------

⇒ APLIC

- **Completează tabelul.**

Doctrine social-politice din sec. al XIX-lea și reprezentanții ei

Doctrina	Reprezentanți	Idei de bază

⇒ COLABOREZ

- **Organizează o discuție în echipă cu privire la avantajele unei ideologii la alegere.**

⇒ CREEZ

- **Elaborează un *Dosar istoric* la tema: *Aspecte ale ideologiilor social-politice după următorul algoritm: ideologie, liderii, ideile principale.***

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Identifică idei ale doctrinelor social-politice studiate în viața politică din Republica Moldova.**
- **Notează ideile din fiecare ideologie pe care le consideri periculoase pentru societatea contemporană.**

EVALUARE

I. APRECIEREA ROLULUI PERSONALITĂȚILOR ÎN ISTORIE

- Recunoaște și numește personalitățile din imagini.
- Apreciază rolul fiecărei personalități în dezvoltarea propriei țări.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„[...] Prima formă de colonizare este cea care oferă un azil și de lucru surplusului de populație din țările sărace sau din cele cu o populație numeroasă. Dar există o altă formă de colonizare, cea care se adaptează popoarelor care au fie un excedent de capital fie un excedent de produse. Coloniile sunt pentru țările bogate un plasament de capital dintre cele mai avantajoase. [...] Problema colonială este pentru țările destinate chiar puterea industriei lor la un mare export, chiar problema debușeurilor. [...] Este de ajuns ca legătura colonială să existe între patria-mamă care produce și coloniile pe care ea le-a fondat, pentru ca dominația economică să însoțească pe cea politică. [...] Spun că politica colonială a Franței [...] s-a inspirat dintr-un adevăr [...] de a ști că o flotă ca a noastră nu se poate lipsi de suprafața mărilor, de adăposturi solide, de apărare, de centre de aprovizionare. [...]

Rasele superioare au un drept în raport cu cele inferioare”

J. Jules Ferry despre imperialismul francez (28 iulie 1885)

- Identifică două schimbări de ordin politic în teritoriile cucerite de europeni și transformate în colonii.
- Descrie două schimbări de ordin economic pentru statele europene în urma cuceririi de noi teritorii.
- Prezintă două argumente despre atitudinea europenilor față de populațiile supuse din colonii.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Construiește enunțuri care să conțină adevăr istoric, utilizând fiecare termen sau expresii date: *capitalism, imperialism, independență, mișcare națională, monarhie constituțională, monopol, națiune, partid politic.*

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte ale mișcării de eliberare a bulgarilor:

Cauze	Mișcarea de eliberare a bulgarilor	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

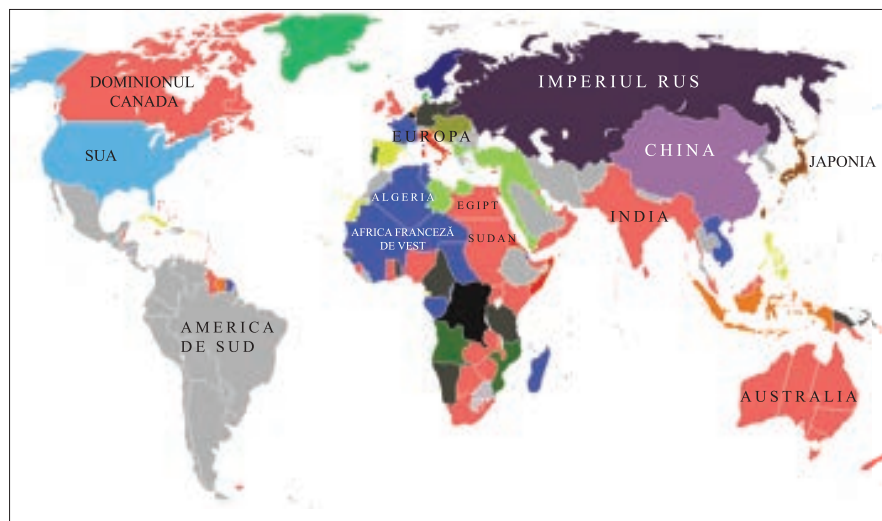
V. CUNOAȘTEREA ȘI ÎNȚELEGEREA SPAȚIULUI ȘI TIMPULUI ISTORIC

- Citește harta conform semnelor convenționale și oferă un titlu.
- Identifică pe hartă două imperii coloniale menționând metropolele și coloniile acestora.

Imperiul/stat metropolă	Colonie	Forma de dependență

Legendă

- – Imperiul Britanic
- – Imperiul Olandez
- – Imperiul Francez
- – Imperiul German
- – Imperiul Otoman
- – Imperiul Portughez
- – Imperiul Spaniol

Unitatea IV

STATELE EXTRAEUROPENE ÎN PERIOADA ANILOR 1850–1914

Președintele Abraham Lincoln vizitează trupele armatei Uniunii la City Point, Virginia, 1865, litografie de Gustav Bartsch

Revolta Sipailor, litografie după un desen de Jean-Pierre Granger, 1857

Promulgarea Constituției Meiji, ukiyo-e de Toyohara Chikanobu

Afiș de comemorare a președintelui permanent al Republicii Chineze Yuan Shikai și a președintelui provizoriu al Republicii Sun Yat-sen. Inscripția „Republica Chineză pentru totdeauna” este o traducere neconvențională în engleză a expresiei „Trăiască Republica”

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

18. SUA
19. Japonia
20. China și India
21. Țările Americii Latine și Africii

PERSONALITĂȚI

Abraham Lincoln
Mutsuhito, împăratul Japoniei

NOȚIUNI

Război civil
Secesiune
Segregație

Infanteria Voluntaria din Massachusetts, o infanterie afro-americană din armata Uniunii, atacă Fortul Wagner, 18 iulie 1863, Kurtz & Allison Publishers, 1880

18. SUA

IDEI CARE INSPIRĂ

„Cei care refuză libertatea altora nu o merită pentru ei înșiși”.

Abraham Lincoln

- Comentează afirmația.
- Explică de ce este importantă respectarea libertății unei persoane.

Sclavii pe plantații de bumbac

Sclavii pe plantații de cartofi, SUA

- Compune un enunț afirmativ în baza imaginilor.
- Descrie viața unui sclav de culoare de pe plantație.

TIMPUL ISTORIC

1861–1865 – Războiul civil

1 ianuarie 1863 – adoptarea Proclamației emancipării oamenilor de culoare

12 aprilie 1865 – Capitularea armatei Confederației din Sud

VOCABULAR

Acru – unitate de măsură egală cu 4047 m².

Expansionism – atitudine prin care se urmărește extinderea politică și economică asupra unui teritoriu străin; politică de expansiune.

Război civil – luptă armată între două sau mai multe grupări politice dintr-un stat pentru schimbarea sau menținerea ordinii politice.

Secesiune – acțiuni de separare a unui grup de persoane față de o colectivitate căreia îi aparține ori a unui stat sau a unui grup de state față de o federație sau de o confederație.

Segregație – politică de discriminare rasială constând în separarea persoanelor de origini sau rase diferite din interiorul aceleiași țări.

La mijlocul sec. al XIX-lea SUA se confruntau cu două probleme grave: a sclaviei și a populației băștinașe (amerindieni). Între nordul și sudul Statelor Unite existau o serie de contradicții politice, economice și sociale acute, care au dus la scindarea țării. În statele nordice, populate în mare parte de întreprinzători, era garantată libertatea personală pentru toți și s-a căutat să se creeze un stat capitalist cu un guvern centralizat puternic, s-a dezvoltat industria, s-au construit căi ferate etc. Statele din nord optau pentru a menține integritatea federației SUA și instaurarea democrației în sud.

În statele din sud trăiau, în majoritate, plantatorii, descendenți bogați ai aristocrației europene, care dețineau vaste terenuri agricole, la prelucrarea cărora era folosită munca sclavilor. Către 1860 existau circa 4 milioane de sclavi, exploatați până la extenuare, în mare parte la plantațiile de bumbac. Sclavia împiedica dezvoltarea economică capitalistă în statele din sud, ele fiind agrare.

Doriința statelor sudice era de a-și crea propriul stat. Drept urmare, șapte state sclavagiste din Sud și-au anunțat secesiunea de Statele Unite, constituind Confederația Statelor din Sud în frunte cu plantatorul Davis Jefferson, cu capitala în orașul Richmond. La ele au aderat mai târziu alte patru state.

● **Identifică diferențele de ordin politic și economic dintre statele de nord și de sud.**

Războiul civil (1861–1865), numit și *Războiul Nordului și Sudului* sau *Război de Secesiune*, a fost un conflict sângeros, dar esențial în istoria SUA.

La alegerile prezidențiale din 1860 a câștigat candidatul republican Abraham Lincoln, adept al abolirii sclaviei. Inaugurarea lui Lincoln a coincis cu izbucnirea Războiului Civil în 1861, când forțele Confederației Statelor din Sud au atacat Fortul Sumter. Președintele Lincoln a încercat să aplaneze conflictul, încercările au eșuat. În prima etapă a războiului, bătăliile erau adesea câștigate de sudici, deși armata lor era inferioară ca număr și mai prost echipată.

La 1 ianuarie 1863 a fost adoptată *Proclamația emancipării oamenilor de culoare*, fiind dezrobiți 3,5 milioane de sclavi. Acest fapt a permis înrolarea afro-americanilor în armata federală, completând-o cu circa 200000 de persoane. Concomitent au fost luate un șir de măsuri menite să revigoreze economia: în 1862 s-a adoptat legea agrară, care garanta loturi de 1650 acri fără plată, în 1863 – o taxă vamală protecționistă, s-a introdus o monedă unică și un sistem bancar unic.

După numirea generalului Ulysses Simpson Grant drept comandant suprem al Armatei federale în 1864 și în urma aplicării planurilor de război, armata Confederației din Sud a fost zdrobită și la 12 aprilie 1865 a capitulat. Războiul, încheiat cu victoria nordului, s-a soldat cu peste 600000 morți și cu devastarea economiei. În cursul războiului, pentru informare și prezentarea evenimentelor, au fost folosite telegraful, ziarele și fotografia.

- **Explică noțiunea Război de secesiune.**
- **Justifică importanța adoptării Proclamației emancipării oamenilor de culoare.**
- **Estimează valoarea morală a Războiului de secesiune.**

După războiul civil, autoritățile SUA s-au confruntat cu multe provocări. Guvernul trebuia să înlăture autoritățile anterioare din Sud, precum și să schimbe radical legile, obiceiurile etc. Procesul de restructurare din perioada 1865–1877 a fost numit „**Reconstrucția Sudului**”. Președintele SUA Andrew Johnson (1865-1869) a optat pentru reconstrucție fără persecuții. Reconstrucția urma să fie organizată de 11 generali din armata nordului, plasați în fruntea statelor din sud. În 1867 au fost alese organele puterii de stat și adoptate constituții democratice. În timpul Reconstrucției, au fost adoptate legi importante, cum ar fi drepturile civile pentru populația de culoare și abolirea sclaviei – amendamentele 13, 14 și 15 ale Constituției SUA. Printre membrii Camerei Reprezentanților nou alese s-au regăsit 16 persoane afro-americane. Însă reformele n-au fost destul de consecvente, astfel că situația populației de culoare nu s-a schimbat radical. Ei au lucrat la fabrici și uzine, iar șomerii, fiind declarați vacabonzi, erau urmăriți judiciar. Congresul american a introdus regimul de segregare – discriminarea rasială, astfel că în unele dintre state persoanele de culoare nu puteau merge în transport cu albi, iar copiii nu puteau învăța în aceeași școală cu albi.

Susținătorii sclaviei au protestat activ împotriva inovațiilor. În SUA au apărut organizații care au promovat ideea de superioritate a oamenilor „albi”. Una dintre organizațiile rasiste care s-a remarcat prin acțiuni destul de crude a fost Ku Klux Klan.

- **Explică termenul Reconstrucție.**
- **Determină contextul apariției organizațiilor rasiste.**

- **Describe imaginea.**
- **Identifică evenimentul reprezentat în imagine.**
- **Enumeră consecințele războiului.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Abraham Lincoln

A fost al șaisprezecelea președinte al SUA (1861–aprilie 1865). A condus Statele Unite în timpul Războiului civil, a abolit sclavia, a întărit guvernul federal și a modernizat economia. A fost omorât de un fanat confederat la 14 aprilie 1865 în timpul unui spectacol.

- **Apreciază impactul activității personalității în istoria SUA.**

CURIOZITĂȚI

Harriet Tubman – luptătoare împotriva sclaviei și pentru reformele sociale în Statele Unite. După ce a fugit din sclavie, ea a organizat 13 misiuni, salvând aproximativ 70 de persoane înrobite, inclusiv familia și prietenii ei. A susținut o rețea de activiști anti-sclavie cunoscută sub numele *Underground Railroad*. În timpul Războiului civil a fost ceretăș în Armata federală. A fost și activistă în mișcarea pentru dreptul femeilor la vot.

- **Exprimă-ți opinia față de obstacole în activitatea unei femei de culoare.**

Relația cu amerindienii

Prin decretul din 1830, emis de președintele SUA Andrew Jackson, populațiile băștinașe trebuiau înlăturate de pe teritoriile tradiționale „pe cale diplomatică sau prin forță”, adică

prin cumpărarea de la amerindieni a terenurilor aurifere sau strămutarea silită a acestora în zonele vestice ale țării. Președintele Martin van Buren a inițiat o serie de intervenții armate împotriva indienilor cherokee, care s-au soldat cu 45.000 de deportați și peste 4000 de victime. Aceeași politică era dusă și față de alte triburi indiene. Coloniștii, susținuți de armată, alungau băștinașii din prerie, întemeindu-și ferme, paralel exterminând bizonii. Acest fapt a dus la conflicte, deoarece bizonii constituiau o sursă de existență importantă pentru indieni. Carnea se utiliza în alimentație, din coarne și oase se făceau linguri, cuțite etc., din piele confecționau corturi.

În 1876–1877, a avut loc ultimul conflict major între albi și indieni – *Războiul pentru Black Hills*. Printre succesele populației indigene a fost Bătălia din 1876 de pe râul Little Big Horn, unde liderul tribului Big Bull a învins un detașament de 600 de americani. La 29 decembrie 1890, armata americană a omorât marea majoritate a nativilor indienilor Sioux, iar cadavrele au fost lăsate să zacă timp de două zile în zăpadă, tristul eveniment fiind numit masacrul indienilor Sioux sau „Batalia de la Wounded Knee”. Indienii au fost obligați să trăiască în rezervații.

- **Explică printr-un termen problema identificată în sursă.**
- **Demonstrează că americanii duceau o politică colonială față de amerindieni.**

Viața politică în SUA a fost dominată de două partide: Partidul Republican și Partidul Democrat. O perioadă importantă a fost cea a președenției republicanului Theodor Roosevelt (1901–1909), care a realizat o serie de măsuri importante, precum reforme de ocrotire a bogățiilor naturale ale țării (zăcăminte, păduri și ape). A promovat o politică protecționistă în economie prin mărirea taxelor la mărfurile străine, a introdus controlul sanitar al produselor etc. În ajunul Primului Război Mondial, în 1912, președinte a fost ales Th. Woodrow Wilson, care a micșorat tarifele vamale, ceea ce a dus la micșorarea prețurilor, a reformat sistemul bancar, a introdus un impozit progresiv pe venit.

În anii '60, statele Kansas, Virginia de Vest, Nevada și Nebraska au devenit parte a statului. În 1867, Statele Unite au cumpărat Alaska de la Imperiul Rus, în 1876 a apărut statul Colorado. În 1889, în componența SUA au intrat Washington, Montana, Dakota de Nord și de Sud. În anii '90 au apărut alte trei divizii administrative – Idaho, Wyoming și Utah.

- **Describe două aspecte din viața politică în SUA.**
- **Elaborează un tabel cronologic în care vei arăta expansiunea SUA pe teritoriul Americii de Nord.**

Dezvoltarea economică. Fiind privită drept țara tuturor posibilităților, SUA a cunoscut un avânt economic, care a fost favorizat de câțiva factori:

- *Vicoria statelor nordice în Războiul civil*, ce a dus la abolirea sclaviei, consolidarea relațiilor capitaliste și a păstrat integritatea teritorială.
- *Explozia demografică.* În 1871–1913 populația SUA a crescut rapid – de la 39.800 mii la 96,5 milioane de oameni, în special datorită fluxului de migranți din Europa – 55% din creștere. Emigranții s-au angajat la muncă în fabricile și întreprinderile antreprenorilor miliardari: Carnegie, Vanderbilt și Morgan și Rockefeller.
- *Susținerea modernizării tehnice atât în industrie (mecanizarea producției), cât și agricultură (aparitia tractoarelor, cultivateoarelor etc.)*
- *Existența materiei prime (petrol, cărbune, bumbac etc) și a suprafețelor agricole mari.*
- *Dezvoltarea căilor de transport.* În 1860, în Statele Unite a fost construită o cale ferată transcontinentală, care a făcut legătura între coastele oceanelor Pacific și Atlantic.
- *Dezvoltarea învățământului, utilizarea rezultatelor descoperirilor științifice și a invențiilor*, precum telefonul. În 1890, a început „era progresului”, care a inclus activitatea clasei de mijloc și punerea în aplicare a reformelor sociale și politice.

Până în 1900 economia SUA a devenit prima economie din lume. Statele Unite ocupau primul loc în lume după volumul producției industriale, după înzestrarea tehnică și productivitatea muncii.

Rolul principal în industrie l-au avut marile întreprinderi, care deși reprezentau 2,2% din numărul total de întreprinderi, dar produceau jumătate din producția industrială. Întreprinderile mari adesea formau trusturi, care monopolizau producția de bunuri de bază. Printre cele mai influente erau trustul petrolier Rockefeller (producea 90% din produse petroliere) și trustul metalurgic Morgan (topea 66% din oțel). În 1900, existau 440 de trusturi industriale și de transport. Totodată, trusturile și cartelurile au limitat concurența antreprenorilor și comercianților prin impunerea unor prețuri de monopol. În 1890,

Congresul american a adoptat o lege antitrust, numită Legea Sherman, potrivit căreia orice persoană sau organizație, care aducea prejudicii proprietății altei persoane sau organizații, era amendată sau supusă urmării penale. Legea a interzis restricțiile privind producția și comerțul, dar nu a împiedicat consolidarea trusturilor. Alături de trusturi, a existat un număr semnificativ de întreprinderi mici și mijlocii. Concurența liberă între ei a determinat dinamismul economiei americane. În 1886, a apărut sindicatul – Federația Americană a Muncii.

Agricultura americană era dominată de fermele familiale. Înzestrarea tehnică a fermelor depășea nivelul țărilor europene. Statele Unite s-au clasat pe primul loc în lume după producția cerealelor, cărnii și bumbacului. SUA au devenit principalul furnizor de produse agricole în Europa.

- **Enumeră factorii ce au generat evoluția economică a SUA.**
- **Justifică necesitatea adoptării Legii Sherman.**

În **politica externă a SUA** au fost remarcate două tendințe: izolaționism și expansionism. Adepții izolaționismului, în principal republicani, susțineau neamestecul în politica statelor europene, bazându-se pe „doctrina Monroe” din 1823 care afirma: „America pentru americani”. Adepții expansionismului considerau că SUA trebuie să intervină în lupta pentru supremația pe mare, creând o flotă puternică, să construiască noi baze pe insulele oceanelor Pacific și Atlantic, să ocupe colonii.

În 1898, Statele Unite a învins în război Spania, care înăbușea revoltele din Cuba. Conform tratatului de pace, Cuba a fost declarată independentă, SUA și-a stabilit controlul asupra insulelor Puerto Rico, în Marea Caraibelor, Filipine, Guam, iar mai târziu Samoa și Hawaii, în Oceanul Pacific. Politica expansionistă, dusă de președintele T. Roosevelt, s-a manifestat în relațiile cu Cuba și Columbia. În 1902, SUA au impus Cubei un amendament constituțional, prin care Cubei i s-a interzis să încheie tratate cu alte state fără acordul SUA, prevedea crearea bazelor militare americane, fiind trimise trupe. În 1903, SUA au oferit Columbiei un proiect pentru construirea unui canal peste Istmul Panama, dar Columbia l-a respins. În acea situație SUA i-au susținut pe separatiștii panamezi, care au votat Republica Panama. Drept rezultat, a fost construit un canal lung de 81 km. Președintele SUA William Taft a promovat „diplomația dolarului” – o politică de expansiune economică deghizată.

- **Prezintă direcțiile politicii externe a SUA.**
- **Explică înțelesul expresiei *diplomația dolarului*.**
- **Estimează rezultatele politicii externe ale SUA la intersecția sec. XIX–XX.**

Caricatură politică din 1903: Președintele Roosevelt intimidează Columbia pentru a achiziționa Zona Canalului Panama

- **Argumentează cu ajutorul imaginii semnificația construcției canalului Panama pentru SUA.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➔ METODA: Harta conceptuală

- Realizează harta conceptuală a Războiului Civil.

➔ APLIC

- Descrie consecințele Războiului de secesiune, conform domeniilor politic, economic, social.
- Demonstrează că după Războiul civil a avut loc o îmbunătățire a situației populației de culoare.

➔ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Amintește-ți conținutul cărții *Coliba unchiului Tom*.
- Descrie în 5 propoziții realități din viața sclavilor.
- Explică schimbarea produsă de Proclamația de emancipare a oamenilor de culoare în viața unui sclav.

➔ COLABOREZ

- Realizează împreună cu colegul/colega de bancă un interviu imaginar cu Abraham Lincoln, în care vei discuta problemele societății SUA în 1861-1865.

➔ CREEZ

- Confectionează din materiale disponibile unul dintre atributele amerindienilor.

Vedere asupra emiterii Constituției în Camera de Stat a Noului Palat Imperial (1889), de Adachi Ginkō

19. Japonia

IDEI CARE INSPIRĂ

- „• discutarea publică a «tuturor problemelor»;
- participarea tuturor claselor la administrarea țării;
- libertatea tuturor persoanelor de a-și alege ocupația preferată;
- abandonarea «vechilor obiceiuri rele din trecut»;
- înmagazinarea de cunoștințe din lumea întreagă menite să întărească patria.”

*Promisiunile din
Jurământul-Cartă (1868)*

- **Describe contextul în care au fost adoptate promisiunile din sursă.**
- **Enumeră schimbările propuse conform Cartei.**

TIMPUL ISTORIC

1853–1854 – vizitele lui Matthew Perry în Japonia
Martie 1854 – semnarea Tratatului de la Kanagawa
1867 – transmiterea puterii în mâinile împăratului Japoniei
1868 – desființarea Shogunatului lui Tokugawa
1868 – adoptarea Constituției
1869 – stabilirea capitalei la Tokyo
1877 – Răscoala samurailor
1894–1895 – Primul război chino-japonez
11 februarie 1889 – adoptarea noii Constituții a Japoniei
1902 – semnarea tratatului anglo-japonez
10 februarie 1904 – declarația de război a Japoniei Imperiului Rus
1910 – Japonia și-a declarat oficial protectoratul asupra Coreei

VOCABULAR

Inflație – fenomen specific perioadelor de criză economică, care constă în devalorizarea banilor de hârtie aflați în circulație fie în urma emiterii unei mase bănești peste nevoile reale ale circulației, fie a reducerii volumului producției și circulației mărfurilor, fapt care duce la scăderea puterii de cumpărare a banilor.
Mikado – titlu purtat de împăratul Japoniei.
Samurai – membru al castei privilegiate feudalo-militare din Japonia, înainte de 1867.
Shogun – titlu purtat de conducătorii militari japonezi între 1192 și 1867, care, sub autoritatea nominală a împăratului, au deținut efectiv puterea.
Țara Soarelui Răsare – denumire pe care o mai poartă Japonia.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Împăratul Meiji, Mutsuhito

- **Describe împrejurările în care la cărma Japoniei vine Mutsuhito.**

Situația internă. La mijlocul sec. al XIX-lea, Japonia, ca și celelalte state din Asia, era încă un stat feudal, o monarhie, în frunte cu un împărat (mikado), în care rolul principal îl aveau shogunii. Însă acțiunile interne de restaurare a instituției împăratului prin subminarea puterii shogunatului și ieșirea din izolare a adus schimbări majore.

În 1867, în urma unor răscoale și a presiunilor din partea samurailor ce reprezentau regiunile din sud-vest, shogunul a renunțat la putere în favoarea împăratului Mutsuhito, în vârstă de 15 ani. În 1868, a fost desființat Shogunatul lui Tokugawa. În istoria Japoniei a început o nouă perioadă, numită perioada Meiji, epoca reformelor, cunoscută și ca guvernarea luminată. Împăratul era consultat de sfetnici, rolul principal revenindu-i lui Ito Hirobumi. La câteva luni după venirea la putere, împăratul și sfetnicii săi au depus *Jurământul Cartă*. În același an a fost adoptată Constituția Meiji care stipula necesitatea unei Adu-nări naționale, votul public și un Mare Consiliu de Stat. A fost abandonată tradiția capitalelor duble, în 1869 Împăratul stabilindu-se la Tokyo (fostul or. Edo), unde se afla și Marele Consiliu.

În anii următori, în scopul modernizării Japoniei și diminuării vechiului regim, guvernarea a promulgat noi reforme modernizatoare. În 1869 au început să fie implementate reformele instituționale. Prin reforma administrativă puterea locală era acordată funcționarilor de stat, astfel a fost anulată puterea shogunilor. Prin reforma militară a fost stabilit serviciu militar obligatoriu, iar samurailor au fost lipsiți de privilegii. Prin reforma agrară (1871), care a permis vânzarea-cumpărarea terenurilor agricole, s-a nuanțat stratificarea socială, s-a pus bazele dezvoltării capitalismului în agricultură. Totodată au fost anulate drepturile daymior (mari feudali), s-a proclamat libertatea comerțului și antreprenoriatului. În 1871 a fost reorganizat sistemul monetar național bazat pe yen, iar în 1873 a fost introdus impozitul funciar. A fost înființată și reforma judiciară. Reformele au provocat nemulțumirea samurailor. Cea mai gravă expresie de nemulțumire a reprezentat-o Revolta Satsuma sau Seinan (sud-vest). În fruntea răscoalei s-a plasat una dintre cele mai proeminente figuri ale noii guvernări, un cunoscut samurai – Saigo Takamori. În septembrie 1877 rebeliunea a fost înfrântă, iar conducătorii ei s-au sinucis.

Sub impulsul reformelor evoluau atât sectoarele economic și cultural-educațional, cât și politic. În anii '70 ai sec. al XIX-lea în Japonia a apărut una din primele mișcări politice – „Mișcarea pentru libertate și drepturi ale omului”. În 1881 a fost înființat primul partid – Partidul Liberal, iar peste un an s-a format Partidul Reformei Constituționale. Sub presiunea mișcărilor din societate, la 11 februarie 1889 a fost promulgată Constituția, prima din afara lumii occidentale. Constituția prevedea un Parlament bicameral, în care Camera superioară era constituită din persoane numite de împărat, iar Camera reprezentanților era eligibilă. Dreptul de vot era stabilit de un cens înalt. Împăratul era declarat persoană sfântă și avea cele mai largi prerogative în conducerea statului.

Primele alegeri pentru Parlament au fost la 1 iulie 1890, iar acesta s-a întrunit la 25 noiembrie.

Grație eforturilor interne a segmentului progresist al categoriei sociale înstărite, dar și datorită adaptării principalelor realizări occidentale în domeniul economic, militar, social și politic la cerințele interne, către sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. XX Japonia a devenit principala putere din zonă, capabilă să concureze cu marele puteri ale timpului

- **Enumeră reformele adoptate de împăratul *Mutsuhito*.**
- **Describe schimbările de ordin socio-politic prin adoptarea Constituției Japoneze.**

Evoluția economică. La mijlocul sec. al XIX-lea ¼ din pământ erau deținute de daymio, care întrețineau detașamentele de samurai. 90% din populația țării o formau țărani, care plăteau feudalilor diferite dări și impozite. Cu toată opoziția samurailor, Japonia a renunțat la politica de izolare internațională și s-a angajat în cursa modernizării și occidentalizării.

Japonia a avut de profitat de pe urmele Revoluției industriale, utilizând tehnologiile, în timp ce o serie de state realizase această revoluție mai mult de un veac. Spre deosebire de alte state, în Japonia industrializarea și modernizarea economică s-a realizat prin intervenția

„Să știți, voi, supușii noștri,
Că strămoșii Noștri imperiali au fondat imperiul Nostru pe o bază largă și atotdurabilă și că au inculcat adânc și statornic virtutea.

Supușii noștri, uniți perpetuu în loialitate și devoțiune filială au ilustrat frumusețea acestei atitudini din generație în generație. Ea face gloria caracterului fundamental al Imperiului Nostru și în ea constă sursa educației Noastre. Voi, supușii Noștri, purtați-vă filial față de părinții voștri, iubitori față de frații și surorile voastre, fiți înțelegători ca soți și soții, ca adevărații prieteni, și purtați-vă modest și cu moderație; bunăvoința voastră să îi cuprindă pe toți; învățați bine și cultivați artele, astfel dezvoltând facultățile intelectuale și perfecționând puterile morale; în plus, promovați binele public și interesele comune; respectați Constituția întotdeauna și supuneți-vă legilor; în caz de nevoie, dăruiți-vă Statului plini de curaj; și astfel păstrați și apărați prosperitatea Tronului Nostru Imperial, deopotrivă cu cerul și pământul.

Astfel nu numai că veți fi supușii Noștri buni și credincioși, dar veți face ilustre cele mai bune tradiții ale strămoșilor voștri.

Calea prezentată aici este într-adevăr învățătura transmisă de Strămoșii Noștri Imperiali pentru a fi păstrată întocmai de Descendenții Lor și de către supuși, infailibilă în toate epocile și valabilă în toate locurile. Este dorința Noastră să o păstrăm cu pioșenie în inimă, la fel ca și voi, supușii Noștri, pentru ca să ajungem toți la aceeași virtute!”

Edictul împăratului cu referire la educație, 1890

- **Reflectă asupra cerințelor față de educația poporului japonez evocate de împărat, făcând referire la valori.**

Reuniunea parlamentară (1890), ukiyo-e de Toyohara Chikanobu

- **Explică contextul în care a avut loc acest eveniment.**
- **Estimează importanța evenimentului pentru evoluția politică a Japoniei.**

Matthew Perry la o întâlnire cu înalți funcționari imperiali japonezi la Yokohama, Japonia, în 1853. Litografie americană 1856

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Priviți la Japonia...încearcă să-și forțeze drumul printre puterile mondiale... Este ca broasca ce se străduiește să devină la fel de mare precum vaca. Desigur că în curând va crăpa. Aceasta strădanie ne afectează pe tine și pe mine și pe oricine altcineva.

Din cauza presiunii competiției cu occidentul, japonezii nu mai au timp să se relaxeze... Nu-i de mirare că toți sunt nervoși... Nu se gândesc la nimic altceva decât la ei înșiși și la nevoile lor imediate.

Uitați-vă oriunde în Japonia și nu veți găsi nici un colțisor luminat de speranță. Peste tot este numai întuneric.”

Sore Kara, în 1909

- **Explică scepticismul autorului față de evoluția societății japoneze.**
- **Explică prin noțiuni studiate procesul de care relatează enunțul doi din sursă.**

nemijlocită a statului printr-o politică dirijată sau planificată. Inițiativa antreprenorială a aparținut fie statului, fie samurailor de rang inferior. Cei mai cunoscuți antreprenori din perioada Japoniei Meiji au fost Iwasaki Yataro (1835–1885), fondatorul Mitsubishi, și Shibusawa Eiichi (1840–1931), fondatorul țesătoriei Osaka.

În anii '70 ai sec.al XIX-lea 100% din căile ferate aparțineau statului, iar în 1895, 75% din domeniu era concentrat în sectorul privat.

Între 1877–1880, Țara Soarelui Răsare s-a confruntat cu o inflație majoră, statul fiind nevoit să vândă o parte din industriile nestrategice. O atenție sporită a fost acordată sistemului financiar, în 1882 a fost fondată banca centrală – Banca Japoniei. Pentru a satisface cerințele economiei a fost modelat și sistemul educațional, astfel încât să satisfacă cerințele pieței muncii. Rezultate semnificative au fost obținute în economia textilă și cea energetică.

În 1880 producția textilă constituia 25% din producția industrială niponă, iar la începutul sec. XX – 40%. În domeniul energetic s-au constituit companii mixte, cu implicarea tehnologiilor din exterior. Astfel Compania Toshiba se compunea din două companii japoneze, Tokyo Electric și Shibaura Electric, și General Electric America.

Drept rezultat s-a modificat balanța importului și exportului. Către sfârșitul epocii Meiji peste 50% din importuri o constituiau materiile prime, iar exporturile peste 90% erau produsele industriale. Acest fapt arată că Japonia devenise o țară producătoare.

- **Menționează elemente ale industrializării economiei Japoniei.**
- **Prezintă argumente în favoarea evoluției economice a Japoniei.**

Politica externă. Unul dintre evenimente care a influențat puternic societatea japoneză, modificând esențial viziunea cu referire la politica ușilor închise, a fost vizita comandantului american de escadră Matthew Perry (1794–1858) din iulie 1853. În scrisoarea președintelui american către împărat se solicita un tratament mai binevoitor pentru naufragiați și încheierea unui tratat, ce ar prevedea deschiderea porturilor pentru aprovizionarea cu mâncare și combustibil și pentru comerț. În februarie 1854, M. Perry a revenit cu o flotă de nouă vapoare, shogunatul fiind obligat să accepte tratatul. Prin *Tratatul de la Kanagawa* din martie 1854, Japonia a renunțat la politica sa izolaționistă, subminând totodată și instituția shogunatului. Au urmat tratate similare cu alte puteri: cu Anglia în 1854, cu Rusia în 1855, apoi, la scurt timp, cu Franța și Olanda, fiecare din aceste țări primind clauza de națiunea cea mai favorizată. Într-o perioadă scurtă după aceasta a urmat ruina mai multor unități de producere nipone, produsele cărora nu puteau să concureze cu cele venite de peste hotare. Ca urmare societatea japoneză s-a împărțit în două tabere. Una milita pentru păstrarea vechilor tradiții și înlăturarea tuturor străinilor, cea de a doua milita pentru modernizarea Japoniei, fapt ce ar fi făcut posibil o concurență sănătoasă cu statele vestice.

După încheierea tratatelor comerciale cu o serie de state, pe plan extern, un rol însemnat a avut-o Misiunea Iwakura în SUA și Europa Occidentală, efectuată de o serie de oameni de stat între 1871 și 1873. Membrii misiunii au fost impresionați de modernizarea industrială observată, iar experiența turneului le-a oferit un impuls puternic pentru a iniția modernizarea în Japonia.

SPAȚIUL ISTORIC

Către anii '90, Japonia, fiind principala forță din Asia, urzea planuri expansioniste. În vara anului 1894 regele Coreei a cerut Chinei sprijin militar pentru a reprimă o rebeliune. Cu sprijinul Chinei și Japoniei rebeliunea a fost înăbușită în scurt timp, însă aceste două state au refuzat să-și retragă trupele. Tensiunile apărute au dus la Războiul chino-japonez, declanșat la 1 august 1894. Ca urmare a confruntărilor navale, în noiembrie a fost cucerit Port Arthur din Manciuria, iar în februarie 1895 flota chineză a fost înfrântă definitiv. Două luni mai târziu a fost încheiat *Tratatul de la Shimonoseki*, prin care China a cedat Japoniei teritorii în Coreea, inclusiv Taiwanul și Peninsula Liaotung (Liaodong) din Manciuria de sud și a fost obligată să plătească despăgubiri de război. Astfel a fost parcurs primul pas spre constituirea unui imperiu japonez, dar și spre confruntare cu Imperiul Rus, care avea interesele sale în zonă. Din cauza eforturilor diplomatice ale Rusiei, asupra Japoniei au fost făcute presiuni din partea Franței și Germaniei. Astfel la doar o săptămână de la încheierea tratatului, Japonia a părăsit peninsula Liaotung.

În 1902 s-a semnat *Tratatul anglo-japonez*, primul pact militar încheiat de pe picior de egalitate între o națiune vestică și una ne-vestică. La 10 februarie 1904, asigurându-se de un sprijin occidental, Japonia a declarat război Rusiei. Evoluția acțiunilor militare erau favorabile Japoniei. După revolta internă din Rusia și distrugerea flotei ruse la Strâmtoarea Tsushima, țarul a fost nevoit să semneze *Tratatul Portsmouth* din septembrie 1905. Japonia a ieșit învingătoare, extinzându-și zonele de influență: ocupă orașul Port Arthur, sudul insulei Sahalin și deține calea ferată din Manciuria de Sud. În 1910 Japonia și-a declarat oficial protectoratul asupra Coreei și a transformat-o în colonie, continuându-și astfel politica expansionistă.

- **Determină contextul în care Japonia a renunțat la politica de izolare.**
- **Estimează consecințele războaielor purtate de Japonia la începutul sec. XX.**

Japonia

- **Povestește cu ajutorul semnelor convenționale despre politica expansionistă a Japoniei.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➤ METODA: Cadranle

- Prezintă conform metodei Japonia în Era Meiji. *Echipele* 1 – evoluția economică a Japoniei, *echipele* 2 – evoluția politicii interne, *echipele* 3 – caracteristicile societății, *echipele* 4 – realizează un dialog cu guvernarea Meiji despre succese și insuccese.

➤ APLIC

- Explică urmările *Tratatului de la Kanagawa* pentru evoluția politică a Japoniei în Epoca Modernă.
- Argumentează că reformele adoptate în perioada Meiji sunt modernizatoare.

➤ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Determină schimbările survenite în viața politică și socială a Japoniei prin promulgarea Constituției.
- Estimează impactul Erei Meiji asupra evoluției statului Soarelui Răsare.

➤ COLABOREZ

- Elaborează împreună cu colegul/colega de bancă un articol de ziar la tema: *Japonia – imperiu colonial.*

➤ CREEZ

- Realizează un Dosar istoric la tema: *Progresul japonez în Era Meiji.*

O scenă din cadrul Răscoalei Taipinilor, 1850–1864, pictură de Wu Youru (1866)

20. China și India

IDEI CARE INSPIRĂ

„(...) Dar în ultimul timp a fost adoptat un nou sistem de guvernare pentru India. Dacă vechiul principiu (...) – consta în respectul pentru această națiune (față de legi, tradiții, religie n.a.), noul sistem pare a fi opusul total și poate fi considerat distrugător pentru această națiune. Totul în India s-a schimbat. Legile și obiceiurile, organizațiile politice, formele de proprietate, religia poporului – toate acestea în India fie au fost schimbate, fie s-a încercat să le schimbe, fie populația suspectează că guvernul nostru are astfel de intenții (...)”

Extras Din discursul lui Disraeli în parlament

- **Identifică în discursul politicianului englez cauzele nemulțumirii indienilor.**

TIMPUL ISTORIC

1840–1842 – Primul război al opiumului

1850–1964 – Răscoala Taipinilor

1856–1860 – al Doilea război al opiumului.

1857–1859 – Răscoala șipailor în India

1858 – preluarea de către guvernul britanic a conducerii directe asupra Indiei

1877 – încoronarea reginei Victoria a Marii Britanii în calitate de împărăteasă a Indiei

1885 – înființarea Congresului Național Indian (CNI)

1899–1901 – Răscoala boxerilor

1911–1912 – Revoluția Xinhai (Hsin-hai)

1 ianuarie 1912 – proclamarea Republicii Chineze

VOCABULAR

Indigo – colorant albastru-închis, extras din frunzele mai multor plante tropicale sau obținut sintetic și folosit pentru vopsirea lânii și a bumbacului.

Sikhi – membri ai unei secte religioase sikhismul – un amestec de credințe religioase dintre islam cu hinduism devenită o religie de sine stătătoare.

Taipini – membri ai mișcării anticoloniale și antifeudale de la mij. sec. al XIX-lea din China.

Șipai – soldați indieni recrutați în cadrul armatei coloniale britanice.

Caricatură politică: Împărțirea Chinei

- **Explică dacă caricatura exprimă o realitate istorică.**
- **Exprimă-ți opinia referitor la mesajul transmis de caricatură.**

China. La începutul sec. al XIX-lea, China avea un teritoriu extins ce includea Indochina, Mongolia, Tibet, o parte din Asia Centrală și Coreea. Începând cu anul 1644 în China domnea dinastia Qing originari din Manciuria, numită și dinastia Manciuriană, constituind Imperiul Manciurian. Din cauza celor două Războaie ale Opiumului (anglo-chineze, 1840–1842, 1856–1860), China a fost obligată să permită prezența mărfurilor și întreprinderilor imperiilor coloniale. Criza imperiului a început odată cu creșterea importului de opiu în China, devalorizarea monedei de aramă chineze și exportul argintului în Europa. Această criză a dus la slăbirea puterii împăratului și la sărăcirea populației, generând creșterea tensiunii sociale. În anii '40–'70 ai sec. al XIX-lea, China a fost afectată de numeroase revolte țărănești, cea mai extinsă dintre ele fiind **Răscoala Taipinilor**. Ideile taipinilor au fost introduse în China de către misionari creștini. În 1850 revoltele țărănești izolate din valea fluviului Yangtze au evoluat într-o mișcare de revoltă masivă. Trupele guvernamentale s-au alăturat răsculaților pentru o perioadă, iar în 1853 rebelii au capturat vechea capitală a Chinei, Nanjing. Taipinii au înființat propriul lor stat – *Taiping* (Rega-

mul *Ceres al Marii Păci*), urmărind principiul distribuției egale a bunurilor materiale și anularea dreptului de proprietate asupra terenurilor. Îngrijorați de creșterea amploarei răzcoalei, țările europene au decis să se implice în conflict. Trupele engleze și franceze au obținut un șir de victorii, iar în 1864 trupele chineze guvernamentale au luat cu asalt orașul Nanjing provocând moartea a circa 100.000 de locuitori. Mișcarea taipinilor a fost înăbușită. Dinastia conducătoare a Chinei a fost determinată de diplomații englezi, francezi și americani să semneze noi tratate comerciale inegale ce ofereau și mai multe drepturi comerciale în China pentru colonialiști: deschiderea tuturor porturilor mari chineze pentru comerțul extern, crearea consulatelor comerciale.

În anii '90 ai sec. al XIX-lea, Japonia, Rusia și Germania s-au alăturat colonizării Chinei. Statul chinez a început să se dezintegreze rapid și a fost împărțit în sfere de influență între marile puteri.

- **Numește cauzele revoltei taipinilor în China.**
- **Explică contextul în care teritoriul Chinei s-a transformat în zone de influență europeană.**

Umiliți de pierderea puterii, mulți chinezi au cerut reforme radicale. Printre cei care cereau schimbări se afla și tânărul împărat al Chinei, Guangxu. În iunie 1898, Guangxu a introdus măsuri pentru modernizarea Chinei: reforma militară și a aparatului de stat, reorganizarea sistemului educațional și consolidarea economiei. Majoritatea oficialilor Qing au considerat aceste inovații drept amenințări la adresa puterii lor, astfel că, în urma unei lovituri de stat, la 21 septembrie 1898 la putere a fost readusă împărăteasa văduvă Cixi. Aceasta a ordonat arestarea lui Guangxu și anularea reformelor lui.

Chinezii săraci erau nemulțumi. Ei protestau împotriva acordării privilegiilor străinilor și pătrunderii acestora în țară și se pronunțau contra convertirii la creștinism a chinezilor. Punctul culminant al mișcării anticoloniale a fost răzcoala organizată de membrii societății Yihetuan, numiți boxeri, deoarece practicau boxul. În 1899, trupele boxerilor s-au adunat în apropierea Beijingului. Împărăteasa Cixi și-a exprimat sprijinul pentru boxeri, dar nu i-a susținut militar. Rebelilor li s-a permis să intre în Beijing, unde au comis masacre în misiunile diplomatice europene. Violența s-a extins în întreaga Chină. În august 1900, o forță multinațională, compusă din trupe engleze, franceze și americane de 19.000 de soldați, a mărșăluit spre Beijing și i-a învins pe boxeri. Ostilitățile s-au încheiat în 1901 cu un protocol prin care China trebuia să plătească daune la 11 state. În pofida eșecului Răzcoalei Boxerilor, în China a apărut un puternic sentiment de naționalism. Poporul chinez a conștientizat necesitatea luptei anticoloniale.

- **Enumeră cauzele declanșării Răzcoalei boxerilor în China.**
- **Exemplifică schimbările urmate de înăbușirea răzcoalei în societatea chineză.**

Revoluția Xinhai (Hsin-hai). În vara anului 1905, la Tokyo (Japonia), cercurile revoluționare chineze de orientare democratică și naționalistă s-au unit în „Alianța Revoluționară” sub conducerea lui Sun Yat-Sen. Sub amenințarea revoluției, împărăteasa Cixi a acceptat să pună în aplicare unele reforme: abolirea sclaviei, eliminarea diferențelor de clasă și privilegiilor nobililor, crearea unei armate după model

Împărăteasa Cixi, a domnit alături de împăratul Xianfeng (1850–1861), a fost împărăteasă văduvă și regent (1861–1908)

- **Argumentează de ce împărăteasa Cixi dorea păstrarea monarhiei feudale.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Sun Yat-sen, om politic chinez (1866–1925), considerat părintele statului modern chinez. După o tentativă eșuată de răsturnare a dinastiei Qing, în anii 1895–1911 a fost în exil. În această perioadă a emis „Trei Principii ale Poporului”: naționalism, republică democratică și bunăstarea poporului. A înființat o societate revoluționară, care a devenit nucleul Guomindangului. A avut un rol vital în Revoluția din 1911, drept rezultat al căreia dinastia Qing a fost răsturnată. A fost ales președinte provizoriu (1911), însă în urma opoziției membrilor conservatori ai guvernului în 1912 a demisionat și a stabilit un guvern separatist la Guangzhou.

- **Identifică scopurile majore ale luptei lui Sun Yat-Sen cu monarhia chineză.**

Trezirea Asiei

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, China, Iran (Persia) și Turcia au devenit semicolonii ale Marilor Puteri europene. Conștienți de înapoierea lor economică, conducătorii din Asia au încercat să implementeze reforme, însă acestea n-au avut rezultatele scontate, iar țările lor au devenit dependente de imperiile coloniale. Sărăcirea populației, incapacitatea elitelor locale de a opune rezistență dominației străine a dus la declanșarea mișcărilor revoluționare în lupta pentru eliberare națională. Această etapă de luptă pentru dezvoltare și eliberare națională a fost numită „Trezirea Asiei”, fiind marcată de evenimente precum *Revoluția Iraniană din 1905–1911*, în care populația a luptat împotriva monarhiei absolute și influenței străine, *mișcarea Junilor Turci*, care a dus la prăbușirea Imperiului Otoman și instaurarea republicii în Turcia, *Revoluția Xinhai din 1911–1912* în China, care a dus la prăbușirea dinastiei Qing și instaurarea Republicii Chineze, *Răscoala și pailor* și mișcarea națională în India.

- **Explică sensul expresiei *Trezirea Asiei*.**
- **Justifică expresia *Trezirea Asiei*, în raport cu mișcarea de eliberare a popoarelor asiatice.**

Asaltul orașului Delhi și capturarea Porții Cashmere de către șipai, 14 septembrie 1857

- **Raportează ilustrația la termenul „șipai”.**
- **Alcătuiește un enunț cu termenul *șipai* în raport cu mesajul imaginii.**

europăen, abolirea torturii, crearea de organe consultative la nivelul provinciilor, reforma monetară și financiară, interzicerea consumului de opiu, organizarea partidelor politice, reformarea sistemului de învățământ, inclusiv europeanizarea acestuia. Reformele au marcat începutul modernizării în China. Totuși, societatea tradițională nu a acceptat schimbările și s-a opus acestora. După moartea împărătesei Cixi în 1908 reformele au fost oprite.

În octombrie 1911, în Wuchang a izbucnit o revoltă, care s-a extins rapid în alte orașe. Participanții la revoltă au declarat independența față de Beijing și dinastia Qing. Autoritățile imperiale l-au numit pe generalul Yuan Shikai președinte al Consiliului imperial și prim-ministru. A fost emis un proiect de constituție recunoscut de monarhie, dar revolta a continuat să se extindă. La 2 decembrie 1911, trupele revoluționare au intrat în Nanjing, iar Imperiul Manciurian a început să se destrame. La 1 ianuarie 1912, în timpul conferinței delegaților provinciilor revoluționare, adunată la Nanjing, a fost proclamată înființarea Republicii Chineze, iar președinte interimar a fost ales Sun Yat-Sen.

Cu toate acestea, elita de conducere a căutat să-și mențină puterea, iar pe 12 februarie 1912, Yuan Shikai a forțat-o pe mama împăratului Pu Yi, în vârstă de șase ani, să semneze în numele lui actul de abdicare. În aceste condiții, Sun Yat-Sen a renunțat la președinție în favoarea lui Yuan Shikai. În martie 1912, la Nanjing a fost adoptată Constituția Republicii Chineze, iar capitala a fost mutată la Beijing.

După proclamarea republicii, lupta pentru putere nu a încetat. Yuan Shikai a încercat să restaureze monarhia. În august 1912, „Uniunea Națională”, creată de Sun Yat-Sen și alte organizații, a format Partidul Naționalist Guomindang. În noul Parlament ales, care a început să funcționeze în aprilie 1913 pe baza unei noi Constituții, Guomindang-ul a obținut o reprezentare semnificativă și s-a opus lui Yuan Shikai. În țară a izbucnit din nou revolta, iar cele șapte provincii din sud, unde Guomindang era puternic, s-au separat de Beijing. A început un război civil între Sud și Nord, soldat cu înfrângerea forțelor Sudului. Yuan Shikai a dizolvat parlamentul și a devenit un dictator absolut, creând condiții pentru restaurarea monarhiei. Însă, în iunie 1916, dictatorul a renunțat la intențiile sale, iar republica a fost menținută. Deși revoluția nu a rezolvat problemele fundamentale ale Chinei, ea a eliminat una dintre principalele obstacole în calea modernizării țării – dinastia Qing (Manchu).

- **Identifică caracteristici ale dependenței coloniale a Chinei.**
- **Determină modalitățile luptei de eliberare națională de dominația străină.**

India. Pătrunderea englezilor în India a început în sec. al XVII-lea, când Compania Britanică a Indiilor de Est a înființat posturi de comerț la Bombay, Madras și Calcutta. Până în 1707, Imperiul Mogul s-a dezintegrat în numeroase state mici, conduse de conducători locali (maharajah). În 1757, Compania Britanică a Indiilor de Est a învins forțele indiene aliate cu cele franceze. Din acel moment și până în 1858, Compania Britanică a Indiilor de Est a devenit puterea dominantă în India. Compania guverna India cu puține interferențe din partea guvernului britanic, având propria sa armată condusă de ofițeri britanici și completată cu soldați indieni numiți șipai.

Revoluția industrială a transformat Marea Britanie în atelierul lumii, iar India a devenit un mare furnizor de materii prime, în primul rând de produse agricole cultivate pe plantații (ceai, cafea, bumbac și iută, mirodenii, indigo ș.a.), dar și opium. Britanicii trimiteau opium în China și îl schimbau pe ceai, pe care apoi îl vindeau în Anglia. Cantitatea materiilor prime exportate din India era crescută continuu prin utilizarea noilor mașini, prin extinderea continuă a suprafețelor cultivate și utilizarea forței de muncă ieftine a indienilor. India, cu circa 300 de milioane de locuitori, era, de asemenea, o importantă piață de desfacere a mărfurilor fabricate în Marea Britanie, aducând venituri mari metropolei. Din aceste motive, India era considerată „Perla Coroanei Britanice”, cea mai valoroasă dintre toate coloniile britanice.

India a beneficiat și, în același timp, a avut de suferit în urma colonialismului britanic. Britanicii dețineau o mare parte din puterea politică și economică în India. Ei au impus restricții care au împiedicat economia indiană să funcționeze independent: solicitau Indiei să producă doar materii prime și să cumpere bunuri produse în Anglia; au restricționat industriile deținute de indieni, cum ar fi industria textilelor de bumbac; au pus accentul pe culturile orientate spre export, ceea ce a redus producția de alimente, provocând foamete în ultimul deceniu al sec. al XIX-lea; au exploatat resursele naturale ale Indiei și populația în diverse moduri (antrenarea la munci slab plătite, vânzarea mărfurilor scumpe, monopoluri la produse etc.).

Printre influențele pozitive ale colonizării Indiei a fost construirea celei de-a treia rețele de căi ferate din lume. Pe căile ferate materiile prime din interior erau transportate către porturi, iar produsele finite – înapoi. Căile ferate au permis Indiei să dezvolte o economie modernă și au consolidat unitatea economică a țării interconectând regiunile mai îndepărtate. Pe lângă căile ferate, o rețea modernă de drumuri, linii telefonice și telegrafice, baraje, poduri și canale de irigații au permis Indiei să se modernizeze. Sănătatea publică și igiena s-au îmbunătățit. Au fost înființate școli și colegii, iar alfabetizarea a crescut. Britanicii au adoptat oficial o politică de neamestec în privința religiei și obiceiurilor sociale indiene. De asemenea, trupele britanice au curățat India centrală de războinici și au pus capăt războaielor locale dintre conducătorii locali aflați în competiție.

- **Describe caracterul dependent al economiei indiene față de colonizatori.**
- **Exemplifică elemente ale modernizării Indiei.**

Răscoala șipailor. Până în 1850, britanicii controlau cea mai mare parte a teritoriului Indiei. Exploatarea economică străină a țării, frica de a fi convertiți la creștinism, rasismul constant exprimat de britanici au cauzat nemulțumirea indienilor. În 1857 a apărut pretext pentru declanșarea răscoalei. Răspândirea vestei că ambalajul cartușelor puștilor Enfield erau unse cu grăsime de vită și porc, iar pentru a folosi cartușele, soldații trebuiau să rupă capetele cu dinții i-a indignat pe șipai, deoarece hindușii, consideră vaca animal sacru, iar musulmanii nu mănâncă carne de porc.

Soldații care au demonstrat nesupunere au fost arestați. A doua zi, pe 10 mai 1857, șipaii s-au răscolat, îndreptându-se spre Delhi, unde li s-au alăturat soldați indieni staționați acolo, și au capturat orașul.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Bal Gangadhar Tilak, lider politic și naționalist indian, unul dintre liderii mișcării de eliberare națională a Indiei.

- **Apreciază rolul lui Tilak în mișcarea națională indiană.**

Prima sesiune a Congresului Național Indian (CNI), Bombay, 28–31 decembrie 1885

- **Estimează importanța convocării CNI.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

În 1853, după moartea maharajului de Jhansi, Raja Gangadhar Rao Newalkar, soția lui, **Rani Lakshmi Bai**, a preluat conducerea statului Jhansi ca regent al fiului lor adoptiv, dar Compania Indiilor de Est nu a recunoscut succesiunea lui și a declarat anexarea principatului. Atunci când în India a izbucnit Revolta șipailor, Rani Lakshmi Bai și-a mobilizat armata și a condus personal trupele în bătălie, devenind lider al răscoalei de eliberare și simbol al curajului și rezistenței în fața dominației străine.

- **Identifică o particularitate a politicii coloniale în India ce a nemulțumit-o pe Rani Lakshmi Bai.**
- **Enumeră cauzele ce au determinat-o să lupte pentru libertatea Indiei.**

De la Delhi, revolta s-a extins în nordul și centrul Indiei. Au avut loc lupte feroce. Guvernul britanic a trimis trupe în ajutorul Companiei Indiilor de Est să înăbușe răscoala. Din cauza unei conduceri slabe și a diviziunilor serioase dintre hinduși și musulmani, indienii nu s-au putut uni împotriva britanicilor. Răscoala a marcat un punct de cotitură în istoria Indiei. Drept rezultat al răscoalei, în 1858 guvernul britanic a preluat conducerea directă asupra Indiei.

În anul 1877, regina Victoria a Marii Britanii a fost încoronată împărăteasă a Indiei. Aceasta a asigurat statutul de vasal prinților locali. La începutul anilor '80 ai sec. al XIX-lea, ziarele erau publicate în majoritatea limbilor vorbite în India, iar drepturile autorităților locale au fost extinse. În subordinea vice-regelui care reprezenta împărăteasa și în subordinea guvernatorilor provinciilor, au fost create consilii consultative formate din nobilimea și burghezia locală. Tribunalele indiene au fost autorizate să judece cazurile englezilor cu condiția ca jurații să fie europeni. În anul 1885, a fost înființat primul partid politic național – Congresul Național Indian (CNI), care urmărea să reprezinte interesele tuturor popoarelor care trăiau în India. La început, cererile CNI erau moderate și includeau dorința de a introduce o protecție minimă a importurilor pentru industria indiană, de a extinde accesul indienilor la educație superioară, serviciul militar și administrația publică.

În CNI s-a constituit o aripă revoluționară condusă de Bal Gangadhar Tilak. Conform opiniei lui Tilak, CNI trebuia să obțină îndeplinirea cererilor sale prin luptă. Susținătorii săi au reușit să organizeze tulburări în masă pe motive religioase în mai multe centre industriale importante. În 1907, Tilak și susținătorii săi au fost excluși din CNI. Totuși, autoritățile britanice au acordat atenție situației dificile a muncitorilor din India. În anul 1911 a fost adoptată o lege care stabilea durata zilei de lucru de 12 ore, interzicea munca copiilor sub vârsta de 9 ani, iar ziua de lucru pentru copiii sub vârsta de 14 ani era limitată la 7 ore. În lupta pentru reforme, CNI a adoptat tactica dezvoltată de Mohandas Gandhi, care presupunea desfășurarea campaniilor de nesupunere civilă. Participanții refuzau să colaboreze cu autoritățile coloniale, boicotau bunurile englezești, organizau marșuri pașnice etc. În același timp, utilizarea violenței era complet respinsă. În deceniile următoare principalul mijloc de luptă al CNI pentru independența țării a devenit metoda rezistenței non-violente.

- **Identifică trei argumente care reflectă exploatarea Indiei de către Imperiul Britanic.**
- **Menționează nemulțumirile populației Indiei față de autoritățile britanice.**
- **Prezintă consecințele revoltei șipailor.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Discuția de confruntare** este utilizată pentru a examina perspectivele opuse asupra aceleiași probleme. Se formează două grupuri și fiecare dintre ele trebuie să aducă cât mai multe argumente pentru a susține și a întări teza pe care o promovează. Mai târziu, are loc o sesiune plenară (comună) în care sunt prezentate și argumentate puncte de vedere.

- Se constituie două echipe, care se vor confrunta la tema propusă de profesor.
- *Grupul nr. 1. Consecințele exploatarei Asiei de către colonizatorii europeni.*
- *Grupul nr. 2. Impactul pozitiv al colonizării asupra evoluției civilizațiilor asiatice.*

⇒ APLIC

- Compară metodele de luptă națională în China și India.
- Apreciază eforturile lui Sun Yat-sen pentru a democratiza China.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Formulează două concluzii referitor la situația Indiei și Chinei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. XX.
- Apreciază importanța mișcării pentru eliberare națională și democrație în China și India.

⇒ COLABOREZ

- Elaborează cu colegul/colega de bancă un tabel conceptual *Lupta societății chineze pentru democrație sau Lupta societății indiene, utilizând algoritmul: data/evenimentul/personalitatea/schimbarea parvenită.*

⇒ CREEZ

- Redactează un text coerent de 9–10 propoziții referitor la mișcările naționale din China și India cu titlul: „Trezirea Asiei”.

Proclamarea Republicii Brazilia, tablou de Benedito Calixto, 1893

21. Țările Americii Latine și Africii

IDEI CARE INSPIRĂ

„Democrația înseamnă școli.”

D. Faustino Sarmiento

- **Argumentează afirmația.**

TIMPUL ISTORIC

mai 1823 – proclamarea Republicii Mexic

1829–1852 – dictatura lui J. Manuel de Rosas în Argentina

1847 – constituirea Republicii Liberia

1853 – abolirea sclaviei în Brazilia

1882 – ocuparea Egiptului de către Marea Britanie

15 noiembrie 1889 – proclamarea Republicii Statele Unite ale Braziliei

VOCABULAR

Buri – populație în Africa de Sud constituită din urmașii coloniștilor europeni, în special olandezi, stabiliți acolo în sec. al XVII-lea.

Colonizare – transformarea în colonie a unui teritoriu, a unei țări.

Dictatură militară – formă de guvernare în care puterea supremă aparține conducătorului de stat din mediul militar.

Metis – descendent provenit din căsătoriile a doi indivizi de rase diferite.

Mișcare aboliționistă – mișcare pentru desființarea sclaviei.

Copii în Războiul din Paraguay

- **Exprimă-ți opinia față de participarea copiilor în război.**

Caracteristică generală. În sec. al XIX-lea, mai multe țări din America Latină și-au câștigat independența, printre ele Venezuela (1811), Argentina (1816), Mexic (1821), Columbia (1819), Chile (1818), Peru (1821), Ecuador (1830) și altele. Aproape în toate statele latino-americane, cu excepția Braziliei până în 1889, a fost instituită republica. În sec. al XIX-lea statele latino-americane s-au luptat adesea între ele, încercând să-și extindă teritoriile. Cel mai sângeros a fost Războiul din Paraguay (1864–1870), în care au murit cel puțin 300 de mii din 520 de mii de locuitori ai Paraguayului, țara a pierdut aproximativ jumătate din toate teritoriile sale și a fost ocupată de trupele braziliene timp de 6 ani. Au existat și conflicte interne, care au dus la apariția unor noi state independente. De exemplu, în 1838–1840 statul Provinciilor Unite ale Americii Centrale s-a dezintegrat în mai multe state independente. Din punct de vedere economic statele din America Latină erau în urma statelor europene și a SUA. Economia lor se baza pe agricultură și exportul de materii prime (Brazilia – cafea, Venezuela – petrol, Cuba – zahăr). Țările din America Latină au fost preocupate și de o altă problemă gravă – cea a sclaviei.

- **Enumeră două caracteristici ale evoluției statelor din America Latină în sec. al XIX-lea.**
- **Describe consecințele Războiului din Paraguay.**

Brazilia. La 7 septembrie 1822, Don Pedro, sub presiunea mișcării de eliberare, a proclamat independența Braziliei, iar în luna următoare a fost încoronat drept împăratul Pedro I. Monarhia a durat până în

Prima pagină din *Diário Popular* din 16 noiembrie 1889, care anunță proclamarea Republicii

- Numește denumirea statului creat conform titlului din ziar
- Descrie o problemă socială a statului creat

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Castro Alvis

- Identifică rolul personalității din imagine în lupta aboliționistă din Brazilia.

Guadalupe Victoria, primul președinte al Mexicului (1824-1829)

- Crează Fișă Personalității.

1889. Guvernul lui Pedro al II-lea, împărat din 1840, a urmat o politică agresivă față de vecinii săi: a intervenit în conflictele interne din Argentina și Uruguay și în 1864–1870 a condus acțiunea militară a celor trei puteri (Argentina și Uruguay erau în alianță cu Brazilia) împotriva Paraguayului. În 1889, sub presiunea armatei, împăratul Pedro II a abdicat de la tron, iar la 15 noiembrie 1889 a fost proclamată republica – Statele Unite ale Braziliei. În 1892 președinte al Braziliei a fost ales mareșalul Deodoro da Fonseca. Mareșalul a dizolvat imediat Congresul național și a refuzat să organizeze alegeri anticipate. În acest context i s-a cerut să renunțe la putere. Noul președinte al Braziliei, Peixoto, la fel, a refuzat să organizeze alegeri parlamentare.

În pofida interzicerii comerțului cu sclavi și a unor măsuri de limitare și înlăturare a sclaviei, către 1850 sclavii de culoare alcătuiau 1/3 din populația Braziliei. Mișcarea aboliționistă s-a extins și s-a întărit, din rândurile sale fiind personalități naționale proeminente, precum poetul național Castro Alvis. În 1871, a fost adoptată Legea ce prevedea că copiii sclavi născuți în acea perioadă să devină liberi. Câțiva ani mai târziu, o altă lege prevedea că toți sclavii care împliniseră vârsta de 60 de ani să fie eliberați. Legea privind abolirea sclaviei a fost adoptată în Brazilia în 1888.

Brazilia era o țară agrară, bazată pe plantații lucrate de sclavi. Se cultiva cafeaua, bumbacul, trestia de zahăr, tutunul. În sec. al XIX-lea, Brazilia a furnizat pieței mondiale până la 2/3 din toată cafeaua. De la mijlocul sec. al XIX-lea s-a accelerat dezvoltarea industrială și au apărut primele fabrici. Se dezvoltau industria vinicolă, a tutunului, textilă etc., iar datorită zăcămintelor de fier, cărbune, aur – industria extractivă și cea metalurgică. La sfârșitul sec. al XIX-lea, multe țări din America Latină, inclusiv Brazilia, au fost cuprinse de febra cauciucului. Extracția acestei importante materii prime a devenit baza economiei multor țări din America Latină.

- Descrie caracteristicile dezvoltării economice a Braziliei.
- Justifică importanța abolirii sclaviei.

Mexic. La 28 septembrie 1821 a fost proclamată independența Mexicului, iar în mai 1822 Iturbide a fost declarat împărat sub numele Agustín I. În mai 1823, a fost proclamată republica. La 4 octombrie 1824, Congresul a adoptat Constituția Statelor Unite Mexicane, care a abolit taxa de vot și a proclamat egalitatea tuturor cetățenilor. Categoriile sociale nu mai erau stabilite după rasă, dar erau împărțite în clase: de afaceri, ecleziastică, a funcționarilor și clasa populară (includea indienii, muncitori și fermieri). Era stabilită separarea puterilor în stat: executivă, legislativă și judiciară. José Miguel Ramón, mai cunoscut sub numele de Guadalupe Victoria, a devenit primul președinte al Mexicului.

După Războiul de Independență, Mexic a intrat într-o lungă perioadă de luptă între partidele politice. Partidul Conservator a pledat pentru păstrarea privilegiilor feudale ale bisericii și armatei, iar Partidul Liberal a susținut o serie de reforme politice și economice progresive, precum interzicerea sclaviei și importul de sclavi în țară. În 1833, practic a fost instaurată dictatura generalului Antonio López Santa Ana (președinte oficial în 1833–1835, 1841–1844, 1846–1847, 1853–1855).

Lupta politică internă îndelungată a slăbit Mexic, fapt de care a profitat SUA. În 1846, Mexicul a fost atras în război cu SUA (1846–1848), în urma căruia, în temeiul Tratatului de la Guadalupe – Hidalgo, a pierdut mai mult de jumătate din teritoriul său, inclusiv Texas, Noua Spanie, California Superioară și Inferioară, Tamaulipas, etc. Nemulțumirea față de situație a dus la Revoluția din 1855, în frunte cu liberalii, care au înlăptuit o serie de reforme: cea agrară, au elaborat o nouă constituție ce proclama votul universal și interzicea sclavia. Politica reformatoare a dus la a doua intervenție franceză în Mexic (1861–1867), Franța fiind susținută de Marea Britanie și Spania. Napoleon al III a desființat Republica Mexic și a instaurat cel de-al doilea Imperiu Mexican. În urma luptei de independență în 1867 republica a fost restabilită.

În urma loviturii de stat, din 1876 Mexic a fost condus de președintele Porfirio Díaz, care a instaurat o dictatură militară. Dictatura a fost susținută de elemente conservatoare ale societății: latifundiști, cler și militari. Politica agrară a lui Díaz a contribuit la concentrarea terenurilor în mâna proprietarilor de pământ și a companiilor străine și a provocat pierderea pământului de către micii proprietari și comunitățile indiene. Prelungirea repetată a mandatului lui Porfirio Díaz a dus la apariția unei mișcări împotriva lui. În 1910, oponenții lui Díaz s-au răzvrătit, provocând Revoluția mexicană din 1910–1917. Înaintarea armatelor rebele spre Mexico City a făcut ca în 1911 Porfirio Díaz să fugă din țară. Țara a organizat alegeri prezidențiale libere, care au fost câștigate de Francisco Madero. Cu toate acestea, revoluția nu s-a încheiat. Din 1911 până în 1917 puterea în țară a fost preluată de diferite grupuri, atât revoluționare, cât și contrarevoluționare.

Din punct de vedere economic s-au dezvoltat industriile metalurgică, extractivă, petrolieră, dar cu implicarea capitalului străin. 90% din populația rurală era constituită din amerindieni și mețiși, însă pământurile aparțineau marilor moșieri și companiilor străine. Păstrarea rămășițelor feudale, dominația capitalului străin și slăbiciunea industriei naționale au determinat trăsăturile caracteristice în dezvoltarea capitalismului în Mexic.

- **Describe lupta societății mexicane pentru democrație.**
- **Enumeră cauzele instaurării dictaturii militare a lui Porfirio Díaz.**
- **Argumentează că integritatea teritorială a Mexicului a suferit din cauza expansionismului american.**

După obținerea independenței în 1816, **Argentina** s-a confruntat cu aceleași probleme ca și alte țări din America Latină. Rivalitatea dintre Buenos Aires și provincii au durat până la sfârșitul anilor '70 ai sec. al XIX-lea, ceea ce a întârziat formarea unui stat centralizat. A existat și o luptă între liberali și conservatori. Între 1821–1823 B. Rivadavia, ministrul afacerilor interne și externe al guvernului, a efectuat o serie de reforme liberale care au contribuit la dezvoltarea capitalismului. În 1829 liderul conservator J. Manuel de Rosas a instaurat o dictatură care a durat până în 1852. Însuși dictatorul a reprezentat interesele *rancher* – cei mai mari crescători de vite din provincia Buenos Aires. De Rosas s-a bucurat de sprijin în special după Campania deșertului din 1833 pe teritoriile indienilor nomazi, cucerind multe pământuri.

Intervenția anglo-franco-spaniolă în Mexic, 1862, desen după litografia lui Constantino Escalante

- **Explică ce reprezintă imaginea.**
- **Describe problema cu ajutorul textului de bază.**

F. Madero și ofițerii săi de stat major, Palatul Național din Mexic, 1911

- **Identifică cu ajutorul textului și imaginii evenimentul în care a fost implicat Francisco Madero.**

Argentina, 1890

ISTORIA PRIN CIFRE

Populația Argentinei

Perioada	Nr de locuitori
Începutul sec. XIX	600.000
1869	1.877.000
1900	4.000.000
1914	7.885.000

- **Explică o cauză a creșterii numărului populației.**

Lungimea căilor ferate în Argentina

Anul	km
1880	2.500
1890	9.400
1900	16.600
1907	22.000
1914	33.500

- **Demonstrează în baza tabelului și a textului lectiei în Argentina avea loc modernizarea.**

Africa în 1850–1914. Mai multe țări europene doreau să-și însușească pământurile continentului african, fiind atrase de bogățiile extraordinare ale acestuia, de materie primă și de brațe de muncă ieftine. În sec. al XIX-lea teritoriul Africii a fost împărțite între țări europene.

În anii 30 ai sec. al XIX-lea, Algeria a intrat treptat sub influența francezilor, iar din acel moment a început strămutarea și oprimarea populației indigene. Treptat Franța și-a stabilit influența în nord-vestul Africii, în Africa Ecuatorială și insula Madagascar. În Africa de Nord, cea mai bogată țară era Egiptul, condus de

Canalul Suez, sfârșitul sec. al XIX-lea

- **Formulează o concluzie privind importanța economică a canalului.**

El a distrus indienii pampa, a eliminat oponenții politici, a contribuit la intensificarea comerțului extern și construcția de căi ferate.

Constituția din 1853 a consolidat structura federală a țării, fiind condusă de un președinte ales pe 6 ani, un Parlament bicameral și a proclamat libertățile politice de bază. Procesul de modernizare în Argentina a început în anii '60–70, sub președenția lui B. Mitre și D. Faustino Sarmiento și N. Avellaneda, care au acordat o mare atenție educației, au realizat o serie de reforme importante menite să dezvolte economia, au pus accent pe dezvoltarea sistemului de transport și atragerea pe scară largă a imigranților europeni în țară, datorită cărora a crescut populația Argentinei, au creat Banca națională în 1872, au adoptat codul civil.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, dezvoltarea economică a Argentinei s-a accelerat. S-a dezvoltat agricultura, creșterea oilor și au început să fie introduse metode genetice pentru îmbunătățirea rasei animalelor. Numărul micilor proprietari și arendatori a crescut. Argentina a devenit un furnizor major de cereale și carne pe piața mondială. Au fost construite căi ferate și autostrăzi, s-au construit porturi (Buenos Aires, Santa Fe, Rosario etc.). În 1871 a avut loc Prima expoziție agricolă și industrială. În 1895, Argentina avea peste 24 de mii de întreprinderi industriale, angajând 175 de mii de muncitori. S-au construit fabrici de zahăr, vin, spirt. S-au dezvoltat industria extractivă și de prelucrare a metalelor. Procesul de dezvoltare a capitalismului în Argentina a avut loc în prezența a doi factori nefavorabili: rolul mare al proprietarilor de pământ în viața politică și economică a țării și pătrunderea sporită a capitalului englez în Argentina.

- **Demonstrează că și în Argentina exista problema exterminării populației băștinașe.**
- **Prezintă argumente în favoarea modernizării politice și economice a Argentinei în anii 60–70 ai sec. al XIX-lea.**

Muhammad Ali, pe care-l susținea Franța. În 1869, sub controlul ei a fost construit Canalul Suez. În 1881 în Egipt a avut loc o lovitură de stat și militarii i-au expulzat pe străini, dar în 1882 Marea Britanie a cucerit Egiptul. La sfârșitul sec. al XIX-lea, Tunisia și Marocul au intrat sub controlul francez. Toată Africa de Nord, cu excepția Tripoli, a devenit colonii ale Franței și Marii Britanii.

Marea Britanie a preluat Nigeria, coastele de vest și de est, Egipt, Sudan, Somali și Colonia Capului. În 1899, britanicii au început un război cu burii. La baza acestei confruntări au fost depozitele de diamante. În 1902 Războiul anglo-bur s-a încheiat cu victoria englezilor și ocuparea republicilor burilor. Ca urmare, prin unirea acestor republici cu Colonia Capului s-a format Uniunea Sud-Africană.

Portugalia s-a stabilit în Angola și Mozambic. Spania și-a însușit Marocul și Sahara de Vest. Germania a controlat Togo și Camerun etc.,

iar Italia – Eritreea și Libia. Belgia a dobândit terenuri în Valea Congo. Periodic colonizatorii se confruntau cu răscoale ale populației indigene. În Sudanul de Vest triburile băștinașe au opus rezistență colonizatorilor francezi în anii 50, în Sudanul de Est-împotriva colonizatorilor englezi în anii 80–90, în Namibia – împotriva Germaniei.

Doar Etiopia și Liberia au reușit să-și mențină independența. În 1847 s-a constituit noua Republică Liberia, întemeiată pe valorile americane și europene. Conducătorii Liberiei au reușit să-și apere independența politică, dar din punct de vedere economic depindeau de Europa și SUA.

În Etiopia a fost menținut sistemul sclavagist. La mijlocul sec. al XIX-lea, fiul feudalului Kassa, cu ajutorul susținătorilor și al armatei, a unit principatele fragmentate. În 1855 el a devenit împăratul Tewodros al II-lea, care treptat a introdus interzicerea comerțului cu sclavi, a redus taxele și a stabilit legături utile cu europenii. Dar Marea Britanie nu a fost mulțumită și a susținut rebelii, care au organizat o lovitură de stat. Însă populația locală s-a revoltat și i-a alungat pe englezi.

Colonizarea a avut atât consecințe negative, precum exploatarea materiilor prime și a populației, cât și pozitive, de exemplu conexiunea cu civilizația europeană.

- **Numește cauzele colonizării Africii.**
- **Explică atitudinea de superioritate a omului alb/european față de băștinașii din teritoriile colonizate.**

SPAȚIUL ISTORIC

Africa în anul 1914

- **Enumeră statele care au participat la împărțirea Africii.**
- **Determină câte o consecință de ordin politic și teritorial a colonizării Africii.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➤ METODA: Diagrama cauză-efect

- Completează diagrama cauză-efect la tema: *Colonizarea Africii.*

➤ APLIC

- Compară dezvoltarea economică a statelor din America Latină.
- Argumentează că sclavia oamenilor de culoare este o consecință a colonialismului.

➤ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Prezintă argumente că în țările din America Latină populația a luptat pentru menținerea integrității teritoriale.
- Estimează impactul negativ al împărțirii Africii între statele europene.
- Reflectă asupra vieții unui copil de culoare din Brazilia din Africa.

➤ COLABOREZ

- Elaborează cu colegul/colega de clasă un album digital la subiectul: *Colonizarea Africii la intersecția sec. XIX-XX.*

➤ CREEZ

- Creează un *Dosar al personalității lui Castro Alvis*, conform indicatorilor: formare personală (studii, ocupații); rol, implicare în cadrul mișcării naționale; creații, realizări, diverse.

EVALUARE

I. APRECIEREA ROLULUI PERSONALITĂȚILOR ÎN ISTORIE

- Recunoaște personalitățile din imagini.
- Apreciază rolul personalităților în istoria statelor în care au activat.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„Până în anii 1890, Japonia avea o marină și o armată moderne și o bază industrială în plină dezvoltare pentru a le susține. Vapoarele cu aburi japoneze câștigaseră o poziție importantă în comerțul din Asia de Est, iar comerțianții săi câștigaseră o cotă în creștere pe piața chineză. Exporturile către Occident includeau acum mătase și ceai, unde eficiența și controlul calității japoneze capturaseră o mare parte din piața față de o China mai dezorganizată. În 1894, Marea Britanie a fost de acord să renunțe la clauzele inegale ale vechiului tratat până în 1899, iar alte națiuni au urmat curând exemplul.”

Rhoads Murphey, Kristin Stapleton. *O istorie a Asiei.*

- Identifică două consecințe economice ale Revoluției Meiji.
- Argumentează, cu exemple din document, că statutul internațional al Japoniei s-a schimbat în rezultatul reformelor.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Formulează câte o propoziție care să reflecte un adevăr istoric cu noțiunile: *război civil, secesiune, Epoca Meiji, reforme, colonizare, Revoluția boxerilor, aboliționism.*

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte:

Cauze	Războiului civil din SUA	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

V. CUNOAȘTEREA ȘI ÎNȚELEGEREA SPAȚIULUI ȘI TIMPULUI ISTORIC

- Descrie așezarea geografică a Indiei, Chinei și Japoniei.
- Apreciază dimensiunile posesiunilor engleze în Asia de Sud-Est.
- Exprimă-ți opinia referitor la politicile expansioniste ale unor state europene în sec. al XIX-lea.

India și China în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. XX.

Unitatea V

PRINCIPATELE ROMÂNE/ROMÂNIA ȘI TERITORIILE ROMÂNEȘTI AFLATE SUB DOMINAȚIE STRĂINĂ (1850–1914)

Calea ferată din România

*Războiul de independență a României,
desen de epocă, autor necunoscut*

*Privire asupra orașului Chișinău: Porțile Sfinte,
Palatul Mitropolitan, bulevardul central al orașului*

*Cernăuți: piața centrală și clădirea primăriei,
sfârșitul sec. al XIX-lea–începutul sec. XX*

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

22. Viața social-economică și politică în România
23. Războiul de independență a României
24. Reformele țariste în Basarabia
25. Mișcarea națională în Basarabia
26. Mișcarea națională a românilor din Transilvania și Bucovina

PERSONALITĂȚI

Bogdan Petriceicu Hasdeu
Carol I
Alexei Mateevici
Andrei Țaguna
Eudoxiu Hurmuzachi

NOȚIUNI

Convenție
Independență
Mișcare națională

Iași, anii 1900. Foto din colecție personală: Florin Țugui

22. Viața social-economică și politică în România

IDEI CARE INSPIRĂ

„Viitorul României stă în munca ei spre a trage din avuțiile imense ce le posedă. Interesul vă este de a deveni un stat puternic la Marea Neagră [...] deveniți dar de acum un element de producție, deveniți un element de civilizațiune, de ordine, și prin aceasta veți ajunge a domina Peninsula Balcanică”.

Otto von Bismarck, cancelarul Germaniei, 1883

- **Numește scopurile pe care urma să le atingă România în opinia lui von Bismarck.**
- **Explică afirmația.**

TIMPUL ISTORIC

- 1866** – adoptarea Constituției României
- 1875** – constituirea Partidului Liberal
- 1881** – constituirea Partidului Conservator
- 1881** – modificarea Constituției din 1866
- 1881** – consfințirea Regatului României
- 1884** – Reforma electorală
- 1907** – Răscoala țărănească

VOCABULAR

Silozuri – magazii moderne în care se făcea depozitarea și selecționarea produselor agricole.

Șeptel – totalitatea animalelor domestice sau numai a celor de o anumită specie dintr-o țară, regiune sau gospodărie.

Țărani români la muncă

- **Identifică ramura economică reflectată în imagini.**
- **Menționează importanța acestora în viața cotidiană a românilor.**

Din punctul de vedere al **dezvoltării economico-sociale**, anii 1850–1914 au constituit o perioadă de progres economic și de modernizare. Unirea Principatelor Române, reformele aplicate de Al.I. Cuza, cucerirea independenței de stat și recepționarea progreselor tehnico-științifice din țările avansate au impulsivat dezvoltarea economică a României. Însă spre deosebire de țările din vestul Europei, societatea românească avea o economie predominant agrară.

Agricultura a dominat viața economică a țării, reieșind atât din procentul populației ocupate – 80%, cât și al produsului intern și a exportului. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea producția agricolă a înregistrat o creștere spectaculoasă. Producția totală de cereale a crescut de la 1.667.000 de tone în perioada 1862–1866 la 6.145.000 de tone între 1911–1915. Însă această creștere nu s-a datorat modernizării agriculturii, dar s-a realizat prin extinderea suprafețelor cultivate – de la 2.154.000 ha în 1862 la 6.390.000 ha în 1914. Au crescut suprafețele cultivate cu plante industriale (sfecla de zahăr, tutun etc.), motivată de dezvoltarea sectorului industrial de prelucrare (industria alimentară etc.). Creșterea suprafețelor cultivate și reducerea pășunilor a influențat negativ domeniul creșterii animalelor. A avut loc o scădere a șeptelului și reducerea producției de carne și produse lactate.

- **Describe caracteristicile evoluției agricole în teritoriile românești.**
- **Explică cauzele ce au generat scăderea producției animaliere.**

Dezvoltarea industrială. În 1850–1914 s-au dezvoltat atât ramurile care se bazau pe materii prime agricole, industria alimentară și cea textilă, cât și cele de prelucrare a lemnului, a hârtiei, a petrolului. În 1886, prin adoptarea primului tarif general protecționist, modificat în 1891 și 1893, a

fost implementată o politică economică protecționistă menită să protejeze piața internă de patrunderea mărfurilor străine. În 1887 a fost adoptată *Legea Măsuri generale pentru a veni în ajutorul industriei naționale*, reinnoită în 1912. Se acordau înlesniri pe o perioadă de 15 ani celor ce înființau întreprinderi mari. La sfârșitul sec. al XIX-lea a crescut numărul întreprinderilor care se bucurau de avantajele legilor de incurajare a industriei. Industria metalurgică s-a dezvoltat după 1900. În 1913 România ocupa locul al III-lea în lume la producția de petrol.

Un rol important au avut investițiile industriale ale capitalului străin. Pătrunderea capitalului străin în economia românească a fost motivată de necesitățile impuse de modernizare, care solicitau mari sume de bani. Capitalul străin s-a impus în majoritatea ramurilor industriale, dar în special în industria petrolului. În 1914 societatea petrolieră „Steaua română”, cu capital german, dădea 29,22% din producția de petrol a României. Societatea „Astra română”, cu capital anglo-olandez, era filiala marelui trust petrolier „Royal Dutch Shell”, societatea „Româno-Americana”, cu capital american, era filiala a trustului Standard Oil. Au funcționat o serie de bănci cu capital străin (Marmorosh Blank, cu interese în industria românească (fabricile Letea Bacău, Chitila, Steaua Româna etc.)) și Banca Generală Română.

- **Numește ramurile industriale dezvoltate.**
- **Demonstrează necesitatea adoptării politicii protecționiste.**
- **Explică cauzele pătrunderii capitalului străin în industrie.**

Comerțul. La 28 iunie 1881 a fost adoptată *Legea asupra magazinelor generale – docuri*, conform căreia în porturile Constanța, Brăila și Galați au fost înființate silozuri. Au fost înființate burse cerealiere la Galați, Brăila, Constanța (1881). În magazinele de la țară se găseau un asortiment larg de mărfuri: textile, încălțăminte, produse alimentare, petrol etc. A luat amploare reclama comercială prin intermediul ziarelor. Se organizau târguri anuale și săptămânale. Au fost organizate expoziții naționale comerciale: la Iași în 1865 și la București în 1904. La începutul sec. XX o extindere considerabilă au căpătat societățile anonime, formă de organizare a activității comerciale, și societățile pe acțiuni. Către 1914 funcționau 60 de societăți. Au fost create camerele de comerț și industrie.

Din 1863 până în 1896 comerțul exterior al României a sporit cu peste 200%. În exportul României predominau produsele agricole (cerealele aproximativ 70–80% și legumele), lemnul, petrolul. Cele mai multe mărfuri erau exportate în Marea Britanie, Belgia, Imperiul Austro-Ungar etc. În același timp, România importa produse industriale și materii prime destinate industriei românești (metal și mașini), ce constituiau 79% din întreg importul, dar și alte mărfuri. În 1914, 48% din importuri reprezentau mașinile și utilajele, materiile prime, produsele textile. Cele mai multe produse erau importate din Imperiul Austro-Ungar și Imperiul German.

Finanțe și bănci. În Principatele Române, până la unire circulau circa 70-80 de monede, provenind din diferite țări, leul fiind utilizat drept monedă de calcul. Problema monedei naționale a fost rezolvată în aprilie 1867, când a fost promulgată *Legea pentru înființarea unui nou sistem monetar și pentru fabricarea monedelor naționale*, potrivit căreia moneda națională se numea *leu*. În 1880, s-a înființat Banca Națională a României (BNR), care deținea monopolul emisiunii monetare. BNR a creat agenții în mai multe orase și a impulsat înființarea băncilor comerciale.

- **Enumeră mărfurile de export ale României la intersecția sec. XIX-XX.**
- **Demonstrează necesitatea adoptării Legii din aprilie 1867.**

O modernizare și perfecționare continuă au cunoscut **transporturile și comunicațiile**, care au contribuit la dezvoltarea pieței interne și externe. Prima linie de cale ferată, București-Giurgiu, a început să fie construită la 1 septembrie 1865, de către compania engleză John Trevor-Barkley, fiind deschisă la 26 august 1869. Linia de cale ferată Pitești-București-Galați-Roman a fost deschisă la 13 septembrie 1872. În Moldova, linia Gara Suceava (Burdujeni) – Roman, cu lungimea de 102,5 km, a fost deschisă la 3/15 decembrie 1869. În 1880 a fost fondată Calea Ferată Română, ca instituție. În 1915 în Regatul România erau 3500 km de cale ferată.

Cerealele (tone)	Anii	
	1862– 1866	1911– 1915
grâu	532 000	2,2 mil.
porumb	830 000	2,8 mil.
orz	175 000	558 000
ovăz	26 600	412 000
secară	50 000	87 700

- **Determină, în baza tabelului, care erau cele mai cultivate culturi agricole.**
- **Justifică dominația agriculturii în economia României.**

În 1871 „Societatea Anonimă Română de Tramvaie», cu capital englez și belgian, a obținut autorizația de a instala, pe unele străzi, linii de fier, pe care să circule primele tramvaie trase de cai. În București, primul tramvai tras de cai, cu vagon de culoare galbenă, a fost lansat în 1872, plimbându-i pe bucureșteni pe actuala Calea Victoriei și pe Calea Moșilor. Prețul unui bilet pentru o stație era 15 bani stând jos și 10 în picioare. Tramvaiul 1 avea o capacitate de până la 25 de călători. În vagoane nu erau acceptate persoanele murdare. În decembrie 1894 a fost lansat tramvaiul electric, cu vagon de culoarea verde, purta numărul 14 și traversa Bucureștiul de la Est la Vest.

- **Describe mijlocul modern de transport introdus în București.**
- **Numește alte mijloace de călătorie din sec. al XIX-lea.**
- **Compară mijloacele de transport public și prețul de călătorie de la sfârșitul sec. al XIX-lea cu cele actuale.**

În orașe s-a dezvoltat transportul de pasageri: au apărut tramvaiele. S-a dezvoltat și rețeaua de șosele. Totodată s-a dezvoltat navigația fluvială și maritimă. S-au reorganizat și au fost modernizate porturile Brăila, Galați, Giurgiu, Turnu-Severin, Calafat. La sfârșitul sec. al XIX-lea au fost înființate două societăți: Navigația Fluvială și Serviciul Maritim Român.

A apărut transportul aerian. Primul avion în România a fost construit în 1910. În acest domeniu s-au remarcat Traian Vuia, Henri Coandă, Aurel Vlaicu. După 1878 au fost reorganizate și modernizate poștele, a crescut numărul oficiilor postale și de telegraf.

- **Menționează tipurile de transport care s-au dezvoltat în România.**
- **Explică necesitate creșterii oficiilor poștale și de telegraf.**

Schimbările în economie au cauzat **transformări sociale** în societate. Reforma agrară din 1864 a deschis calea relațiilor capitaliste în agricultură. A avut loc diferențierea țărănimii: a crescut numărul de muncitori agricoli și al țăranilor înstăriți. Treptat și lent marea proprietate funciară s-a transformat în gospodărie de tip capitalist. La începutul sec. XX, 7790 moșieri cu proprietăți de peste 50 ha dețineau în total 50,8 % din pământ, iar 920939 țărani cu proprietăți de până la 10 ha dețineau 34,18 % din pământ. Munca pe proprietățile moșierești se reglementa prin învoielile agricole – un contract, prin care țăranul obținea în arendă un lot suplimentar de pământ, pe care se obliga să-l plătească fie în bani, fie în produse, fie în muncă. Între 50 și 75% din pământul deținut de moșieri era arendat unor mari arendași. Se formau asociații de arendași, trusturi de arendași, care dețineau suprafețe impresionante de pământ. Cel mai cunoscut a fost cel al lui Fischer cu 250.000 ha arendate în Moldova.

Însă, în 1887 și 1907 au avut loc și revolte țărănești, cauzate de lipsa de pământ, foamete. Guvernele au fost obligate să ia măsuri de îmbunătățire a situației țăranilor. În decembrie 1907 s-a adoptat *Legea inoieiilor agricole*, prin care a fost stabilit nivelul minimal al salariului agricol, prețul maximal al arende și acordarea de credite. Însă problema agrară n-a rezolvat. În 1908 s-a înființat Casa Rurală, o instituție menită a sprijini cumpărările de pământ de către țărani.

Dezvoltarea industrială a dus la dezvoltarea orașelor, creșterea populației orașenești, consolidarea categoriilor sociale moderne: muncitori și burghezia industrială, au apărut industriașii și bancherii. A crescut rolul politic al burgheziei industriale. S-au dezvoltat diverse forme ale mișcării muncitorești. Numărul negustorilor a crescut considerabil. Reieșind din rolul de centre regionale de schimb, Targu-Jiu, Pitești, Câmpulung, Buzau etc. au devenit orașe importante.

- **Describe trei transformări sociale în viața românilor la intersecția secolelor XIX-XX.**
- **Explică relația de cauzalitate dintre Reforma agrară și Casa Rurală.**

Viața politică în România. După abdicarea lui Al. I. Cuza și promulgarea Constituției (1866) și până în 1871 s-a înregistrat o perioadă de instabilitate guvernamentală, succedându-se 10 guverne. În lupta politică s-au confruntat liberalii și conservatorii, care au guvernat alternativ, au optat pentru respectarea libertăților democra-

tice înscrise în Constituția din 1866 și s-au preocupat de adoptarea măsurilor privind consolidarea statului național român, iar în prima etapă spre obținerea independenței. Liberalii se împărțeau în *liberalii radicali*, în frunte cu Ion C. Brătianu și Constantin A. Rosetti, și *liberalii moderați*, în frunte cu Ion Ghica, M. Kogălniceanu etc. Guvernul liberal din anii 1867–1868 a adoptat un șir de măsuri de revigorare a economiei României, precum Legea referitoare la sistemul monetar, construcția de șosele etc., de organizare a forțelor armate, a susținut mișcarea de emancipare a românilor de peste hotare și mișcarea națională din Balcani. În 1875, s-a înființat Partidul Liberal (PL), în frunte cu Ion C. Brătianu. După o criză internă, legată de mișcări antidinastice, guvernul liberal a fost înlocuit cu cel conservator, liderul cărora era Dm. Ghica. În 1881 a fost înființat Partidul Conservator (PC), condus de Lascăr Catargiu, apoi de Gh. Cantacuzino. Crearea celor două partide a demonstrat caracterul pluralist, democratic al regimului politic. PL reprezenta interesele marii burghezii, opta pentru dezvoltarea economică promovând politica „prin noi înșine”, adică cu forțe proprii, și crearea unei societăți de tip occidental. PC reprezenta interesele marilor proprietari funciari și opta pentru dezvoltarea economică realizată prin politica „ușilor deschise”, adică pentru atragerea capitalului străin. În perioada guvernărilor liberale (1876–1888), (1895–1899) (1901–1904):

- s-a obținut independența și recunoașterea ei internațională;
- s-a reglementat problema succesiunii la tron;
- s-a instituit Regatul României și a fost recunoscut internațional;
- s-a modificat Constituția din 1866. În 1884, a fost redus numărul colegiilor electorale la trei, însă s-a menținut votul cenșitar;
- au fost adoptate legi care au contribuit la modernizarea societății: privind responsabilitatea ministerială (1878), organizarea comunelor (1878; 1882), a armatei (1878; 1883), a învățământului (1878; 1883), legea meseriilor (1902) și legea băncilor populare (1903);
- a fost susținută mișcarea memorandistă și mișcărilor de eliberare națională din Balcani.

Guvernarea conservatoare, în alianță cu reprezentanții societății culturale *Junimea*, (1888–1895), (1899–1901):

- a contribuit la adoptarea legilor privind problema agrară, bogățiile naturale, statutul clerului;
- s-a confruntat cu necesitatea unor noi împrumuturi externe;
- a modernizat portul Constanța;
- s-a confruntat cu revolte țărănești (1887–1888, 1907).

În 1908 de la Partidul Conservator s-a desprins o fracțiune, care a constituit Partidul Conservator Democrat în frunte cu Take Ionescu, însă n-a reușit să se impună în viața politică.

- **Caracterizează viața politică în România.**
- **Describe activitatea celor două partide.**

Regatul României. După obținerea independenței României și recunoașterea acesteia, unul dintre obiective a fost proclamarea regatului. Un prim pas a fost făcut la 9/21 septembrie 1878, când prin decizia Consiliului de Miniștri, domnitorul a luat titlul de Alteță Regală. Noul titlu a fost recunoscut de Austro-Ungharia, Marea Britanie, Franța, Germania, Italia și Rusia. A urmat vizită Prim-ministrul Ion C. Brătianu în Germania în martie 1880, la care a abordat problema regatului, idee susținută de cancelarul Bismarck. Apoi a fost obținut acceptul Vienei. Următorul pas a fost adoptarea legii prin care era reglementată succesiunea la tron (decembrie 1880). Prin art. 83 din Constituție se prevedea că, în absența unui moștenitor direct,

Ion C. Brătianu

Lascăr Catargiu

- **Apreciază eforturile celor două personalități în evoluția politică a României.**

DOCUMENT

„Spre a corespunde unei vechi dorințe a Națiunii, Spre a întări în țară stabilitatea și ordinea și a da o garanție mai mult, că dinastia trăiește în România în aceleași condițiuni ca și în celelalte State ale Europei și că prin urmare ea inspiră aceeași încredere, Camera Deputaților, în puterea dreptului de Suveranitate a Națiunii, Proclamă de Rege al României pe Alteța Sa Regală Principele Carol I.”

Moțiune propusă de generalul D. Lecca, 1878 în Memoriile regelui Carol I al României

- **Explică schimbarea produsă a statutului lui Carol I, reieșind din prevederile sursei.**

- **Datează evenimentul.**
- **Apreciază simbolismul celor două române.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Cu acest moment începe o foaie nouă în cartea vieții poporului nostru român, sfârșindu-se astfel o perioadă plină de lupte și osteneți, dar bogată în sforțări bărbătești și în fapte eroice. [...] De cinsprezece ani Mă înconjoară iubirea și încrederea poporului; această iubire și încredere Mi-au îmbunătățit zilele mele, întărindu-Mă și împluternicindu-Mă la zile grele”.

Discursul prințepelui Carol la semnarea Legii privind constituirea regatului

- **Identifică evenimentul la care face referință sursa.**
- **Explică sentimentele care l-au copleșit pe principele Carol.**

succesiunea revenea celui mai vârstnic dintre frații domnitorului sau descendenților săi. Deoarece frații domnitorului au refuzat, calitatea de prinț moștenitor a fost acceptată de nepotul de frate, Ferdinand.

Dipă disputele interne privind modul de oficializare a regatului, în martie 1881 lui Carol i s-a adus la cunoștință dorința guvernului de a proclama România ca Regat la 8/20 aprilie 1881, ziua de naștere a domnitorului. Dar, în urma dezbaterilor din Adunarea Deputaților la 13/25 martie, a fost acceptată în unanimitate proclamarea imediată a Regatului, depunându-se proiectul de lege care prevedea: „Articolul I. România ia titlul de Regat. Domnitorul ei, Carol I, ia pentru sine și pentru moștenitorii săi titlul de rege al României. Articolul II. Moștenitorul tronului va purta titlul de principe regal”. Regatul României a fost recunoscut internațional. În ziua de 10/22 mai 1881 a avut loc ceremonia încoronării regelui Carol I la Mitropolie. Proclamarea Regatului întărea statutul internațional al României.

- **Explică importanța reglementării problemei moștenirii.**
- **Justifică necesitatea proclamării Regatului României.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Descrierea sursei vizuale

- Identifică tipul sursei (tablou, fotografie, timbru etc.).
- Descrie informația prezentată de aceasta.
- Determină autorul/țara/perioada la care face referință (dacă este posibil).
- Estimează valoarea sursei cu referire la studierea evenimentelor/proceselor/fenomenelor din istoria modernă.
- **Prezintă o sursă vizuală din temă conform algoritmului.**

⇒ APLIC

- Completează tabelul: *Evoluția vieții economice în regatul România în perioada 1850-1914.*
- Prezintă caracteristici evoluției sociale în statul român modern.

Agricultură	Industrie	Comerț	Transport

⇒ COLABOREZ

- Realizează o analiză comparativă, la subiectul *Evoluția economică a României* în raport cu alte state, la intersecția secolelor XIX-XX, în baza diagramei Venn.

⇒ CREEZ

- Elaborează un text coerent la subiectul: *Partidul Liberal și cel Conservator – viziuni de dezvoltare a României moderne.*

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Menționează trăsăturile specifice ale dezvoltării vieții politice a României la sfârșitul sec. al XIX-XX-lea.
- Apreciază importanța constituirii regatului România ca formă de stat.

23. Războiul de independență

IDEI CARE INSPIRĂ

„Voim să fim independenți, pentru că voim să trăim cu viața noastră proprie, pentru că nu voim să pățimim pentru greșelile altora...”

Mihail Kogălniceanu

- **Describe contextul în care Mihail Kogălniceanu a evocat aceste gânduri.**
- **Comentează afirmația.**

TIMPUL ISTORIC

4 aprilie 1877 – semnarea Convenției româno-rusă

12/24 aprilie 1877 – declarația de război Imperiului otoman de către Imperiul Rus

9 mai 1877 – adoptarea moțiunii de independență a României de către Adunarea Națională

10 mai 1877 – semnarea Declarației de independență a României de către domnul Carol I

19 februarie/3 martie 1878 – semnarea Tratatului de la San Stefano

1/13 iunie–1/13 iulie 1878 – Congresul de la Berlin

VOCABULAR

Beligeranță – care se află în stare de război.

Convenție – înțelegere, acord între două sau mai multe state, instituții sau persoane cu privire la anumite probleme sau la anumite obiective.

Identitate – ansamblu de date prin care se identifică o persoană; asemănare, similitudine.

Inviolabilitate teritorială – teritoriu care nu poate fi încălcat.

În domnia lui Carol I, România a continuat procesul de modernizare a țării început pe timpul domniei lui Al.I. Cuza. Însă obținerea independenței față de puterea suzerană turcească a rămas una dintre principalele probleme.

Condițiile externe favorabile afirmării independenței față de Imperiul Otoman au apărut în 1875, odată cu redeschiderea problemei orientale prin Criza balcanică. Revoltele din Bosnia-Herțegovina, Muntenegru, Serbia și Bulgaria împotriva Imperiului Otoman au fost susținute de România, pe teritoriul căreia se constituiau detașamente de luptători. Imperiul Rus susținea mișcarea antiotomană din Balcani, argumentându-și protectoratul prin identitatea slavo-ortodoxă comună. România a văzut în implicarea Rusiei în conflict un prilej de a-și îndeplini propriul scop.

Convenția româno-rusă a fost semnată la 4/16 aprilie 1877. Prin această convenție România permitea armatei ruse să treacă pe teritoriul ei, pentru a ajunge la sud de Dunăre, îi asigura posibilitatea de a folosi drumurile și căile ferate, serviciile poștei, telegraful. Trupele ruse aveau dreptul de a cumpăra produse alimentare, furaje etc., fără a achita taxe vamale. Totodată, armata română s-a angajat să fie concentrată în Oltenia, în vederea desfășurării operațiilor militare împotriva Imperiului Otoman. Rusia se angaja să aperse integritatea teritorială a României, să respecte drepturile statului român conform tratatelor, să suporte cheltuielile de transport și de aprovizionare a armatei.

- **Enumeră prevederile Convenției româno-ruse pentru fiecare parte semnatară.**
- **Justifică semnarea Convenției româno-ruse de către România.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„În stare de rezbel (război), cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenți: suntem națiune de sine stătătoare. Avem domn de sine stătător. [...] Așa dară, d-lor deputați, nu am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața reprezentăției naționale că noi suntem o națiune liberă și independență [...]. Noi trebuie să dovedim că avem conștiința misiunii noastre, trebuie să dovedim că suntem în stare să facem și noi sacrificii pentru ca să păstrăm această țară și drepturile ei pentru copiii noștri și această misiune în momentele de față este încredințată fraților și fiilor noștri care mor la hotare.”

Discursul lui M. Kogălniceanu

- **Identifică evenimentul descris în sursă.**
- **Explică poziția lui M. Kogălniceanu.**

Declarația de independență a României

- Enumeră două schimbări de ordin politic din Declarația de independență a României.

Plevna, domnul Carol I (în negru) alături de țarul Alexandru al II-lea (așezat) și marele duce Nicolae (primul din dreapta), octombrie 1877. Fotografie

Carol I pe câmpul de luptă la Plevna

- Explică mesajul imaginii.
- Scoate în evidență impactul asupra moralului ostașilor români prezența regelui pe câmpul de luptă.

Adoptarea Declarației de independență a României. La 12/24 aprilie 1877 Imperiul Rus a declarat război Imperiului Otoman și armata rusă, cu un efectiv de 260.000 de soldați ruși și 802 tunuri, a trecut Prutul. În conformitate cu prevederile Convenției, armata rusă a trecut spre Dunăre și a început operațiile militare pe teritoriul Imperiului Otoman, dar a fost oprită de armata turcă la Plevna, fiind nevoită să oprească înaintarea.

Între timp România a hotărât mobilizarea generală a armatei. Pentru a preîntâmpina posibilitatea unei invazii. Armata română și-a desfășurat trupele în punctele-cheie de-a lungul Dunării. Drept consecință a acțiunilor României, Poarta a expulzat diplomații români, a sechestrat navele românești și a bombardat orașele Brăila, Calafat și Reni. Ca răspuns România a bombardat Vidinul, ajungând la o stare de război cu Imperiul Otoman.

România a profitat de începutul conflictului ruso-turc pentru a-și îndeplini obiectul. La 29 aprilie/11 mai Adunarea Deputaților a ratificat Convenția româno-rusă, apoi în ziua următoare convenția a fost ratificată și de Senat. La 9 mai 1877 Parlamentul a fost convocat în ședință extraordinară, la care s-a constatat starea de război cu Imperiul Otoman. Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe, a declarat România o națiune de sine stătătoare. Având deplina susținere a poporului, ambele camere ale Parlamentului au adoptat Declarația prin care România a fost proclamată independentă. La 10 mai 1877 domnul Carol I a semnat *Declarația de independență a României*. Drept urmare, guvernul român a hotărât ca suma de 914.000 lei care era tributul datorat Imperiului Otoman să fie îndreptați în bugetul armatei.

- Descrie contextul adoptării Declarației de independență.
- Determină o cauză și o consecință a adoptării Declarației de independență a României.

Armata română în operațiuni militare. Deși efectivul armatei turce constituia 186.000 de ostași, dotați cu 210 tunuri, fiind numeric inferiori armatei ruse, însă dispuneau de fortificații impunătoare. Armata rusă a fost înfrântă la Stara Zagora și a suferit eșec în cucerirea fortificațiilor de la Plevna. La 19/31 iulie Arhiducele Nicolae, comandantul suprem al armatei ruse, a solicitat ajutor din partea armatei române. Guvernul român a decis să sprijine armata rusă. Armata română, cu un efectiv de 52.000 de soldați și 108 tunuri, a trecut Dunărea în august 1877. Sub conducerea domnului României Carol I, la 30 august/11 septembrie 1877 forțele româno-ruse au cucerit reduta Grivița I, apoi românii au cucerit cetatea Rahova la 9/21 noiembrie. La 28 noiembrie/10 decembrie au încercuit Plevna, punct strategic important în apărarea turcă. Osman Pașa, comandantul trupelor turce, a încercat să străpungă încercuirea, însă a eșuat, astfel că a fost nevoit să se predea.

Alături de armata română și rusă, în luptele de la Rahova, Vidin, Smârdan și Belogradcik au luptat voluntari sârbi, bulgari și muntenegreni. După căderea Plevnei, trupele române au asediat Vidinul, iar armata rusă s-a îndreptat spre Constantinopol, cucerind Plovdivul (Filipopol) și Edirne (Adrianopol).

- **Enumeră bătăliile la care a participat armata română.**
- **Apreciază aportul armatei române în victoria asupra Imperiului Otoman.**

Constrâns de Marea Britanie, Imperiul Rus a acceptat armistițiul cerut de Imperiul Otoman. Armata rusă a renunțat la ocuparea Constantinopolului. Însă delegația României n-a fost admisă să participe la negocieri, motivându-se că încă nu i-a fost recunoscută independența. În același timp, guvernul Imperiului Rus a anunțat guvernul României că pretinde la cele trei județe din sudul Basarabiei care fuseseră retrocedate României prin Tratatul de pace de la Paris din 1856.

La 19 februarie/3 martie 1878 între Imperiul Rus și Imperiul Otoman a fost semnat **Tratatul de la San-Stefano**. Printre alte prevederi, prin articolul 5 al tratatului Imperiul Otoman a recunoscut independența României. În articolul 19 se stipula cedarea celor 3 județe ale Basarabiei de sud către Imperiul Rus, iar România primea „drept compensație” partea de nord a Dobrogei. Bulgariei, aflată sub protecția Rusiei, i-a revenit prin tratat și o mare parte din Dobrogea (până aproape de Constanța). Deoarece erau nemulțumite de întărirea poziției Rusiei în Balcani, celelalte Puteri europene au insistat asupra organizării unui congres.

- **Demonstrează că Imperiul Rus a încălcat prevederile Convenției româno-ruse.**

La **Congresul de la Berlin (1/13 iunie–1/13 iulie 1878)** România a fost reprezentată de Mihail Kogălniceanu și Ion C. Brătianu, care doar au putut prezenta poziția țării, deoarece România n-a fost admisă ca parte beligerantă.

Prin *Tratatul de la Berlin (1878)* s-a consfințit independența deplină a României, Serbiei și Muntenegrului, însă granițele Bulgariei stabilite la San-Stefano au fost modificate. României i s-a restabilit stăpânirea asupra Dobrogei (cu Delta Dunării și Insula Șerpilor). Portul Constanța avea asigurat acces direct la Marea Neagră. Însă România a pierdut în favoarea Imperiului Rus județele din sudul Basarabiei, (Cahul, Bolgrad și Ismail).

În Războiul pentru independență, până la semnarea armistițiului cu Poarta, pe câmpul de luptă au căzut circa 10.000 de români, iar contribuția financiară a României a fost de 100 mil. de lei din bugetul de stat, 10 mil. din donații, plus alimente și haine donate pentru armată.

- **Apreciază importanța Congresului de la Berlin pentru România.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Valter Mărăcineanu la Grivița, desen de Oscar Obedeau

Nicolae Valter Mărăcineanu (1840–1877) căpitan în armata română, căzut eroic la reduta Grivița în atacul din 30 august 1877, când înfingea pe parapetul redutei drapelul Regimentului 8 linie.

- **Elucidează motivul participării armatei române în războiul ruso-turc.**
- **Describe sentimentele românilor participanți în războiul de independență.**

DOCUMENT

„Art.2. Poarta recunoaște independența Muntenegrului [...] Art.3. Serbia este recunoscută independentă [...] Art.5. Poartă recunoaște independența României, care-și va înainta drepturile la recompensă, care va fi determinate de ambele părți [...] Art.6. Bulgaria va constitui un cnezat autonom, care va plăti tribute, cu guvernare creștină și miliție națională”.

Tratatul de la San-Stefano, 9 februarie/3 martie 1878

- **Numește statele care au obținut independența.**
- **Demonstrează importanța semnării tratatului pentru statele balcanice.**

„Art. 43. Înaltele părți contractante recunosc independența României (...). Art.45. Principatul României retrocedază m.s. împăratului Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei despărțită de Rusia în urma tratatului de la Paris din 1856 (...). Art. 46. Insulele formând Delta Dunării, precum și Insula Șerpilor, sangeacul Tulcei, cuprinzând districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Macin, Babadag, Hârșova, Kiustange, Constanța, Medgidia sunt întrupate cu România. Principatul mai primește afară de aceasta ținutul situat la sudul Dobrogei până la o linie care plecând de la răsărit de Silistra răspunde în Marea Neagră, la miază-zi de Mangalia.”

Tratatul de la Berlin, 1878

- **Describe schimbările teritoriale ale României conform prevederilor Tratatului de la Berlin.**

SPAȚIUL ISTORIC

Legendă

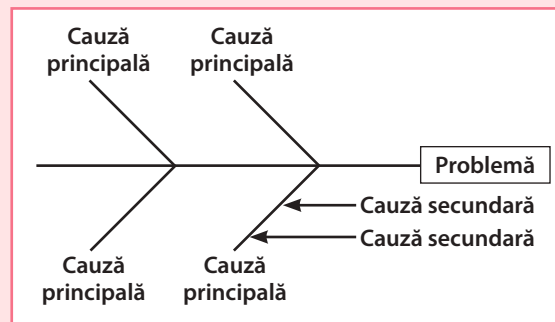
- Convenția româno-rusă din 4.04.1877
- Concentrări de trupe:
 - ruse; - române; - otomane
- Direcții ale atacurilor Armatelor:
 - ruse; - române; - otomane; - a escadrei engleze
- Bătălii importante, anii
- Plevna - Oraș asediat
- Hotarul Imperiului Otoman în 1877
- Tratatul de Pace de la San Stefano
- Sudul Basarabiei reanexat de Rusia în 1878
- Dobrogea alipită României
- Teritoriul Deltei Dunării obținut de Rusia prin *Tratatul de la Berlin*, cedat României împreună cu Dobrogea în schimbul Sudului Basarabiei

- Localizează pe hartă teritoriile pierdute de România în urma Tratatului de la Berlin.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: FISHBONE (scheletul de pește)

- Formulează problema și notează-o într-un chenar, în partea dreaptă a diagramei.
- Identifică cauzele principale, în dreptul cărora vor putea fi listate alte cauze posibile.
- Discută cu colegul despre fiecare cauză principală și identifică cauze secundare.
- Identifică cât mai multe cauze și notează-le în dreptul ramificațiilor principale. Poți face acest lucru punând o serie de întrebări care încep cu *De ce... ?*

⇒ APLIC

- Explică noțiunea *Declarație de independență*.
- Completează un tabel cronologic, în care să inerezi principalele evenimente ale Războiului de independență.

⇒ COLABOREZ

- Aplicați metoda Fishbone, lucrând împreună cu un coleg/colegă, la tema *Cauzele Războiului de independență a României*.

⇒ CREEZ

- Realizează un poster cu titlul *Jerfa românilor pe altarul independenței*.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Analizează *Convenția româno-rusă* după următorul algoritm: cauza semnării, scopuri, locul semnării, obligații ale României, obligațiile Imperiului Rus, importanța.
- Exprimă-ți opinia: a fost justificat Războiul de independență dus de România?

Carte poștală: Liceul Real, strada Pușchin din Chișinău. Sfârșitul secolului al XIX-lea

24. Reformele țariste în Basarabia

IDEI CARE INSPIRĂ

„Marele reforme sociale din anii 1860–1865, atrăgând în viața obștească un mare număr de intelectuali ruși, care puneau intelesul general mai presus decât cel personal, duc la înființarea unei asociații denumită «Comitetul Tovărășiiilor Agricole și Industriale de Împrumut și Economie» care încă de la începutul activității ei a îmbrățișat ideea cooperăției. Crezul acestei asociații era că numai solidaritatea și respectarea principiilor cooperatiste vor putea salva situația mizerabilă a țăranilor și muncitorilor ruși.”

Șt. Ciobanu, *Basarabia. Monografie*

- **Identifică o problemă importantă în societatea rusă, inclusiv în Basarabia.**

TIMPUL ISTORIC

19 februarie 1861 – abolirea șerbiei în Imperiul Rus.

1 ianuarie 1864 – adoptarea Regulamentului despre instituțiile zemstvei guberniale și județene.

14 iulie 1868 – adoptarea Regulamentului privind relațiile agrare ale țăranilor din regiunea Basarabia.

23 decembrie 1869 – adoptarea Regulamentului de împroprietărire a țăranilor de stat.

22 august 1870 – instituirea comisiei pentru reforma agrară.

8 aprilie 1869 – începutul reformelor judiciare în Basarabia.

14 iunie 1871 – adoptarea Regulamentului de împroprietărire a coloniștilor.

1 ianuarie 1874 – adoptarea Decretului privind Reforma militară.

28 octombrie 1873 – adoptarea Decretului privind transformarea Basarabiei în gubernie.

VOCABULAR

A aservi – a supune un grup social, un popor, o țară unor interese străine sau unei clase dominante.

Desetină – măsură rusească egală cu 1,09 ha.

Electiv – bazat pe alegeri.

Șerbie/iobăgie – condiție de dependență personală a țăranilor față de stăpânul lor.

Țăranii de stat – categorie socială din sec. al XVIII-lea–prima jumătate a sec. al XIX-lea din Imperiul Rus.

Înfrângerea în Războiul Crimeii a demonstrat subreziența societății ruse. Împăratul Rusiei Alexandru al II-lea a conștientizat că pentru a înregistra progrese sunt necesare reforme în diferite domenii. Reformele înfătuite erau orientate spre o liberalizare a societății ruse. Basarabia, care era situată la periferia Imperiului Rus, dar își păstrase specificul său, a fost inclusă în procesele desfășurate în Imperiu, dar cu întârziere și, în unele cazuri, cu efecte minime. O situație diferită era în trei județe din sudul Basarabiei, care după Congresul de pace de la Paris (1856) au revenit în componența Principatului Moldovei și ulterior a României, participând de rând cu celelalte teritorii românești la reformele modernizatoare inițiate de către domnul Al. I. Cuza.

Inscripții. Sus: *Clima este prielnică.*

În stânga: *Stema.*

În dreapta: *Populația regiunii este formată din moldoveni, ruși, greci, bulgari, sârbi, armeni, tătari, evrei, țigani.*

În partea de jos: *râurile Bâc, Nistru, Dunărea și Prut. În gubernie sunt 792 000 suflete*

- **Explică atitudinea cotropitorilor față de teritoriul și populația Basarabiei.**
- **Interpretează sensul imaginii în raport cu jocul pentru care este creată.**

Țărance din Basarabia care torc lână
(sf. sec. XIX)

Copii și adulți la culesul fructelor în
satul Speia, județul Bender, 1910

- **Distinge ocupațiile secundare ale populației Basarabiei în Epoca Modernă.**

Cu toate neajunsurile sale, reforma agrară din Basarabia din anii '70 ai sec. al XIX-lea a dus la schimbarea structurii proprietății funciare. Către începutul sec. XX 51,2% din suprafața arabilă se afla în posesia micilor proprietari, un indiciu al modernizării societății. După reformă s-a modificat structura socială a populației rurale: boierimea (dvorenimea) și țărani de trei categorii – înstăriți, mijlocași și săraci. Repartizarea neuniformă a loturilor de pământ, abuzurile din partea autorităților țariste și a boierimii locale au dus la declanșarea nemulțumirilor țărănești. Țăranii au adoptat mai multe forme de nesupunere: refuzul de a încheia contracte cu moșierii, ocuparea fără autorizare a loturilor moșierești, revolte țărănești, etc.

- **Explică necesitatea Reformei agrare în Basarabia**
- **Menționează specificul împrumutării țăranilor în Basarabia.**

Modernizarea sistemului administrativ din Rusia s-a făcut prin *Regulamentul despre instituțiile zemstvei guberniale și județene*, ce urma să fie pus în aplicare de la 1 ianuarie 1864. În Basarabia, instituția zemstvei, nouă unitate administrativă, a fost introdusă începând cu 1869 și a funcționat la nivel gubernial și județean. Mai întâi zemstvele au fost organizate în Hotin, Iași, Soroca, Orhei, Chișinău, Bender, Akkerman, iar după 1878 – la Ismail. Zemstvele erau instituții electivă, constituite în baza censului funciar, fiind reprezentate de marii proprietari funciari. În Basarabia membri ai zemstvei guberniale puteau deveni proprietarii ce dețineau între 200 și 300 desetine de pământ, în dependență de zona geografică. Astfel, zemstva gubernială era alcătuită din circa 77% de proprietari funciari (moșieri), 2% – clerici și 21% – țărani și orășeni.

Zemstvele se ocupau de rezolvarea problemelor administrative, întreținerea instituțiilor de stat, asistența socială, învățământ, asistența medicală și veterinară ș.a., fără de implicații de ordin politic. Zemstvele

Reforma agrară. Cea mai stringentă reformă, ce urma să se efectueze în Imperiul Rus, era cea legată de abolirea șerbiei și împrumutarea țăranilor. Prin Legea din 19 februarie 1861 Alexandru al II-lea a decretat desființarea șerbiei.

Începutul îmfăptuirii reformei agrare în Basarabia a fost pusă prin *Regulamentul privind relațiile agrare ale țăranilor din regiunea Basarabia* din 14 iulie 1868. La baza acestui regulament au stat principiile Legii din 1861, dar cu respectarea particularităților locale. Deoarece în Basarabia nu erau țăranii iobagi, căci vecinia în Moldova a fost anulată încă în anul 1749, abolirea șerbiei s-a răsfrânt asupra unui procent foarte mic al populației (1,17%) – 11681 persoane: romi (țigani), care aveau statul de robi, țăranii ruși aserviți aduși în Basarabia de către moșierii ruși care au primit în regiune proprietăți și coloniștii.

Probleme majore au apărut în legătură cu împrumutarea țăranilor. Mărimea loturilor a variat în dependență de fertilitatea solului și așezarea geografică. Țăranilor împrumutăriți le-au revenit loturi care variau între 7,39 în nord și 13 desetine de pământ în sud. Împrumutarea țăranilor se efectua prin răscumpărare. Au fost împrumutăriți țăranii care locuiau pe pământurile moșierilor și a mănăstirilor. Însă, în cadrul fiecărei localități loturile erau egale, indiferent de numărul membrilor din familie, iar pământul putea fi transmis prin moștenire doar după ce era răscumpărat.

Împrumutarea țăranilor de stat s-a îmfăptuit prin intermediul *Regulamentului din 23 decembrie 1869*, fiind împrumutăriți 13547 de familii care au primit 250000 desetine de pământ arabil. Coloniștii au devenit proprietari prin aplicarea *Regulamentului din 14 iunie 1871*. Spre deosebire de alte categorii sociale, coloniștii au primit terenuri mai mari, dar la un preț mai mic de răscumpărare, astfel administrația imperială încercând să-și lărgască baza socială.

se aflau la autofinanțare, astfel că întreținerea zemstvei guberniale și a celor județene se efectua din impozitele plătite de instituțiile industrial-comerciale locale și din taxele asupra proprietăților mobile și imobile.

Paralel reformei zemstvelor, la 22 august 1870 în Basarabia a fost instituită *Comisia pentru introducerea reformei municipale*, ce urma să fie efectuată inițial în capitala provinciei și apoi în restul orașelor. Conform *Regulamentului urban*, în orașe se creau Duma și Consiliul orașenesc, ca organe electivă alese de orașeni. Dumei îi revenea funcția deliberativă (de a adopta hotărâri), iar Consiliului – cea executivă. Prima Dumă orașănească a fost creată în martie 1871 la Chișinău. Principiul după care se efectuau alegerile în Dumă și Consiliu era cel al mărimii impozitelor plătite, astfel încât și aici nobilimea și-a asigurat majoritatea. Duma și Consiliul rezolvau chestiuni locale: amenajarea orașelor, soluționarea problemelor instituțiilor medicale și de învățământ (supravegheau învățământul public), susținerea comerțului și a industriei locale, asigurarea măsurilor de protecție antiincendiară ș. a. În obligațiile Dumei intra: întreținerea poliției, a echipelor de pompieri, a închisorilor și construcțiilor militare din oraș.

- **Identifică posibilitatea membrilor societății din Basarabia de a ocupa funcții în instanțele de stat și administrative.**
- **Determină diferențele dintre reforma administrativă din Principatele Române și cea din Basarabia.**

În același timp cu reforma administrației locale s-a împlinit și **reforma judecătorească**. În Basarabia *Legea reformei judiciare* a fost aprobată la 8 aprilie 1869. Conform acestei legi, vechile instanțe judiciare au fost lichidate și s-a instituit judecata de circumscripție de categoria a II-a. La 20 decembrie 1869 au fost inaugurate judecătoria de circumscripție și celelalte instanțe, prevăzute de noul regulament. A fost proclamat principiul egalității cetățenilor în fața legii. Procesele penale se desfășurau cu prezența juraților, care stabileau vinovăția, a procurorului – susținea acuzarea și avocatul – apăra învinuitul.

Alte reforme. Prin *reforma sistemului educațional*, s-a încercat schimbarea accentului pe segmentul laic. Însă odată cu numirea lui C.P. Pobedonostev în funcția de ober-procuror al Sfântului Sinod, Biserica Ortodoxă și-a reluat rolul de instituție principală în sistemul educațional.

Prin *reforma militară*, introdusă la 1 ianuarie 1874, serviciul militar a devenit obligatoriu de 6 ani pentru toată populația masculină, iar basarabenii erau recrutați, ca și în restul guberniilor, pentru înrolarea în armata permanentă și în unitățile miliției populare. Se anulau pedepsele corporale din armată.

Reformele întreprinse de către împăratul Alexandru al II-lea în Imperiul Rus și în Basarabia, ca parte inclusă imperiului, nu și-au atins scopurile. Având un caracter duplicitar, aceste urmăreau pe de o parte modernizarea societății, dar fără lezarea drepturilor și privilegiilor categoriilor sociale privilegiate. Principala problemă – cea socială, nu a fost rezolvată, din care cauza la începutul sec. XX au izbucnit revolte. Partea pozitivă a reformelor a fost modernizarea instituțiilor societății, astfel contribuind la dezvoltarea relațiilor capitaliste.

- **Enumeră reformele adoptate și realizate în Basarabia.**
- **Determină schimbările pozitive ale reformelor.**
- **Compară reforma învățământului public în Principatele Române cu cea realizată în Basarabia.**

„Județul Ismail, care a fost încorporat din nou în Imperiul Rus în anul 1878, după războiul cu Turcia, are o poziție absolut deosebită în cadrul Basarabiei... În județul Ismail nu existau nici instituții ale nobilimii, nici zemstve, nici administrații de plasă și rurale, conduse de căpitani de zemstvă. Aici a fost păstrată structura comunală românească. Fiecare localitate, fie ea rurală sau urbană, forma o comună separată, care îi cuprindea pe toți proprietarii funciari și pe toți locuitorii acestor localități, fără deosebiri bazate pe proprietate, clasă etc. Organul executiv al comunei era primarul, asistat de un consiliu comunal compus din 12 persoane, care decidea asupra tuturor chestiunilor legate de auto-guvernare și îndeplinea aceleași îndatoriri și obligații generale de stat ca și cele care sunt delegate, în Rusia, instituțiilor locale. Guvernatorul intervenea destul de rar în chestiunile legate de administrația locală a județului Ismail... Așa a și rămas județul Ismail, până în prezent, o excepție în structura județeană a Imperiului Rus”.

C. Д. Урусов, *Записки губернатора: Кишинёв, 1903–1904 гг., Chișinău, Litera, 2004, pp. 206–207*

- **Menționează cauzele unei administrări diferite a județului Ismail în cadrul Basarabiei.**
- **Explică caracterul de auto-guvernare în județul Ismail.**

Nicolai Ivanovici Șebeco, general guvernator al Basarabiei (1871–1879)

CURIOZITĂȚI

În problema redenumirii regiunii Basarabia, unul dintre proiecte propunea ca, luându-se drept exemplu guberniile din interiorul Rusiei care purtau numele orașului de reședință, pe viitor Basarabia să se numească Gubernia Chișinău. Însă această idee n-a fost acceptată.

Orașul Chișinău la mijlocul sec. al XIX-lea

- **Explică proveniența denumirii teritoriului cu numele Basarabia.**
- **Exprimă-ți opinia în raport cu redenumirea Basarabiei.**

Transformarea Basarabiei în gubernie. Teritoriul dintre Prut și Nistru, începând cu anul 1812, a cunoscut o perioadă de mai multe decenii de autonomie. La începutul anilor 60 ai sec. al XIX-lea, ca urmare a unirii Principatelor Române, dar și a insurecției poloneze din 1863, pentru prima dată a fost emisă ideea transformării regiunii Basarabia în gubernie. Inițiativa a venit de la Ivan Velio, guvernatorul civil interimar al Basarabiei, numit în această funcție în decembrie 1862. Însă ideea a fost amânată, reieșind din necesitatea de a încheia reformele deja inițiate. Problema a fost reluată la 4 noiembrie 1868, când funcționarii administrației țariste au solicitat abolirea Consiliului regional al Basarabiei, care după părerea lor nu mai avea niciun rol în administrarea regiunii. La 3 noiembrie 1869, guvernatorul Basarabiei a prezentat instanțelor superioare demersul „Cu privire la redenumirea regiunii Basarabia în gubernie” referitor la modificarea administrării spațiului pruto-nistrean. După discuții în Consiliul de stat, la 28 octombrie 1873 împăratul Alexandru II a aprobat desființarea Consiliului regional al Basarabiei și redenumirea regiunii Basarabia în gubernie. În felul acesta, politica imperială de unificare administrativă a fost definitivată, în 1873 Basarabia a fost încadrată irevocabil în sistemul administrativ al Imperiului Rus, pierzând orice specific și devenind o simplă gubernie rusă condusă după legile imperiale ruse, adică o colonie.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Revizuirea termenilor-cheie

- În baza unei liste de termeni-cheie vei studia un text științific, istoric. Cu ajutorul dicționarului definește termenii. Cu ajutorul textului explică termenii.
- Construiește în baza termenilor studiați un plan de idei al temei. Prezintă clasei.

⇒ APLIC

- Realizează o analiză comparativă cu ajutorul Diagramei Venn la subiectul *Reforma agrară în Principate și în Basarabia*.

⇒ COLABOREZ

- Redactează, în pereche cu colegul/colega de bancă o pagină de jurnal, *Basarabia și efectul reformelor țariste*, utilizând agenda cu notițe paralele.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Rezumă, de ce învățământul public în Basarabia era pe ultimul loc între toate guberniile rusești.

⇒ CREEZ

- Elaborează un text reflexiv cu subiecte la alegere: *Viața unui țăran român după reforma agrară; Încălcarea dreptului la autonomie a Basarabiei în 1873*.

АНОНСАМЕ ИЛИ ВОПРОСИТЕ:	
По 5 аума	1 руб. 75 коп.
По 4 аума	1 руб. 50 коп.
По 3 аума	1 руб. — коп.
По 2 аума	75 коп.
По 1 аума	50 коп.

BASARABIA

(БАСАРАБИЯ)

Газета национ-ал-болгарин.

АНОНСАМЕ ИЛИ ВОПРОСИТЕ:	
По 5 аума	2 руб. 40 коп.
По 4 аума	2 руб. 75 коп.
По 3 аума	2 руб. — коп.
По 2 аума	1 руб. 50 коп.
По 1 аума	75 коп.

№ 40.

Frontispiciul ziarului Basarabia, 11 octombrie 1906

25. Mișcarea națională în Basarabia

IDEI CARE INSPIRĂ

„Locuitori din Basarabia, venim printre voi ca domn și ca părinte, ca să vă aducem bucurie și vindecarea rănilor de ați pățit până acum. Patria noastră a intrat pe o cale de îmbunătățiri care se vor revărsa asupra tuturor fiilor ei, fără osebire”.

Din adresarea domnului României A.I. Cuza către basarabeni

- **Determină contextul în care A.I. Cuza s-a adresat românilor din Basarabia.**

TIMPUL ISTORIC

1848 – demersurile lui Alexandru Mișcenco și Achim Popov de a publica ziarul „Românul”

1857 – începutul procesului de inaugurare de școli în sudul Basarabiei

3 noiembrie 1864 – înființarea Episcopiei Dunării de Jos

1899 – înființarea pământeniei din Dorpat.

1908 – înființarea societății „Deșteptarea”.

9 iulie 1905 – publicarea manifestului „Către moldovenii din Basarabia”

1908 – apariția „Luminătorului”

VOCABULAR

Congres eparhial – adunare a reprezentanților preoțimii din cadrul unei eparhii.

Grevă – încetare voluntară și colectivă a lucrului de către salariați pentru a obține satisfacerea unor revendicări (economice, sociale, politice).

Românofil – persoană care are o simpatie deosebită pentru România și pentru poporul român.

Surghiun – deportare, exil.

Mișcarea națională din Basarabia din a doua jumătate a sec. al XIX-lea—începutul sec. XX a evoluat sub influența evenimentelor politice internaționale și a politicilor reacționare a Imperiului Rus. Războiul Crimeii, în urma căruia sudul Basarabiei a trecut în componența Țării Moldovei, Unirea Principatelor Române, dar și revolta poloneză din 1863 și-au lăsat amprenta asupra spiritului național din Basarabia.

Imperiul Rus continua politica de colonizare și rusificare în Basarabia, începută după anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru. Prin instituțiile de zemstvă și alte organe imperiale de stat se intensifica procesul de rusificare în justiție, biserică, presă și școală. În 1867, limba română a fost interzisă în toate școlile din Basarabia, iar limba rusă a ajuns obligatorie. Toate cărțile vechi bisericești în limba română au fost strânse la Chișinău și distruse. Elita românească din Basarabia a fost fie îndepărtată de la guvernare, fie rusificată în mare măsură. Represiunea țaristă era extrem de dură. În regiune erau exilați intelectuali cu viziuni liberale și antimonarhice care nu conveneau administrației din Rusia.

- **Distinge două consecințe ale politicii de deznaționalizare din Basarabia.**

Mișcarea națională din Basarabia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea s-a caracterizat prin continuarea rezistenței culturale față de politica de rusificare.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838–1907) Originar din Basarabia, născut în Cristinești, Hotin, a fost un scriitor și filolog român, a excelat și ca jurist, folclorist, publicist, istoric și om politic. În anul 1877 a devenit membru al Academiei Române. A promovat cultura română, s-a pronunțat pentru apărarea identității culturale românești și promovarea conștiinței naționale românești în Basarabia.

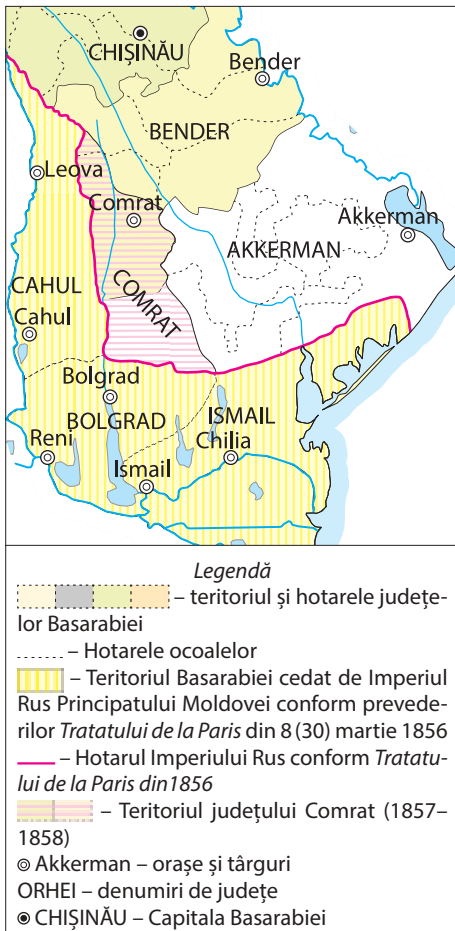
- **Apreciază rolul istoric al lui B.P. Hasdeu în mișcarea națională din Basarabia.**

Nicolae Casso (1839–1904)

- **Elucidează aportul lui N.Casso în mișcarea de eliberare națională în Basarabia.**

SPAȚIUL ISTORIC

- **Enumeră diferențele de dezvoltare dintre teritoriul Basarabiei și cele trei județe incorporate în Principatul Moldova la 1856.**

Grație Unirii Principatelor Române, din rândul boierimii și intelectualității s-a profilat un grup *românofil*, în rândurile căruia se regăseau personalități precum Constantin Cazimir, Constantin Cristi, frații Casso, Cotruță, Leonard ș.a. Acest grup opta pentru extinderea predării limbii române în școlile din Basarabia, pentru utilizarea limbii române în administrație și în viața publică, a încercat se fondeze tipografii pentru publicarea cărților și ziarelor în limba română. Însă tentativele anterioare ale lui Alexandru Mișcenco și Achim Popov de a tipări ziarul „Românul” (1848), ale lui I. Dabija din 1856–1864 de a edita revista bilingvă „Steluța Prutului”, ale lui Constantin Cristi de a deschide o „tipografie moldovenească” (1862), a moșierului Gheorghe Gore de editare a unui ziar românesc (1863) și a boierului Nicolae Casso de a aduce la Chișinău o tipografie românească (1865) nu s-au încununat cu succes. Abia în 1884 a apărut ziarul în limba română – *Mesajerul Basarabiei*, însă cu un tiraj foarte mic.

O parte a elitei basarabene, sub presiunea administrației țariste, au părăsit Basarabia, trecând peste Prut. Printre aceștia au fost B. P. Hasdeu, C. Stere, Z. R. Arbore ș. a. Ei au înființat societatea pentru ajutorul românilor din Basarabia – „Milcov”, în frunte cu B. P. Hasdeu.

Pe tot parcursul perioadei între cele două maluri ale Prutului au existat legături sub diferite forme (donații de carte, schimb de periodice, vizite ale trupelor de teatru din Iași și București ș.a.), ceea ce a contribuit la susținerea mișcării naționale din Basarabia. Totodată basarabenii s-au inclus activ în viața culturală generală românească. De exemplu, Nicolae Casso a devenit în 1865 membru al Societății literare și culturale „Junimea” din Iași, iar Constantin Bodescu în 1868 a efectuat donații financiare pentru dezvoltarea Academiei Române.

- **Identifică preocupările românofililor în Basarabia.**
- **Explică necesitatea deschiderii tipografiilor și editării revistelor și ziarelor în limba română.**

Sudul Basarabiei. O situație diferită, mult mai favorabilă, a fost în teritoriile care conform Tratatului de Pace de la Paris (1856) au revenit în componența Principatului Moldovei și ulterior al României. În conformitate cu articolul 20 al tratatului, Moldova a reîncorporat o populație de 140.000 de locuitori și o suprafață de 9075 km².

Populația ținuturilor Ismail și Cahul, ulterior fiind organizat și ținutul Bolgrad, au fost parte a evenimentelor politice majore: alegerea în divanurile Ad-Hoc din 1857 și alegerea domnitorului Al.I. Cuza. În listele electorale pentru alegeri în Divanul ad-hoc al Moldovei, din partea partea Basarabiei s-au înscris Vasile Romov, Lasăr Galiardi, Iancu Cantucuzin, Grigori Costachi, Costache Știun, Ioniță Roșca și Timofte Sacalov. La ședința din 5 ianuarie 1859, pentru alegerea domnitorului Al. I. Cuza, din partea județelor basarabene au votat N. Docan, Vergoti Tulceanov, Costache Negri, Caravasile, Velciu I. A. Cantacuzino, Prințul C. G. Ghica și C. Rola. Locuitorii regiunii au fost implicați activ și în adoptarea Constituției (1866) și în alegerile în Parlamentul României. Interesele populației din Sudul Basarabiei în forul legislativ au fost apărate de către marile personalități române, precum Mihail Kogălniceanu.

Administrația românească a acordat un deosebit interes învățământului. O implicare activă a avut Ion Ionesco de la Brad. Deja căt-

re 1857 au fost inaugurate școli în localitățile Anadolu, Caragaci, Cartal, Cișmechioi, Colibași, Frecăței, Satu Nou, Vulcănești Erdecburno, Tașbunar și Babele. La 1 mai 1859 pentru populația bulgară din regiune s-a inaugurat Gimnaziul din Bolgrad, în 1860 a fost deschisă și o tipografie și o bibliotecă pentru bulgari. În 1857, prin decretul Mitropolitului Moldovei Sofronie Miclescu, la Ismail a fost înființată o școală bisericească, la conducerea căreia s-a aflat arhimandritul Teoctist Scriban. În 1864 această școală a fost transformată în seminar eparhial. O importanță deosebită pentru evoluția sistemului educațional a avut-o Legea învățământului din 25 noiembrie 1864.

În același timp s-a organizat și viața moral-spirituală. La 26 martie 1857 a fost organizat Consistoriul pentru Biserica din sudul Basarabiei în frunte cu Teoctist Scriban. La 3 noiembrie 1864, Consiliul de Miniștri a decis înființarea Episcopiei cu sediul la Ismail, iar Locotenent, ulterior Episcop al Eparhiei Dunărei de Jos a fost numit Melchisedec Ștefănescu. Episcopia era împărțită în patru protoierii, după numărul județelor care o alcătuiau (Ismail, Bolgrad, Covurlui și Brăila).

După reanexarea Sudului Basarabiei de Imperiul Rus în 1878, conform Tratatului de Pace de la Berlin, instituțiile constituite de către administrația română au continuat să existe, chiar și la începutul sec. XX. Acestea au menținut suflul românesc în regiune.

- **Enumeră schimbările realizate în sudul Basarabiei odată cu incorporarea lor în Principatul Moldova.**
- **Compară realizările reformiste în domeniul învățământului din cele trei județe cu acele reforme țariste din restul Basarabiei.**

Mișcarea națională din Basarabia la începutul sec. XX. În primele rânduri ale reprezentanților curentului național românesc s-au plasat reprezentanții tineretului studențesc. Studenții basarabeni din centrele universitare din Imperiul Rus, ca Dorpat, Sankt-Petersburg, Moscova, Kiev, s-au organizat după principiu etnic în comunități de studenți, numite *pământenii*. Printre ele s-a evidențiat „*Pământenia Basarabiei*” din Dorpat, înființată în 1899, din care făceau parte Vasile Oatu, Gheorghe Chicu, A. Grișcov și I. Pelivan. „*Pământenia*” a desfășurat diferite activități pentru propagarea culturii românești și ideilor naționale, a stabilit relații cu conaționali săi din România, de la care primea reviste și cărți, mai ales de istorie și literatură. În 1902, membrii „*Pământeniei*” au fost arestați de către organele polițienești țariste. V. Oatul, A. Grișcov și I. Pelivan au fost surghiuniți pe trei ani în guvernământul Arhanghelesk, de unde s-au eliberat în 1905.

O altă societate culturală studențească, „*Deșteptarea*”, a fost înființată la Kiev în 1908. Membri ai „*Deșteptării*” au fost Daniel Ciugureanu, Ștefan Ciobanu, Simion Murafa și

Scriitorul roman Alexe Mateevici s-a născut pe

27 martie 1888, la Cainari (Basarabia). A studiat la Școala primară din satul Zaim, apoi Școala Duhovnicească din Chișinău și Seminarul Teologic din Chișinău. În 1914 Al. Mateevici a absolvit Academia teologică din Kiev. A revenit la Chișinău, fiind profesor de limbă greacă la seminar. Și-a făcut debutul în revista *Basarabia* cu articolul „*Chestia preoțească*” (1906). A scris poeziile *Țararii*, *Eu cânt*, *Țara*, *Cantec de leagan*, *Basarabenilor*, *Frunza nucului*, *Unora și Limba noastră*, odă închinată limbii române. A semnat o serie de articole: *Lupta moldovenilor pentru drepturi*, *Datoria noastră*, *Câteva colinde de Sfântul Crăciun*, *Sfântul Vasile – Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni*.

- **Apreciază aportul lui Alexei Mateevici în mișcarea națională a românilor basarabeni.**
- **Justifică importanța poeziei *Limba noastră* pentru redeșteptarea conștiinței naționale a românilor din Basarabia.**

DOCUMENT

- „1) Basarabia este țara noastră a moldovenilor;
- 2) Stăpânirea și judecata lor să se facă pe limba noastră a moldovenilor;
- 3) Slujba militară s-o facă bărbații și flăcăii noștri aici la noi în Basarabia;
- 4) La biserică slujba să se facă în limba moldovenească;
- 5) La școală copiii noștri să învețe și să citească moldovenește;
- 6) La sate breslele să fie alese de noi și să facă slujbă moldovenească.

Aceasta și nimic mai mult.

Fraților! Polonii, finlandezii, rutenii, tătarii și armenii, georgienii și alte neamuri împreună cu muscalii se ridică azi pentru ca să capete fiecare drepturi de cetățean, drepturi la limba neamului, drept a se închina lui Dumnezeu în limba sa.

Împreună cu toții și noi moldovenii să dăm piept cu împilătorii, cinovnicii, cazacii și spionii...!”

Fragment din Manifestul din 1905 a Ligii Culturale a Românilor din Basarabia

- **Menționează cerințele reprezentanților mișcării naționale din Basarabia.**
- **Determină cauzele situației create în Basarabia.**

Grupul de editori ai ziarului „Basarabia” 1906. De la stânga la dreapta: T. Roman, P. Halippa, S. V. Kujbă, M. Vântu, A. Mateevici, F. Inculeț

- **Justifică necesitatea publicării ziarului „Basarabia”.**
- **Rezumă importanța activității personalităților din imagine.**

Grupul de editori ai ziarului „Basarabia” 1906. De la stânga la dreapta: T. Roman, P. Halippa, S. V. Kujbă, M. Vântu, A. Mateevici, F. Inculeț

Grupul de editori ai ziarului „Basarabia” 1906. De la stânga la dreapta: T. Roman, P. Halippa, S. V. Kujbă, M. Vântu, A. Mateevici, F. Inculeț

A crescut numărul periodicelor în limba română, iar mai mulți reprezentanți ai mișcării naționale s-au grupat în jurul acestor periodice. Au văzut lumina tiparului periodicele *Basarabia* (1906–1907), *Viața Basarabiei* (1907), *Moldovanul* (1907–1908), *Luminătorul* (1908–1917), *Glasul Basarabiei* (1913–1914) și revista *Cuvântul Moldovenesc* (1913–1916).

- **Describe esența comunităților de studenți a pământeniilor.**
- **Menționează elemente ale renașterii conștiinței naționale în Basarabia.**

Deși mișcarea națională din Basarabia din a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX n-a fost atât de intensă, precum cea din Bucovina sau Transilvania, totuși a menținut elementul național viu și perpetuu. Grație mișcării naționale a fost educată o nouă generație de patrioți, ce au avut capacitatea de a conserva și amplifica sentimentul național, dar și de a-l propaga în rândurile populației din Basarabia. Această mișcare națională și reprezentanții săi au pregătit terenul pentru înfăptuirea Marii Uniri.

- **Identifică obiectivele și năzuințele mișcării naționale din Basarabia.**

Alexei Mateevici. Societatea a devenit cunoscută prin intervenția în problema școlilor primare și a limbilor naționale a minorităților din Imperiul Rus.

În paralel acțiunilor societăților studențești, în contextul amplificării mișcărilor social-revoluționare din Imperiului Rus, la 9 iulie 1905 *Liga Culturală a Românilor din Basarabia*, din România, a publicat manifestul „Către moldovenii din Basarabia”, primul document programatic cunoscut al mișcării naționale din Basarabia. În același an, un grup de boieri și intelectuali, în frunte cu P. Dicescul, au fondat la Chișinău *Societatea moldovenească pentru răspândirea culturii naționale*, orientată spre problema emancipării naționale. Reprezentanții mișcării naționale din Basarabia aveau legături cu *Cercul basarabenilor* de la Iași, organizat de Constantin Stere și Zamfir Arbore în 1905, care îi asigurau cu cărți, broșuri și foi volante.

În această perioadă s-a activizat și clerul basarabean. La congresele eparhiale din 1905–1906 s-a pus problema redeschiderii Tipografiei Eparhiale, închisă în 1883, a reintroducerii limbii române la Seminarul Teologic din Chișinău, a editării unei publicații religioase în limba română. În acest context se înscrie și mișcarea grevistă a seminaristilor pentru reintroducerea limbii române în seminar, dar și a tipăririi din 1908 a publicației „Luminătorul”.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Secvențe contradictorii

Analiza unui text istoric: nume de personalități, evenimente, motive, acțiuni, probleme identificate, elemente ale subiectelor aflate în contradicție, explicarea unor termeni și noțiuni cu ajutorul dicționarului, etc.

- **Determină două secvențe contradictorii în textul temei.**

⇒ APLIC

- **Elaborează un tabel conceptual la subiectul *Mișcarea națională în Basarabia*, conform indicatorilor: societate culturală/ anul fondării/ reprezentanți/ acțiuni de mișcare națională.**

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Apreciază eforturile intelectualilor români din Basarabia pentru a păstra identitatea națională.**

⇒ COLABOREZ

- **Interpretează, în perechi, frontispiciul ziarului *Basarabia* din 11 octombrie 1906, conform algoritmului: evaluează textul din perspectiva limbii scrise; trage concluzii din setul de date prezentat; apreciază importanța ziarului editat la Chișinău în lupta națională declanșată.**

⇒ CREEZ

- **Realizează o lucrare de cercetare personală cu tema: *Mateevici – intelectualul basarabean care mă inspiră.***

Delegația celor 300 de români transilvăneni care au prezentat Memorandumul la Viena, 28 mai 1892

26. Mișcarea națională a românilor din Transilvania și Bucovina

IDEI CARE INSPIRĂ

„Națiunea română, religia greco-catolică, ca atare și religia greco-orientală se recunosc prin lege, întocmai ca și celelalte trei națiuni și patru confesiuni recunoscute în Transilvania [...] Națiunile recunoscute prin lege, și adică, națiunea maghiarilor, secuilor, sașilor și a românilor, față una cu alta, sunt pe deplin egal îndreptățite și ca atare se folosesc în sensul constituțiunii transilvane de asemenea drepturi politice”.

Legea din 10 septembrie 1863 votată de Dieta de la Sibiu

- **Identifică drepturi și libertăți democratice votate prin lege.**
- **Exprimă-ți opinia în raport cu adoptarea acestei legi.**

TIMPUL ISTORIC

8 octombrie 1860 – restabilirea autonomiei Transilvaniei

1861 – fondarea Asociației „Astra” la Sibiu

1864 – reînființarea Mitropoliei Ardealului.

20 august 1865 – dizolvarea Dietei de la Sibiu

19 noiembrie 1865 – votarea de Dieta la Cluj a unirii Transilvaniei cu Ungaria

1868 – prezentarea *Pronunciamentului de la Blaj*

1881 – fuzionarea partidelor PNR din Banat și din Transilvania în Partidul Național Român

29 mai 1892 – prezentarea Memorandumului împăratului

1865 – înființarea *Societății pentru Cultură și Literatură Română din Bucovina*

1892 – înființarea Partidului Național Român din Bucovina

1873 – obținerea de Biserica Ortodoxă din Bucovina a statutului de Mitropolie

1883 – înființarea primei tipografii românești la Cernăuți

VOCABULAR

Asociație – grup de persoane care se unesc pentru a contribui financiar, aduce cunoștințe sau să muncească împreună în interesul comun sau comunitar.

Memorandum – expunere scrisă, cuprinzând revendicări de interes general, adresată în trecut de către o colectivitate din Transilvania unei autorități, unui for constituit etc.

Societate culturală – asociație de persoane constituită într-un anumit scop cultural, științific, literar etc.

Premisele mișcării naționale în Transilvania. După Revoluția de la 1848–1849, și ca urmare a Unirii Principatelor Române dar și a demarării unificării Italiei, Curtea de la Viena a adoptat un regim mai liberal. Prin diploma împăratului Franz Iosif I din 8 octombrie 1860 a fost restabilită autonomia Transilvaniei, oferindu-i guvern și dietă proprii. Încercarea românilor din Banat de a obține autonomie a eșuat, teritoriul acestuia și patru scaune din Vestul Transilvaniei au fost transferate în componența Ungariei. Această schimbare politică a încurajat luptă românilor transilvăneni pentru drepturile lor naționale. La 10 decembrie 1860, o delegație românească la Viena a cerut egalitate politică și confesională, o lege electorală echitabilă și recunoașterea limbii române ca limbă oficială.

La fel ca și în Transilvania, mișcarea națională din Bucovina a luat amploare. La 24 decembrie 1860, 250 de reprezentanți ai stărilor, grupurilor naționale și confesiunilor au înaintat Curții imperiale un

Președinții ASTRA – panou publicat în revista *Lucefărul* din august 1911

Andrei Șaguna (1808–1873), mitropolit ortodox al Transilvaniei, lider al mișcării naționale a românilor din Transilvania, membru fondator și președinte al Asociației Astra. A deschis la Sibiu o tipografie eparhială la care a tipărit abecedare, cărți și istorioare biblice. A reorganizat învățământul teologic din Sibiu sub forma unui institut de teologie și pedagogie, a organizat peste 800 de școli primare confessionale, sub îndrumarea sa au fost întemeiate gimnaziile ortodoxe din Brașov și Brad.

- **Apreciază rolul istoric al lui Andrei Șaguna în mișcarea națională din Transilvania.**

Românii deputați în Dieta Ungariei în anul 1861, luptători pentru drepturile poporului român. De la stânga spre dreapta pe rânduri: Vicentie Babeș, Victor Bogdan, Vasile Deleanu de Șomcuta-Mare, Dr. Aurel Maniu, Gabriel Mihail de Apșa, Filip Pascu, George Popa de Teiuș, Iosif Pop de Șomcuta-Mare, Ioan Popovici Deleanu, Sig. Popovici, Alois Vlad de Selște

maghiară, stabilind un nou regim politic dualist Monarhia Austro-Ungară.

Românii din Transilvania au protestat împotriva alipirii provinciei la Ungaria și a restrângerii drepturilor politice, ceea ce i-a determinat să se retragă din viața parlamentară. În același timp, au colaborat strâns cu oameni politici și de cultură din Principate. S-au înființat noi societăți culturale, școli sătești, gimnazii etc.

În 1868, cu ocazia aniversării a 20 de ani de la Marea Adunare de la Blaj, a fost convocată o întrunire unde a fost prezentat *Pronunciamentul de la Blaj*. Acest document a reiterat obiectivele principale ale *Petițiunii Naționale din 1848* și a solicitat restabilirea autonomiei Transilvaniei, redeschiderea Dietei de

memoriu prin care au solicitat respectarea Constituției din 1849, care acorda autonomie provinciei. În 1861, a fost fondată la Sibiu *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului* (Astra). Președinte a fost ales Andrei Șaguna, T. Cipariu – vicepreședinte și G. Barițiu – secretar. Astra a inclus nu doar transilvăneni, ci și români din Principate, precum și personalități notabile ale culturii și politicii românești. La Arad a funcționat *Asociația Națională*.

Lupta pentru drepturile politice și naționale ale românilor a întâmpinat o puternică opoziție din partea nobilimii maghiare. La conferința de la Alba Iulia din februarie 1861, delegații maghiari au încercat să impună hotărârea Dietei din 1848, care proclamase încorporarea Transilvaniei în Ungaria. Cu sprijinul sașilor, reprezentanții români au respins această propunere. În același timp, românii și sașii au adresat numeroase memorii Curții vieneze, solicitând soluționarea corectă a problemelor privind drepturile lor.

Un rol deosebit de important l-au avut întrunirile Dietei la Sibiu în iulie 1863 la care au adoptat două legi privind recunoașterea egalității națiunii române, a confesiunilor ortodoxă și greco-catolică cu celelalte națiuni și confesiuni și ridicarea limbii române la statutul de limbă oficială în administrația publică, alături de maghiară și germană. Dieta a adoptat și alte legi importante. În 1864 a fost reînființată vechea Mitropolie a Ardealului, iar Andrei Șaguna a devenit arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al românilor din Ardeal, Banat și „părțile de vest” (Crișana).

- **Demonstrează prin exemple că liberalizarea regimului în Austro-Ungaria a dus la activizarea mișcării naționale a românilor.**
- **Estimează importanța activității Dietei de la Sibiu în lupta pentru drepturi a românilor transilvăneni.**

Impactul dualismului austro-ungar asupra românilor transilvăneni. Victoriile au fost, însă, de scurtă durată. Anturajul împăratului, urmărind să consolideze puterea centrală, a căutat o alianță strânsă cu nobilimea maghiară, care a solicitat în calitate de condiție reanexarea Transilvaniei la Ungaria. Ca răspuns la această cerință, împăratul a dizolvat Dieta de la Sibiu la 20 august 1865 și a anulat legile adoptate de aceasta. La 19 noiembrie 1865, o nouă Dietă la Cluj, în care maghiarii și secuii aveau majoritate, a votat unirea Transilvaniei cu Ungaria. Din 1867, Curtea de la Viena a colaborat la guvernare cu nobilimea și burghezia

la Sibiu și recunoașterea legilor votate de aceasta. Documentul s-a răspândit larg în Principate și la nivel internațional, devenind și un document programatic pentru liderii românilor transilvăneni.

Asuprirea și discriminarea națională a românilor au crescut nemulțumirile, intensificând mișcarea națională. *Legea naționalităților* și *Legea învățământului*, votate la sfârșitul anului 1868, au intensificat asuprirea națională a românilor. Deși au fost create condiții pentru dezvoltarea școlilor românești, ambele legi erau discriminatorii în raport cu populația nemaghiară. *Legea naționalităților* a declarat că toți cetățenii Ungariei formează o singură națiune, cea maghiară, și a impus limba maghiară ca limbă oficială în toate domeniile, cu excepția celor locale. Legea din 1868, referitoare la biserică, a recunoscut autonomia mitropoliilor românești ortodoxă și greco-catolică, dar a fost restrânsă treptat.

Legea electorală din 1874 i-a ținut practic pe români în afara vieții politice, deoarece se stabilea un cens de opt ori mai mare pentru Transilvania decât în Ungaria. Discriminarea era evidentă în sate, unde trăia majoritatea românilor, unde censul era de 5-6 ori mai mare decât în orașele, în mare parte populate de maghiari. Politica s-a manifestat și în domeniul învățământului. Parlamentul ungar a adoptat legi care impuneau predarea în limba maghiară în școlile ortodoxe și greco-catolice (1879), în școlile secundare (1883) și grădinițele nemaghiare (1891). Numărul școlilor românești în Transilvania a scăzut treptat: în anul 1872 erau 7991 școli maghiare și 2878 școli românești, iar în 1912 erau deja 13199 școli ungurești și 2257 (79%) românești (21%) în situația în care populația majoritară în Transilvania o constituiau românii (53,6%).

- **Emplifică acțiunile Austro-Ungariei care demonstrează discriminarea românilor din Transilvania.**

Activizarea mișcării naționale. Datorită activismului civic și politic au fost constituite în 1869 Partidul Național al Românilor (PNR) din Banat și Ungaria în frunte cu Alexandru Mocioni și Partidul Național al Românilor din Transilvania condus de Ilie Măcelariu.

În semn de protest împotriva pierderii autonomiei Transilvaniei, o parte a românilor sub conducerea lui George Barițiu și Ion Rațiu au boicotat alegerile pentru parlamentul Ungariei. Această formă de rezistență, cunoscută sub numele de „pasivism”, a reprezentat o opoziție la politica maghiară din provincie și de respingere a colaborării cu autoritățile maghiare. O altă parte a românilor, din Banat, Crișana și Maramureș, printre lideri fiind și mitropolitul ortodox Andrei Șaguna, nu-

„Majestatea voastră imperială și regală apostolică! În anii 1866-1868 (...) V-ați îndurat preagrațios a consimți ca guvernarea Monarchiei să fie așezată pe bazele Dualismului. (...) În ciuda solemnelor promisiuni de a satisface toate naționalitățile, prin respectarea drepturilor odată câștigate, deodată cu noul sistem de guvernare s-a inaugurat în Regatul Ungar și dominațiunea de rasă, hegemonia națională artificială.

Străduințele pentru asigurarea acestei hegemonii naționale au predominat întreaga noastră viață constituțională în timpul ultimilor 25 de ani.

Această politică de stat e diametral opusă cu dezvoltarea vieții noastre politice și istorice de peste o mie de ani, în contrazicere cu aspirațiunile politice tradiționale ale poporului Român și cu interesele lui de existență națională, opusă și cu cerințele organizațiilor constituționale ale statelor moderne.”

Fragment din Memorandumul înaintat la Viena la 28 mai 1892

- **Determină, conform sursei, abuzurile guvernului ungar față de români.**

Manifestație în București în susținerea Memorandumului, iunie 1892

Osândiți pentru memorandumul dus monarhului 7-25 mai 1894. Rândul de sus (de la stânga la dreapta):

Dionisie Roman, Patriciu Barbu, D. O. Barcianu, Gherasim Domide, Teodor Mihali, Aurel Suci, Mihaiu Veliciu, Rubin Pațiția. Rândul de jos: Nicolae Cristea, Iuliu Coroianu, Gheorghe Pop de Băsești, Ioan Rațiu, Vasile Lucaciu, Dimitrie Comșa, Septimiu Albini

Eudoxiu Hurmuzachi (1812–1874). Lider intelectual și cultural în mișcarea națională a românilor din Bucovina a contribuit semnificativ la consolidarea identității naționale și la promovarea limbii și culturii române.

- **Apreciază rolul personalității în mișcarea națională din Bucovina.**

Reședința mitropolitană din Cernăuți, 1899

- **Estimează rolul Bisericii Ortodoxe în păstrarea și promovarea identității naționale.**

mită „activiști” a pledat pentru folosirea mijloacelor oferite de legislația și structura politică a Ungariei pentru a susține aceeași cauză. Cele două partide care reprezentau și cele două curente au colaborat și au fuzionat în cele din urmă în 1881 în cadrul Partidului Național Român, care a adoptat în principal tactica pasivismului.

Aceste evoluții au dus la *Mișcarea Memorandistă*, o manifestare a spiritului militant al românilor transilvăneni. Fruntașii PNR, printre care Ion Rațiu, Gheorghe Pop de Băsești, Vasile Lucaciu, Iuliu Coroianu, Eugen Brote, Septimiu Albini ș.a. au întocmit la 26 martie Memorandumul, iar la 29 mai 1892, o delegație alcătuită din 300 de persoane, l-au prezentat împăratului. Documentul denunța gravele inechități și brutalități ce loveau populația românească pe plan politic, național, administrativ și cultural. Concluzia Memorandumului se reducea la faptul că „niciodată și în nicio împrejurare națiunea română nu se va putea împăca cu sistemul dualist”.

Curtea de la Viena a trimis Memorandumul guvernului ungar, care recurs la răfuiești și persecutarea în instanțe a semnatarilor documentului și a altor lideri importanți ai PNR. Autoritățile au considerat Memorandumul drept o acțiune împotriva statului maghiar și, în consecință, au suspendat activitatea PNR. La data de 13 mai 1894, tribunalul din Cluj a condamnat la închisoare semnatarii *Memorandumului*. Această decizie a autorităților ungare a generat reacții de protest și dezaprobare, atât în interiorul țării, cât și în străinătate determinând împăratul să-i grațieze.

Începând din 1905, Partidul Național Român și-a reluat activitatea și a adoptat tactica activismului politic, iar deputații români în parlamentul ungar au început să joace un rol mai vizibil. Iuliu Maniu și ceilalți lideri ai PNR au susținut că problema autonomiei naționale a românilor putea fi rezolvată prin federalizarea Imperiului Habsburgic. Ei au cerut introducerea votului universal pentru a asigura o reprezentare proporțională a fiecărei etnii în parlament. Însă guvernarea de la Budapesta nu a acceptat propunerea deoarece votul universal și autonomia națională erau incompatibile cu eforturile sale de a întări caracterul maghiar al Ungariei.

- **Explică obiectivele mișcării naționale din Transilvania, înaintate prin Memorandumul împăratului.**
- **Demonstrează prin exemple concrete că mișcarea națională a românilor s-a intensificat în ultimul sfert al sec. al XIX-lea-începutul sec.XX.**

Bucovina începând cu anul 1775, se afla în componența Imperiului Habsburgic. Populația provinciei constituia 600.000 de locuitori în 1880 și peste 800.000 în 1910, dintre care românii reprezentau 33% și, respectiv, 34%. Datorită predominării numerice a străinilor în Bucovina, lupta pentru afirmarea identității naționale a românilor din această provincie nu a putut să dobândească o importanță semnificativă. Momentul de cea mai mare expresie politică a identității naționale a Bucovinei a fost Revoluția din 1848, atunci când bucovinenii, precum frații Hurmuzachi, au participat direct la evenimente și Cernăuți a devenit oarecum centrul de coordonare în exil al revoluționarilor moldoveni.

Spiritul militant a fost păstrat ulterior prin intermediul *Reuniunii române de lectură*, care a fost înființată în 1862 de către I. G. Sbiera, M. Zotta, Alecu și Gheorghe Hurmuzachi. Această organizație a evoluat în 1865 în *Societatea pentru Cultură și Literatură Română din Bucovina*, care a avut o existență de durată și a continuat să promoveze identitatea culturală românească.

Către sfârșitul sec. al XIX-lea, activitatea politică a locuitorilor Bucovinei a fost stimulată de *Mișcarea Memorandistă* și de sprijinul *Ligii culturale a tuturor românilor*. În această perioadă a apărut *Societatea Politică Concordia* la Cernăuți. În 1892, s-a înființat *Partidul Național Român din Bucovina*, care și-a propus obiective precum menținerea autonomiei provinciei în cadrul Austro-Ungariei, autonomia Bisericii Ortodoxe, promovarea conștiinței naționale prin intermediul culturii și dezvoltarea economică a regiunii.

Biserica Ortodoxă din Bucovina a avut un rol important în emanciparea națională, obținând în 1873 statutul de Mitropolie. Biserica s-a concentrat în principal asupra dezvoltării culturale a românilor, în special prin intermediul școlii. În 1880, Silvestru Morariu a fost ales în funcție de mitropolit. În 1883, a fost înființată la Cernăuți prima tipografie românească, care a permis publicarea unor cărți și reviste importante, precum *Steluța*, *Revista politică*, *Candela*, *Deșteptarea*, și o *Istorie a Bisericii Ortodoxe Române din Bucovina între anii 1775–1893*.

Mișcarea națională a românilor bucovineni a slăbit din cauza reducerii ponderii lor în populație și datorită influenței birocrăției austriece. Astfel, mulți români au încetat să critice guvernul austriac pentru politica sa privind imigrația rutenilor, favorizarea germanilor în administrație și a evreilor în economie.

- Menționează organizațiile politice și culturale ale Românilor din Bucovina.
- Determină obiectivele și năzuințele mișcării naționale din Bucovina.

Mitropolitul Silvestru Morariu
(1818-1895)

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Explozia Stelară!

- Descrie Mișcarea națională a românilor din Transilvania și Bucovina conform algoritmului schemei alăturate.

⇒ APLIC

- Formulează câte un enunț cu termenii: *mișcare națională*, *societate culturală*, *partid*, *Memorandum*.

⇒ COLABOREZ

- Analizează în echipă sursele „Fragment din Memorandumul înaintat la Viena la 28 mai 1892” și imaginea „Delegația celor 300 de români transilvăneni care au prezentat Memorandumul la Viena, pe 28 mai 1892” în raport cu evenimentul din 28 mai 1892.
- Reflectează despre semnificația evenimentului pentru românii. Concluzionează în raport cu sentimentele delegaților români.

⇒ CREEZ

- Elaborează un text coerent cu titlul: *Mișcarea națională a Românilor din Bucovina*.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Apreciază eforturile intelectualilor români din Transilvania și Bucovina pentru a păstra și promova identitatea națională.

EVALUARE

I. APRECIEREA ROLULUI PERSONALITĂȚILOR ÎN ISTORIE

- Recunoaște personalitățile din imagini.
- Appreciază rolul personalităților în istoria teritoriilor românești dominate de străini.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„Intensificarea politicii de deznaționalizare și asimilare în perioada guvernării lui Alexandru al III-lea (1881–1894) a îngreunat o desfășurare mai amplă a mișcării naționale a românilor basarabeni. Mulți basarabeni au aderat la mișcarea revoluționară narodnicistă din Rusia, urmărind nu doar obiective de ordin social și economic, ci și scopuri de ordin național, nutrind speranța că prin intermediul participării la această mișcare puteau fi soluționate și problemele cu conotație națională ale românilor basarabeni. Dintre aceștia s-au evidențiat, în mod special, N. Zubcu-Codreanu, Z. Ralli-Arbore, V. Crărescu, A. Frunză, C. Stere, R. Cazacu, Gh. Usinevici, dr. Bușilă ș.a. Salvându-se de persecuțiile țariste, ei au emigrat în România, unde, alături de B.P. Hasdeu, D. Moruzi și alți basarabeni, au depus eforturi susținute pentru eliberarea Basarabiei. În 1879, la Iași, a început să fie editat ziarul „Basarabia”, care, pe lângă tematica socială și socialistă, aborda și problematica legată de provincia înstrăinată.”

200 ani din istoria românilor dintre Prut și Nistru, 1812-2012.

Coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Ioan Scurtu. Chișinău: Litera, 2012.

- Identifică în sursă o caracteristică a politicii naționale promovate de Imperiul Rus în Basarabia.
- Argumentează, că în pofida persecuțiilor țariste în a doua jumătate a sec. al XIX-lea mișcarea națională a luat amploare.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Formulează câte o propoziție care să reflecte un adevăr istoric cu noțiunile: *mișcare națională, reformă, drepturi politice, pământeni.*

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte ale mișcării naționale din Transilvania și Bucovina.

Cauze	Mișcarea națională din Transilvania și Bucovina	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

V. CUNOAȘTEREA ȘI ÎNȚELEGEREA TIMPULUI ȘI SPAȚIULUI ISTORIC

- Enumeră în baza hărții teritoriile românești aflate sub dominației străine.
- Descrie câte o caracteristică a politicii naționale ale imperiilor Rus și Austro-Ungar în teritoriile dominate.
- Construiește un segment de axă cronologică.
- Plasează pe axă trei evenimente ce reflectă Mișcarea națională din Transilvania, Bucovina și Basarabia.

România și teritoriile românești aflate sub dominație străină (1859–1878)

Unitatea VI

RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (1850–1914)

Semnarea Tratatului de Pace de la Paris, 30 martie 1856, litografie de R. Moraine

Reprezentare alegorică a alianței dintre Anglia, Franța și Rusia (1904). Carte poștală

Uniforme ale ostașilor și ofițerilor armatei române la înc. sec. XX, în Herber Booker, Guerre Europeenne, 1914

Ostași în uniforme ale armatelor care au luptat în Primul Război Balcanic, în Herber Booker, Guerre Europeenne, 1914

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

27. Evoluția problemei orientale. Problema orientală și Basarabia
28. Formarea blocurilor politico-militare
29. Politica externă a României
30. Războaiele balcanice

PERSONALITĂȚI

Gheorghe Magheru
Grigore Alexandru Ghica
Mihail Kogălniceanu
Carol I, rege al României

împăratul Franz Josef I
kaizerul Wilhelm al II-lea
Otto von Bismarck
Alexandru al III-lea
Nicolae al II-lea

NOȚIUNI

Bloc politico-militar
Problema orientală
Războaie balcanice

Prezentarea generalului otoman Osman Paşa, luat în captivitate, lui Alexandru al II-lea la Plevna (1877), tablou de Nikolai Dmitrievici Dmitriev-Orenburgski

27. Evoluția problemei orientale. Problema orientală și Basarabia

IDEI CARE INSPIRĂ

„Basarabia, Basarabia, Scumpă icoană, în inimi purtată.

Trecută prin foc și prin sabie, furată, trădată mereu, ești floare de dor, Basarabie, ești lacrima neamului meu.”

D. Matcovschi

- **Explică prin date concrete expresia „trecută prin foc și prin sabie”.**
- **Apreciază sensul redat de autor față de soarta Basarabiei în cadrul intereselor Marilor Puteri.**

TIMPUL ISTORIC

18/30 martie 1856 – semnarea Tratatului de Pace de la Paris

26 decembrie 1856/7 ianuarie 1857 – reglementarea definitivă a teritoriilor Basarabiei ce treceau în componența Țării Moldovei

1875 – declanșarea răscoalei antiotomane din Bosnia

1876 – declanșarea răscoalei antiotomane din Bulgaria

Aprilie 1877 – semnarea Convenției româno-ruse

9 mai 1877 – declarația de independență a României

19 februarie/3 martie 1878 – semnarea Tratatului de la San Stefano

1 iunie–1 iulie 1878 – Congresul de Pace de la Berlin

1908 – Răscoala Junilor Turci

1912–1913 – Războaiele balcanice

VOCABULAR

Convenție – înțelegere, acord între două sau mai multe state, instituții sau persoane cu privire la anumite probleme sau la anumite obiective.

Marile Puteri – națiuni sau state care au capacitatea de a-și exercita influența la scară globală.

Problema/Criza Orientală – segment al relațiilor internaționale legat de redistribuirea moștenirii otomane.

Protocol – act, document care conține hotărârile luate la o conferință internațională și care are valoarea unui acord internațional.

Congresul de la Paris, 1856, tablou de Edouard Dubufe

- **Explică în baza evenimentului reprezentat în imagine cum problema românească devine problemă europeană.**

Problema orientală – lupta pentru reîmpărțirea posesiunilor Imperiului Otoman aflat în declin, numit și „omul bolnav al Europei”, a fost moștenire a sec. al XVIII-lea, fiind parte componentă a relațiilor internaționale din cea de-a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. XX. În cadrul acestei probleme au evoluat și problemele românească și basarabească. În contextul istoric creat, oamenii politici români au putut exploata circumstanțele în favoarea rezolvării problemelor naționale.

La mijlocul sec. al XIX-lea „Problema orientală” a intrat într-o nouă etapă. Lupta de eliberare a popoarelor stăpânite sau vasale Imperiului Otoman aprofunda pe de o parte criza internă în imperiu, iar pe de alta parte creștea concurența între Marile Puteri pentru influența politică în sud-estul Europei și pentru noi acapărări teritoriale. În același timp, Marile Puteri erau preocupate de menținerea „echilibrului” în Europa, care presupunea ca schimbările teritoriale între state să se

facă astfel încât să nu producă o slăbire sau o creștere prea mare a puterii unui stat. În acest context, în Problema orientală au intervenit, pe lângă Imperiul Rus și cel Habsburgic, și Anglia, Franța, Prusia și chiar Piemontul. Acest fapt a fost evident în timpul Războiului Crimeii, când statele europene s-au implicat în conflict atât în plan diplomatic, cât și militar. În rezultatul războiului, la 18/30 martie 1856 a fost semnat Tratatul de Pace de la Paris, prin care influența Imperiului Rus în Balcani a fost puternic redusă. Marile Puteri au reușit să stopeze expansiunea Imperiului Rus și să amâne destabilizarea echilibrului european.

Prin Tratatul de Pace de la Paris Principatele Române au câștigat: garantarea independenței administrative, dreptul la armată națională, acordarea libertății navigației, a comerțului și cultului, retrocedarea sudului Basarabiei Țării Moldovei. Totuși, conform prevederilor acestui tratat, Principatele Române rămâneau sub suzeranitatea Porții, însă treceau sub garanția colectivă a celor șapte puteri semnatare. Regimul garanției colective interzicea oricărui dintre statele semnatare intervenția unilaterală, politică sau militară în Principate. Acest fapt a creat contextul internațional favorabil celor două obiective majore ale națiunii române: unirea și independența. Problema românească se transforma în problemă europeană.

Deși Războiul Crimeii s-a sfârșit cu înfrângerea totală a Imperiului Rus, iar Anglia și Franța și-au stabilit o poziție dominantă, curtea imperială de la Sankt-Petersburg n-a renunțat la planurile sale de consolidare a pozițiilor sale în Peninsula Balcanică și printre populația ortodoxă din Imperiul Otoman, acțiuni ce camuflau scopul său principal – ocuparea strâmtorilor Bosfor și Dardanele.

- **Identifică metodele utilizate de Marile Puteri pentru a menține echilibrul european.**
- **Enumeră beneficiile prevăzute în Tratatul de pace de la Paris pentru Principate.**

Problema orientală în a doua jumătate a sec. al XIX-lea– începutul sec. XX. O nouă etapă în evoluția Problemei orientale a fost declanșată de răscoalele antiotomane din Bosnia (1875) și Bulgaria (1876), precum și de atacarea Imperiului Otoman de către Serbia și Muntenegru în 1876. Imperiul Rus a exploatat situația, exprimându-și voința de a veni în ajutor popoarelor din Balcani. Dar în situația creată, Rusia nu putea interveni fără acordul României de a permite trupelor ruse traversarea teritoriului său.

Încercând pe cale diplomatică să obțină independența și fiind refuzată de către Poartă, România nu avea o altă soluție decât apropierea de Imperiul Rus. Ca urmare în aprilie 1877 a fost încheiată o Convenție militară româno-rusă. Prin convenție trupelor rusești li s-a permis traversarea teritoriului românesc în schimbul garantării integrității teritoriale a României de către Rusia. România a intrat în război, obținându-și în luptă independența. Însă Tratatul de pace, semnat la San Stefano la 19 februarie/3 martie 1878, favorizau Imperiul Rus, transformându-l în una din principalele forțe din regiune. Doar intervenția diplomației occidentale și pătrunderea flotei

Caricatură. Disraeli (prim ministru al Marii Britanii), Gorchakov (ministru de externe al Rusiei) și Andrassy (ministru de externe al Austro-Ungariei) rezolvă problema orientală, 1878

- **Describe prin termeni și noțiuni studiate problema reflectată în caricatură.**
- **Rezumă sensul ghemului de ață și scopul celor ce încearcă să-l deznoade.**

Tratatul de la San Stefano (3 martie 1878), în The Illustrated London News, vol. 72, 1878

- **Menționează consecințele tratatului pentru România.**

SPAȚIUL ISTORIC

Legendă

- Hotarul Imperiului Otoman împreună cu statele dependente în 1877
- Teritoriul Imperiului Otoman după Congresul de la Berlin (1878)

Statele Balcanice:

- Bulgaria
- Grecia
- Muntenegru
- Serbia

Hotarele statelor Balcanice după Tratatul de la Berlin (1878)

- **Identifică schimbările teritoriale conform tratatului semnat.**
- **Enumeră statele balcanice cărora le-a fost recunoscută independența.**

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Contrapropunerile rușilor i-au dezbinat pe aliați. Austriecii, care aveau un interes în Basarabia, au amenințat imediat să rupă relațiile cu Rusia; însă francezii nu erau pregătiți să pericliteze negocierile de pace „pentru câteva palme de pământ în Basarabia!”, după cum i-a explicat Napoleon reginei Victoria într-o scrisoare pe 14 ianuarie (1856). Regina era de părere că ar trebui să amâne negocierile pentru a se exploata sciziunile dintre Rusia și austrieci. Era un sfat înțelept. Asemenea tatălui său, Alexandru se temea cel mai mult de perspectiva unui război cu Austria și poate doar acest lucru l-ar fi convins să le accepte propunerile. Pe 12 ianuarie Buol i-a informat pe ruși că Austria va rupe relațiile cu ei dacă în termen de șase zile nu vor accepta condițiile de pace. Printr-o telegramă trimisă la Sankt-Petersburg, Frederic Wilhelm și-a exprimat sprijinul pentru propunerile austriecilor. Țarul rămăsese acum singur.”

Figes, Orlando. Crimeea: Ultima cruciadă

- **Exprimă-ți opinia cu referire la atitudinea statelor mari față de popoarele din sud-estul Europei.**

britanice în strâmțori au împiedicat planurile ruse și prăbușirea Imperiului Otoman.

Ca urmare a hotărârilor Congresului de pace de la Berlin (1 iunie–1 iulie 1878), Bulgariei i s-a recunoscut independența, României i-a fost recunoscută independența, iar Imperiul Rus a anexat o parte din regiunile Transcaucaziei și a reanexat sudul Basarabiei. Austro-Ungaria a ocupat Bosnia și Herțegovina, iar Marea Britanie – insula Cipru. Pacea de la Berlin n-a pus capăt problemei orientale.

Noile state naționale, apărute după declanșarea începutului prăbușirii Imperiului Otoman (1908), promovau curente naționaliste agresive. Interesele Marilor Puteri în zonă au complicat situația și au dus la declanșarea unor noi conflicte regionale, cunoscute sub numele de Războaiele balcanice (1912–1913).

- **Explică sintagma „problema orientală” în baza textului.**
- **Enumeră prevederile convenției ruso-române pentru România.**

Problema Basarabiei în cadrul Problemei orientale a apărut în 1812, odată cu ocuparea de către Imperiul Rus a teritoriului dintre Prut și Nistru în urma Războiului ruso-turc din 1806–1812, marcată prin scindarea național-teritorială a Țării Moldovei.

În timpul Războiului Crimeii (1853–1856) problema Basarabiei a fost relansată de către emigrația politică românească din Europa. Emigrarea pașoptistă a lansat o serie de demersuri diplomatice la curțile Marilor Puteri europene, solicitând readucerea spațiului dintre Prut și Nistru Principatului Moldovei. În special s-a remarcat Gheorghe Magheru, care, atât pe plan extern, cât și pe cel intern, a solicitat unificarea eforturilor domnilor Munteniei și Țării Moldovei pentru recăștigarea Basarabiei.

În 1855–1856, domnul Moldovei Grigore Alexandru Ghica, susținut de boierimea moldoveană, dar și de reprezentanți ai diplomației europene, a cerut restituirea întregii Basarabii. După negocieri între aliați, a fost adoptată decizia ca Principatului Moldovei să i se cedeze doar trei județe din sudul Basarabiei pentru a bara accesul Imperiului Rus la Dunăre. Însă hotărârea a întâmpinat reacții negative din partea Rusiei. În timpul Congresului problema Basarabiei și a de-

limitării hotarelor acesteia a stârnit mari discuții diplomatice între reprezentanții ruși, britanici, francezi și austrieci.

În urma hotărârii Congresului de Pace și-a început activitatea *Comisia de delimitare* compusă din reprezentanți ai Marii Britanii, Austriei, Franței, Rusiei și Imperiului Otoman. Din cauza problemei delimitării frontierei în Basarabia relațiile între Marea Britanie și Franța s-au tensionat, cerându-se convocarea unei noi conferințe. După o serie de discuții și confruntări diplomatice, la 26 decembrie 1856/7 ianuarie 1857 s-a ajuns la reglementarea definitivă a hotarului basarabean. Frontiera coincidea cu valul lui Traian până la râul Ialpuș, care păstra Bolgradul și Tobakul Țării Moldovei, în timp ce Imperiul Rus primea drept concesie, așa cum dorise, orașul Comrat.

Războiul ruso-otoman din 1877–1878 a implicat din nou spațiul românesc. Deși în cadrul negocierilor de la Livadia, dar și în Convenția militară româno-rusă se prevedea răspicat păstrarea integrității teritoriale a României, totuși, la finele lunii ianuarie 1878, Rusia a anunțat guvernul de la București că trebuie să cedeze sudul Basarabiei.

Conform Tratatului de la Sant Stefano (1878), la care delegația română nici nu a fost admisă, Imperiul Rus a notificat pretențiile asupra sudului Basarabiei, confirmate prin Tratatul de Pace de la Berlin. Cele trei județe din sudul Basarabiei au fost reanexate de Imperiul Rus. Problema Basarabiei nu a fost rezolvată.

- **Describe soarta Basarabiei în cadrul semnării Tratatului de la Paris.**

„România în starea ce i-a creat-o Congresul din Berlin”.

Revista *Bobârnacul*, nr. 60, 1878

- **Explică starea României conform prevederilor Tratatului de pace de la Berlin.**
- **Interpretează sensul lanțurilor ce blochează acțiunile României.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA/COLABOREZ: BBB (Batelle–Bilmappen–Brainwriting)

Algoritmul metodei:

- 1) Subiect tematic discutat – Problema orientală;
- 2) Brainstorming (asaltul de idei) oral cu colegul de bancă cu referire la Problema orientală;
- 3) Analizează picturile din temă, în contextul Problemei orientale puse în discuție;
- 4) Brainwriting individual inspirat de imaginile propuse, notează ideile tale pe caiet (*fiecare elev ia notițe în caietul său*);
- 5) Concluzionați, împreună cu colegul, având în vedere date, termeni, state, cauze, consecințe, etc în problema discutată;
- 6) Prezentați clasei ideile voastre.

⇒ APLIC

- **Completează un tabel conceptual la tema *Tratate semnate în cadrul rezolvării problemei orientale*.**

Anul semnării	Tratat semnat	Semnatarii tratatului	Consecințe/prevederi

⇒ COLABOREZ

- **Exemplifică în pereche cu colegul/colega de bancă acțiunile Imperiului Rus ce demonstrează nerespectarea convenției ruso-române.**

⇒ CREEZ

- **Elaborează un eseu cartografic (trei hărți) care să reflecte Problema orientală și declararea independenței statelor din Sud-Estul Europei.**

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Evaluează viața românilor din cele trei județe Bolgrad, Cahul și Ismail în perioada anilor 1856–1878 în raport cu conașionalii din Basarabia.**
- **Justifică expresia *Astăzi nu numai că scriem istorie, dar și facem istoria țării noastre*, de Mihail Kogălniceanu.**

Încheierea acordului dintre Franța și Rusia (1893) și reacția Angliei și Italiei, caricatură politică

28. Formarea blocurilor politico-militare

IDEI CARE INSPIRĂ

„Când argumentele se termină, armele încep să vorbească. Forța este ultimul argument al unui prost.”

Otto von Bismarck

- Comentează expresia referindu-te la relațiile între state.
- Reflectă la ce s-a referit Otto von Bismarck.

TIMPUL ISTORIC

1873 – constituirea Alianței celor trei împărați ai Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei

1879 – încheierea Alianței dintre Germania și Austro-Ungaria

1882 – alăturarea Italiei la Alianța dintre Germania și Austro-Ungaria. Constituirea Triplei Alianțe

1893 – semnarea Convenției Militare între Franța și Imperiul Rus

1904 – semnarea Acordului anglo-francez, numit *Antanta Cordială*

1907 – semnarea acordului între Marea Britanie și Imperiul Rus, aderarea Rusiei la Antanta

VOCABULAR

Alianță – înțelegere politică de durată între două sau mai multe state, stipulată în acorduri sau tratate, prin care hotărăsc să-și acorde asistență politică și militară reciprocă.

Bloc – alianță, înțelegere, convenție (intre state, partide, organizații etc.) în vederea realizării unor scopuri comune.

Defensiv – făcut pentru apărare.

De jure – de drept, din punct de vedere juridic, formal, oficial.

Împăratul Franz Josef I și Kaizerul Wilhelm II. Carte poștală germană

- Menționează obiectivele politicii externe ale Germaniei în alianță cu Austro-Ungaria.

Interesele Marilor Puteri și contradicțiile dintre ele. La sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX în lume s-a evidențiat un grup de state puternice și dezvoltate: SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Rusia, Austro-Ungaria, Italia și Japonia. Aceste state se aflau într-o competiție acerbă din punct de vedere economic, politic și militar. Politica acestor state se baza pe scopuri asemănătoare: extinderea accesului la noi piețe de desfacere a mărfurilor, noi piețe pentru investiția capitalului și obținerea de noi teritorii – surse de materii prime, produse agricole și materii prime la prețuri avantajoase.

SUA se evidenția ca fiind cel mai dezvoltat stat din punct de vedere economic. Datorită distanței geografice de posibili rivali europeni, SUA nu se temeau de amenințări directe. De asemenea, SUA profitau de avantaje în utilizarea piețelor din America Latină și când avea posibilitatea își extindea posesiunile coloniale. În interesul economic al SUA era promovarea libertății concurenței pe piețele internaționale, ceea ce oferea economiei americane mai multe beneficii.

Marea Britanie, fiind cea mai importantă putere colonială la nivel mondial în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, a continuat procesul de extindere a imperiului său. Principala preocupare a britanicilor erau potențialele amenințări la adresa posesiunilor lor, în special din partea Germaniei. Clasa politică britanică acorda o atenție deosebită dominației maritime, deoarece aceasta asigura securitatea atât a metropolei, cât și a rutelor maritime către colonii.

Franța, a doua putere colonială în lume, concura cu Marea Britanie pentru sferele de influență în Africa Centrală și Asia de Sud-Est. În același timp, principala rivală a Franței era Germania, care era mai puternică militar și de la care urmărea să recupereze Alsacia și Lorena, pierdute în urma Războiului franco-prusac din 1870–1871.

Imperiul Rus, deși era înapoiat economic, la începutul sec. XX constituia o putere militară semnificativă. Un obiectiv tradițional al Rusiei era controlul strâmtorilor Mării Negre, Bosfor și Dardanele, pentru a-și asigura securitatea teritoriului împotriva amenințărilor dinspre sud, a controla căile comerciale în regiune, în scopul obținerii profiturilor, și pentru a-și extinde influența în Peninsula Balcanică sub lozinca apărării popoarelor slave și ortodoxe din regiune.

La începutul sec. XX, Mancuria și Coreea au devenit zone de expansiune pentru Imperiul Rus, ceea ce a generat conflicte cu Marea Britanie și Japonia. Însă cercurile de conducere din Rusia credeau că principalul pericol pentru țară venea din partea Germaniei.

Germania, la începutul sec. XX, era cea mai puternică țară din Europa din punct de vedere economic și militar. Obiectivul central al politicii germane externe în Europa era înfrângerea Franței. Apropierea dintre Germania și Turcia, sprijinul acordat pentru reînarmarea armatei turcești și construcția căii ferate Berlin – Bagdad – Basra au cauzat nemulțumirea Imperiului Rus și Marii Britanii. În anii 1898 și 1900, Imperiul German a adoptat programe de construcție navală care au reprezentat o amenințare pentru hegemonia maritimă a Marii Britanii.

Imperiul Austro-Ungar s-a opus ferm ideii consolidării și afirmării în Balcani a Serbiei independente, sprijinite de Rusia. Dinastia Habsburgilor a văzut în susținerea Serbiei de către Rusia și a ideii unui stat slav în Balcani o amenințare, de aceea a decis să formeze o alianță strânsă cu Germania.

Italia avea drept obiective finalizarea unificării teritoriale, alipirea Tirolului de Sud de la Austro-Ungaria, recuperarea Nisei și Savoiei de la Franța. Italia se confrunta cu dificultăți atât economice, cât și militare și avea un potențial slab.

La răscrucea secolelor XIX și XX, Japonia avea o economie în dezvoltare, dispunea de cele mai puternice flotă și armată din Extremul Orient și își propunea să extindă imperiul său colonial prin pătrunderea pe teritoriul chinez. Toate celelalte regiuni disponibile pentru colonizare erau deja împărțite între alte puteri. Ascensiunea Japoniei reprezenta o provocare semnificativă pentru Puterile europene.

● **Numește interesele celor mai puternice state ale lumii din a doua jumătate a sec. al XIX-lea.**

Acutizarea contradicțiilor dintre Marile Puteri din cauza intensificării competiției pe piețele mondiale a dus la sporirea concurenței în plan economic la accelerarea industrializării, la goana pentru noi piețe de desfacere și a exportului de capital. Creșterea rapidă a industriei în Statele Unite, Germania și Italia le-a implicat într-o luptă concurențială dură. Germania era convinsă că repartizarea resurselor mondiale, accesul la materii prime și piețe erau inechitabile și inadecvate pentru nevoile sale economice. Ideea reîmpărțirii lumii a câștigat popularitate, în contextul în care marile imperii coloniale își securizau

DOCUMENT

„Art. I. Înaltele părți contractante își făgăduiesc reciproc pace și prietenie, precum și abținerea de la orice alianță și de la contractarea oricărei obligații care ar fi îndreptate împotriva uneia dintre ele [...]. Art. V. Dacă pacea uneia dintre înaltele părți contractante ar fi amenințată [...] înaltele părți contractante se vor informa la timp despre măsurile militare care ar trebui luate în eventualitatea unei acțiuni comune. Ele se obligă ca de acum înainte, în toate cazurile de participare comună la un război, să nu încheie armistiții, păci sau tratate, decât după o prealabilă înțelegere reciprocă.”

Tratatul de alianță dintre Italia, Austro-Ungaria și Germania, semnat la Viena la 20 mai 1882

● **Distinge prevederile tratatului dintre statele membre ale Triplei Alianțe.**

Carte poștală germană de promovare a Triplei Alianțe. (inscripții: Unitatea este puterea; Italia, Germania, Austria; Forțele unite)

- **Numește blocul-militar politic reprezentat în imagine.**
- **Argumentează expresia goana înarmărilor.**

„[...] 1. Dacă Franța este atacată de Germania sau de Italia susținută de Germania, Rusia trebuie să-și angajeze toate forțele disponibile pentru a ataca Germania.

2. Dacă Rusia este atacată de Germania sau de Austria susținută de Germania, Franța trebuie să-și angajeze toate forțele disponibile pentru a înfrunta Germania. 3. În cazul în care forțele Triplei Alianțe [...] vor declanșa mobilizarea, Franța și Rusia [...] trebuie să înceapă mobilizarea imediată și simultană a întregilor forțe armate și să le concentreze cât mai aproape de frontierele lor. [...] 4. Franța și Rusia nu trebuie să încheie pace separată. 5. Prezenta Convenție va avea aceeași durată ca și Tripla Alianță.”

Convenția franco-rusă din 1892

- **Describe modul în care statele semnatare urmau să se ajute reciproc.**
- **Exprimă-ți opinia dacă acordul a fost unul de apărare sau ofensiv (de agresiune).**

Încheierea alianței între împăratul Alexandru al III-lea și președintele francez Marie Francois Sadi Carnot, 1893, poster, autor necunoscut

- **Explică motivele apropierii politice a Rusiei de Franța.**

resursele și își consolidau influența pe piețele deja ocupate. Goana după colonii a dus la incidente precum „Trent” (1861) dintre SUA și Marea Britanie, Fashoda (din 1898) cauzat de disputele teritoriale dintre Franța și Marea Britanie, neînțelegerile cu privire la controlul Marocului – crizele marocane (1905, 1906), care puteau provoca războaie între imperiile coloniale. Competiția economică și goana după colonii a declanșat și o cursă a înarmărilor, manifestată prin producerea de noi arme, în număr mare, care să le asigure întâietate.

- **Identifică contradicțiile dintre interesele marilor state ale lumii. Formarea alianțelor militare.** La sfârșitul sec. al XIX-lea majoritatea țărilor europene urmăreau principiul menținerii unui echilibru de putere pe continent. Tendința se manifesta prin faptul că apariția și creșterea bruscă a unei puteri era percepută drept o amenințare la adresa securității statelor vecine, ceea ce ducea la formarea de coaliții împotriva puterii considerate „perturbator al liniștii”. Încheierea, *de jure*, în 1871 a procesului de unificare politică a Germaniei și Italiei a dus la consolidarea internă și dezvoltarea economică rapidă a acestor state, care și-au anunțat curând pretențiile pentru expansiunea teritorială.

Cu scopul de a contracara influența Franței și a Marii Britanii în afacerile europene, în 1873 a fost constituită Alianța celor trei împărați: al Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei. Alianța nu a rezistat mult timp, deoarece interesele și relațiile dintre aceste puteri s-au modificat. Interesele Austro-Ungariei și Germaniei în Balcani erau contrare celor ale Rusiei, aceasta fiind evident în Războiul din anii 1877–1878 și la Congresul de la Berlin. Otto von Bismarck, cancelarul Germaniei, era un politician rațional care înțelegea că Imperiul German nu ar trebui să se expună riscului unui război pe mai multe fronturi. În pofida faptului că în mai multe rânduri (în anii 1874, 1875 și 1877), Germania s-a aflat pe punctul de a declanșa un război cu Franța, Bismarck a preferat soluții diplomatice pentru a evita conflictul deschis. Această abordare a fost influențată în mare măsură de poziția fermă a Rusiei și Angliei, care au subliniat că nu vor tolera instaurarea unei hegemonii germane în Europa.

- **Menționează riscurile aparente în relațiile dintre state la nivel mondial.**

În cele din urmă, diplomația germană a început să caute aliați. La 7 octombrie 1879 a fost încheiată alianța dintre Imperiul German și Imperiul Austro-Ungar. Aceste două state erau strâns legate din punct de vedere economic și aveau interese comune în regiunea Balcanilor. În 1882, Italia s-a alăturat acestei alianțe, în speranța de a-și consolida pozițiile în Marea Mediterană și de a contracara influența Franței, cu sprijinul Germaniei, constituind astfel blocul politico-militar **Tripla Alianță**. Aceste alianțe au contribuit semnificativ la configurarea scenei politice și militare din Europa înaintea Primului Război Mondial.

Odată cu urcarea lui Wilhelm al II-lea pe tronul Germaniei în 1888, liderii militari influenți susțineau că contradicțiile în Europa ar trebui soluționate prin mijloace militare. În consecință, în 1890, Otto von Bismarck a demisionat din funcția de cancelar. Politica externă germană a fost orientată spre pregătiri pentru eventualele viitoare confruntări.

În pofida atitudinii reci a curții imperiale ruse față de Republica Franceză, a început o apropiere între cele două state. În același timp,

bancherii francezi au început să acorde împrumuturi Rusiei, bani care au fost folosiți pentru construcția de căi ferate și dezvoltarea producției. În 1893, Franța și Rusia au semnat o convenție militară.

Atât alianța dintre Germania și Austro-Ungaria, cât și cea dintre Rusia și Franța aveau caracter defensiv. Aceste acorduri presupuneau că în cazul unui atac asupra unuia dintre membrii alianțelor, ceilalți participanți se angajau să vină în ajutor, accentuând astfel încercarea de a menține un echilibru fragil de putere în Europa.

Situația din Europa a devenit tot mai tensionată pe măsură ce se adânceau contradicțiile dintre Anglia și Germania. Germania își manifesta tot mai mult dorința de a obține dominația pe mare, ceea ce îngrijora extrem de tare Marea Britanie. Ca răspuns, Anglia a început să caute aliați pe continent.

În anul 1904, a fost semnată înțelegerea anglo-franceză, cunoscută în istorie sub numele de *Antanta Cordială*. Participanții la această înțelegere au convenit să rezolve disputele cu privire la împărțirea posesiunilor coloniale. În 1906, a fost încheiat un acord de cooperare militară în caz de război cu Germania. Un acord similar a fost semnat în 1907 între Marea Britanie și Imperiul Rus. Rusia a recunoscut interesele Angliei în Afganistan, în timp ce Tibetul a fost considerat ca fiind o zonă neutră. Persia (Iranul) a fost împărțită în trei zone de influență: nordul sub influența Rusiei, sudul sub influența Angliei, iar zona centrală a fost considerată neutră. Aceasta a marcat aderarea Rusiei la blocul politico-militar *Antanta* anglo-franceză. Ulterior, Italia a început să se apropie de Antanta.

Astfel, la sfârșitul sec. XX și în primul deceniu al sec. XX, în Europa s-au conturat două blocuri politico-militare – Tripla Alianță și Antanta. Posibilitățile de rezolvare pașnică a conflictelor au scăzut, iar rivalitatea militară s-a intensificat. Chiar și o confruntare minoră a intereselor ar fi putut declanșa un război general european.

- Enumeră tratatele încheiate între Marile Puteri europene.

Legendă

Alianțele militare în 1914

- Tripla Alianță
- Antanta
- Alianțe slavice cu Rusia
- Grupuri cu minoritate în Austro-Ungaria

- Determină în baza hărții alianțele politico-militare.
- Localizează pe hartă țările membre ale blocurilor militare.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➔ METODA: Învățarea reciprocă

Învățarea reciprocă este o tehnică educațională în care elevii lucrează în perechi (sau în echipe) pentru a se ajuta reciproc să înțeleagă și să asimileze subiectele de învățat. Fiecare elev explică partenerului său subiectul sau conceptul studiat. Învățarea reciprocă poate avea următoarele etape: 1. Împărțirea rolurilor elevilor (sau echipelor); 2. Studiarea textului, învățarea, formularea răspunsului; 3. Realizarea învățării reciproce (Explicarea răspunsului formulat colegului sau grupului partener); 4. Concluzii, aprecieri, completări reciproce, comentarii.

➔ APLIC

- Elaborează o schemă ce ar ilustra alianțele militare constituite. Descrie contradicțiile dintre Marile Puteri.

➔ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Formulează concluzii referitoare la cauzele ce au dus la acutizarea relațiilor dintre state la sf. sec. al XIX-lea – înc. sec. XX.

➔ COLABOREZ

- Studiază în echipă procesul de constituire a blocurilor politico-militare utilizând *Metoda învățării reciproce*. Prezentați clasei blocul militar-politic studiat conform etapelor: cauzele, premisele constituirii; alianțele semnate, statele membre; scopul urmărit; concluzii, prognozează evenimente ce ar fi putut urma.

➔ CREEZ

- Imaginează-ți că trăiești în epoca constituirii blocurilor militare. Scrie o scrisoare deschisă adresată liderilor Marilor Puteri cu îndemnul de a păstra pacea.

Familiile regale română și rusă, 1914

29. Politica externă a României

IDEI CARE INSPIRĂ

„...noi suntem o națiune liberă și independentă. Însă domnilor, acum încep greutățile, fiindcă noua noastră condițiune cu definirea independenței noastre într-un mod mai determinant și mai absolut trebuie să fie acceptat de Europa. Aici este chestiunea, aici se reclamă patriotismul, aici se reclamă patriotismul, aici se reclamă prudența, aici se reclamă sânge rece”.

Discursul lui M. Kogălniceanu în ședința Adunării Deputaților, 9 mai 1877

- Numește evenimentul reflectat.
- Identifică obiectivul principal în politica externă a României.
- Explică opinia autorului.

TIMPUL ISTORIC

1875 – semnarea Convenției comerciale dintre România și Austro-Ungaria

18/30 octombrie

1883 – aderarea României la Tripla Alianță

1/14 iunie 1914 – vizita oficială a țarului rus Nicolae al II-lea în România

VOCABULAR

Comisia Europeană pentru Dunăre – organism constituit prin articolul 16 al Tratatului de Pace de la Paris (1856), pe o durată de doi ani, alcătuită din reprezentanții Marii Britanii, Franței, Austriei, Prusiei, Imperiului Otoman, Rusiei, Sardiniei, cu scopul de a supraveghea respectarea principiului liberei navigații. Comisia și-a început activitatea pe 4 noiembrie 1856 la Galați.

Legație – misiune diplomatică pe lângă un stat străin, inferioară în rang unei ambasade, condusă de un ministru plenipotențiar sau de un însărcinat cu afaceri.

Misiune diplomatică – oficiu sau reprezentanță diplomatică cu grad de ambasadă sau de legație, condusă de un ambasador sau de un ministru plenipotențiar.

Proclamarea Regatului România, 14/26 martie 1881, litografie

După Războiul de independență (1877–1878) și Tratatul de Pace de la Berlin din 1878, statul politic internațional al României s-a modificat. Instituțiile politicii externe au fost reorganizate. Principalele obiective ale politicii externe a României au fost recunoașterea independenței, asigurarea securității prin politica de alianțe cu statele vecine și cu Marile Puteri.

La 1/13 iulie 1878 guvernul României s-a adresat agențiilor diplomatice ale României la Paris, Viena, Roma, Londra, Sankt Peterburg și Belgrad să obțină recunoașterea independenței. Misiunile diplomatice din străinătate au fost ridicate la rangul de legații, iar pentru a lărgi relațiile cu alte state au fost înființate și noi ambasade. Tratatul pentru recunoașterea independenței au coincis cu recunoașterea titlului de rege pentru Carol I. Treptat, după recunoașterea independenței României de către Imperiul Rus și Imperiul Austro-Ungar, și alte state au recunoscut-o.

Urmărind îndeplinirea obiectivelor, România se orienta spre un sistem de alianțe. Însă relațiile cu Imperiul Rus s-au înrăutățit după ce Rusia a încălcat prevederile Convenției româno-ruse din 1877 și a acaparat cele trei județe din Sudul Basarabiei, astfel din aliat a devenit dușmanul României. Prevederea privind trasarea granițelor cu Bulgaria în sudul Dobrogei, făcut în detrimentul României, a condus la incidentul de la Arab Tabia dintre trupele române și ruse.

În același timp, Franța, după înfrângerea în Războiul franco-prusac din 1870-1871, a pierdut statutul de prima putere europeană. România avea divergențe cu Imperiul Austro-Ungar din cauza încercării monarhiei dualiste să controleze Comisia Dunării, politica vamală inechitabilă, dar și a politicii de deznaționalizare a românilor transilvăneni. Dar avea stabilite relațiile comerciale, fixate prin Convenția comercială cu Austro-Ungaria din 1875.

În acest context, România era preocupată de căutarea un aliat puternic, care să-i garanteze integritatea teritorială, și s-a îndreptat spre o alianță cu Imperiul German. La aceasta a contribuit și statutul Germaniei la acel moment și faptul că regele Carol I avea origini germane. Însă cancelarul von Bismarck condiționa încheierea unei alianțe de semnarea prealabilă a unei înțelegeri între România și Imperiul Austro-Ungar. Discuțiile s-au purtat între contele Gustav Kalnoky, ministrului de externe al Imperiului Austro-Ungar, cancelarul Germaniei von Bismarck și I.C. Brătianu, prim ministru român. I.C. Brătianu a refuzat să includă în viitorul tratat punctul de a nu sprijini pe românii transilvăneni.

La 18/30 octombrie 1883, România a aderat la Tripla Alianță. D.A. Sturdza, ministrul de externe al României, a semnat Tratatul cu Austro-Ungaria, la care a aderat și Germania. Prin tratat, care era unul defensiv, aliații se obligau să se ajute în cazul în care unul dintre semnatarii tratatului era atacat și să nu se alăture unei alte alianțe îndreptate împotriva unuia dintre ei. România avea de beneficiat de acest tratat, deoarece a evitat izolarea diplomatică și a primit anumite garanții de securitate, fiind asigurată în cazul atacului din partea Rusiei. Însă la începutul sec. XX în alianța României cu Puterile Centrale au apărut numeroase probleme.

Un alt obiectiv important al politicii externe a fost cel legat de statutul Dunării, reglementat în Tratatului de pace de la Paris din 1856, în care prin art.15 se prevedea libera navigație pe Dunăre, controlată de Comisia Europeană pentru Dunăre. România a devenit membru al Comisiei după Războiul de independență, iar cele trei județe din sudul Basarabiei au fost retrocedate Imperiului Rus.

- Enumeră obiectivele politicii externe ale României după obținerea independenței.
- Menționează cauzele orientării României către Tripla Alianță.

Politica României în Balcani. În regiunea balcanică România avea câteva obiective: să-și apere frontierele, să evite izolarea sa politică ca urmare a unor conflicte locale și să mențină deschisă zona strâmtorilor Bosfor și Dardanele, prin care se efectua, în mare parte, comerțul extern al României. Deaceia, politica externă adoptată de România în primii ani ai sec. XX, în special după depășirea crizei

„Art.1. Înaltele părți contractante își făgăduiesc, promit pace și prietenie și nu vor intra în nici o alianță sau angajament îndreptat împotriva unuia din statele lor. Ele se angajează să urmeze o politică amicală (...). Art. 2. Dacă România, fără nici o provocare din partea ei, s-ar întâmpla să fie atacată, Austro-Ungaria trebuie să-i dea în timp util ajutor și asistență împotriva agresorului (...).”

Tratatul de alianță dintre România și Tripla Alianță, 1883

- Identifică evenimentul istoric.
- Explică importanța prevederile tratatului pentru fiecare dintre părțile semnatare.

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Nu urmărim să provocăm Rusia. Voim chiar să facem tot ce este în putința noastră pentru a evita un război cu ea. Dar față de primejdia care ne amenință din partea puternicei Rusii avem nevoie de sprijinul Puterilor Centrale”.

Carol I, regele României, 1888

- Apreciază discursul regelui României.

Vizita împăratului austro-ungar Franz Josef I în România, septembrie 1896

De la stânga la dreapta: principele Ferdinand, țarul rus Nicolae al II-lea și regele României Carol I, Constanța, 1914

- Numește evenimentul reprezentat.
- Explică motivele reorientării României spre Antanta.

cel de-al Doilea Război Balcanic de către Franța, sporirii investițiilor în industria petrolieră. Antanta a trimis și misiuni militare la București. În 1914, a fost efectuată prima vizită oficială a unui suveran rus în România. La 1/14 iunie 1914, la Constanța, regele Carol I și prim-ministru I.I.C. Brătianu i-au primit pe țarul Nicolae al II-lea și ministrul de externe al Imperiului Rus S.Sazonov. Întâlnirea a confirmat noua orientare a politicii externe a României.

- Stabilește obiectivele României în Balcani.
- Explică schimbarea orientării direcției politicii externe a României.

din relațiile româno-turce și a ruperii relațiilor diplomatice cu Grecia în 1905, a fost menținerea balanței de forțe existente și evitarea conflictelor. România sublinia refuzul de a se angaja în vreo alianță balcanică, dar menținea posibilitatea de a interveni în orice situație care ar fi modificat echilibrul de forțe în Balcani și ar fi amenințat interesele românești.

După anexarea Bosniei și Herțegovinei în 1908 de către Imperiul Austro-Ungar, în imperiu au fost adoptate legi prin care era afectată identitatea românilor din Transilvania. Războaiele balcanice din 1912–1913 au fost unele din evenimentele hotărâtoare în orientare politicii externe românești. În Primul Război Balcanic, din 1912, în care Grecia, Serbia și Bulgaria au învins Imperiul Otoman, România a rămas neutră. Deja în cel de-al Doilea Război Balcanic, în care Bulgaria a atacat foștii săi aliați, Grecia și Serbia, la care se alătură Imperiul Otoman, România s-a implicat activ împotriva Bulgariei. Încheierea Tratatului de pace de la București în 1913 a demonstrat rolul important al României în zona balcanică.

Din cauza politicii de deznaționalizare a românilor din Transilvania și a sprijinului acordat Bulgariei de către Imperiul Austro-Ungar în al Doilea Război Balcanic, după Războaiele Balcanice distanțarea României de Imperiul Austro-Ungar și de Blocul Triplei Alianțe a fost evidentă. În același timp, în primăvara lui 1914 se vedea apropierea României de blocul Antanta, datorită susținerii acțiunilor României în

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Tehnica 6/3/5

- Elevii se împart în echipe de câte 6 membri. Se prezintă problema și sarcina de lucru. Fiecare echipă va oferi trei soluții în cinci minute.

⇒ APLIC

- Caracterizează relațiile României cu vecinii ei: Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Rus, Bulgaria.
- Formulează câte o cauză și o consecință a semnării Tratatului de alianță a României cu Tripla Alianță.

⇒ COLABOREZ

- Prezentați problema *Politica externă a României în perioada 1878–1914* conform tehnicii 6/3/5.

⇒ CREEZ

- Elaborează un tabel în care să asociați ani și evenimente termenilor *Triplă Alianță, Antanta, tratat*.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Explică motivele aderării României la Tripla Alianță.
- Demonstrează că după Războaiele Balcanice a avut loc o apropiere a României de Antanta.

Bătălia de la Sarantaporos, 10 octombrie 1912, litografie de Christidis Sotiris

30. Războaiele balcanice

IDEI CARE INSPIRĂ

„Războiul nu este o aventură. Este o boală”.

Antoine
de Saint-Exupery

- **Explică termenul război în opinia ta.**
- **Apreciază opinia scriitorului.**

TIMPUL ISTORIC

1912 – constituirea *Ligii Statelor Balcanice*
octombrie 1912–30 mai 1913 – Primul Război Balcanic
30 mai 1913 – semnarea Tratatului de la Londra
29 iunie–10 august 1913 – al Doilea Război Balcanic
10 august 1913 – semnarea Tratatului de la București
29 septembrie 1913 – semnarea Tratatului de la Constantinopol

VOCABULAR

Războaie balcanice – două războaie în Europa de Sud-est în 1912–1913 în timpul cărora statele Ligii Balcanice au cucerit teritoriile europene ale Imperiului Otoman, iar apoi, nefiind de acord cu împărțirea teritoriilor cucerite, au luptat împotriva Bulgariei.

La începutul sec. XX, Peninsula Balcanică s-a aflat în centrul luptei politice a statelor europene, care a condus la două războaie balcanice. Cauzele războaielor balcanice au fost ascensiunea mișcării popoarelor pentru eliberarea de sub stăpânirea Imperiului Otoman, mișcările naționale ale sârbilor, macedonenilor, bulgarilor și grecilor, plus o mică mișcare a aromânilor și rebeliuni albaneze. Prin mijlocirea Rusiei, cu sprijinul Marii Britanii și Franței, s-a format o alianță a statelor monarhice – *Liga Statelor Balcanice*, constituită din Regatul Bulgariei, Regatul Serbiei, Regatul Greciei și Regatul Muntenegrului, creată pentru a cuceri Macedonia de la Turcia și a împărți teritoriile între membrii coaliției.

Primul Război Balcanic (8 octombrie 1912–30 mai 1913) a început prin declarația de război a Muntenegrului înaintat otomanilor. Bulgaria, Serbia și Grecia au intrat în război la 18 octombrie 1912. Aliații au eliberat cea mai mare parte a peninsulei Balcanice, în timp ce otomanii au fost obligați să apere Constantinopolul. Succesele militare ale Ligii Balcanice au îngrijorat Marile Puteri, care aveau interesele sale în Balcani. Imperiul Rus, declarându-se protectorul tuturor slavilor, deci și al sârbilor, dorea să controleze strâmtoarele Bosfor și Dardanele, de aceea i-a sfătuit pe bulgari să-și oprească trupele și

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„S-a cutremurat văzduhul la strigătele de triumf ale statelor balcanice, a rămas uimită lumea de puterea de expansiune a naționalismului unor popoare mici plecate să doboare un imperiu care se mai bucura de un renume militar, și noi am stat inerti ...”

Vasile M. Kogălniceanu despre Primul Război Balcanic

- **Determină evenimentul despre care relatează V. Kogălniceanu.**
- **Explică opinia expusă în sursă.**

DOCUMENT

„Art. 2. Măria sa împăratul osmanilor cedează măriei sale suveranilor aliați toate teritoriile imperiului său de pe continentul european la Vest de linia ce se întinde de la Enos pe Marea Egee până la Midia pe Marea Neagră, cu excepția Albaniei. Hotarul exact Enos-Midia va fi fixat de comisia internațională. Art.3. Părțile oferă conducătorilor celor șase mari puteri europene dreptul să fixeze hotarul Albaniei și să reglementeze celelalte probleme, legate de Albania”.

Tratatul de la Londra, 30 mai 1913

- **Enumeră părțile care s-au confruntat în Primul Război Balcanic.**
- **Describe contextul în care a fost semnat Tratatul.**
- **Explică prevederile celor două articole.**

Armata română în cel de-al Doilea Război Balcanic

- **Explică o cauză a implicării României în cel de-al Doilea Război Balcanic.**
- **Justifică simbolul de stat utilizat de armata română în acest război.**

Semnarea Tratatului de la București, 1913

- **Numește semnatarii Tratatului de la București.**
- **Enumeră prevederile Tratatului de la București pentru România.**

a oferit medierea în negocierile de pace. Austro-Ungaria, după ce anexase Bosnia-Herțegovina în 1908, nu a vrut să permită Serbiei să acceseze la Marea Adriatică, nu dorea o Serbie puternică, de aceea a început pregătirile militare la granițele sale. Tensiunea și complexitatea situației internaționale, precum și eșecul tentativei de capturare a Istanbulului de către armata bulgară, au contribuit la încheierea unui armistițiu la 3 decembrie 1912 între Turcia, pe de o parte, și Bulgaria și Serbia, pe de o parte. Cu toate acestea, pacea nu a fost încheiată, pentru că noul guvern turc, creat în urma loviturii de stat efectuate de Junii Turci (23 ianuarie 1913), a refuzat să accepte condițiile de pace discutate la Conferința Ambasadorilor de la Londra. La 3 februarie 1913 ostilitățile au fost reluate. Abia după noi înfrângeri ale turcilor, care au predat Ioannina (6 martie 1913) și Adrianopol (Edirne, 26 martie), în aprilie 1913 aliații, cu excepția Muntenegrului, care a continuat asediul Shkodra, au semnat cu Turcia un armistițiu. La 30 mai 1913 a fost semnat *Tratatul de pace de la Londra*, conform căruia Turcia și-a pierdut toate posesiunile europene, cu excepția Istanbulului și a unei mici părți din Estul Traciei, și a recunoscut independența Albaniei. Sub presiunea puterilor europene, muntenegrenii au fost nevoiți să ridice asediul Shkoder.

Primul Război Balcanic a schimbat raportul de forțe în peninsulă: a slăbit influența Turciei și a Austro-Ungariei și a întărit influența Serbiei. Prin urmare, toate eforturile diplomației austro-germane s-au îndreptat spre eliminarea alianței statelor slave și a Greciei în lupta împotriva Turciei. Promițând sprijin, Austro-Ungaria a împins Bulgaria la decizia de a începe un război împotriva Serbiei și Greciei.

- **Determină cauzele declanșării Primul Război Balcanic.**
- **Menționează prevederile Tratatul de pace de la Londra (1913) pentru statele balcanice.**

Al Doilea Război Balcanic (29 iunie–10 august 1913) a fost dus între Bulgaria, pe de o parte, și Serbia, Grecia, România, Muntenegru și Turcia, pe de altă parte. Războiul a fost cauzată de o agravare bruscă a contradicțiilor în tabăra aliaților din timpul Primului Război Balcanic. Serbia, care nu a primit acces la Marea Adriatică, a cerut despăgubiri în Macedonia. Grecia a revendicat teritoriile în sudul Macedoniei și vestul Traciei. Satisfacerea pretențiilor sârbe și grecești ar fi însemnat o reducere semnificativă a achizițiilor bulgare conform Primului Război Balcanic. La 1 iunie 1913, Grecia și Serbia au semnat o alianță secretă îndreptată împotriva Bulgariei, căreia i s-a alăturat România, care revendica Dobrogea.

Diplomația austro-germană, bazându-se pe elita conducătoare din Bulgaria, condusă de țarul Ferdinand I, a reușit să divizeze Liga Balcanică, pe care o considera un instrument al Antantei, și în primul rând al Rusiei. În noaptea de 29 spre 30 iulie, trupele bulgare desfășurate de-a lungul granițelor au atacat pozițiile sârbe și grecești din Macedonia. Însă sârbii au lansat o contraofensivă și la 30 iunie - 6 iulie au învins trupele bulgare. Pe 10 iulie, România a intrat în război, iar armata română, din cauza absenței trupelor bulgare în nord, s-a deplasat spre Sofia neîntâmpinând rezistență. Turcia a profitat de situația dificilă a bulgarilor, încalcând Pacea de la Londra din 1913. În perioa-

da 21–22 iulie, trupele turcești au ocupat Adrianopolul. Pe 29 iulie, Bulgaria a capitulat. Conform *Tratatului de pace de la București din 10 august 1913* (între Bulgaria, pe de o parte, și Grecia, Serbia, România și Muntenegru, pe de altă parte), Bulgaria a pierdut cea mai mare parte a teritoriilor câștigate în Primul Război Balcanic. Bulgaria a cedat Serbiei teritoriul „disputat” al Macedoniei și întreaga parte bulgară a Macedoniei. Macedonia de Sud cu Salonic și partea de vest a Traciei au fost cedate Greciei. România a primit Dobrogea de Sud. Participarea victorioasă în cel de-al Doilea Război Balcanic a asigurat României poziția de putere regională, obținând Cadrilaterul și recunoașterea drepturilor culturale pentru aromâni. Conform *Tratatului de la Constantinopol din 29 septembrie 1913* (între Turcia și Bulgaria), Bulgaria a fost nevoită să cedeze Turciei o parte din Tracia, cu Adrianopolul.

- **Menționează două cauze a declanșării celui de-al Doilea Război Balcanic.**

- **Explică consecințele războiului pentru Bulgaria.**

În rezultatul Războaielor balcanice, harta Balcanilor a fost modificată. Serbia a devenit o putere importantă în Balcani. Crizele internaționale din ultimul deceniu antebelic și războaiele din Balcani au agravat până la limită contradicțiile internaționale: anglo-germane, franco-germane, ruso-germane, ruso-austriace, accelerând declanșarea Primului Război Mondial. O consecință importantă a războiului a fost apropierea Bulgariei de partea blocului Triplei Alianțe. Balcanii, unde interesele Marilor Puteri europene și ale Imperiului s-au intersectat, s-au transformat într-un „butoi de pulbere” al Europei.

- **Describe consecințele războaielor balcanice în cadrul relațiilor internaționale.**

Peninsula Balcanică după *Pacea de la București (1913)*

- **Identifică schimbările teritoriale conform Tratatului de Pace de la București (1913).**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➔ METODA: Analiza SWOT

Presupune o analiză aprofundată a unei probleme, bazându-se pe patru puncte:

1. Punctele tari.
2. Punctele slabe.
3. Oportunități (ceea ce este favorabil).
4. Amenințări

- **Analizează Tratatul de la București (1913), conform metodei SWOT.**

PUNCTE TARI

PUNCTE SLABE

OPORTUNITĂȚI

AMENINȚĂRI

➔ APLIC

- Numește statele participante în fiecare dintre cele două războaie balcanice.
- Demonstrează importanța celui de-al Doilea Război Balcanic pentru România.

➔ COLABOREZ

- Formați patru echipe, care să reprezinte membrii Ligii Balcanice.
- Fiecare echipă va prezenta câte 3 argumente în favoarea declanșării Primului Război balcanic.

➔ CREEZ

- Elaborează o bandă ilustrată a timpului pe care vei indica datele principale ale temei.

➔ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Analizează consecințele războaielor balcanice în contextul relațiilor internaționale.
- Elaborează un text în care vei răspunde la întrebarea: *Statele participante în războaiele balcanice și-au atins scopul?*

EVALUARE

I. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR VIZUALE

10 mai 1881 încoronarea regelui României Carol I

- Explică contextul politic în care România a fost proclamată regat.

Reprezentare alegorică a Antantei

- Identifică țările pe care le reprezintă personajele din imagine.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„Situția provinciilor europene ale Turciei a trezit nevoia statelor balcanice de a coopera pentru a și le împărți înaintea ca marile puteri să intervină direct. Dacă acest lucru era realizabil depindea în principal de relațiile dintre Bulgaria și Serbia, mult îmbunătățite după 1903, deși problema Macedoniei rămăsese spinoasă. Acordul economic încheiat în 1905 semnală intenția lor de a colabora. Serbia era partenerul mai dornic, deoarece o intervenție habsburgică în centrul Balcanilor sau pe coasta sudică a Adriaticii și teritoriul înconjurător i-ar fi circumscris libertatea de acțiune în așa fel încât ar fi pus capăt independenței sale - cel puțin în practică. [...] Statele balcanice fuseseră încurajate de Rusia să se opună influenței austro-ungare. [...]”

Pavlowitch, Stevan K. *Istoria balcanilor*

- Explică în baza sursei esența Problemei orientale.
- Argumentează, că interesele naționale ale popoarelor balcanice erau contrare scopurilor urmărite de marile imperii.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Formulează câte o propoziție care să reflecte un adevăr istoric cu noțiunile: *problemă orientală, alianță politico-militară, Antanta, Tripla Alianță, politică externă expansionistă.*

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte:

Cauze	Războaiele Balcanice	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

V. CUNOAȘTEREA ȘI ÎNȚELEGEREA SPAȚIULUI ȘI TIMPULUI ISTORIC.

- Numește țările și personajele cu care sunt asociate.
- Identifică trei realități istorice satirizate.
- Descrie problema politică reflectată pe Harta-caricatură.
- Realizează un segment de axă cronologică și plasează pe el trei evenimente din cadrul relațiilor internaționale de la sfârșitul sec. al XIX-lea-începutul sec. XX. Descrie fiecare eveniment într-un enunț.
- Reflectă câte o consecință a evenimentului plasat.

Harta „statelor dezunite” ale Europei. Caricatură

Unitatea VII

CULTURA ÎN EPOCA MODERNĂ (1850–1914)

Universitatea Friedrich Wilhelm din Berlin (între 1890–1900)

Noapte îstelată, tablou de Vincent van Gogh

Care cu boi, tablou de Nicolae Grigorescu

Prototipul aparatului de zbor a lui Traian Vuia

Conform Curriculumului vei studia:

TEME

31. Știința și tehnica
32. Contribuția României la dezvoltarea științei și tehnicii
33. Învățământul și literatura
34. Artele: muzica, arhitectura, arte plastice
35. Cultura în Vechiul Regat
36. Cultura în Basarabia, Transilvania și Bucovina

PERSONALITĂȚI

Alexandru D. Xenopol	Nicolae Grigorescu
Alfred Nobel	Nicolae Iorga
Bogdan Petriceicu	Theodor Aman
Hasdeu	Vasile Alecsandri
Mihai Eminescu	

NOȚIUNI

Academia Română
Cubism
Electism
Expresionism
Impresionism
Modernism
Realism
Societate culturală

Primul Congres Solvay, 1911, Institutul de Fizică și Chimie din Bruxelles, Belgia
(printre participanți M. Skłodowska-Curie, H. Poincaré, M. Planck, E. Rutherford, H. Lorentz, A. Einstein ș.a.)

31. Știința și tehnica

IDEI CARE INSPIRĂ

„Sunt unul dintre cei care au înțeles frumusețea deosebită a cercetării științifice. Un savant dintr-un laborator nu este doar un tehnician, el stă și în fața proceselor naturale ca un copil într-o lume de basm”.

Marie Curie

- Explică noțiunea știință.
- Exprimă-ți opinia față de părerea Mariei Curie.

TIMPUL ISTORIC

1859 – publicarea lucrării *Originea speciilor*

1868 – înființarea Institutului Politehnic la Praga

1876 – inventarea motorului cu ardere internă

1879 – construcția primei locomotive electrice

1895 – descoperirea razelor Röntgen

1896 – descoperirea fenomenului radioactivității

1905 – publicarea lucrării *Teoria specială a relativității*

VOCABULAR

Laissez-faire – doctrină economică apărută în Franța în sec. al XVII-lea. A susținut politica economică a liberului schimb sau a liberei concurențe.

Radioactivitate – proprietate a unor elemente cu atomii grei (radiu, uraniu etc.) de a emite, prin dezagregare spontană, unele radiații corpusculare (și radiații electromagnetice).

Sociologie – știință care se ocupă cu studiul descrierii structurii societății, al relațiilor interumane în cadrul grupurilor sociale, precum și al instituțiilor din societatea dată.

Premiul Nobel

- Numește domeniul în care a devenit cunoscut Al. Nobel.
- Enumeră domeniile pentru care oferă acest premiu.

Egipt, 1860

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, știința și tehnica au avut un rol central în evoluția economică și socială a țărilor. Creșterea economică semnificativă a fost motorul principal al progresului, iar relația între știință, tehnică și economie a contribuit la modernizarea societății în ansamblu, influențând hotărâtor realizarea celei de-a doua revoluții industriale. Modernizarea adusă de aceste procese a avut un impact profund asupra societății, schimbând modul în care oamenii trăiau și lucrau, și înțelegerea lor asupra lumii înconjurătoare. Nucleul acestei transformări au fost universitățile, oferind cadru pentru cercetare și dezvoltarea domeniilor științifice noi. Știința a avut un impact semnificativ asupra tehnicii, furnizând cunoștințe fundamentale și instrumente metodologice esențiale pentru inovație, stimulând progresul tehnologic. Inovațiile tehnologice rezultate au contribuit la modernizarea proceselor industriale și economice, determinând schimbări semnificative în viața cotidiană.

Știința s-a remarcat prin descoperiri importante cu impact major în evoluția societății. Dezvoltarea rapidă a societății atrăgea și evoluția de noi științe, care urmau să explice fenomenele și mersul evoluției societății. În *domeniul științelor sociale*, mijlocul sec. al XIX-lea era dominat de doctrina pozitivistă, întemeietorul căreia, Auguste Comte, susținea că doar prin prezentarea faptelor reale (pozitive) se poate ajunge la cunoaștere, iar știința doar trebuie să descrie fenomenele.

menul. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea mulți gânditori erau adepți ai tradiției *laissez-faire* și a ideilor lui Adam Smith. Liberaliștii susțineau importanța respectării drepturilor, rezolvând problemele prin reforme. John Stuart Mill (1806–1873) a înaintat ideea potrivit căreia bunăstarea generală a poporului necesita uneori intervenția statului, astfel reducându-se distanța dintre liberalism și socialism. Karl Marx (1818–1883) și Friedrich Engels (1820–1895) pledau pentru socialismul „științific”, pentru ideea obținerii prin violență revoluționară a drepturilor clasei muncitoare. Sindicalismul, principalul reprezentant al căruia a fost Georges Sorel (1847–1922), milita pentru distrugerea statului printr-o grevă generală. Friedrich Nietzsche (1844–1900) a manifestat dispreț față de ideile burgheziei europene. În schimbul raționalismului și a moralității creștine, a propus ideea elitistă (de elită) de conducere a societății.

În *domeniul istoriei*, importante descoperiri au fost făcute în Egipt, descifrându-se scrisul hieroglific și cercetându-se piramidele. Descoperiri arheologice s-au făcut în Creta, Troia și Micene, remarcându-se arheologul H. Schliemann.

Deoarece către sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX în centrul discuțiilor a fost plasată societatea, ca ramură distinctă a științei a apărut sociologia. În același timp, eforturile lui Wilhelm Wundt (1832–1920), în Germania, și ale lui Sigmund Freud (1856–1939), în Austria, în studierea rațiunii umane pe baze științifice au condus la fondarea psihologiei.

În perioada 1850–1914 s-au discutat subiecte importante referitor la evoluția umană, spațiu, timp și materie. În 1858 Ch. Darwin și Alfred Wallace au prezentat teoria evoluției speciilor prin selecție naturală. Teoria a devenit cunoscută după publicarea lucrării lui Ch. Darwin *Originea speciilor* în 1859. Herbert Spenser, sociolog, filosof, enciclopedist, a dezvoltat ideile evoluționiste asupra socialului, afirmând că toate evenimentele din lume se desfășoară după o lege unitară a evoluției.

O dezvoltare spectaculoasă a cunoscut *medicina*, în special prin descoperirile în domeniul biologiei. Louis Pasteur a întemeiat microbiologia, a obținut vaccinurile împotriva holerei și antirabie, punând bazele imunologiei. Robert Koch a descoperit în 1882 bacilul tuberculozei, apoi în 1883 și vibrionul holerei și difteriei. Gregor Mendel a formulat legile eredității. În urma invențiilor tehnice și descoperirilor științifice pentru diagnosticare au început să fie folosite termometru, laringoscopul, se făceau analize de sânge și urină.

Descoperiri esențiale au fost făcute în *domeniul fizicii și chimiei*. Cercetările lui Wilhelm Röntgen au dus la descoperirea razelor X în anul 1895, cu un efect major în fizică, dar și în medicină. Descoperirea undelor electromagnetice au avut impact în domeniul tehnic, dar și viața cotidiană, prin apariția telegrafului și telefonului. Cercetătorul francez Antoine Henri Becquerel, laureat al premiului Nobel, în 1896 a descoperit fenomenul radioactivității. În același domeniu au activat și soții Curie, Marie și Pierre, care au descoperit și două elemente chimice noi – radiu și poloniu. Marie a pus bazele radioterapiei. Joseph J. Thompson și Ernest Rutherford și-au axat cercetările sale în domeniul structurii atomului.

Arheologul H. Schliemann la Micene

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Louis Pasteur (1822–1895)

„Mână cu inele”. Prima radiografie a corpului uman – mâna soției lui Roentgen – Anna Bertha Ludwig, 22 decembrie 1895

Marie Curie (1867–1934), remarcabil savant în domeniul fizicii și chimiei, dublă laureată a premiului Nobel, în domeniul fizicii (1903) și în domeniul chimiei (1911).

- **Exprimă-ți opinia referitor la activitatea unei femei în domeniul științei în perioada 1850–1914.**

Sofya Kovalevskaya (1850-1891), prima femeie matematician din Rusia și prima femeie doctor, profesor din lume, profesor universitar la Stockholm. A făcut cercetări și în domeniul fizicii matematice și al mecanicii. A fost și scriitoare, publicând romanul Familia Voronțov, o serie de povestiri și lucrarea Amintiri din copilărie. În scrisorile către prieteni s-a destăinuit că toată viața nu a putut înțelege de ce era mai mult atașată – de matematică sau literatură.

Elizabeth Blackwell (1821-1910), medic. A emigrat cu familia în SUA în 1832. Școlile de medicină i-au refuzat înscrierea, fiind acceptată abia în 1847 la Colegiul Medical din Geneva (ulterior Colegiul Hobart). Deși a fost marginalizată în timpul studiilor, a absolvit în 1849 ca șefă de promoție și a devenit prima femeie medic a timpurilor moderne și prima care și-a obținut diploma de la o școală americană de medicină. În 1857, în pofida unei opoziții susținute, a înființat spitalul New York Infirmary, angajații fiind exclusiv femei, iar ulterior a înființat un curs de medicină pentru femei. A fost fondatoarea Școlii Londoneze de Medicină pentru Femei. Sora ei, Emily (1826-1910), a condus spitalul din New York vreme de mulți ani, fiind decan și profesor asociat în cadrul colegiului medical.

Automobilul elaborat de Carl Benz, 1885

Fonograful lui Edison, cca 1899

În domeniul fizicii s-a remarcat Max Planck (1858–1947), care în anul 1901, a stabilit că energia este emisă sub forma unor porțiuni separate numite „cuante”. În 1911, Ernest Rutherford a propus prima teorie planetară a structurii atomului, conform căreia atomul este asemănător cu sistemul solar: electronii – particule cu sarcină negativă – se mișcă în jurul unui nucleu pozitiv. În 1913, Niels Bohr a completat această teorie prin formularea ipotezei despre trecerea electronului de pe o orbită pe alta. Ideile lui Max Planck și Niels Bohr au stat la baza dezvoltării unei ramuri separate a fizicii moderne – mecanica cuantică. Albert Einstein (1879–1955) în lucrarea „Asupra electrodinamicii corpurilor în mișcare” a dezvoltat *Teoria relativității* restrânse, în care a demonstrat că teoretic nu este posibil să se decidă dacă două evenimente care se petrec în locuri diferite, au loc în același moment sau nu.

Dmitri Mendeleev, chimist rus, a dedus existența galiului, scandiului, germaniului, a elaborat vestita *Tăbliță a elementelor chimice*. Progresele în domeniul chimiei au dus la constituirea industriei chimice. Îngrășămintele minerale au început să fie folosite în agricultură.

● **Numește domeniile științifice care s-au dezvoltat în perioada 1850–1914.**

● **Argumentează impactul științei asupra vieții cotidiene.**

Tehnica. Realizările științifice din a doua jumătate a secolului XIX-lea au accelerat dezvoltarea noilor tehnici și tehnologii. Stimulând, dar și fiind impulsionată de revoluția industrială, tehnica a cunoscut o dezvoltare accelerată. Evoluau ramurile unde erau introduse și se foloseau noi tehnologii și care erau solicitate de societate. Pe primul plan s-au situat electrotehnica, ingineria mecanică, metalurgia, industria minieră, industria chimică și transportul. În 1856 Henry Bessemer a obținut un brevet pentru convertizorul său de oțel, iar în 1864 Pierre Martin a lansat o nouă metodă de prelucrare a oțelului, invenții care au impulsionat diferite ramuri ale industriei.

Un rol semnificativ în asigurarea energiei pentru producția industrială și transport a avut generarea de electricitate în cantități mari cu ajutorul mașinilor dinamo-electrice, primele exemplare apărând în anii '70 ai secolului XIX-lea.

Creșterea volumului de producție, dar și a numărului populației a pus problema transportului. În 1879 W. von Siemens a construit prima locomotivă electrică. Eficientizarea producției de oțel a făcut posibilă creșterea lungimii căilor ferate. Până la sfârșitul secolului, grație progreselor tehnice, viteza medie de deplasare a trenurilor a crescut până la 75 de km pe oră, având o capacitate de transport de 2 000 de tone.

În 1876, datorită progreselor mecanicii, N. Otto a inventat motorul cu ardere internă. Utilizarea unei noi surse de energie, petrolul, și invențiile lui G. Daimler și K. Benz au contribuit la dezvoltarea în ritmuri accelerate a transportului auto, a celui maritim și apoi și a celui aerian. În 1903 Henry Ford a pus

pe bandă rulantă construcția de automobile. În orașe s-au construit și au fost puse în aplicare tramvaiurile și troleibuzul. În agricultură au început să fie folosite tractoarele, semănătoarele etc.

După 1850 transformări la fel de importante au avut loc în domeniul comunicațiilor: dezvoltarea rețelei telegrafice. Paralel s-a dezvoltat și o altă tehnologie ce avea drept scop eficientizarea comunicării – telefonul, invenție a lui Al. Bell. Către sfârșitul sec. al XIX-lea, acesta devenea unul din atributele obligatorii a instituțiilor. Fonograful, primul aparat utilizat pentru înregistrarea și redarea analogică a sunetelor, a fost inventat în 1877 de Thomas Edison. O altă invenție importantă din domeniul comunicațiilor a fost transmisorul radio, creat de G. Marconi și Al. Popov. În anul 1879, Edison a inventat becul cu incandescență, care a provocat o revoluție în iluminatul public.

Descoperirile științifice și invențiile tehnice au avut influență asupra domeniului mass-media. Realizările din domeniul chimiei au dus la ieftinirea hârtiei, iar noile invenții în domeniul tiparului au contribuit la creșterea numărului de cărți și ziare tipărite. Realizările tehnice au avut impact și în domeniul militar: s-a inventat dinamita de Alfred Nobel (1864), mitraliera Maxim (1882), tancul (1914).

Realizările științei și tehnicii s-au răsfrânt atât asupra elitelor societății, cât și au marcat viața cotidiană a întregii societăți prin posibilitatea de a cunoaște mai multă informație, de a se deplasa la distanțe lungi, de a comunica.

- **Enumeră principalele invenții tehnice.**
- **Explica importanța invențiilor tehnice pentru evoluția societății.**

STUDIU DE CAZ

Telegraful

Anul	Evenimentul
1844	a fost inventat telegraful.
1851	a fost stabilită legătura telegrafică între Anglia și Franța
1866	a fost stabilită legătura telegrafică între Europa și SUA
începutul anilor '70	a fost stabilită legătura telegrafică între Europa cu Asia

- **Determină impactul invențiilor pentru relațiile dintre state.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Expoziția științifică

Algoritm: alegerea sau numirea temelor specifice; cercetarea subiectului și documentare, selectând informațiile esențiale; crearea exponatelor, vizuale sau interactive; organizarea spațiului – exponatele pentru expoziție sunt amplasate într-un spațiu anumit în școală (sau clasă); prezentări – susținerea prezentărilor scurte despre subiectele lor; interacțiune și evaluare – vizitatorii pun întrebări și interacționează cu exponanții; feedback și reflexie – elevii apreciază realizările colegilor, reflectează asupra experienței; poate exista un juriu care să aprecieze produsele create.

- **Imprimă sau desenează imaginea unei descoperiri, invenții. Organizează o expoziție a descoperirilor științifice și a invențiilor din a doua jumătate a sec. al XIX-lea– începutul sec. XX. Prezintă imaginea în cadrul expoziției.**

⇒ APLIC

- Formulează enunțuri cu termenii: *radioactivitate, sociologie, psihologie.*

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Formulează concluzii referitor la activitatea unui savant sau inventator la alegere.
- Menționează cea mai revoluționară invenție științifică sau tehnică după părerea ta.

⇒ COLABOREZ

- Realizează împreună cu un coleg (o colegă) un interviu imaginar cu un savant sau inventator.
- Prezintă interviul colegilor, jucând rolul savantului și a jurnalistului.

⇒ CREEZ

- Elaborează un text coerent din nouă propoziții cu titlul *Importanța realizărilor științifice de la sfârșitul sec. al XIX-lea–începutul sec. XX.*

32. Contribuția României la dezvoltarea științei și tehnicii

IDEI CARE INSPIRĂ

„De ce să îndepărtăm de la o lucrare de interes obștesc pe cei care pot și voiesc să ne ajute, dar care n-ar voi să se apropie de noi, fiindcă nu împărtășesc vederile politice? Dacă am da acțiunii ce am întreprinde un colorit politic, toți cei care ne pot fi de folos ne-ar ocoli, fiindcă ar bănuși că ea nu pornește dintr-un cuget dezinteresat, ci numai din dorința de a trage un folos politic dintr-o lucrare de interes general!”

Spiru Haret

- **Expune-ți opinia față de libertatea de gândire a unui cercetător.**
- **Argumentează opinia lui Spiru Haret.**

TIMPUL ISTORIC

26 octombrie 1860 – înființarea Universității din Iași

4 iulie 1864 – înființarea Universității din București

5 decembrie 1864 – adoptarea Legii Instrucțiunii Publice

1866 – întemeierea Societății Literare Române

1879 – constituirea Academiei Române

1910 – brevetarea mașinei de zbor a lui Aurel Vlaicu

VOCABULAR

Brevet – document oficial acordat de o autoritate (de stat).

Dioramă – tablou de mari dimensiuni (alcătuit din mai multe planuri), așezat într-o sală obscură și care, sub efectul unui joc de lumini, dă spectatorului impresia realității.

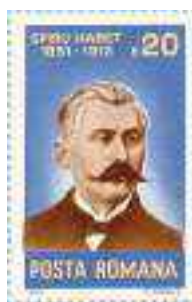
Electroscop – aparat care servește la punerea în evidență a stării de electrizare a unui corp.

Imunologie – știință care studiază reacțiile organismului față de agenții infecțioși.

Sondă – gaură cilindrică forată în interiorul scoarței Pământului în vederea exploatarei unui zăcământ.

Țiței – amestec lichid de hidrocarburi sub formă de zăcământ, din care se obține benzină, petrol lampant, vaselină, motorină etc.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Spiru Haret (1851–1912), matematician, astronom, mare pedagog și Ministru al Instrucțiunilor Publice între 31 martie 1897 – 11 aprilie 1899, 14 februarie 1901 – 22 decembrie 1904 și 12 martie 1907 – 29 decembrie

1910. A avut un impact deosebit asupra evoluției sistemului educațional românesc, promovând Reforma învățământului (1898).

- **Apreciază contribuția lui S.Haret în evoluția învățământului românesc în epoca modernă.**

26 octombrie 1860 a fost întemeiată Universitatea din Iași, constituită din Facultățile de Drept, Filologie și Teologie, iar la 4 iulie 1864, s-a fondat Universitatea din București, ce a cuprins Facultățile de Drept, Științe și Litere.

Unirea Principatelor, programul de reforme și acțiunile de fortificare a statalității române au creat condițiile necesare dezvoltării învățământului, științei și tehnicii românești, necesare pentru evoluția economico-socială și politică a României. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea-începutul sec. XX, învățământul, știința și tehnica în spațiul românesc au cunoscut o evoluție vertiginosă, ca și în Europa Occidentală, astfel fiind vizibilă o sincronizare cu lumea occidentală. Din 1859 actele oficiale erau scrise cu alfabet latin, iar prin decretul din 1860 alfabetul latin a fost introdus în toate sferile.

Învățământul. Perioada 1850–1914 a fost una de modernizare a sistemului educațional, fiind puse bazele învățământului național. *Legea Instrucțiunii Publice* din 5 decembrie 1864 a stabilit forma unitară, modernă a învățământului românesc, format din învățământul primar, secundar și universitar. Învățământul primar era obligatoriu și gratuit. În 1898, prin *Legea învățământului secundar și superior*, învățământul liceal a fost împărțit în 2 cicluri: inferior și superior (cu profil clasic, modern și real) și s-a instituit bacalaureatul. În această perioadă s-a format structura universitară românească, s-au profilat principalele școli universitare cu o dublă funcție: de instruire și de cercetare. La

Învățământul agrar a fost reprezentat prin *Școala Națională de Agricultură de la Pantelimon*, înființată în 1852 și organizată în 1867 ca *Școala Centrală de Agricultură și Silvicultură (de la Herăstrău)*. În 1857 a fost înființată *Școala Națională de Medicină și Farmacie* a lui Carol Davila. În baza ei, în 1869 a fost inaugurată Facultatea de Medicină în cadrul Universității din București. La 1 octombrie 1864 a fost înființată *Școala de Poduri și Șosele, Mine și Arhitectură*, care la 30 octombrie 1867 a devenit *Școala de Poduri, Șosele și Mine*, iar ulterior – Institutul Politehnic din București. Au funcționat și *Școala Națională de Arte Frumoase*, *Școala Națională de Medicină Veterinară*, *Școala militară din București* etc. În 1913 a fost înființată *Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale*. Tinerii aveau posibilitatea să studieze în universitățile europene.

Cu toate eforturile depuse de autorități, la începutul sec. XX circa 78% din populația românească era analfabetă.

- **Evidențiază structura învățământului în România.**
- **Demonstrează importanța modernizării sistemului de educație.**

Știința. În anul 1866 a fost întemeiată *Societatea Literară Română*, care la 1 august 1867 a devenit *Societatea Academică Română*. Inițial Societatea avea scopul de a elabora gramatica, ortografia și dicționarul limbii române. În 1879 a fost formată *Academia Română*, cu trei secții (istorie, literatură, științe), care avea drept obiectiv promovarea istoriei, limbii și culturii românești. Printre membrii fondatori au fost și basarabeni Al. Hâjdeu, C. Stamati, I. Străjescu și Șt. Gonata. Academia Română a devenit forul științific reprezentativ care a coordonat viața științifico-tehnică românească din întreg spațiu românesc.

Dezvoltarea industrială a influențat ponderea științelor naturii și a celor aplicate și totodată a cercetărilor privind sursele naturale ale teritoriului românesc. S-au afirmat fizicianul și matematicianul E. Bacaloglu și fizicianul D. Hurmuzescu, care a inventat primul electroscop. Matematica s-a dezvoltat în școlile de la Iași, București și Cluj. În domeniul chimiei s-au remarcat P. Poni, I.C. Istrati și Al. Marin, în geologie Gr. Ștefănescu și Gr. Cobălcescu, ultimul a studiat originile petrolului românesc. Naturalistul E. Racoviță, savant de talie internațională, a pus bazele biospeologiei-știința studierii vieții din peșteri. G. Vâlsan și S. Mehedinți au descris din punct de vedere geografic spațiul românesc. În această perioadă și-a început activitatea Dimitrie Gusti. Medici cu renume mondial a perioadei au fost N. Kretzulescu, C. Davila, V. Babeș, I. Cantacuzino, fondatorul Institutului de Seruri și Vaccinuri, fiind și întemeietorul imunologiei românești. În domeniul științelor agricole și economice s-au remarcat I. Ionescu de la Brad și P.S. Aurelian.

Rezultate remarcabile au fost înregistrate în domeniul științelor sociale. În domeniul istoriei s-au evidențiat A.D. Xenopol, N. Iorga, Al. Papiu-Ilarian, M. Kogălniceanu. Școala arheologică a fost susținută de activitatea cercetătorilor V. Pârvan, întemeietor al școlii arheologice românești, și Al. Odobescu. Școala filologică și lingvistică românească a fost reprezentată de către T. Cipariu, B.P. Hasdeu și A. Philippide, opera cărora este completată de cea a lui Ovidiu Densusianu, legată de originile limbii române.

- **Numește domenii științifice care s-au dezvoltat între 1850–1914.**
- **Exprimă-ți opinia asupra rolului Academiei Române în promovarea realizărilor științifice.**

„Art. 1. Instrucțiunea se împarte în publică și privată. Art. 2. Instrucțiunea publică se împarte în primară, secundară și superioară. Art. 3. Instrucțiunea primară cuprinde: școlile primare din comunele rurale și urbane. Art. 4. Instrucțiunea secundară cuprinde: liceele, gimnaziale, seminariale, școlile reale, de bele-arte, profesionale și școlile secundare de fete. Art. 5. Instrucțiunea superioară va cuprinde: facultățile de litere, de științe matematice și fizice, de drept, de medicină. Art. 6. Instrucțiunea primară elementară este obligatorie și gratuită, după cum se legiuiește la Partea I, Cap. II, Secțiunea I, din prezenta lege.

Art. 7. Corpul învățător se împarte în patru grade: 1. Învățători sau învățătoare pentru școlile primare rurale. 2. Instructori sau institutrici pentru școlile primare urbane. 3. Profesori de școli secundare. 4. Profesori de facultăți.”

Legea Instrucțiunii Publice din 1864

- **Enumeră treptele învățământului în România.**
- **Describe modalitatea de organizare învățământului secundar.**
- **Justifică clasificarea corpului de învățători.**
- **Compară organizarea învățământului conform Legii din 1864 cu cea din țara noastră în prezent.**

Membrii Societății Academice, august 1867

Avionul Coandă 1910

Aurel Vlaicu și avionul său

● **Estimează importanța invențiilor pentru economia României.**

mare, întrebuințată la forarea găurilor de sondă), perfecționând tehnica săpării sondelor. La 19 aprilie 1909, o erupție puternică la forajul din zona Sărmășel (județul Mureș) a dus la descoperirea oficială a gazelor naturale.

Numeroase invenții și descoperiri au fost legate de domeniul transporturilor. Prima locomotivă cu abur în spațiul românesc a fost fabricată în anul 1872. În domeniul construcțiilor de locomotive s-a evidențiat Teodor Drăguș. În domeniul transportului aerian, Traian Vuia a fost primul constructor de avioane care s-a desprins de pământ cu un aparat de zbor produs de el. În octombrie 1910, la cea de a doua Expoziție Internațională de Aeronautică de la Paris a fost prezentat avionul Coanda – 1910, cu sistem de propulsive. În același an a fost înregistrată „Mașină de sburat ca un corp în formă de săgeată” a lui Aurel Vlaicu. Elie Radu a construit în 1901 cea mai mare captare centralizată de apă subterană din Europa.

Inginerul Anghel Saligny a folosit pentru prima oară în lume betonul armat prefabricat la construcția silozurilor de cereale de la Brăila, Galați și Constanța. Cel mai cunoscut proiect al lui Saligny a fost podul peste Dunăre de la Cernavodă. Inginerul G. Constantinescu în 1904 a elaborat o teorie a calculului structurilor din beton, aplicată cu succes la construcția de poduri și clădiri în România.

Evoluția tehnicii românești a fost evidentă și în alte domenii. Astfel, Grigore Antipa, biolog, zoolog, ihtiolog, oceanolog, a folosit pentru prima dată în organizarea și amenajarea unui muzeu de istorie naturală diorama biologică, element prezent și astăzi.

Prin descoperirile științifice și tehnice savanții, inginerii și tehnicii români și-au lăsat amprenta sa în evoluția și dezvoltarea generală a umanității din perioada dată.

- **Numește factorii care au contribuit la dezvoltarea tehnicii românești.**
- **Menționează invențiile românești în domeniul transportului.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Fișa Personalității**

- Informații personale. – Date despre cariera personalității. – Influența asupra societății.
- Studiile. – Contribuții și realizări.

● **Elaborează fișa unei personalități menționate în temă, la alegere, conform algoritmului.**

⇒ **APLIC**

- **Elaborează enunțuri care să reflecte adevăruri istorice cu noțiunile: *imunologie, brevet, țigete, sondă*.**

⇒ **COLABOREZ**

- **Realizează împreună cu colegul (colega) un poster despre realizările tehnicii sau științei în România.**
- **Prezintă posterul întregii clase.**

⇒ **MEDITEZ ȘI REFLECTEZ**

- **Formulează o concluzie referitor la aportul savanților și inventatorilor români la știința și tehnica universală.**

⇒ **CREEZ**

- **Elaborează un text coerent de de 6-8 enunțuri la subiectul *Realizările în domeniul învățământului românesc – efect al reformei*.**

Elevi și profesoara de la o școală primară din Washington, 1899

33. Învățământul și literatura

IDEI CARE INSPIRĂ

„Oamenii, evident, nu pot fi meseriași buni, comercianți, soldați sau oameni de afaceri decât dacă, indiferent de ocupația lor, sunt oameni buni, cinștiți și bine informați și cetățeni de încredere. Dacă această bază este pusă prin educație, abilitățile profesionale pot fi dobândite ulterior cu ușurință, iar o persoană este întotdeauna liberă să treacă de la o ocupație la alta, așa cum se întâmplă adesea în viață”.

Wilhelm von Humboldt, Scrisoare către regele Prusiei (fragment)

- **Identifică sensul educației în viața unei persoane conform sursei. Argumentează opinia autorului.**

TIMPUL ISTORIC

Sfârșitul sec. al XIX-lea – învățământul primar a devenit laic, obligatoriu și gratuit în majoritatea țărilor europene
1910 – atingerea alfabetizării complete în Anglia

VOCABULAR

A alfabetiza – a învăța pe un analfabet să scrie și să citească.

Curent artistic (literar) – mișcare artistică sau literară care reunește un număr de scriitori sau de artiști în baza unui program estetic și a unor înclinații (relativ) comune.

Modelul Humboldtian – sistem al învățământului superior răspândit în sec. al XIX-lea, care integra artele și științele cu cercetarea pentru a obține atât învățarea generală cuprinzătoare, cât și cunoștințele culturale. Conceptul a fost elaborat de Wilhelm von Humboldt, filosof, lingvist și om de stat prusian.

Știință de carte – competența de a citi și a scrie.

Învățământul. Deoarece pe parcursul multor secole știința de carte a fost un fenomen caracteristic elitei, alfabetizarea și educația au reprezentat factori fundamentali în evoluția societății moderne. Transformări semnificative în dezvoltarea alfabetizării au avut loc în sec. al XIX-lea, când aceasta a devenit un fenomen de masă. În era fabricilor și a orașelor, știința de carte și-a câștigat o valoare practică fără precedent.

Rolul central în răspândirea alfabetizării l-au avut școlile. În unele state germane învățământul primar obligatoriu a fost introdus încă de la sfârșitul sec. al XVIII-lea, în timp ce în Suedia și Elveția a fost impus la mijlocul sec. al XIX-lea. În multe state din SUA, învățământul primar gratuit exista deja din primele decenii de la constituire, de obicei, ca opțiune. În Franța, învățământul primar a rămas sub controlul Bisericii și comunităților locale, din această cauză în 1850 circa 40% din bărbății francezi erau analfabeți. Schimbări decisive în educație au avut loc în ultima treime a sec. al XIX-lea: învățământul primar a devenit laic, obligatoriu și gratuit în majoritatea țărilor europene (în Italia în 1878, în Franța în 1882, în Anglia, în urma legilor din 1870, 1880 și 1891).

Datorită succeselor în dezvoltarea învățământului primar, numărul persoanelor alfabetizate a crescut constant pe parcursul secolului.

Școala primară superioară de fete din Angers, lecții de desen. Carte poștală de la începutul sec. XX.

- **Studiază fotografia.**
- **Compară cu sala de clasă în care studiezi**

STUDIU DE CAZ

Reforma învățământului în Franța

Jules Ferry (1832–1893), ministrul Instrucțiunii și Artelor Frumoase (1879–1883), a efectuat reorganizarea învățământului pe o bază laică. Prin legislația promovată de Ferry, s-a introdus învățământul primar de stat, gratuit și obligatoriu, iar dreptul ordinelor religioase de a întreține instituții particulare de învățământ a fost limitat.

Laicizarea învățământului a contribuit în mod decisiv la triumful unui regim politic modern în Franța, la crearea unei societăți burgheze, egalitaristă și democratică.

Laicizarea învățământului a contribuit în mod decisiv la triumful unui regim politic modern în Franța, la crearea unei societăți burgheze, egalitaristă și democratică.

- **Numește două schimbări importante propuse prin reforma învățământului.**
- **Demonstrează importanța introducerii învățământului gratuit.**

Școala profesorului Jacob, afro-american, elevi și profesor în fața școlii. Primul deceniu al sec. XX

CURIOZITĂȚI

În 1779, Johann Friedrich Oberlin și Louise Scheppler au fondat la Strasbourg o instituție de educație timpurie. Friedrich Fröbel a fost unul dintre cei mai influenți fondatori ai grădinițelor și a inventat numele de „kindergartens” în 1840. Mai târziu, femeile instruite de Fröbel au deschis grădinițe în toată Europa și în întreaga lume. Prima grădiniță din SUA a fost fondată în Watertown, Wisconsin, în 1856. În 1882, primele grădinițe au fost înființate în Berlin. Grădinițe erau răspândite în Anglia, Franța, Țările de Jos.

Până în 1865, numărul persoanelor alfabetizate în statele de nord ale SUA a atins 95%, atât printre bărbați, cât și printre femei. Statele sudice erau în urmă din cauza analfabetismului general al populației de culoare, dar după abolirea sclaviei alfabetizarea a crescut rapid. Până în 1890, 39% dintre afro-americani știau să citească și să scrie, iar până în 1910 – 89%. În țările din Europa situația era diferită. În statele germane către 1800 doar 25% dintre adulții germani erau alfabetizați, în 1840 a ajuns la 40%, iar la începutul sec. XX – la 90%, până în 1910 atingând alfabetizarea completă a populației. Până în 1910 alfabetizarea completă a fost atinsă și în Anglia și Țările de Jos. În același timp în Franța cota de alfabetizare era de 87%, în Spania – 50%, iar în Portugalia – doar 25%.

La nivel regional, diferențele erau la fel de semnificative. De exemplu, în provinciile vestice ale Austro-Ungariei nivelul alfabetizării era de 98–99,1% până în 1900, în timp ce în unele regiuni estice doar 30%. În Imperiul Rus învățământul a fost unul elitist, doar începând cu 1864 a fost extins accesul la studii, a fost adoptat statutul gimnaziilor, prin care s-a reglementat învățământul primar și secundar pentru toate categoriile sociale. Conform Recensământului din anul 1897 din Rusia circa 70% din populația masculină și 90% din cea feminină era analfabetă. Învățământul secundar era disponibil doar pentru o mică parte a populației, din cauza că era cu plată și avea o durată lungă de studiu.

În majoritatea statelor au fost implementate reforme ale învățământului superior, au fost fondate noi universități. Germania avea aproximativ 20 de universități de renume, inclusiv cele din Berlin, Heidelberg, Göttingen și München. În Marea Britanie cele mai renumite erau Universitățile din Oxford, Cambridge, Edinburgh și Glasgow. În Franța activau Universitatea Sorbona din Paris, cele din Rennes, Auvergne, Lyon, Rouen ș.a. În SUA numărul universităților a crescut, la Harvard și Yale s-au adăugat Columbia, Princeton, Brown. În Rusia cele mai prestigioase erau Universitatea din Moscova (1755) și Universitatea din Sankt Petersburg (1724). Universitățile europene au stabilit tradițiile intelectuale și academice ale educației universitare la nivel mondial. Până la sfârșitul sec. al XIX-lea, modelul universitar Humboldtian a fost stabilit în Europa, SUA și Japonia. Metropolele au înființat universități în coloniile lor, similare celor europene.

- **Enumeră progresele realizate în domeniul învățământului.**
- **Apreciază importanța alfabetizării generale a populației.**

„**Revoluția lecturii**”, **cartea tipărită și presa**. Creșterea nivelului de alfabetizare, apariția mașinilor tipografice și a celor rotative a dus la creșterea producției de cărți și ziare și la răspândirea lecturii. Oferta de produse tipărite a crescut constant: în primul deceniu al sec. al XIX-lea în Germania au fost publicate 3864 de titluri de cărți, iar în Franța – 4126. La mijlocul secolului, numărul titlurilor publicate a crescut la 9053 în Germania și 9891 în Franța. Până în 1911, aceste cifre au urcat la 32.998 în Germania și 32.834 în Franța. S-au găsit soluții ieftine pentru tiparul cărților accesibile maselor largi, se practica lectura cu voce tare în familii și grupuri de cititori, s-au răspândit pe larg bibliotecile.

„Revoluția transporturilor” și apariția telegrafului au stimulat dezvoltarea presei. Au apărut primele agenții de știri – cea franceză „Ha-

vas" (1835), americană „Associated Press" (1848), germană „Wolff" (1849). Slăbirea și dispariția treptată a cenzurii a stimulat dezvoltarea presei, iar obținerea de venituri a făcut-o independentă. Pozițiile de lider erau ocupate de ziarele burgheze: „The Times" din Londra (sf. sec. al XVIII-lea), „Le Figaro" din Franța (1826), „The New York Times" din SUA (1851), „The Daily Telegraph" din Anglia (1855), „Corriere della Sera" din Italia (1876). În sec. al XIX-lea ziarele erau sursa principală de informații și un important mijloc de divertisment.

Lectura cărților și a presei a facilitat orientarea într-o lume în continuă schimbare, a oferit acces la noutăți, cunoștințe, artă și cultură unui număr tot mai mare de oameni, având un impact asupra răspândirii cunoașterii, culturii și a dezvoltării societății.

● **Apreciază rolul cărții, lecturii și presei pentru societatea Epocii Moderne.**

În **literatura** mai multor țări europene, s-a afirmat curentul literar – **realismul**. În literatura franceză, Victor Hugo (*Mizerabilii, Omul care râde, Legenda secolelor și Notre-Dame de Paris ș.a.*) a ilustrat lumea reală cu toate problemele, contradicțiile și viciile sale, descriind în operele sale tragediile și curajul oamenilor care s-au confruntat cu in justiții sociale. Prosper Mérimée (*Lokis*) a abordat teme referitoare la subiecte istorice, psihologia umană, conflictul social și politic, misterul și grotescul. Anatole France s-a făcut cunoscut prin *Insula pinguinilor, Revolta îngerilor*. În Anglia, Charles Dickens (*Oliver Twist, David Coperfield, Prietenul nostru mutual și Misterul lui Edwin Drood*) a abordat problemele sociale ale epocii victoriene, inclusiv condițiile de trai ale săracilor și in justiția socială. Oscar Wilde s-a remarcat prin romanul *Portretul lui Dorian Gray*.

În Statele Unite, realismul era asociat cu condamnarea sclaviei. În romanul autoarei Harriet Beecher Stowe, *Coliba unchiului Tom*, se povestește despre viața sclavilor pe plantațiile din sudul statelor americane. La prima vedere, autoarea lăuda supunerea și docilitatea față de soartă. Cu toate acestea, lucrarea a avut un impact revoluționar asupra locuitorilor din nordul Statelor Unite. Descrierea umilințelor suferite de persoanele de culoare a stârnit indignarea americanilor.

În literatura rusă s-au remarcat Fiodor Dostoievski (*Frații Caramazov, Crimă și pedeapsă*), Lev Tolstoi (*Război și pace, Ana Karenina, Învierea*), Anton Cehov (*Livada cu vișini, Trei surori, Pescărușul*).

La răscrucea secolelor XIX și XX în creația artistică au apărut noi forme și direcții variate. În cadrul curentului realist s-a conturat direcția numită **naturalism**. În operele scriitorilor Émile Zola și Guy de Maupassant o mare importanță s-a acordat descrierii aspectelor intime ale vieții personale ale eroilor. Emile Zola susținea că romanele sale științifice sau „experimentale”, printre care *Confesiunea lui Claude, Bucuria de a trăi, Bestia umană*, fac o descriere perfectă a umanității. Cel mai apreciat roman al lui, *Germinal* (1885), prezintă suferințele minerilor și greva izbucnită din pricina existenței lor aproape submane.

O direcție populară a devenit **genul literar științifico-fantastic**. Autorii care scriau în acest gen, pe de o parte prezentau perspectivele progresului științifico-tehnic, iar pe de altă parte avertizau asupra pe-

Alfabetizarea tinerilor/tinerelor cu vârsta între 9–20 (1889–1913, în %)

		1889	1913
Marea Britanie	Băieți	91	99
	Fete	89	99
Germania	Băieți	97	99
	Fete	95	99
SUA	Băieți	88	93
	Fete	85	93
Austria	Băieți	74	81
	Fete	60	75
Japonia	Băieți	97	98
	Fete	-	-
Franța	Băieți	89	95
	Fete	81	94
Rusia	Băieți	31	54
	Fete	13	26

- **Compară nivelul de alfabetizare în diferite țări.**
- **Determină o cauză ale diferenței mari în alfabetizarea fetelor și băieților.**
- **Explică două cauze ale diferenței % de alfabetizare în Franța și Rusia.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Jules Verne (1828–1905), scriitor francez remarcabil. Romanul *Cinci săptămâni în balon*, apărut în 1863, a avut succes, ceea ce l-a încurajat să continue seria de romane de aventuri. Călătoriile fantastice descrise în romanele sale au anticipat adesea realizările tehnologice din sec. XX (crearea submarinelor, avioanelor, călătoriile în spațiu etc.). Printre operele sale cele mai cunoscute se numără *Călătorie spre centrul pământului* (1864), *De la Pământ la Lună* (1865), *20000 de leghe sub mări* (1870), *Ocolul pământului în optzeci de zile* (1874), *Insula misterioasă, Copiii căpitanului Grant ș.a.*

- **Enumeră cărțile autorului pe care le-ai citit.**
- **Identifică în biblioteca școlii o carte de J.Verne pe care nu a-i citit-o încă.**
- **Apreciază rolul istoric al personalității.**

Masina Timpului, primul roman al lui H.G. Wells, publicat în 1895. Protagonistul cărții, un Calator în timp, a creat Mașina Timpului și a utilizat-o. Astfel ajunge în anul 802701, descoperind omenirea care a regresat și este dramatic divizată. Există o Lume de Sus, care trăiește un bine înșelător, și o

Lume Subterană, care viețuiește pe seama creaturilor terestre. Eloii, ființele pământene, și-au pierdut vigoarea și identitatea [...]. Viețuiau laolaltă, într-o tihnă suspectă, fiind limitați din punct de vedere intelectual, și păreau inofensivi și fericiți. Calatorul a fost prizonier în Subterană Lumea o perioadă de timp. Partea luminoasă a experienței sale a fost prietenia cu Weena, o tânără din Lumea de Sus.

- Expimă-ți opinia față de subiectul cărții.
- Precizează genul literar căruia îi aparține opera.

Mai mulți autori au arătat stilul de viață boem, scriind romane ale căror personaje duceau o viață decadentă. Romanul *Contra firii* de J-K. Huysmans, scris în spiritul **decadentismului**, era caracterizat de pesimism, deziluzie și o viziune despre lume ca fiind în declin moral și spiritual.

Dramaturgul norvegian Henrik Ibsen în piesele *Casa păpușilor* și *Strigoii* a îmbinat caracteristicile mai multor curente literare, **decadentismul** cu **naturalismul** și **simbolismul**. Apariția simbolismului demonstrează o reînviere a spiritului romantic.

- Determină autori remarcabili ale perioadei.
- Menționează opere pe care le-ai citit.
- Estimează caracteristicile esențiale ale realismului.

ricolului utilizării realizărilor acestuia în scopuri egoiste. Pericolul ca realizările științei să fie puse în aplicare în planuri criminale a fost ilustrat în mod strălucit de H.G. Wells (*Mașina timpului*, *Omul invizibil*, *Războiul lumilor* etc). Intriga cărții *Lumea eliberată*, scrisă în 1914, a fost un război nuclear mondial, cu distrugerii teribile. Milioane de oameni erau încântați de cărțile lui Jules Verne și H.G. Wells.

Satira a ocupat un loc aparte în creația literară. Autorii operelor satirice abordau problemele zilei, ironizând prostia și incompetența politicianilor, oamenii de afaceri și așa-numiților «puternici ai lumii», precum și a publicului larg, gata să creadă orice zvonuri și bârfe. Scriitorii americani Mark Twain (*Aventurile lui Tom Sawyer*, *Prinț și cerșetor*, *Un yankeu la curtea regelui Arthur*), O. Henry (*Patru milioane*, *Ofranda magilor*, *Viața legendară a lui William S. Porter*, *Căpetenia Peilor Roșii: povestiri*) și englezul Bernard Shaw (*Armele și omul*, *Candida*, *Omul destinului*, *Nu poți spune niciodată*) prin intermediul ironiei au arătat situația reală.

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Discursul

Introducere: Enunțarea actualității și importanței temei, relevarea principalelor idei ce urmează.

Cuprinsul: Dezvoltarea ideii centrale, prezentarea argumentelor și raționamentelor.

Concluzia: Sinteză a ideilor centrale ale discursului și accentuarea punctelor forte. Unele idei deduse din argumentarea temei.

- Elaborează un discurs la tema: *Răspândirea învățământului a fost un factor al dezvoltării societății în Epoca Modernă.*

⇒ APLIC

- Completează tabelul conceptual la tema *Literatura universală în a doua jumătate a sec. al XIX-lea-începutul sec. XX*, după modelul: genul literar/autor/lucrări/problema descrisă.

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Redactează un rezumat despre realizările în domeniul învățământului.
- Reflectă în 5-8 enunțuri asupra subiectelor tematice la care face referință literatura universală la începutul sec. al XX-lea.

⇒ COLABOREZ

- Reflectează cu colegul/colega de bancă asupra unei cărți citite, ce corespunde perioadei studiate, utilizând tehnica agenda cu notițe paralele.

⇒ CREEZ

- Alcătuieste un text de 7-8 propoziții cu privire la realizările remarcabile în domeniul literaturii.

Scenă din baletul *Lacul lebedelor* de P.I. Caikovski montat pe scena Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău

34. Artele: artele plastice, arhitectura, muzica, teatrul și cinematografia

IDEI CARE INSPIRĂ

„Dacă dramaturgul, creând pentru scenă, și-a propus să influențeze mulțimea și sentimentele acesteia, atunci actorul trebuie să unească puterea autorului cu a sa proprie și să meargă mână în mână cu el, personificându-i chipurile, predicând adevărul și slujind artei înalte, creând astfel o școală autentic educativă pentru public, iluminând mintea și înălțând spiritul!”

*Ernesto Rossi, actor Italian
(1827–1896)*

- **Numește misiunea actorului în viața lui Ernesto Rossi.**

TIMPUL ISTORIC

1888 – inventarea primului aparat foto Kodak, pentru utilizarea la scară largă

1895 – inventarea cinematografului

1889 – construcția turnului Eiffel de inginerul A.G. Eiffel

VOCABULAR

Expresionism – curent în literatura și arta modernă care proclamă o tendință exagerată de a exprima viața interioară mai mult decât impresiile lumii din afară.

Grotesc – care este de un comic excesiv prin aspectul caricatural, neobișnuit de caraghios.

Impresionism – curent în artă și literatură (apărut la mijlocul sec. al XIX-lea în Franța), care cultivă un sistem estetic bazat pe impresie.

Modernism – curent sau tendință din arta și literatura de la sfârșitul sec. al XIX-lea și sec. XX, care neagă tradiția și susține principii de creație noi.

A doua jumătate a sec. al XIX-lea– 1914 a fost una dintre cele mai fertile perioade din istoria artei.

Artele vizuale. Artele plastice. Încă din Renaștere, sarcina artiștilor fusese să reprezinte realitatea cât mai exact posibil. La mijlocul sec. al XIX-lea, pictorii acordau o importanță tot mai mare frumuseții paletelor de culori și expresivității. Astfel, a apărut un grup de artiști a căror creație poate fi considerată o tranziție de la realism la impresionism (din franceză, *impression* – impresie). Preambulul picturii moderne poate fi găsit în *impresionism*. Pentru lucrările impresioniste este caracteristică senzația de prospețime, ușurință și neobișnuită a perspectivei figurilor reprezentate. Artiștii noii direcții au încercat să surprindă schimbarea lumii reale prin jocul original al culorilor. Impresioniștii au renunțat să picteze în studio și au pictat natura direct în mediul rural. Camille Pissarro (1830–1903), unul dintre inițiatorii impresionismului, a pictat *Satul Éragny*, *Bulevardul Montmartre*. Édouard Manet, figura principală a curentului, a realizat *Flautistul*, *Cântăreața străzii* etc. Celebrele tablouri ale impresionistilor francezi includ serii de peisaje de Claude Monet (*Impresie, răsăritul soarelui*; *Grădina la Sainte-Adresse*), portrete feminine de Auguste Renoir (*Două surori*, *Roz și albastru*), dansatoare de Edgar Degas (*Clasa de dans*, *Dansatoarele pe scenă*). Pictorița impresionistă Berthe Morisot (1841–1895) susți-

Cântăreața străzii,
tablou de Édouard Manet

DOCUMENT

„Pictarea precisă este lipsită de viață și împiedică impresia de ansamblu, distrugând toate senzațiile. Nu defini prea în detaliu contururile lucrurilor... Lucrează în același timp la cer, apă, crengi, sol, menținând totul pe o bază egală și lucrând neîntrerupt până când obții rezultatul dorit... Nu proceda conform regulilor și principiilor, ci pictează ceea ce observi și simți. Pictează generos și fără ezitare, deoarece este mai bine să nu pierzi prima impresie.”

Camille Pissarro. Citat după Quoted in J. Rewald, *History of Impressionism* (New York, 1961)

- **Identifică sfatul lui Pissarro dat pictorilor, ce definește curentul impresionist.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Berthe Morisot cu un buchet de violete. Portret de Édouard Manet, 1872

Berthe Morisot (1841–1895), pictoriță impresionistă. Opere importante: *Portul de la Lorient*, *Le Berceau*, *Oglinda Psyche*, *Eugène Manet pe Insula Wight*.

- **Describe portretul pictoriței realizat de Eduard Manet.**
- **Apreciază rolul lui Berthe Morisot în dezvoltarea curentului impresionist.**

Satul Éragny, tablou de Camille Pissarro

Impresie, răsăritul soarelui, tablou de Claude Monet

nea că femeile posedau o sensibilitate și o percepție artistică distinctă, o viziune mai subtilă și mai delicată în interpretarea lumii din jur.

În *sculptură* s-a manifestat sculptorul francez Auguste Rodin, autor de personaje somptuoase în bronz și marmură, considerat drept cel mai mare portretist din istoria sculpturii. Printre cele mai valoroase lucrări se numără *Gânditorul* (1880) și *Sărutul* (1886), parte a proiectului *Poarta infernului*, rămas nefinalizat.

Prin anii 80 ai sec. al XIX-lea, în Franța a apărut o nouă mișcare, *post-impresionism*, care s-a răspândit și în alte țări europene. Post-impresionismul a păstrat accentul impresionist pe lumină și culoare, dar a acordat mai multă atenție structurii și formei. Artiștii Paul Cézanne (*Mere și portocale*), Vincent van Gogh și Paul Gauguin, inspirați de puritatea culorilor impresionistilor, au deschis noi orizonturi ale spațiului, au dezvoltat noi metode de pictură și au acordat o atenție mai mare filozofiei vieții. În încercarea de a ilustra viața indigenilor din Oceania, P. Gauguin a căutat să arate visul despre armonia eternă dintre om și natură. Pentru van Gogh arta era o experiență spirituală, iar culoarea – o formă de limbaj. Van Gogh a susținut că artiștii ar trebui să picteze ceea ce simt. Operele sale mai importante sunt: *Noapte înstelată*, *Floarea soarelui*, *Iriși*, *Camera din Arles*. Lucrările lui Henri Matisse emană culori și bucurie de a trăi.

La începutul sec. XX și-a început cariera Pablo Picasso (1881–1973). El a avut un rol esențial în dezvoltarea unui nou stil numit *cubism*, care a folosit desene geometrice ca stimuli vizuali pentru a recrea realitatea în mintea privitorului.

Fuga artistului modern de „realitatea vizuală” a atins un punct culminant în 1910, odată cu apariția picturii abstracte. Unul dintre fondatorii *abstracționismului* a fost Wassily Kandinsky (1866–1944), care în *Pictură cu chenar alb* a căutat să exprime emoții prin intermediul formelor, culorilor și liniei. El credea că arta ar trebui să vorbească direct sufletului, pentru aceasta fiind necesară concentrarea pe linie și culoare.

Artiștii, poeții, muzicienii au încercat să privească lumea într-un mod nou. În una dintre direcțiile moderniste – *expresionismul* (din lat. *expressio* – exprimare), grotescul (forme caraghioase) s-a manifestat cel mai puternic. Expresioniștii se remarcă prin emoționalitatea crescută, exprimată prin abundența sunetelor, culorilor, negarea experienței cotidiene. Tabloul *Strigătul* al artistului norvegian Edvard Munch, exprimă teama și groaza inexplicabilă. O altă direcție modernistă a fost *primitivismul*. Primitiviștii au încercat să vadă lumea cu ochii unui copil, să exprime cele mai generale trăsături ale sale, înțelese de toți. Unul dintre fondatorii primitivismului este considerat artistul francez Henri Rousseau. Tendința multor reprezentanți ai culturii și artei de a se îndepărta de problemele vieții reale, de starea de tristețe și pesimism a primit numele de *decadentism* (din lat. *decadentia* – declin).

- Numește trei pictori impresionisti și operele lor.
- Descrie trei caracteristici ale impresionismului.
- Estimează noutatea reflectată în abstracționism, cubism, expresionism.

Arhitectura. Datorită progreselor în domeniul științei și tehnologiei din sec. al XIX-lea, clădirile administrative de mari dimensiuni erau ridicate mult mai rapid. Începând cu mijlocul secolului, au fost utilizate noi materiale în construcții, în special fierul și oțelul. Dezvoltarea producției industriale și construcția căilor ferate au dus la apariția unor noi tipuri de structuri în marile orașe: gări, poduri de oțel, bănci, clădiri expoziționale etc. Un exemplu de construcție inginerescă este turnul Eiffel, construit de inginerul A.G. Eiffel în Paris pentru Expoziția Universală din 1889. Pe parcursul sec. al XIX-lea, în construcția bisericilor și clădirilor publice s-a observat o revenire la formele gotice medievale – neogotică. Exemple ale acestui stil sunt podul *Tower Bridge*, clădirea Primăriei din Bruxelles, Biserica Votivă din Viena etc. Remarcabilă construcție în stilul Art Nouveau este Hôtelul Tassel – Bruxelles, Belgia (1893–1894), proiectat de Victor Horta.

Modernismul s-a manifestat cel mai puternic în arhitectură, sculptură și arte decorative. Clădirile moderniste se caracterizează prin linii fluide și curbate, ornamente cu flori, păsări și animale în forme bizare, adesea lipsind simetria fațadelor. Printre exemplele remarcabile de construcții ale stilului sunt *Casa Batlló* *Casa Milà* (La Pedrera) din Barcelona, Spania, proiectate de Antonio Gaudí.

- Evidențiază tendințele în arhitectura din a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX.
- Menționează realizări remarcabile ale artei arhitecturale.

Artele audiovizuale. În domeniul muzicii, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea– începutul sec. XX s-au înregistrat realizări excepționale în dezvoltarea operei și muzicii simfonice. O contribuție semnificativă în acest domeniu și-au adus compozitori de renume precum Giuseppe Verdi, Giacomo Puccini, Georges Bizet, Charles Gounod, Richard Strauss, Piotr Ilici Ceaikovski, Richard Wagner și alții, reprezentând apogeul creației muzicale a epocii. În această perioadă au fost compuse capodopere ale artei muzicale, precum *Aida*, *Othello*, *Falstaff*, *Boema*, *Tosca*, *Madame Butterfly*, *Carmen*, *Romeo și Julieta*, *Dama de pică*, *Evgheni Oneghin*, *Inelul Nibelungilor*, opere prezente în repertoriile teatrelor din întreaga lume și în sec. XXI. În paralel, compozitorii Johannes Brahms, Richard Wagner și Richard Strauss au contribuit semnificativ la dezvoltarea muzicii simfonice și au lăsat posterității lucrări memorabile. În același timp, s-au afirmat și compozitori noi, precum Edvard Grieg, Jean Sibelius și Antonín Dvořák, aducând cu ei propriile inovații în domeniu. Compozitorii César Franck, Gabriel Fauré, Maurice Ravel și Claude Debussy au avut contribuții importante în muzica simfonică.

Muzica de balet a fost dezvoltată de compozitori de renume, precum Piotr Ilici Ceaikovski, cu lucrări celebre *Frumoasa din pădurea adormită*, *Lacul lebedelor* și *Spărgătorul de nuci*. O evoluție notabilă în muzica de balet au adus Maurice Ravel cu *Daphne și Chloe*, Claude Debussy cu *Preludiul la după-amiaza unui faun* și Igor Stravinski cu *Ritualul primăverii*.

Două surori,
portret de Auguste Renoir

- Determină o caracteristică specifică în operele impresionismului.

Domnișoarele din Avignon, tablou de
Pablo Picasso

- Identifică caracteristici specifice cubismului în baza tabloului.

TRECUT ȘI PREZENT

Scenă din opera Carmen de Georges Bizet, montată pe scena Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău

- Apreciază posibilitatea cetățenilor de a admira realizările artei universale prin intermediul teatrelor din Republica Moldova.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Giacomo Puccini (1858–1924), compozitor italian remarcabil. A scris opere celebre: *Boema* (1896), *Tosca* (1900), *Madame Butterfly* (1904) și *Fata din Vest* (1910), care sunt povești tragice de dragoste. Aceste opere continuă să fie populare și în sec. XXI. Opera sa neterminată, „*Turandot*”, a fost completată de Franco Alfano (1875–1954).

- **Apreciază rolul lui Giacomo Puccini la dezvoltarea artei muzicale.**

Modrzejewska (1840–1909). Personajele create de actorul român Matei Millo (1814–1896) au fost satirice și demascatoare, el a practicat și caricatura politică la adresa conducerii țării.

Inițiind teatrul regizoral, André Antoine (1858–1943) a înființat în 1887 „Teatrul Liber” la Paris, iar Otto Brahm (1856–1912) – „Teatrul Liber” în Germania. În Anglia a apărut „Teatrul Independent” al lui Thomas William Robertson (1862–1935), unde s-a jucat prima piesă a lui G.B. Shaw. În Rusia C. Stanislavski a înființat „teatre libere” și „independente”. Teatrele regizorale menționate au inclus în repertoriul lor noua dramaturgie a lui Ibsen, Hauptmann, Strindberg, Bjørnson, L. Tolstoi.

- **Explică rolul social-cultural pe care și-l asumau marii actori și regizori ai epocii.**
- **Determină transformările prin care a trecut teatrul european în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.**

Odată cu inventarea cinematografului în 1895 de către frații Lumière, a fost deschisă calea către o nouă formă de artă – **cinematografia**. Această invenție a revoluționat lumea divertismentului și a avut un impact profund asupra societății și culturii. Inițial, filmele erau mute, în principal documentare și cronici, capturând evenimente reale și scene cotidiene. Cinematografia a deschis noi orizonturi artistice și a devenit cea mai populară formă de artă spectaculoasă a sec. XX.

- **Apreciază importanța inventării cinematografiei.**

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ METODA: Algoritm de analiză a unei opere de artă

1. Stabilește titlul și artistul operei de artă. 2. Observă elementele vizuale: remarcă culorile, formele și liniile din lucrare. 3. Identifică subiectul principal al operei de artă. 4. Interpretează opera de artă, încearcă să explice mesajul pe care îl transmite artistul. 5. Descrie succint contextul istoric și cultural. 6. Împărtășește-ți emoțiile și reacțiile personale despre opera de artă.

- **Analizează o operă de artă la alegere conform algoritmului.**

⇒ APLIC

- **Completează un tabel conceptual la subiectul *Genurile de artă universală*, după algoritm: genul de artă/curent artistic/reprezentanți/lucrări de artă.**

⇒ COLABOREZ

- **Organizează în echipă o expoziție (reală, imprimând unele picturi sau virtuală) a operelor specifice impresionismului, expresionismului, cubismului).**

⇒ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- **Ascultă sau privește fragmente dintr-o operă la alegere: *Tosca*, *Boema* sau *Carmen*. Discută despre opera menționată.**

⇒ CREEZ

- **Elaborează un discurs de 8–10 propoziții la tema: *Evoluția arhitecturii la sfârșitul sec. al XIX-lea–începutul sec. XX sau edificiile viitorului.***

35. Cultura în Vechiul Regat

IDEI CARE INSPIRĂ

„Nivelul culturii generale a nației nu-l poate ridica nimeni cu umărul, timpul și munca umplu neajunsurile”. *Mihai Eminescu*

- **Explică afirmația lui M. Eminescu.**
- **Expune-ți opinia proprie referitor la faptul de ce depinde nivelul culturii generale a unei persoane.**

TIMPUL ISTORIC

1847 – inaugurarea Teatrului Național din Iași

31 decembrie 1852 – inaugurarea Teatrului Național din București

1863 – constituirea societății *Junimea*

1867 – începutul editării revistei *Convorbiri literare*

VOCABULAR

Cultură generală – cultură bazată pe cunoașterea elementelor fundamentale ale creațiilor din diferite domenii ale științei și artei.

Sculptura ronde-bosse – tip de sculptură statuară care poate fi privită de jur-împrejur, fără ca vreuna din părțile sale să fie alipită unui fond.

Societate – asociație de persoane constituită într-un anumit scop; organizație cu caracter național, obștesc etc. care are drept scop promovarea unor idei sau acțiuni de interes general.

În perioada 1850–1914 viața culturală românească a evoluat sub impactul evenimentelor politice majore (unirea Principatelor, reformele lui Al. I. Cuza, Războiul de independență, proclamarea Regatului României etc.). Totodată a constituit o continuare a perioadei precedente. În această perioadă s-au organizat principalele institutii culturale, s-a afirmat specificul national, Vechiul Regat a devenit centrul cultural al românilor din întregul spațiu românesc. Cultura românească s-a aliniat culturii europene.

Presa, societăți culturale, literatură. *Presa* a avut rol important în promovarea ideilor de unire, de modernizare a societății, de reflectare a obiectivului obținerii independenței etc. Printre periodice se numără: *România literară*, *Steaua Dunării*, *Românul*. La începutul sec. XX presa a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă. Între 1907 și 1918 au apărut peste 2 700 de periodice.

Un fenomen caracteristic al culturii românești din 1850–1914 a fost apariția unui numar impunător de societăți și asociații culturale cu profil istoric, literar și artistic. Printre ele s-a evidențiat Societatea *Junimea*, fondată la Iași, în 1863, de către Iacob Negruzzi, Petre Carp, Vasile Pogor, Theodor Rosetti și Titu Maiorescu. Și-a început activitatea prin organizarea unei serii de prelegeri populare. Societatea dispunea de tipografie și din 1867 a editat revista *Convorbiri literare*, sub conducerea lui Iacob Negruzzi. Revista a promovat ideile *Junimii* și operele scriitorilor români. Ei se pronunțau pentru atitudinea critică în analiza operelor literare sau științifice, cercetarea istoriei în spiritul adevărului istoric, pentru originalitate și calitate, pentru modelul unui român cultivat, care se implică activ în viața societății. *Junimea* a avut influență în domeniul literaturii, în alinierea istoriografiei românești la istoriografia europeană, a pus bazele restructurării modernității românești, a promovat, în același timp, și valorile tradiționale și deschiderea către cultura occidentală. Printre membrii *Junimii* au fost Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale, Vasile Alecsandri, Ioan Slavici, Ion Creangă, personalități ale literaturii naționale

Membrii Junimii, 1883

- **Explică importanța societății Junimea.**

Ion Creangă și Mihai Eminescu

- Enumeră câteva opere literare ale personalităților.
- Argumentează importanța personalităților în viața culturală românească.

CURIOZITĂȚI

Orașul București

Datorită numeroaselor realizări arhitecturale realizate de arhitecți francezi, formați în spiritul eclectismului, Bucureștiul a fost supranumit „micul Paris”.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Theodor Aman (1831–1891), remarcabil pictor român, studii academice la Paris. A realizat opere cu tentă istorică („Izgonirea turcilor la Călugăreni”, „Vlad Țepeș și soli turci”), a prezentat stilul de viață al bucureștenilor („Petrecere cu lăutari”, „Serată”, „Dama cu câinele”), viața la țară („Hora de la Aninoasa”, „În grădina pictorului” etc.). În 1865 a înființat la București „Academia de Belle-Arte”. A organizat „Pinacoteca Statului” și „Expoziția artiștilor în viață” din 1865.

gantul din ansamblul scultural *Grota fermecată* și Constantin Brâncuși. De la sfârșitul sec. al XIX-lea și până în 1914, în perioada denumită *La Belle Époque*, s-au confruntat *modernismul* și *tradiționalismul*. În această perioadă s-au constituit colecțiile personale de artă și muzee importante. O renumită colecție de tablouri a fost adunată de regele Carol I. La 21 mai 1910 la București a fost inaugurat Muzeul Simu, care era în formă

de talie europeană, care au dat denumirea perioadei – *Epoca marilor clasici*. V. Alecsandri și B.P. Hasdeu au inițiat culegerea și interpretarea științifică a folclorului, activitate continuată de A. Gorovei, S. Florea Marian, Gr. Tocileseu, Elena Voronca, L. Șăineanu.

Un alt grup, adunat în jurul revistei *Literatorul*, condusa de Alexandru Macedonski, promova *symbolismul*. La începutul sec. XX s-a remarcat *Sămănătorul*, fondat de Spiru Haret, care dezvoltă problema națională și cea țărănească, și *Viața Românească*, organ de presă a poporanistilor.

Au mai activat Societatea culturală *Ateneul Român* (București, 1865), Societatea amicilor de Belle Arte (București, 1872), Societatea pentru răspândirea gustului artistic în România *Ileana* (București, 1897), Societatea *Tinerimea artistică* (București, 1901), Asociația *Frația bunilor români* (București, 1906), Universitatea populară *N. Iorga* (Vălenii de Munte, 1908), Liga *Deșteptarea* (București, 1912) etc.

- Numește trei societăți culturale din 1850–1914.
- Demonstrează rolul presei în promovarea valorilor culturale.

Artele. În *arhitectură*, necesitățile de a construi mari edificii publice a dus la renunțarea de la *clasicism* și promovarea *eclectismului*. În București acest curent a fost reprezentat prin Palatul Băncii Naționale, 1885 (arhitecți C. Bernard și A. Galleron), Atheneul Roman, 1886–1888 (arhitect P. L. A. Galeron), Palatul CEC, 1900 (arhitect Paul Gottereau) din București. Stilul *renascentist* a fost reprezentat prin Castelul Peleş de la Sinaia și Palatul Culturii din Iași. La sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX s-a afirmat stilul *neoromânesc*, care valorifica elemente din arhitectura veche românească. Reprezentantul de bază a fost Ion Mincu (Casa Lahovari (1884–1886), Bufetul de la Șosea (1892), Școala Centrală de fete (1890), în București). Arhitecți renumiți au fost și Petre Antonescu (clădirea primăriei din București, Palatul Administrativ din Craiova), Grigore și Cristofi Cerchez, Nicolae Ghica–Budești și I. Socolescu.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea a apărut școala națională de *pictură*. Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu și Carol Storck au fondat Școala de Arte Frumoase din București, iar Gheorghe Panaiteanu-Bardasare a fondat Școala de Arte Frumoase din Iași. În pictură au fost abordate tematici cu specific național și care reprezentau evenimente istorice importante. S-au remarcat Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian, Constantin Lecca, C. D. Stahise.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea în România s-a dezvoltat *sculptura* *ronde-bosse*. Karl Stork a realizat sculpturile *Domnița Bălașa*, *Scuturul Mihail Cantacuzino*; Carol Storck a creat portrete, de ex. *B.P. Hasdeu*, și sculpturi monumentale, *Carol Davilla*. Frederic Ștefan Storck, a înființat, împreună cu Vasile V. Rășcanu, prima turnătorie în bronz în anul 1908 și a realizat *Aruncătorul cu piatră*, statuile alegorice *Industria și Agricultură etc.* Ion Georgescu a creat statuile lui Gheorghe Lazăr din Piața Universității din București și a lui Gheorghe Asachi de la Iași, dar și *Justiția, Agricultură*. Wladimir Hegel a realizat *Monumentul pompierilor din Dealul Spirii*. Au debutat Dimitrie Păciurea, cu *Gi-*

de templu grecesc, după planurile arhitectului C. Sciky. Colecția muzeului cuprindea piese de pictură, grafică, sculptură, artă decorativă. S-a înființat și Comisia Mumentelor Istorice, specializată în studierea, repertorierea și restaurarea monumentelor.

- **Identifică principalele tendințe ale artei românești.**
- **Explică importanța Comisiei Monumentelor Istorice.**

Muzica. În 1864 s-au constituit Conservatoarele de Muzică și Artă Dramatică de la Iași și București. În 1866 s-a întemeiat Filarmonica română. S-au afirmat o serie de compozitori. Gheorghe Ștefănescu a compus prima simfonie românească. Ciprian Porumbescu a scris prima operă românească, *Crai nou*, dar și *Altarul Mănăstirii Putna*, *Inimă de român*, *Odă ostașilor români* etc. Eduard Caudella a înființat prima orchestră simfonică, a compus operele *Harță Răzeșul*, *Olteanca*, *Petru Rareș* etc. Alfons Castaldi a fondat în 1914 orchestra *Tinerimea simfonică* din București. Alexandru Flechtenmacher, director la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București, autorul primei opere românești, *Baba Hârca*, a compus muzica pentru *Hora Unirii*. Gavriil Musicescu a întemeiat Corul Mitropolitan din Iași, a fost director al Conservatorului din Iași (1901–1903). George Enescu a debut în 1898 la Paris cu Suita simfonică *Poema Română*, a scris *Rapsodii Române*, *Simfonie* etc. S-a dezvoltat muzica lăutărească.

- **Enumeră compozitorii români ce au contribuit la dezvoltarea muzicii moderne.**

Teatrul. În 1847 s-a inaugurat Teatrul Național din Iași, iar la 31 decembrie 1852 – Teatrul Național din București. În repertoriu teatrelor un rol important le-au avut comediile și dramele scrise de Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Bogdan Petriceicu Hasdeu, dar și operele literaturii universale. Printre cei remarcabili actori au fost Matei Millo, Mihail Pascally, Fannu Tardini, Grigore Manolescu, Stefan Iulian, Aristizza Romanescu, Constantin Nottara.

- **Numește trei piese jucate la Teatrele naționale.**

„Hora de la Aninoasa” de Th. Aman

- **Apreciază contribuția pictorului la elucidarea evenimentelor istorice și a tradițiilor naționale.**

Timbru dedicat lui Ciprian Porumbescu

- **Apreciază rolul compozitorului în viața muzicală a României prin două argumente.**

Matei Milo

Aristizza Romanescu

ATELIERUL COMPETENȚELOR

➔ METODA: Posterul

Posterul este o coală mare de harte imprimată, care atâră pe o suprafață, și este compus din elemente grafice și din text. Un poster poate fi complet grafic sau complet compus din text. Posterele sunt realizate în așa fel încât să atragă privirile și în același timp să transmită o anumită informație sau un anumit sentiment.

➔ APLIC

- Explică semnificația sintagmei *Epoca Marilor clasici*.
- Numește curentele arhitecturale și reprezentanții acestora.

➔ MEDITEZ ȘI REFLECTEZ

- Explică emoții și sentimente trăite ascultând suita simfonică *Poema Română* de George Enescu.
- Apreciază contribuția românilor la evoluția culturii europene.

➔ COLABOREZ

- Realizează, împreună cu colegul/colega de bancă, conform Metodei o relatare despre un clasic al literaturii române.
- Organizați o expoziție a posterelor.

➔ CREEZ

- Completează tabelul *Artiști plastici din 1850–1914*.

Prenumele și numele artistului (sculptor, pictor, arhitect)	Denumirea operei	Anul realizării

Privire asupra orașului Chișinău: Porțile Sfinte, Palatul Mitropolitan, bulevardul central al orașului.
Carte poștală sf. sec. XIX- înc. sec. XX.

36. Cultura în Basarabia, Transilvania și Bucovina

IDEI CARE INSPIRĂ

„N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași cu cea de peste Prut. Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba. Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi numaidecât la limba literară românească”.

A. Mateevici

- **Explică problema abordată de A. Mateevici.**

TIMPUL ISTORIC

1867 – interzicerea limbii române la Seminarul Teologic din Chișinău
1875 – întemeierea Catedrei de limbă și literatură română la Universitatea din Cernăuți
1896 – construcția Spitalului de boli infecțioase
1905 – Congresul preoților
1906 – editarea primului ziar în limba română Basarabia
1906 – adoptarea noului regulament al seminarilor

VOCABULAR

Muzeu – instituție care se ocupă cu strângerea, păstrarea, cercetarea, punerea în valoare și expunerea obiectelor care prezintă interes istoric, științific, artistic etc.; clădire în care sunt păstrate și expuse astfel de obiecte.

Rezalite – porțiuni de zid ieșită din linia fațadei pentru a prezenta o anumită structură a planului clădirii, o anumită compoziție.

ISTORIA PRIN CIFRE

Județ	Date la 1 ianuarie 1906			Nr copiilor neșcolarizați	
	Total locuitori	Copii de vârstă școlară	Numărul elevilor	Cifre	%
Chișinău	180253	18025	6509	11516	63,3
Orhei	186750	18675	8116	10559	56,5
Bender	190981	19098	8242	10856	56,8
Bălți	164388	16439	7028	9411	57,2
Akkerman	262536	26254	20157	6097	23,2
Soroca	232446	23245	6642	16603	71,4
Hotin	273611	27361	7043	20318	74,3
Ismail	188853	18886	10199	8687	46,0

Raport despre învățământul din Basarabia, Chișinău 1907, p.36.

- **Enumeră cauzele numărului mare de copii neșcolarizați în Basarabia la începutul sec. XX.**

Învățământul. În Basarabia se mențineau școlile parohiale, dar activau și școli laice. În perioada 1869–1884, școlile de toate tipurile au fost trecute sub controlul Direcției școlilor populare din Basarabia. În Ba-

Basarabia

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, viața culturală în Basarabia a fost sub impactul evenimentelor politice și a reformelor burgheze din Imperiul Rus. În Basarabia a continuat politica de rusificare și deznaționalizare. După suspendarea limbii române în administrație, ea a fost suspendată și în învățământ, și în biserică. Campania de eliminare a limbii române a continuat cu interzicerea în 1865 a lucrării *Cursul primitiv de limba română* de Ioan Donceț, autorul fiind concediat. În 1866 limba română a fost interzisă în programul de studii a Gimnaziului Regional din Chișinău, în 1867 – la Seminarul Teologic din Chișinău și în 1871 – în școlile județene. Această politică a autorităților țariste a fost o frână în dezvoltarea culturii naționale, deși intelectualii basarabeni, precum C. Stamatii au încercat să se opună, propunând să finanțeze școli particulare.

sarabia, școli primare erau: școlile întreținute de stat, de comunitățile sătești, de persoanele particulare și școlile duminicale. Ele erau prevăzute pentru copii de ambele sexe, pentru toate stările și confesiunile. Programul școlilor primare cuprindea: religia, citirea cărților laice și bisericești, scrierea, matematica elementară și, uneori, muzica bisericească. Predarea era doar în limba rusă, indiferent de apartenența națională a elevilor.

Majoritatea populației Basarabiei era analfabetă. Conform Recensământului din 1897, procentul știutorilor de carte români era doar 10,5% în rândul bărbaților și 1,7% din femei, care era mai mic comparativ cu a altor etnii.

În 1893 au fost inaugurate trei școli agricole: cea din s. Cucuruzeni (Orhei), în scopul difuzării în rândul populației a cunoștințelor în domeniile oenologiei, tutunăritului, lemnăriei și fierăriei; școala din Grinăuți, inaugurată de P. Lazo, pe teritoriul căreia se afla o stație meteorologică, și școala de pomicultură din s. Purcari (Ștefan Vodă). Activa Seminarul Teologic din Chișinău, în care învățau copiii de preoți, profesori etc. Studii universitare tinerii din Basarabia le primeau la Kiev, Harkov, Odesa, Petersburg, Moscova.

- **Describe două caracteristici ale evoluției culturii în Basarabia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX.**
- **Determină tipurile de școli din Basarabia.**

Biserica. Începând cu mijlocul sec. al XIX-lea s-a desăvârșit organizarea bisericii basarabene după model rusesc. După ce scaunul arhiepiscopal din Basarabia a fost ocupat de Pavel Lebedev (1871–1882), procesul de rusificare s-a amplificat. Limba română a fost interzisă în biserică, toată corespondența bisericească, registrele și actele civile erau scrise doar în limba rusă. A închis peste 300 de biserici și locașuri sfinte, a expulzat din eparhie mulți preoți români, a strâns cărțile bisericești în limba română și le-a ars. A interzis apariția *Buletinului Eparhiei Chișinăului*. Urmașii lui Lebedev la scaunul arhiepiscopal al Basarabiei au continuat procesul de rusificare. Astfel, arhiepiscopul Serghie Lapidevski (1882–1891) a închis tipografia eparhială. Interzicerea ofierii slujbei în limba română a condus la apariția sectelor religioase, ca cea a inochentiștilor de la Balta, care propovăduia în română. În timpul arhiepiscopului Iacov Peatnițki (1898–1904) s-a întemeiat societatea caritabilă „Frăția Nașterea lui Hristos”, care avea ca scop promovarea educației religioase în popor și contracararea acțiunilor sectanților. A fost reluată tipărirea de cărți de cult în limba română. Congresul preoților din 1905 a cerut ca slujbele să fie ținute în română, ca și cursurile Seminarului din Chișinău. În 1906 a fost promovat noul regulament al seminarilor care dădea posibilitatea să se studieze facultativ „limba moldovenească” și „muzica bisericească moldovenească”. Tot în 1906 a fost redeschisă tipografia, care prin contribuția lui Gurie Grosu, Constantin Popovici și Mihail Plămădeală a publicat în limba română cărți religioase (Ceaslov, Psaltire, 1907 etc.) și cărți de citit (Bucoavna moldovenească, 1908 și Abecedarul moldovean, 1917).

- **Numiți măsurile luate de arhiepiscopii Basarabiei pentru anihilarea limbii române.**
- **Identifică o cauză a apariției mișcărilor sectante.**

În domeniul **literaturii** s-au manifestat o serie de scriitori. Printre ei se numără C. Stamati-Ciurea, care a scris și în limba rusă și în română (*Jocurile soartei, Moartea lui Lermontov, Parvenitul, Insula Sahalin, Răsunete din Basarabia*), Iorgu Tudor (*Haiducul, Noții amoroase*), Olga Nacco (*Schițe și povestiri basarabene*), Pavel Crușevan (*Milioanele*).

*Cursul primitiv de limba română
de Ioan Doncev*

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Ce se atinge de scrierile mele în limba română, îmi era imposibil a le scoate la lumină. În toată Rusia nu există nici o tipografie română. Limba română rustică, așa cum o vorbește poporul din Basarabia, a fost singurul izvor din care m-am adăpat. Nici o școală populară măcar! Am fost și sunt o insulă solitară în imensul ocean al slavismului. Mai mult nu zic”.

Constantin Stamati-Ciurea, prozator, dramaturg și poet (1828–1898)

- **Identifică o problemă importantă în societatea basarabeană.**
- **Describe realitatea prezentată de scriitor.**

Muzeul Zemstvei (Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău) s-a constituit în 1889, în baza colecției de exponate donate de organizatorii și participanții la Expoziția Agricolă și Industrială, ca un muzeu agricol. Director a fost numit membrul Upravei Zemstvei Guberniale, magistrul în zoologie, doctorul în filozofie baronul A. Stuart. În calitate de conservator al muzeului a fost invitat Franz Ostermann, care s-a preocupat de crearea colecțiilor științifice, ce reprezentau fauna Basarabiei și amenajarea expoziției Muzeului. În 1905 a fost dată în exploatare noua clădire a muzeului. După numirea lui P. Gore, în luna octombrie 1909, în funcția de director, activitatea Muzeului s-a înviorat, reorganizându-se spre a cuprinde mai amplu cultura tradițională a populației autohtone. Muzeul a fost caracterizat de vizitatori ca „templu științific al Basarabiei”, „podoaba Basarabiei”, „impuls pentru cercetarea lumii”, „o instituție importantă pentru știință și viață”.

- **Apreciază importanța unei instituții muzeale în viața unei comunități.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Toma Ciorbă (1864–1936), medic, a introdus în Basarabia vaccinarea obligatorie a populației contra variolei și seroterapia în tratamentul difteriei. A contribuit la

pregătirea felcerilor, moșșilor și asistentelor de caritate. A întemeiat Spitalul de boli infecțioase.

- **Argumentează contribuția personalității în dezvoltarea medicinei în Basarabia.**

Un rol aparte au avut traduceri. Astfel, Alexis Nacco a tradus fabulele lui Dmitri Krîlov și La Fontaine și poeziile lui Mihail Lermontov.

Printre poeți s-au remarcat T. Roman (*Soarta țaranului, Viața țaranului*) și G. Todorov (*Făclia țării, Spre luptă*). Cel mai de seamă poet basarabean a fost Alexe Mateevici (*Cântecul zorilor, Țăranii, Limba noastră*).

Presa din Basarabia, care era majoritatea în limba rusă sau bilingvă, a contribuit la promovarea vieții culturale. Între 1854 și 1899 s-au editat 28 periodice: *Кушиневские Епархиальные Ведомости* (1867)/*Buletinul Eparhiei Chișinăului, Бессарабский вестник* (1868) etc. Învierea mișcării naționale a basarabenilor la începutul sec. XX a contribuit la apariția ziarelor în limba română, primul fiind *Basarabia*, apoi *Viața Basarabiei* (1907), *Moldovanul* (1907–1908), *Făclia țării* (1912), *Luminătorul* (1908–1917) și revista *Cuvânt Moldovenesc* (1913–1914).

După 1905 au apărut mai multe publicații în limba română: cărți didactice, religioase, calendare etc.

- **Numește câte un scriitor și un poet basarabean.**
- **Explică un factor care a contribuit la apariția periodicelor în limba română.**

Știința. Deoarece nu existau instituții științifice, realizările în diferite domenii se datorează unor personalități remarcabile. În domeniul istoriografiei, s-au remarcat Ion Frățimam (*Iacob Stamati episcopul Hușilor, În chestia eparhiilor din Basarabia* etc.), Gheorghe Gore (*Despre începuturile tipografiei în Moldova, Școala și instrucția în Basarabia* etc.), Paul Gore (*Memoriu asupra mazelilor din Basarabia*), Ion Halippa (*Materiale privitoare la istoria Chișinăului din veacul XVI și XVII, Descrierea arhivei senatorilor* etc.). S-au mai distins Polihronie Sîrcu, istoric, critic literar și lingvist, specializat în studii slave, romanice și bizantine, care a cercetat obiceiurile și cântecele de Crăciun și Anul Nou în Basarabia, și Vasile Lașcu, filosof, critic (*Ce este viața?* (1888), *În ce constă creația?* (1892) etc.). Ion C. Suruceanu, arheolog și muzeograf de talie europeană, a efectuat săpături pe teritoriul cetății antice Tyras și a fondat *Muzeul antichităților Pontului Scitic*, în propria casă, fiind ales membru de onoare al Academiei Române în 1888.

În medicină s-a evidențiat bacteriologul Toma Ciorbă, după proiectul și sub conducerea căruia în 1896 a fost construit Spitalul de boli infecțioase din Chișinău, la care el a devenit director. N. Donici, membru al Societății Astronomice din Rusia (1904), în 1908 a înființat un observator astronomic în satul Dubăsarii Vechi, care era al șaptelea observator din Europa cu spectroheliograf și singurul din Europa Orientală. În domeniul agronomiei s-a remarcat A. I. Grosul-Tolstoi.

Personalități remarcabile, originari din Basarabia, au devenit membri ai Academiei de Științe din diverse țări: A. Hasdeu, T. Gonța, I. Străjescu, I. Suruceanu – membri ai Academiei Române, A. Kociubinski – al Academiei de Științe din Germania, A. Dencink și K. Ianovski – ai Academiei de Științe din Rusia.

În această perioadă au activat comunități/societăți cultural-științifice, precum Societatea Istorico-Arheologică Bisericească din Basarabia, care avea și o revistă, și Societatea Naturaliștilor și Amatorilor de Științe Naturale din Basarabia, întemeiată în 1904, ce activa în incinta Muzeului Zemstvei și, la fel dispunea de o revistă.

- **Identifică contribuția basarabenilor la dezvoltarea științei.**

Arta. Arhitectura. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX în arhitectura orășenească din Basarabia a predominat influența arhitecturală rusă, proiectarea orașelor fiind dirijată de arhitecți ruși. În acest sens s-a remarcat arhitectorul principal al Chișinăului Alexandru Bernardazzi, cu clădiri în stil neobizantin și gotic. În stil eclectic în baza arhitecturii clasiciste a fost construită clădirea principală a Muzeului Zemstvei Basarabiei, astăzi Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău. Intrarea este flancată de rezalite ample, cu un grup din trei ferestre în arc, acoperite în două pante, cu formarea unui fronton triunghiular. La începutul sec. XX în Basarabia s-a răspândit stilul Art Nouveau, cu motive decorativ-artistice simpliste de natură belgiano-franceză sau vieneză, cu diverse elemente arhitecturale: balcoane, portaluri, placi de ceramică etc. Printre edificiile publice construite în acest stil se remarcă Clădirea fostei Comunități a Surorilor Medicale „Crucea Roșie” a Mănăstirii Hârbovăț, Spitalul de psihiatrie, Complexul de clădiri ai fostei Societăți Anonime belgiene „Tramvai” și numeroase case de locuit.

Casa rurală a continuat tradițiile arhitectonice din perioada anterioară, având tindă, cămara și casa mare, cu anumite diferențe în forme în zonele de nord, centru și sud.

În 1894 cu contribuția lui N. Zubcu, a fost înființată Școala comunală de desen din Chișinău, evidențiindu-se profesorul de desen, pictorul alogen, V. Okușko, care a pictat peisaje, compoziții de gen, portrete, natură statică (*La arat, Carul cu boi, Nistru, Pini, Întoarcere de la câmp* etc.). În 1903 a fost înființată Societatea amatorilor de arte plastice, printre membrii lor remarcându-se Antonina E. Gavriliță, Alexandru Climașevschi, pictorul-grafician P.A. Șillingovski, cu litografia „Basarabia”, lucrările în creion „Aspecte basarabene” și „Nistrul”, gravura „Basarabia. Peisaj” și schițele „Capete basarabene”, „Culesul fructelor” și „Peisaj basarabean”. Societatea a organizat expoziții anuale de pictură și sculptură. La intersecția secolelor XIX și XX au activat și școli particulare de desen, între 1893–1898 a lui Iosif Stepanovski, iar în 1909–1910 – a lui Pavel Piscariov, care a pictat Biserica Sf. Ilie din Chișinău și interioarele catedralelor de la Bolgrad și Ismail.

Teatrul. Arta teatrală lipsea în Basarabia. Un rol important l-au avut turneele trupelor românești. Printre ele s-au evidențiat trupele lui Teodorini, organizatorul Teatrul Național din Craiova, cu turneu în 1862–1863, a lui Nicolae Luchian din Iași, turneu în 1868–1869, și a lui Costache Bălănescu cu turneu în 1885, reprezentării date în localul circului Truți. În 1884 a fost înființată Societatea de artă dramatică, iar în 1900 la Chișinău a fost deschis un local, în care prezentau spectacole trupele venite în turneu. În 1908 Gh. Madan, scriitor și publicist, a organizat o trupă teatrală de amatori, care a înscenat piese scrise de V. Alecsandri și I. Negruzzi.

Alexandr Bernardazzi (1831–1907), unul dintre cei mai remarcabili arhitecți ai Basarabiei de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, arhitect rus de origine italiană-elevețiană. Între 1856–1878 a fost arhitectul Chișinăului. Deși în 1878 a trecut cu traiul la Odesa, a continuat să proiecteze și pentru Basarabia. Printre edificiile realizate se numără: Clădirea Dumei orășenești, Biserica „Sfântul Panteleimon” din Chișinău (1889–1891), în stil neobizantin; Gimnaziul de fete „Dadiani” (1900–1903) în stil gotic; Capela Gimnaziului de fete din str. Pușkin (1895–1897), combinație de elemente ale arhitecturii ruse cu cele de arhitectură orientală; Turnul de apă.

- **Apreciază prin două argumente importanța personalității în dezvoltarea arhitecturii.**

Gimnaziul de fete „Dadiani”

Universitatea din Cernăuți

DOCUMENT

„Înaintarea literaturii române și cultura poporului român în deosebitele ramuri prin studii, elaborare și editare de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de știință și arte și alte asemenea.”

Statutele Asociației Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român

- Identifică două scopuri ale ASTREI.

NOTE DE CĂLĂTORIE ÎN TIMP

„Simțul național s-a deșteptat în toată românimea. Națiunea română a venit la cunoștința poziției care i se cuvinte între națiunile Europei; ea va face toți pașii conveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate. Am început a ne elibera patria, am început a ne elibera limba.”

T. Cipariu

- Numește scopurile urmărite de reprezentanții ASTREI.
- Identifică obiective atinse.

În *domeniul muzical* era prezentă muzica populară, doina, balada etc. În 1880 a fost fondată Societatea amatorilor de muzică *Armonie*. În 1900 a fost întemeiată o școală de muzică, la care au studiat Șt. Neaga, E. Coca, S. Zlatov.

- Identifică trei caracteristici ale artei basarabene.
- Menționează societățile artistice care au activat în Basarabia.

Transilvania și Bucovina

Învățământul. Viața culturală se desfășura pe fundalul politicilor sistematice de maghiarizare a românilor în Transilvania și germanizare în Bucovina. În 1851 în *Transilvania* activau 949 școli maghiare, 747 școli românești și 455 – săsești. În timpul regimul dualist austro-ungar politica de deznaționalizare a continuat. Numărul școlilor românești a fost redus, iar a celor maghiare și bilingve a crescut, învățământul în limba ungară fiind finanțat din bugetul statului. Învățământul în limba română era în școlile confesionale ortodoxe și greco-uniute. Această politică a dus la faptul că peste 60% din români erau analfabeteți. Românii puteau să facă studii superioare la Universitățile din Cluj, Budapesta sau Viena, dar și din Vechiul Regat. Catedre de limbă și literatură română au fost înființate în 1862 la Universitatea din Budapesta și în 1872 la Universitatea din Viena.

În *Bucovina* funcționau școli primare românești. În școlile medii studiile se făceau în limba germană. În urma luptei liderilor mișcării naționale, în școlile medii, au fost deschise și clase cu limba de studiu – româna. La Universitatea din Cernăuți în 1875 a fost întemeiată Catedra de limbă și literatură română.

- Caracterizează situația învățământului în Transilvania și Bucovina.

Un rol important au avut **societățile culturale**. În Transilvania un rol însemnat în emanciparea culturală și politică a avut Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (*ASTRA*), înființată la Sibiu, 23–25 octombrie/4–6 noiembrie 1861. Inițial, președinte al ASTREI a fost mitropolitul Andrei Șaguna, vice-președinte T. Cipariu și secretar G. Bariț. Oct. C. Tăslăuanu împreună cu poetul Octavian Goga au editat revista de cultură, civilizație, literatură, artă și atitudine „*Luceafărul*”. Pe lângă conferințe, *ASTRA* se preocupa de editări de cărți, înființări de școli etc.

PERSONALITATEA ISTORICĂ

George Coșbuc (1866–1918), poet, scriitor, publicist, critic literar, și traducător, originar din Transilvania, membru titular al Academiei Române din 1916. A dus o activitate fructuoasă de culturalizare a țăranilor, fiind un precursor al mișcării poporaniste. Clasic al poeziei românești, a scris *Blestem de mamă*, *Pe pământul turcului*, *Mama*, *Ștefăniță Vodă*, *Lupta vieții*, *Pașa Hassan*, *Doina*, *Scara*, *Iarna pe uliță*, *Fulger*, *Balade*, *Cântece de virejie* etc. A colaborat la diverse reviste și ziare.

„Copilo, tu ești gata
De-a pururea să plângi!
Și când ești tristă, Doino,
Tu inima ne-o frângi.

Dar nu știu cum, e bine
Când plângi, că-n urma ta
Noi plângem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.

Și toate plâng cu tine
Și toate te-nțeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg”.

Doina, de G. Coșbuc

- Explică ideea poeziei.
- Numește alte poezii scrise de poet, pe care le-ai citit.

În 1862 a fost constituită *Societatea pentru literatura și cultura română în Bucovina*, iar în 1885 – *Societatea românească studențească Arboroasa*. Aceste societăți, dar și *Școala Română* și *Dacia* organizau conferințe publice, manifestări cu ocazia anumitor evenimente, editau publicații pentru educația socială și națională. Poeții din Transilvania G. Coșbuc, Șt. I. Iosif și-au găsit refugiu în Vechiul Regat.

● **Enumeră două asociații cu impact în cultura românilor din Transilvania și Bucovina.**

Presa a avut un rol important în promovarea ideilor mișcării naționale și în menținerea conștiinței naționale. În *Transilvania* s-au remarcat publicațiile *Albina* (1866–1876), *Transilvania* (1868), organul Asociației *Astra*, *Observatorul* (1878), *Tribuna* (1884), editată de Ioan Slavici, *Românul*, *Lucafărul* – la Sibiu, *Drapelu* la Lugoj.

În *Bucovina* în limba română se editau *Foaia Societății pentru literatura și cultura română în Bucovina* (1865–1869), *Revista politică*, la Suceava (1886–1891), *Glasul Bucovinei*, *Gazeta Bucovinei*, la Cernăuți (1891–1897), *Junimea literară* (1900–1914).

Teatrul. În 1870, la Deva, Iosif Vulcan a înființat *Societatea pentru fond de teatru românesc*. Activitatea teatrală a fost susținută de publicațiile *Biblioteca teatrală*, care a început să apară din 1898, și *Revista teatrală* înființată în 1912. Piese au scris Z. Bărsan, Șt. Iosif, O. Goga.

● **Expune-ți opinia referitor la rolul presei în mișcarea de emancipare a românilor.**

PERSONALITATEA ISTORICĂ

Iulia Hasdeu (1869-1888), poetă, fiica lui B.P. Hasdeu. A absolvit la 11 ani liceul Sf. Sava și a obținut bacalaureatul în Litere la Sorbona, înscriindu-se la Limbi Clasice la aceeași universitate. A scris satire, meditații, comedii și drame pline de sensibilitate, publicate postum în trei volume.

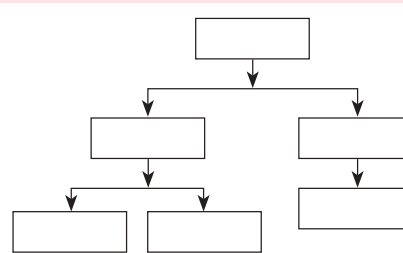
Gazeta de Transilvania

ATELIERUL COMPETENȚELOR

⇒ **METODA: Diagrama-arbore**

Diagrama-arbore – este un instrument grafic care descompune, apoi schițează în detaliu toate componentele sau elementele unei condiții, unui fenomen, unui proces sau unei situații.

- Aplică metoda pentru a prezenta literatura din Basarabia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX.

⇒ **APLIC**

- Descrie situația culturii în Basarabia la sfârșitul sec. al XIX-lea.
- Enumeră domeniile culturii care s-au dezvoltat în Basarabia.
- Compară sistemul de învățământ în Basarabia, Transilvania și Bucovina.

⇒ **MEDITEZ ȘI REFLECTEZ**

- Identifică similitudini și diferențe în politicile imperiale față de români în Basarabia, Transilvania și Bucovina.
- Explică situația precară a învățământului în Basarabia.
- Reflectează asupra aportului culturii basarabene în cultura românească și europeană.

⇒ **COLABOREZ**

- Însenați împreună cu colegii de clasă un fragment din operele lui V. Alecsandri sau C. Negruzzi.

⇒ **CREEZ**

- Elaborează fișa personalității a unui reprezentant al culturii naționale.
- Completează tabelul *Presa în provinciile românești înstrăinate*.

EVALUARE

I. APRECIEREA ROLULUI PERSONALITĂȚILOR ÎN ISTORIE

- Recunoaște personalitățile din imagini.
- Numește domeniul în care s-au remarcat.
- Apreciază rolul fiecărei personalități pentru promovarea culturii.

II. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA SURSELOR ISTORICE

„Lumina electrică a devenit de câțiva timp familiară, atât la Londra, cât și la Paris; în ambele orașe o zărim pe străzi și în unele cazuri chiar și în locuințe; și în general, părerea unanimă este că acest fel de iluminat este din ce în ce mai bun. [...] Pe scurt, cele patru obiective principale ale acestei expoziții au fost: 1. Iluminatul electric; 2. Electricitatea ca sursă de energie; 3. Electro-metalurgia; 4. Telefonul sau realizarea cu ajutorul curentului electric a unei transmisii de la Operă. 1. Lumina electrică poate fi întâlnită pe străzi și în marile magazine [...]. Se speră ca în viitor aceasta să ne lumineze casele, porturile și gărilile; și sunt motive să credem că ne putem aștepta și la alte mari avantaje, care deocamdată fie sunt necunoscute, fie sunt considerate imposibil de realizat. Când se va perfecționa lumina electrică, aceasta va fi mult mai potrivită pentru interioare și pentru utilizare casnică. Ea va oferi o lumină la fel de stabilă ca și gazul, dar mai clară și mai sănătoasă. [...] 4. Telefonul a stârnit imaginația publicului mai mult decât lumina electrică [...]. Transmiterea sunetului prin acest mijloc era cunoscută înainte de expoziția de la Paris, dar nu fusese atât de perfect. Înainte, sunetele transmise aveau un zgomot metalic și dezagreabil, acum vocea vorbitorului sau cântărețului este neschimbată; - cuvântul este auzit la fel cum este și pronunțat, și sunt redată atât sunetele tari, cât și exprimarea în șoaptă. Se aude respirația cântărețului și pot fi numărați chiar și pașii balerinelor. Se pare că sunetul transmis de la Comedia Franceză nu a fost la fel de clar cu cel transmis de la Operă”

Charles Dickens despre Expoziția dedicată electricității, Paris, 1881

- Identifică trei invenții, care au revoluționat modul de viață.
- Explică utilitatea practică a fiecărei invenții.
- Demonstrează prin trei argumente impactul major al acestor invenții asupra societății moderne.

III. UTILIZAREA LIMBAJULUI ISTORIC

- Construiește enunțuri care să conțină adevăr istoric, utilizând fiecare termen sau expresie dată: *cultură, știință, tehnică, invenție, învățământ obligatoriu, artă neoromânească, teatru național.*

IV. EXPLICAREA CAUZELOR ȘI EFECTELOR EVENIMENTELOR ȘI PROCESELOR ISTORICE

- Numește două cauze și două efecte:

Cauze	Reformele învățământului în țările Europei	Efecte
1. ...		1. ...
2. ...		2. ...

V. APRECIEREA ȘI ÎNȚELEGEREA MULTICULTURALITĂȚII ȘI A MULTIPERSPECTIVITĂȚII

- Elaborează un text coerent de nouă propoziții, făcând referire la imagini, cu titlul *Arta din a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX: forme de realizare, curente, realizări.*

ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT

CE ESTE ÎNVĂȚAREA BAZATĂ PE PROIECTE

Project Based Learning (PBL) reprezintă o metodă educațională inovatoare ce se bazează pe explorare și investigație, prin care elevii au posibilitatea de a dezvolta competențe esențiale: colaborarea, cercetarea și comunicarea. PBL diferă de învățarea bazată pe probleme prin accentul pus pe crearea unui produs. PBL încurajează învățarea activă și creativă, fiecare activitate fiind aliniată cu obiectivele specifice de învățare. Dezvoltarea capacităților, precum gestionarea datelor, munca în echipă și capacitatea de a conduce experimente sunt strâns legate de experiența practică și de contextul social și economic în care are loc procesul educațional. Integrarea tehnologiilor informaționale în procesul educațional facilitează accesul la resurse digitale variate, creând noi oportunități educaționale. PBL reprezintă și o modalitate eficientă de pregătire a elevilor pentru a aborda probleme complexe din lumea reală.

ETAPELE ÎNVĂȚĂRII BAZATE PE PROIECT

Etapetele pot varia în dependență de specificul proiectului.

Etapa 1: Documentarea. Stabilirea Scopului și a Obiectivelor. Se învață a identifica surse de încredere și a realiza fișe bibliografice. După documentare, se va stabili scopul și obiectivele principale și secundare ale proiectului.

Etapa 2: Derularea Activităților. Planificarea activităților în concordanță cu scopul și obiectivele proiectului. Planul de lucru este esențial pentru succesul proiectului. Realizarea produsului.

Etapa 3: Analiza rezultatelor conform grilei inițiale de evaluare propuse de profesor, în baza itemilor clari și măsurabili pentru o evaluare corectă.

Etapa 4: Concluzii și direcții viitoare. Se identifică aspectele pozitive și negative întâlnite în proiect și conexiunile cu alte discipline sau evenimente reale.

I. CERCETARE

Monumente/vestigii istorice din localitate ce reprezintă Epoca Modernă

DICTIONAR

O cercetare este o activitate științifică și rezultatul acesteia de dobândire de cunoștințe, desfășurată cu în mod sistematic și ordonat pentru acumularea și prelucrarea de date – informații – într-un anumit domeniu.

Un monument istoric este o operă de sculptură sau de construcție arhitectonică de proporții mari sau de o deosebită valoare, destinată să perpetueze amintirea unui eveniment sau a unei personalități remarcabile. în *Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat* puteți găsi monumente din Epoca Moldova.

Poster – mod de prezentare a unei comunicări sub formă de afișe.

Vestigiu – urmă din trecut; rămasă și care prezintă o importanță documentară, culturală etc., relicvă.

Expoziție – prezentare organizată, publică, a unor obiecte selecționate, pentru a pune în lumină specificul unei activități, realizări sau în scop instructiv.

Algoritmul realizării unei cercetări:

- Determinarea temei-identificarea monumentului.
- Cercetarea surselor.
- Selectarea informației.
- Elaborarea produsului.

Produs:

- Expoziție tematică *Istoria de lângă noi* formată din postere.

Fișa descrierii unui monument/vestigiu istoric:

1. Denumirea.
2. Amplasarea în spațiu. Localitatea.
3. Data construirii/ edificării/inaugurării/elaborării.
4. Numele arhitectului, sculptorului, constructorului/autorului.
5. Istoria ideii, construcției, evoluției/istoria elaborării.
6. Descrierea.
7. Funcțiile monumentului.
8. Concluzie (aprecieri, idei personale).

Biserica „Acoperământul Maicii Domnului”, sec. al XIX-lea, Cobusca Veche, r-nul Anenii Noi

Clădirea fostei cărmuiri a Zemstvei din Soroca, 1869–1876

Clădirea fostei Comunități a Surorilor Medicale „Crucea Roșie” a Mănăstirii Hârbovăț, Chișinău

II. CONFERINȚĂ ISTORICĂ

Personalități marcante din localitate (sat, oraș, raion, municipiu) din sec. al XIX-lea–începutul sec. XX

DICTIONAR

O conferință este o întâlnire a unor persoane, oameni de știință, a reprezentanților de organizații, grupuri, state, pentru a discuta anumite probleme. În cadrul unei conferințe se prezintă în public o expunere asupra unei teme din domeniul științei, artei, politicii etc., cu intenția de a informa, de a instrui, de a omagia etc. O conferință istorică presupune prezentarea și discutarea mai multor comunicări/lucrări la un anumit subiect. Tema, ora și locul conferinței sunt anunțate în prealabil (într-o scrisoare de informare sau un anunț/afiș).

Etape de pregătire a conferinței:

Etapa I: Se stabilește personalitatea/personalitățile despre care se va relata, produsul care va fi realizat/prezentat, se redactează fișa bibliografică.

Etapa a II-a: Se cercetează toate sursele disponibile: documente, arhive foto, mărturii, dicționare, enciclopedii etc.

Etapa a III-a: Se selectează informația de bază și imaginile potrivite. Se întocmește fișa personalității.

Etapa a IV-a: Se realizează produsul.

Personalitate marcantă este o persoană cu aptitudini și cu însușiri deosebite, cu autoritate și prestigiu, care aduce sau a adus o contribuție valoroasă în domeniile social-politic, cultural-științific, economic etc. al unei țări, a lumii, în viața localității etc. Pentru cea de-a doua jumătate a sec. al XIX-lea–începutul sec. XX pot fi propuse spre studiere mai multe personalități marcante: Elena Alistar, Alexie Mateevici, Paul Gore, Simion Murafa, Ion Pelivan, Alecu Russo, Ioan Sârbu, Constantin Stamat, Constantin Stere, Vasile Stroescu, Ion Suruceanu (Soruceanu), Alexie Nacco, Gheorghe Madan, Pavel Leonard, Ștefan Gonata, Alecu(Alexandru) Donici, Nicolae Casso etc.

Fișa biografică: algoritm de prezentare a personalității și exemplu

Numele și prenumele	Toma Ciorbă
Anii de viață, locul nașterii și decesului	15 ianuarie 1864, la Chișinău, Imperiul Rus – 30 decembrie 1936, Antananarivo, Madagascar
Studii	A învățat la Gimnaziul de Băieți din Chișinău (1875–1885), Facultatea de Medicină a Universității din Kiev
Ocupație și activitatea de bază	În 1893 a început să lucreze ca medic-sanitar la Chișinău. În timpul Războiului ruso-japonez a fost numit în fruntea Spitalului militar din Basarabia. Medicșef al Spitalului de Boli Infecțioase din Chișinău (1896–1932)
Domenii în care s-a realizat	* Social, * Politic
Realizări	A inițiat construcția Spitalului de Boli Infecțioase din Chișinău; a fost pionierul implementării vaccinului antivariolic în Basarabia; a contribuit la pregătirea felcerilor, moașelor și asistentelor de caritate pe teritoriul Basarabiei; a publicat lucrări despre starea sanitară a Chișinăului. A susținut editarea „Buletinului sindicatului medicilor din orașul Chișinău (1925–1930)”
Impact	Un medic de o excelență deosebită, apreciată și peste hotare, a fost un adevărat ctitor al medicinei basarabene, cu un rol deosebit de important în înființarea Spitalului de Boli Infecțioase. A sprijinit apariția revistei de specialitate și informarea populației cu privire la bolile infecțioase. În prezent, Spitalul de Boli Infecțioase din Chișinău și o stradă adiacentă îi poartă numele.

Produse realizate:

- poster tematic – despre o anumită personalitate;
- prezentare PPT despre o personalitate;
- album *Personalitățile basarabene (personalitate marcantă XXX) la intersecția secolelor XIX- XX;*
- comunicare despre o personalitate;
- articol în ziarul liceului, articol pentru un ziar local;
- *Piramida valorilor umane*, în baza unei personalități etc.

III. STUDIU

Impactul evenimentelor/proceselor din Epoca Modernă asupra diversității etnice și culturale actuale din localitate

VOCABULAR

Studiu este lucrare, operă științifică, rezultatul cercetării asupra unei probleme, mai amplu decât un articol.

Etnie – grup uman de aceeași origine, limbă și tradiții culturale. Comunitate etnică.

Diversitate etnică – caracteristică importantă a societății contemporane ce se manifestă prin prezența mai multor comunități etnice cu culturi, limbi și tradiții distincte într-o localitate, regiune, țară.

Fete române (moldovence) din Imperiul Rus, sfârșitul sec. al XIX-lea

Familie găgăuză din satul Beșalma, județul Bender, sfârșitul sec. al XIX-lea

Familie de coloniști bulgari din Basarabia, sfârșitul sec. al XIX-lea

Țigan fierar ambulant, 1889

Elaborarea unui studiu poate implica mai multe etape:

1. Formularea temei

- Identificarea perioadei cronologice din Epoca Modernă esențială pentru a determina contextul și evenimentele majore care au influențat diversitatea etnică și culturală în localitate.
- Stabilirea și formularea obiectivelor generale și specifice.
- Formularea temei.

2. Documentarea:

- Cercetarea documentară simplificată: utilizarea resurselor on-line, a fondului bibliotecii locale (enciclopedii, studii de istorie locală etc.) a muzeului satului sau muzeului raional pentru a găsi informații despre istoria localității în Epoca Modernă.
- Consultarea culegerilor de documente publicate și, după posibilitate, a documentelor de arhivă referitoare la istoria localității, date statistice etc.
- Intervievarea locuitorilor: realizarea interviurilor cu membrii comunității pentru a obține informații asupra istoriei locale, a modului în care diverse grupuri etnice s-au stabilit în zonă și a impactului acestora asupra diversității culturale.
- Selectarea surselor de documentare oficiale și particulare și surselor vizuale.

3. Analiza și interpretarea informațiilor:

- Analiza evenimentelor și proceselor istorice care au avut un impact semnificativ asupra diversității etnice și culturale din localitatea selectată.
- Analiza și prezentarea datelor statistico-demografice și a informațiilor concrete selectate, care demonstrează diversitatea etnică și culturală.
- Evaluarea modului în care evenimentele au modelat componența etnică și culturală actuală a comunității.
- Organizarea informațiilor colectate.
- Evidențierea conexiunilor și relațiilor între evenimentele istorice și diversitatea etnică și culturală actuală, oferind o perspectivă clară asupra modului în care trecutul a modelat prezentul.

4. Redactarea și publicarea/prezentarea produsului:

- Elaborarea produsului la temă.
- Prezentarea produsului profesorului pentru feedback și consultare.
- Implementarea observațiilor și recomandărilor.
- Publicarea pe pagina web a școlii sau a localității, ziarul școlii etc.
- Prezentarea publică a studiului finalizat pentru a împărtăși concluziile și constatările cu comunitatea locală sau școlară.

Produs:

- *Studiu* elaborat/ publicat /prezentat.
- *Portofoliu de grup cu dovezi* (imagini, foto, mărturii, documente etc.) care să surprindă diversitatea socioculturală la nivel local/național în Epoca Modernă.

Român (valah) din Imperiul Rus, sfârșitul sec. al XIX-lea

Velicoruși, desen de Pauly Theodore, 1862

Maloruși (ucraineni), desen de Pauly Theodore, 1862

Evrei, desen de Pauly Theodore, 1862

CUPRINS

Introducere în studiul istoriei românilor și universa (Epoca Modernă).....	4
Unitatea I. REVOLUȚIILE DIN 1848–1849 ÎN EUROPA	7
1. Cauzele revoluțiilor de la 1848-1849 în Europa. Revoluția din 1848 în Franța	8
2. Revoluțiile din 1848-1849 în statele germane, statele italiene, Imperiul Habsburgic	12
3. Revoluțiile din anii 1848–1849 în Țările Române.....	17
EVALUARE.....	22
Unitatea II. FORMAREA STATELOR NAȚIONALE ÎN EUROPA	23
4. Mișcarea națională a românilor la mijlocul secolului al XIX-lea	24
5. Unirea Principatelor Române	29
6. Reformele lui A.I. Cuza.....	33
7. Instituirea monarhiei constituționale. Constituția din 1866	38
8. Unificarea Italiei.....	41
9. Unificarea Germaniei.....	46
EVALUARE.....	50
Unitatea III. STATELE EUROPEI ÎNTRE ANII 1850–1914	51
10. Civilizația industrială: caracteristica generală. Capitalismul monopolist.....	52
11. Marea Britanie	56
12. Franța.....	60
13. Imperiul German	64
14. Imperiul Habsburgic	68
15. Imperiul Rus	72
16. Statele din Europa de Sud-Est	77
17. Doctrinile social-politice	81
EVALUARE.....	86
Unitatea IV. STATELE EXTRAEUROPENE ÎN PERIOADA ANILOR 1850–1914	87
18. SUA.....	88
19. Japonia.....	92
20. China și India.....	96
21. Țările Americii Latine și Africii	101
EVALUARE.....	106
Unitatea V. PRINCIPATELE ROMÂNE/ROMÂNIA ȘI TERITORIILE ROMÂNEȘTI AFLATE SUB DOMINAȚIE STRĂINĂ (1850–1914)	107
22. Viața social-economică și politică în România.....	108
23. Războiul de independență	113
24. Reformele țariste în Basarabia	117
25. Mișcarea națională în Basarabia.....	121
26. Mișcarea națională a românilor din Transilvania și Bucovina	125
EVALUARE	130
Unitatea VI. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (1850–1914) EVALUARE	131
27. Evoluția problemei orientale. Problema orientală și Basarabia.....	132
28. Formarea blocurilor politico-militare.....	136
29. Politica externă a României	140
30. Războaiele balcanice	143
EVALUARE.....	146
Unitatea VII. CULTURA ÎN EPOCA MODERNĂ (1850–1914)	148
31. Știința și tehnica	148
32. Contribuția României la dezvoltarea științei și tehnicii.....	152
33. Învățământul și literatura	155
34. Artele: artele plastice, arhitectura, muzica, teatrul și cinematografia	159
35. Cultura în Vechiul Regat.....	163
36. Cultura în Basarabia, Transilvania și Bucovina	166
EVALUARE.....	172
ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT	173